nemira clasic

W. H. HUDSON

Palatele verzi

NEMIRA
plăcerea lecturii

William Henry Hudson

Palatele verzi

W.H. Hudson

Green Mansions, 1904

© Nemira, 2010

Traducere şi note Alexandru Vlad

Coperta colecţiei: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Ilustraţia copertei: Still Life with an Orchid and a Pair of Hummingbirds, c.1890s (oil on canvas) by Heade, Martin Johnson (1819-1904)

Private Collection/ Photo © Christie's Images/ The Bridgeman Art Library

Lector: Nicoleta GHEMENT

Tehnoredactor: Corneliu Alexandrescu

Orice reproducere, totală sau parţială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă şi se pedepseşte conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-097-1

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Carte digitala

Cuprins

- Capitolul 1
- Capitolul 2
- Capitolul 3
- Capitolul 4
- Capitolul 5
- Capitolul 6
- Capitolul 7
- Capitolul 8
- Capitolul 9
- Capitolul 10
- Capitolul 11
- Capitolul 12
- Capitolul 13
- Capitolul 14
- Capitolul 15
- Capitolul 16
- Capitolul 17
- Capitolul 18
- Capitolul 19
- Capitolul 20
- Capitolul 21
- Capitolul 22

William Henry Hudson s-a născut la 4 august 1841 în Argentina, din părinţi de origine anglo-americană. Prima casă a familiei, estancia tatălui său din pampasul argentinian, a reprezentat locul din care tânărul aventurier avea să pornească în numeroase incursiuni în inima ţinutului său natal. Şi-a petrecut tinereţea studiind flora şi fauna şi observând cu acelaşi interes dramele naturale şi umane ale unui teritoriu încă sălbatic. A străbătut călare Brazilia, Uruguayul şi Patagonia, aducând cu sine o uluitoare colecţie de specimene rare. A scris lucrări remarcabile despre călătoriile şi observaţiile sale, câştigând ca ornitolog respectul ilustrului Darwin. După moartea părinţilor a emigrat la Londra, purtând permanent în suflet Argentina copilăriei sale. Opera de tinereţe cuprinde nu doar lucrări de ornitologie, cum ar fi *Argentine Ornitology* (1888–1899), *The Naturalist in La Plata* (1892) sau *British Birds* (1895), ci şi romane a căror acţiune se desfăşoară în ţinuturile Americii de Sud, ilustrând profunda sa fascinaţie pentru natură: *El Ombú* (1892) şi *Palatele verzi* (1904). A scris mai multe volume dedicate Angliei rurale: *A Foot in England* (1909), *A Sheperd's Life* (1910), *A Hind in Richmond Park* (1922). Lucrarea sa autobiografică, *Far Away and Long Ago* (1918), reprezintă o reîntoarcere la splendorile pampasului argentinian descoperite în copilărie. A murit la 18 august 1922, la Londra, şi, în onoarea sa, două specii de păsări îi poartă numele.

Îmi pare nespus de rău că mi-a luat mai mult timp decât mă aşteptam să duc la bun sfârşit această sarcină. Au trecut deja multe luni – peste un an, de fapt – de când am scris la Georgetown, ca să-mi anunţ intenţia de a publica, doar *peste câteva luni,* întreg adevărul despre Mr. Abel. Măcar atât se putea aştepta – din partea prietenului său apropiat, şi sperasem că discuţiile din ziare vor înceta, în orice caz, până la apariţia promisei cărţi. Nu s-a întâmplat aşa; nici la această distanţă de Guyana nu mi-am dat seama câte bazaconii se tipăreau săptămână de săptămână în presa locală, câteva constituind, probabil, o lectură dureroasă pentru prietenii lui Mr. Abel. O încăpere întunecoasă, a cărei existenţă nu era nici măcar bănuită în acea familiară casă de pe Strada Mare, având ca mobilă doar o poliţă de abanos pe care se afla o urnă funerară, ornamentată cu un motiv de floare, frunză şi spin, în care se împletea, pe toată lungimea, trupul unui şarpe; mai era o inscripţie, de şapte cuvinte scurte, pe care nimeni nu le putea înţelege ori interpreta corect; şi, la urmă, locul acordat acelei cenuşi misterioase – asta era tot ce sugera un anume capitol nemărturisit în viaţa unui om, de la care ar fi putut porni efortul imaginaţiei. Să sperăm că măcar acum, în sfârşit, urzeala romantico-sentimentală va înceta. A fost, la urma urmelor, un lucru firesc ca imaginaţiile să se aprindă; nu numai datorită acelui farmec deosebit şi inexprimabil pe care îl avea omul, recunoscut de toţi şi care câştigase toate inimile, dar şi datorită acelui capitol ascuns – perioada din deşert, despre care el păstra tăcerea. Prietenii lui cei mai apropiaţi simţeau vag că avusese parte de experienţe neobişnuite, care îl afectaseră profund şi îi schimbaseră cursul vieţii. Numai mie mi-a fost dat să cunosc adevărul şi trebuie să povestesc acum, cât mai pe scurt posibil, cum s-au născut marea prietenie şi strânsa mea intimitate cu el.

În 1887, când am sosit la Georgetown pentru a lua în primire o slujbă la un birou administrativ, l-am găsit pe Mr. Abel ca vechi rezident aici, un om bine situat şi un favorit al societăţii locale. Şi totuşi era un înstrăinat, un venezuelean, unul dintre acei turbulenţi de la frontierele noastre pe care coloniştii i-au privit totdeauna ca pe duşmanii lor naturali. Povestea care mi s-a spus era că sosise în Georgetown în urmă cu vreo doisprezece ani, dintr-o regiune îndepărtată din interior; că străbătuse singur şi pe jos o jumătate de continent până la coastă, că îşi făcuse apariţia printre ei ca un tânăr străin, sărac lipit, în zdrenţe, care arăta aproape ca un schelet ambulant în urma febrei şi a mizeriilor de tot felul, cu faţa înnegrită de-o îndelungată expunere la soare şi vânt. Fără prieteni, ştiind doar o brumă de engleză, nu i-a fost uşor s-o scoată la capăt; s-a descurcat cumva şi, mai târziu, nişte scrisori din Caracas i-au adus ştirea că o considerabilă avere ce-i fusese cândva furată era acum din nou a lui; şi mai era invitat să se întoarcă în ţară, ca să-şi ia locul în guvernul republicii. Dar Mr. Abel, deşi încă tânăr, depăşise deja vârsta pasiunilor şi a aspiraţiilor politice şi, după câte se părea, chiar şi pe-aceea a iubirii de patrie; în orice caz, el a decis să rămână unde se afla – duşmanii, spunea el zâmbind, îi sunt cei mai buni prieteni – şi unul dintre primele rosturi pe care le-a dat averii sale a fost să cumpere acea casă din Strada Mare, care avea să-mi fie şi mie ca un cămin mai târziu.

Trebuie să mărturisesc aici că numele întreg al prietenului meu era Abel Guevez de Argensola, dar în primele lui zile în Georgetown lumea i se adresa doar pe numele de botez, iar mai târziu dorinţa lui a fost să i se spună simplu „Mr. Abel”.

Îndată ce l-am cunoscut, n-au mai fost pentru mine un prilej de uimire stima şi chiar afecţiunea cu care el, un venezuelean, era privit în această colonie britanică. Toţi îl cunoşteau şi-l apreciau,

motivul fiind farmecul lui personal, atitudinea înţelegătoare, modul manierat de-a se purta cu femeile, pe care le încânta fără a trezi gelozia bărbaţilor – nici măcar pe cea a irascibilului plantator bătrân cu nevastă prea tânără, frumoasă şi uşuratică –, dragostea pe care o arăta copiilor, tuturor vieţuitoarelor sălbatice, naturii şi tuturor celor depărtate de interesul material obişnuit şi de grijile unei comunităţi pur comerciale. Lucrurile care trezeau interesul altor bărbaţi – politica, sportul, preţul cristalelor – erau cu totul străine gândurilor lui, iar când aceştia terminaseră cu ele pentru un sezon şi, ca într-o furtună, îşi „goliseră sacul" la birou, la club ori acasă, era o uşurare să te întorci la Mr. Abel şi să-l faci să vorbească despre lumea lui – lumea naturii şi a spiritului.

Era, o simţeam cu toţii, un lucru bun să ai un Mr. Abel în Georgetown. Că era într-adevăr un noroc pentru mine aveam să descopăr aproape imediat. Evident, nu mă aşteptasem să întâlnesc într-un loc ca acesta o persoană cu care să-mi găsesc aceleaşi gusturi – acea dragoste pentru poezie care a fost dintotdeauna pasiunea de căpătâi şi deliciul vieţii mele; dar o aceeaşi pasiune am găsit la Mr. Abel. M-a surprins că el, adăpat la izvorul literaturii spaniole şi cititor al literaturii engleze doar de zece–doisprezece ani, avea o la fel de intimă cunoaştere a poeziei noastre moderne ca şi mine şi o dragoste pentru ea la fel de mare. Acest sentiment ne-a apropiat şi ne-a făcut pe amândoi – pe hispano-americanul nervos şi măsliniu de la tropice şi pe flegmaticul saxon cu ochi albaştri din nordul răcoros – unul în spirit şi mai mult decât fraţi. Multe au fost orele zilelor petrecute împreună, „obosind soarele cu discuţii"; multe, fără putinţă de numărat, preţioasele seri în casa lui cea liniştită, unde eram oaspete aproape în fiecare zi. Nu căutasem o asemenea fericire; n-o căutase, mi-a mărturisit adesea, nici el. Un rezultat al acestei intimităţi a fost faptul că acea vagă idee

privind trecutul lui ascuns, experienţa neobişnuită care îl afectase profund şi probabil îi schimbase întreg cursul vieţii, nu se diminua, ci, din contră, se accentua şi îmi venea adesea în minte. Schimbarea pe care o dovedea îmi dădea un sentiment aproape dureros ori de câte ori, în discuţiile noastre despre te miri ce, ajungeam la subiectul aborigenilor şi la experienţa privind caracterul şi limba lor pe care o acumulase când călătorise ori trăise printre ei; tot ce făcuse conversaţia lui mai pasionată – mintea curioasă şi vie, sclipirea, veselia spiritului nuanţată cu o undă de melancolie tandră –, totul părea să sece brusc; chiar şi expresia feţei i se schimba, devenea rigidă şi opacă şi îţi comunica doar fapte într-un mod mecanic şi sec de parcă ţi le-ar fi citit dintr-o carte. Mă întrista să observ asta, dar n-am făcut niciodată nici cea mai mică aluzie şi nici n-aş fi adus vorba despre asta dacă n-ar fi intervenit o ceartă care a constituit până la urmă singura şi scurta breşă solitară în acea strânsă prietenie de ani întregi. Sănătatea mea se deteriorase şi Abel nu doar că era foarte îngrijorat, ci chiar enervat, de parcă i-aş fi făcut în ciudă fiind bolnav, ajungând chiar să-mi spună că m-aş face bine dacă aş dori-o cu adevărat. N-am luat asta în serios, dar, într-o dimineaţă, când a trecut pe la birou să mă vadă, m-a atacat într-un mod care m-a făcut să mă supăr de-a binelea pe el. Mi-a spus că indolenţa şi folosirea stimulentelor erau cauza sănătăţii mele precare. Vorbea într-un mod batjocoritor, cu aerul că nu voise să spună chiar asta, dar sentimentul nu putea fi cu totul mascat. Rănit de reproşurile lui, i-am replicat că nu are dreptul să-mi vorbească, nici măcar în glumă, astfel. Dimpotrivă, a spus el devenind serios, are tot dreptul din lume – cel al prieteniei noastre. N-ar fi un prieten adevărat dacă ar rămâne impasibil la o astfel de problemă. Atunci, în pripeala mea, i-am spus că mie prietenia noastră nu mi se părea atât de perfectă şi completă cum i se părea lui. O

condiţie a prieteniei e ca ambii parteneri să se cunoască reciproc: eu îmi deschisesem complet în faţa lui viaţa şi gândurile, să le poată citi ca pe-o carte. Viaţa lui, în schimb, era o carte închisă şi ferecată pentru mine. Faţa i s-a întunecat şi, după câteva clipe de reflecţie tăcută, s-a ridicat şi m-a părăsit cu un salut rece, fără acea strângere de mână care devenise obişnuită între noi.

După plecarea lui am avut sentimentul că o mare pierdere, o calamitate, se abătuse asupra mea, dar încă îi mai purtam pică pentru acea critică fără menajamente, cu atât mai mult cu cât în inima mea o recunoşteam ca fiind îndreptăţită. În noaptea aceea, zăcând treaz, m-am căit pentru replica mea tăioasă şi m-am hotărât să-i cer scuze şi să-l las pe el să hotărască viitorul relaţiei noastre. Dar mi-a luat-o înainte şi, odată cu dimineaţa, a sosit o scrisoare în care mă implora să-l iert şi îmi cerea să mă duc în seara aceea să cinez cu el.

Am fost singuri şi în timpul cinei, şi după aceea, fumând şi sorbind cafea neagră pe verandă, neobişnuit de tăcuţi, chiar gravi, lucru care i-a făcut pe cei doi servitori în alb ce ne stăteau la dispoziţie – bătrânul majordom hindus, cu faţa tuciurie şi ochi pătrunzători, şi tânărul guyanez aproape albăstrui de negru ce era – să arunce multe priviri furişe spre faţa stăpânului lor. Erau obişnuiţi să-l vadă mult mai vesel când avea un prieten la cină. Pentru mine schimbarea stării lui de spirit nu era o surpriză; din clipa când l-am văzut am presimţit că se hotărâse să deschidă volumul închis şi ferecat despre care pomenisem – că venise momentul în care se decisese să vorbească.

Capitolul 1

— Acum, că ne-am venit în fire, a spus el, şi regretăm că ne-am jignit unul pe altul, nu-mi pare totuşi rău că s-a întâmplat. Meritam reproşul tău; de o sută de ori am vrut să-ţi spun povestea întreagă a călătoriilor şi aventurilor mele printre sălbatici, şi unul dintre motivele care m-au oprit a fost teama că va avea un efect nefericit asupra prieteniei noastre. Aceasta îmi era preţioasă şi doream mai presus de orice s-o păstrez. Dar nu trebuie să mă mai gândesc la asta acum. Trebuie să mă gândesc doar cum să-ţi spun povestea mea. Voi începe cu momentul când aveam douăzeci şi trei de ani. Era prea devreme ca să fiu în hăţişul politicii şi în primejdie până la a mă vedea obligat să-mi părăsesc ţara pentru a-mi salva libertatea, poate chiar viaţa.

Fiecare naţiune, spunea cineva, are guvernul pe care îl merită, şi Venezuela, de bună seamă, îl are pe cel pe care-l merită şi care i se potriveşte cel mai bine. Noi îi spunem republică – deşi, de fapt, nu e aşa ceva – doar pentru că lucrurile trebuie să aibă un nume; şi un nume bun, ori unul frumos, nu e de lepădat – mai ales când ai de gând să contractezi împrumuturi. Dacă venezuelenii, împrăştiaţi pe o suprafaţă de un milion două sute cincizeci de mii de kilometri pătraţi, în cea mai mare parte ţărani analfabeţi, metişi şi indigeni, ar fi oameni educaţi, inteligenţi, interesaţi doar de bunăstarea generală, ar fi posibil pentru ei să aibă o republică adevărată. În loc de asta au un guvern format din cârdăşii, hârşit de revoluţii; şi e un guvern cu totul potrivit, în armonie cu condiţia fizică a ţării şi cu temperamentul naţional. Acum se întâmplă că oamenii educaţi, reprezentând clasele mai înalte, sunt atât de puţini, încât nu mulţi sunt cei care nu au legături de sânge sau de

alianţă cu membrii proeminenţi ai grupărilor politice cărora le aparţin. Prin asta poţi vedea cât de uşor este – şi aproape inevitabil – să ne obişnuim a vedea conspiraţia sau revolta împotriva partidei la putere – membrii celeilalte cârdăşii – ca fiind în ordinea firească a lucrurilor. În caz de eşec, astfel de revolte se pedepsesc, dar nu sunt considerate imorale. Dimpotrivă, oameni dintre cei mai inteligenţi şi plini de calităţi pot fi văzuţi luând parte la astfel de aventuri. Dacă o asemenea stare de lucruri e greşită în sine sau nu, ori ar fi greşită în unele circumstanţe, fiind inevitabilă în altele, nu am pretenţia să hotărăsc eu; şi tot acest prolog obositor nu are alt rol decât să te ajute să înţelegi cum eu – un tânăr cu caracter ireproşabil, fără a fi un soldat de profesie, nici un ambiţios politic, bogat, după standardele acelei ţări, cunoscut în societate, iubitor de plăceri lumeşti, de cărţi, de natură –, mânat, după cum credeam, de cele mai înalte intenţii, mi-am permis să mă las târât, fără împotrivire, de prieteni şi de rude într-o conspiraţie menită să răstoarne guvernul acelui moment, cu intenţia de a-l înlocui cu oameni mai valoroşi – noi înşine, îţi dai seama.

Aventura noastră a dat greş pentru că autorităţile prinseseră de veste de toată afacerea şi lucrurile se precipitaseră. S-a întâmplat ca liderii noştri să fie în acel moment împrăştiaţi în toată ţara – unii erau chiar în străinătate; câteva capete mai înfierbântate ale grupului, care erau în Caracas tocmai atunci şi probabil că se temeau de arestare, au dat o lovitură pripită; preşedintele a fost atacat pe stradă şi rănit. Dar atacatorii au fost prinşi şi câţiva dintre ei au fost împuşcaţi în ziua următoare. Când ştirile au ajuns la urechea mea, mă aflam departe de capitală, la proprietatea unui prieten, pe râul Quebrada Honda, în statul Guarico, la vreo douăzeci şi cinci sau treizeci de kilometri de oraşul Zaraza. Prietenul meu, ofiţer în armată, era unul dintre liderii conspiraţiei; şi, cum eu eram unicul

fiu al unui om mult urât de ministrul de război, a devenit necesar pentru amândoi să fugim pentru a ne salva vieţile. În acele circumstanţe nu avea rost să sperăm la o iertare, nici măcar pe motivul tinereţii noastre.

Prima noastră hotărâre a fost să fugim pe mare; dar, cum riscul unei călătorii până la La Guayra sau oricare alt port din nordul ţării părea prea mare, am luat-o în direcţia opusă, spre Orinoco, şi, pe fluviu în jos, spre Angostura. Aici, ajungând până una-alta într-un loc relativ sigur – sigur cel puţin pentru moment –, m-am răzgândit în privinţa intenţiei de-a părăsi ori de-a încerca să părăsesc ţara. De copil nutrisem un interes deosebit pentru acel teritoriu vast şi aproape neexplorat ce se întinde la sud de Orinoco, cu nenumăratele lui râuri necartografiate şi păduri nestrăbătute; şi pentru locuitorii lui sălbatici, cu caracterul şi obiceiurile lor vechi, neştirbite de contactul cu europenii. Să vizitez această sălbăticie primitivă fusese un vis tainic; ba, până la un anumit punct, chiar mă pregătisem pentru o astfel de aventură, învăţând câteva dintre dialectele indiene ale statelor din nordul Venezuelei. Şi acum, văzându-mă pe malul sudic al marelui fluviu, cu timp berechet la dispoziţie, am hotărât să-mi satisfac această dorinţă. Tovarăşul meu şi-a continuat drumul spre coastă, în timp ce eu am rămas să fac pregătiri şi să caut informaţii de la cei care călătoriseră în interior făcând comerţ cu sălbaticii. Mai apoi m-am hotărât să mă întorc pe râu în sus şi să pătrund în interiorul părţii apusene a Guayanei, în acele teritorii ale Amazonului care se învecinează cu Columbia şi Brazilia, şi să mă întorc la Angostura cam după şase luni. Nu mă temeam că voi fi arestat în acea regiune semiindependentă şi în cea mai mare parte sălbatică, autorităţile Guayanei fiind de fapt destul de puţin interesate de frământările politice de la Caracas. Primele cinci sau şase luni pe care le-am

petrecut în Guayana, după ce am părăsit oraşul de refugiu, au fost destul de bogate în evenimente ca să satisfacă un spirit vag aventuros. Un funcţionar guvernamental binevoitor din Angostura mă înzestrase cu un paşaport în care se menţiona (pentru puţinii care ştiau să citească) că scopul vizitei mele în interiorul ţării era culegerea de informaţii despre triburile băştinaşe, produsele vegetale ale ţinutului şi alte cunoştinţe care ar fi fost folositoare republicii; şi li se cerea autorităţilor locale să mă apere şi să mă sprijine în căutări.

Am urcat pe Orinoco, făcând ici şi colo expediţii spre micile aşezări creştine din apropierea malului drept, precum şi până în satele indiene; şi, călătorind astfel, văzând şi învăţând multe, cam în trei luni am ajuns la râul Meta. În acest interval m-am distrat ţinând un jurnal, o transcriere a aventurilor personale, impresii despre ţinuturi şi locuitori, atât semicivilizaţi, cât şi sălbatici; în timp ce jurnalul meu creştea, începeam să cred că la întoarcerea mea în Caracas, s-ar fi putut să devină interesant pentru public şi să-mi aducă astfel celebritatea; gând care s-a dovedit plăcut şi foarte stimulator, aşa că am început să cercetez lucrurile mai îndeaproape şi să-mi îngrijesc exprimarea. Dar cartea n-a fost să fie. De la gurile râului Meta mi-am continuat drumul, intenţionând să vizitez aşezarea Atahapo, unde marele râu Guaviare, împreună cu alte râuri, se varsă toate în Orinoco. Dar nu mi-a fost dat să ajung acolo, pentru că în mica aşezare Manapuri am căzut bolnav de friguri; şi aici s-a sfârşit prima jumătate de an de hoinăreli, despre care nu e nevoie să spun mai multe. Un loc mai mizerabil decât Manapuri în care să-şi fi găsit un om să se îmbolnăvească de friguri nici că se putea imagina. Aşezarea, compusă din bordeie nenorocite, cu câteva colibe mai mari din pământ sau din nuiele muruite, acoperite cu frunze de palmier, era

înconjurată de apă, mlaştină şi pădure, locul de sorginte a miliarde de broaşte orăcăitoare şi a nori întregi de ţânţari; chiar şi pentru cineva în perfectă stare de sănătate, traiul într-un astfel de loc ar fi fost o povară. Locuitorii, la o numărătoare, ar fi ajuns la optzeci sau nouăzeci, majoritatea indieni din acea categorie degenerată ce poate fi frecvent întâlnită în micile avanposturi ale comerţului. Sălbaticii din Guayana sunt mari băutori, nu beţivi în sensul nostru, pentru că băuturile lor fermentate conţin atât de puţin alcool, încât trebuie îngurgitate cantităţi inimaginabile ca să te poţi îmbăta; în aşezări ei preferă otrăvurile ceva mai tari ale omului alb, cu rezultatul că, într-un loc nenorocit precum Manapuri, poţi vedea reluat, ca pe o scenă, ultimul act din marea tragedie americană. Care va fi urmată, fără îndoială, de alte tragedii, poate şi mai mari. Gândurile mele în acea perioadă de suferinţă erau extrem de pesimiste. Uneori, când ploaia aproape permanentă contenea pentru o jumătate de zi, reuşeam să mă târăsc câţiva paşi în vreo direcţie; dar eram aproape incapabil de-a face cel mai mic efort, abia dacă-mi păsa că mai trăiesc şi nu aveam nici un interes pentru noutăţile de la Caracas, care ajungeau până la mine la mari intervale de timp. După două luni, simţind o vagă îmbunătăţire a sănătăţii şi, odată cu asta, un interes crescând pentru viaţă şi problemele ei, mi s-a năzărit să scot jurnalul şi să scriu o relatare pe scurt a şederii mele la Manapuri. Îl pusesem, pentru siguranţă, într-o cutie de mărunţişuri, pe care mi-o dăduse un negustor venezuelean, un vechi locuitor al aşezării, pe nume Pantaleon – căruia îi spuneau toţi Don Panta –, care ţinea, fără să se ferească, vreo şase neveste indiene în casă şi era cunoscut pentru zgârcenia şi lipsa lui de onestitate, dar care s-a dovedit a-mi fi bun prieten. Cutia se afla într-un colţ al prăpăditului de bordei acoperit cu frunze de palmier în care stăteam; dar, scoţând-o, am descoperit că de câteva săptămâni

ploaia se scurgea peste ea şi că manuscrisul dinăuntru se transformase într-un fel de pastă dospită. Am trântit-o pe jos blestemând şi m-am aruncat gemând înapoi pe pat. În starea aceea dezolată am fost găsit de prietenul meu Panta, care mă vizita cu consecvenţă la orice oră; şi când i-am arătat coca informă de pe podeaua noroioasă, ca răspuns la întrebările lui neliniştite, el a întors-o cu piciorul şi apoi, izbucnind în hohote de râs, i-a tras un şut, adăugând că, pentru o clipă, confundase obiectul cu vreo reptilă necunoscută ce s-ar fi târât din ploaia de-afară. S-a prefăcut uimit că eu regretam o astfel de pierdere. N-a fost acolo decât adevărul, a exclamat el; dacă voiam să scriu o carte pe care s-o citească cei care nu se mişcă de-acasă, puteam foarte bine să inventez o mie de minciuni mai distractive decât orice experienţă reală. Venise la mine, mi-a spus, ca să-mi propună ceva. El trăia de douăzeci de ani în aceste locuri, se obişnuise cu climatul, dar nu era de mine să mai rămân acolo dacă voiam să trăiesc. Trebuia să plec imediat spre cu totul alt fel de locuri – spre munţi, unde era larg şi uscat. „Şi dacă vei avea nevoie de chinină când vei ajunge acolo”, a încheiat el, „trage cu nasul când bate vântul dinspre sud-est şi-o vei inhala în organism, proaspătă, din păduri.” Când i-am atras descurajat atenţia că în condiţia mea ar fi fost imposibil să părăsesc Manapuri, el a continuat spunându-mi că în sat se afla un mic grup de indieni; veniseră nu numai să vândă şi să cumpere, ci şi să viziteze pe cineva de-al lor, anume, pe una dintre propriile lui neveste, achiziţionată cu câţiva ani în urmă de la tatăl ei. „Şi banii pe care i-am dat pe ea nu i-am regretat nici până azi”, a spus el, adăugând ca un blestem la adresa tuturor celorlalte: „Căci e o nevastă bună – nu-i geloasă.” Aceşti indieni străbătuseră tot drumul din munţii Queneveta şi făceau parte din tribul Maquiritari. El, Panta, sau, şi mai bine, buna lui nevastă, va pune o vorbă bună pentru mine şi,

pentru o recompensă potrivită, aceştia mă vor lua şi vor merge încet şi cu pauze dese spre ţinutul lor, unde voi fi bine tratat şi-mi voi redobândi sănătatea.

După ce am cântărit-o bine, această propunere a avut un efect atât de bun asupră-mi, încât nu numai că am consimţit bucuros, dar în ziua următoare am fost capabil să mă şi mişc şi să încep pregătirile pentru călătorie cu o oarecare tragere de inimă.

Cam în opt zile mi-am luat rămas-bun de la generosul meu prieten Panta, pe care-l consideram acum, după ce-l cunoscusem bine, un fel de fiară a pădurii ce se năpustise asupra mea nu ca să mă sfâşie, ci ca să mă răpească din braţele morţii; ştim că animalele crude şi sălbatice, ca şi oamenii răi, au uneori impulsuri blânde şi binefăcătoare, în timpul cărora acţionează într-un mod contrar naturii lor, ca agenţii pasivi ai unei puteri mai înalte.

Călătoria a fost o durere neîntreruptă în condiţia mea slăbită, şi răbdarea indienilor a fost greu pusă la încercare; dar nu m-au abandonat; şi până la urmă a fost străbătută întreaga distanţă, pe care o apreciez a fi fost cam de trei sute douăzeci şi cinci de kilometri; iar la sfârşitul acesteia eram deja mai puternic şi mai bine din toate punctele de vedere decât la începutul călătoriei. Din acea clipă progresele mele spre o însănătoşire completă au fost rapide. Cu sau fără virtuţile curative ale arborilor de cinchona din îndepărtata pădure andină, aerul era binefăcător; şi când am ajuns să mă plimb pe dealul de deasupra satului indian sau, mai târziu, când eram deja în stare să urc spre piscuri, lumea, aşa cum se vedea ea de pe sălbaticii munţi Queneveta, avea o panoramă splendidă, deosebit de tonică şi plăcută sufletului.

Cu tribul Maquiritari am rămas câteva săptămâni, şi gustul dulce al sănătăţii redobândite m-a făcut fericit o vreme; dar astfel de senzaţii rar durează mai mult decât convalescenţa. Nici nu mi-

am revenit bine în puteri, că am şi început să simt cum neliniştea îmi dădea ghes. Monotonia vieţii primitive în aceste locuri a devenit curând insuportabilă. După lunga perioadă de apatie era firesc să urmeze o reacţie şi doream doar acţiune, aventură – nu conta cât de periculoasă; şi noi scene, noi feţe, noi dialecte. Până la urmă am ales ideea de-a continua drumul până la râul Casiquiare, unde aş fi găsit câteva mici aşezări şi probabil ajutor la autorităţile de acolo, ceea ce mi-ar fi permis să ajung până la Rio Negro. Pentru că acum ideea mea era să urmez acel râu până la Amazon, coborând astfel spre Para şi spre coasta Atlanticului.

Am părăsit masivul Queneveta şi am pornit cu doi indieni ca tovarăşi de drum şi ghizi; dar drumul lor se sfârşea la doar jumătatea distanţei până la râul la care voiam eu să ajung; şi m-au lăsat în seama unor sălbatici prietenoşi de pe Chunapay, un afluent al Cunucumanei care curgea spre Orinoco. Aici n-am avut încotro decât să aştept să apară ocazia de-a mă lipi de un grup de indieni care călătoreau spre sud-vest; asta pentru că îmi cheltuisem deja micul capital de podoabe şi stambă luate de la Manapuri şi nu mai putem angaja serviciile nimănui. Şi poate e momentul acum să înşir tot ce mai aveam. De câtăva vreme nu purtam altceva decât sandale pentru a-mi proteja picioarele; garderoba mea consta într-un singur rând de straie, o cămaşă de flanelă pe care o spălam cât de des puteam, rămânând gol până la brâu în timp ce se usca. Din fericire, aveam o excelentă pelerină din postav albastru, rezistentă şi frumoasă, dăruită de un prieten la Angostura, a cărui profeţie în momentul când mi-a oferit-o, anume că pelerina aceasta va dura mai mult decât îmi va dura pielea, aproape că se împlinea. Servea de acoperământ peste noapte, iar ca să ţină de cald şi să asigure confortul într-o călătorie pe frig şi ploaie nu s-a inventat nici o altă haină mai bună.

Aveam un revolver şi o cutie de cartuşe la centura mea lată de piele, un cuţit bun de vânătoare, cu mâner zdravăn de os şi cu o lamă grea şi lungă de aproape douăzeci şi cinci de centimetri. În buzunarul pelerinei aveam o cutie frumoasă de argint pentru iască şi una de chibrituri – despre care va mai veni vorba în povestea asta – şi alte două-trei mărunţişuri: pe acestea hotărâsem să le păstrez până la capăt.

În intervalul plicticos de aşteptare pe Chunapay am auzit o veste interesantă de la indienii din sat, care m-a făcut apoi să abandonez călătoria plănuită spre Rio Negro. Aceşti indieni purtau coliere, ca aproape toţi sălbaticii Guayanei; dar unul, am observat, avea un colier cu totul deosebit de ale celorlalţi, care mi-a trezit în cel mai mare grad curiozitatea. Era format din treisprezece plăcuţe de aur, neregulate ca formă, cam tot atât de mari cât unghia unui om şi legate laolaltă cu fibre. Mi s-a permis să-l examinez şi n-am mai avut nici un dubiu că piesele sunt din aur curat, bătut după tehnica sălbaticilor. Când i-am întrebat, mi-au spus că provenea de la indienii din Parahuari, iar Parahuari, mi-au spus ei mai departe, era un ţinut muntos, la vest de Orinoco. Toţi bărbaţii şi femeile de acolo, m-au asigurat ei, purtau astfel de coliere. Această relatare îmi aprinsese minţile în asemenea hal, că nu m-am mai putut odihni nici noapte, nici zi din cauza viselor aurifere, tot gândindu-mă cum aş putea ajunge la acele ţinuturi bogate, necunoscute omului civilizat. Indienii au clătinat cu gravitate din cap când am încercat să-i conving să mă ducă acolo. Ne aflam destul de departe de Orinoco, iar Parahuari se afla la zece, poate cincisprezece zile depărtare de acesta – un ţinut ce le era necunoscut, unde nu aveau nici un fel de rude.

Cu toate acestea, în ciuda greutăţilor şi amânărilor, şi nu fără necazuri şi câteva aventuri primejdioase, am reuşit să ajung până la urmă pe

cursul superior al lui Orinoco, şi mai apoi să trec pe cealaltă parte. Cu viaţa în propriile mâini, m-am luptat să răzbat spre apus printr-un ţinut necunoscut şi dificil, de la un sat indian la altul, unde în orice moment aş fi putut fi ucis fără pedeapsă, de dragul puţinului meu avut. Mi-e greu să spun ceva bun despre sălbaticii din Guayana; dar asta trebuie să recunosc – nu numai că nu mi-au făcut nici un rău cât am fost la cheremul lor în timpul lungii mele călătorii, dar m-au adăpostit în satele lor, m-au hrănit când mi-a fost foame şi m-au ajutat pe drum când era prea târziu să mă mai pot întoarce. Nu trebuie însă, în nici un caz, să ai impresia că e vreo bunăvoinţă în atitudinea lor, vreun instinct uman sau de amabilitate, care se pot găsi doar printre naţiunile civilizate; nici pe departe. Îi consider acum şi, din fericire pentru mine, i-am considerat şi atunci când, după cum am spus, eram la cheremul lor, nişte animale de pradă, dotate însă cu o viclenie sau o inteligenţă subliminală mult superioară aceleia a oricărei brute; şi, ca singură trăsătură morală, cu acel respect pentru drepturile altor membri ai aceleiaşi familii sau trib, fără de care nici cele mai primitive comunităţi nu se pot ţine legate. Cum am putut face atunci toate acestea, să locuiesc şi să călătoresc liber, fără să mi se facă nici un rău, printre triburi care nu aveau sentimente paşnice ori binevoitoare faţă de străini, în zone în care omul alb fusese rar sau niciodată văzut? Pentru că i-am citit atât de bine. Fără acea cunoaştere, totdeauna prezentă, şi fără extrema uşurinţă de a învăţa dialecte noi, care devenise, prin practică, aproape o intuiţie, aş fi încurcat-o rău de tot imediat după părăsirea tribului Maquiritari. Chiar şi aşa, de vreo două sau trei ori am scăpat doar ca prin urechile acului.

Dar să lăsăm aceste digresiuni. Priveam în sfârşit vestiţii munţi Parahuari, care, spre marea mea surpriză, nu erau decât nişte coline şi nici

măcar foarte înalte. Asta însă nu m-a afectat prea mult. Faptul că munţii Parahuari nu ofereau un peisaj impresionant era mai degrabă de natură să confirme că trebuiau să fie bogaţi în aur: cum altfel ar fi putut ajunge numele şi faima comorilor lor cunoscute unor oameni care locuiau la o aşa depărtare precum Cunucumana?

Dar aur nu era. Am cercetat tot masivul, care avea cam treizeci şi cinci de kilometri în lungime, am vizitat satele, am vorbit mult cu indienii, trăgându-i de limbă, dar aceştia nu aveau coliere de aur, nici alte podoabe din acest metal; nici nu auziseră că s-ar găsi aur în Parahuari sau în alt loc care să le fie cunoscut.

Ultimul sat în care m-am mai interesat de obiectul căutărilor mele, fără speranţă deja, se afla cam la cinci kilometri de extremitatea vestică a lanţului muntos, în mijlocul unui ţinut accidentat, cu păduri, savană şi torente repezi; lângă unul dintre acestea din urmă, numit Curicay, printre copaci răzleţi şi scunzi, se afla satul – o căsoaie mai mare, în care toată lumea, adică vreo optsprezece persoane, îşi petrecea vremea când nu vâna, cu două case mai mici, lipite de aceasta. Capul, sau şeful, Runi îl chema, avea vreo cincizeci de ani, era taciturn şi cu trăsături frumoase, un sălbatic cu o oarecare demnitate, care fie era prost dispus, fie deloc încântat de amestecul unui alb în viaţa lor. Şi pentru o vreme nici nu am încercat să-l îmbunez în vreun fel. Cu ce m-aş fi ales, oricum? Chiar şi masca aceea de nepăsare, pe care o purtasem atâta vreme şi cu rezultate atât de bune, mă incomoda acum: o voi lăsa la o parte şi voi fi eu însumi – tăcut şi posac, asemenea sălbaticei mele gazde. Dacă îmi va încolţi în minte vreun gând rău, nu-l voi înfrâna, n-avea decât să-şi facă efectul din plin; căci, atunci când înfrângerea priveşte prima oară un om în faţă, ea arată atât de întunecat şi de respingător, încât nimic nu-l poate deprima mai mult; şi nici intimida după aceea.

Vreme de săptămâni întregi căutasem cu ochi atenţi şi febrili, în fiecare sat, în fiecare crăpătură în stâncă, în fiecare pârâiaş gălăgios de munte, strălucirea pulberii gălbui pentru care bătusem atâta drum. Şi acum, toate frumoasele mele vise – toată plăcerea şi puterea anticipate – dispăruseră ca un simplu miraj în amiaza savanelor.

A fost o zi de disperare, pe care am petrecut-o aici stând numai înăuntru – căci ploua teribil – cufundat în gândurile mele sumbre, pretinzând că moţăi în culcuş, dar urmărindu-i cu coada ochilor mijiţi pe ceilalţi, aşezaţi şi ei, ori mişcându-se în jur, ca nişte umbre sau oameni dintr-un vis; şi nu-mi păsa în nici un fel de ei nu doream să par prietenos, nici măcar pentru hrana pe care mi-o puteau oferi din când în când.

Spre seară ploaia s-a oprit şi am ieşit puţin, până la pârâul din apropiere, unde m-am aşezat pe o piatră şi, scoţându-mi sandalele, mi-am cufundat picioarele zdrelite în apa rece, curgătoare. Partea dinspre apus a cerului era iarăşi albastră, cu acel azuriu fraged de după ploaie, dar frunzele mai străluceau încă de apă şi trunchiurile ude păreau aproape negre sub coroanele verzi. Frumuseţea rară a peisajului îmi atingea şi-mi uşura inima. Înapoi, spre răsărit, versanţii domoli ai munţilor Parahuari, scăldaţi din plin de soarele la asfinţit, se conturau cu o măreţie stranie pe norii cenuşii de ploaie ce se abăteau într-acolo, şi noua lor frumuseţe mistică aproape că m-a făcut să uit că tocmai aceştia mă obosiseră, mă răniseră şi îşi bătuseră joc de mine. În partea aceea, şi înspre sud, şi înspre nord, se întindea pădurea largă, dar spre vest se înfăţişa ochiului o imagine diferită. Dincolo de râu, de fâşia de verdeaţă ce-l mărginea şi de puţinii copaci pitici şi rari care creşteau pe malurile lui, se întindea o savană brună ce se ridica lin spre o creastă lungă, scundă şi stâncoasă, dincolo de care se ivea o colină solitară, aproape un munte, de formă conică şi acoperită de pădure

până aproape de vârf. Acesta era muntele Ytaioa, reperul cel mai de seamă din zonă. În timp ce soarele cobora după creastă dincolo de savană, tot cerul dinspre apus şi-a schimbat culoarea într-un roz delicat, ce avea consistenţa unui fum purtat acolo de vreun vânt depărtat şi lăsat aşa în suspensie – un văl subţire şi strălucitor, care lăsa să se vadă prin el cerul depărtat de dincolo, albastru şi eteric. Stoluri de păsări, un soi de trupiali coloraţi, treceau în zbor pe deasupra mea, spre locurile de culcare, scoţând un sunet clar, cristalin; şi mai era ceva eteric în aceste picături de sunet melodios, ce-mi pogorau în inimă asemenea picăturilor de ploaie într-un iaz, ca să-şi amestece prospeţimea lor cerească cu apele pământului.

Fără îndoială că, în nămolosul lac al inimii mele, trebuie să fi căzut câteva picături sacre – de la păsările în trecere, din acel disc purpuriu ce coborâse acum dincolo de orizont, de pe colinele ce se întunecau, din rozul şi albastrul cerului infinit, din tot ce cuprindeai cu ochii; şi m-am simţit purificat şi aveam sentimentul ciudat şi teama unei secrete inocenţe şi spiritualităţi a naturii – presimţirea unui tărâm, teribil de îndepărtat probabil, spre care ne îndreptăm cu toţii; a unui timp în care ploaia cerească ne va fi spălat de orice pată şi păcat. Această pace neaşteptată pe care o aflasem mi-a apărut de-o valoare infinit mai mare decât metalul galben pe care nu-l găsisem, cu tot ce putea oferi el. Dorinţa mea era acum să rămân o vreme aici, în locul acesta atât de depărtat, plin de frumuseţe şi pace, unde cunoscusem sentimente atât de neobişnuite şi o deziluzie atât de binecuvântată.

Acesta a fost sfârşitul a ceea ce eu numesc a doua perioadă a timpului petrecut în Guayana; prima fusese ocupată cu acel vis despre o carte care ar fi trebuit să-mi aducă celebritatea în ţara mea, poate chiar în Europa; a doua, din momentul când părăsisem munţii Queneveta, cu visul

îmbogăţirii fără limite – vechiul vis al căutătorului de aur în această zonă, care sucise atâtea minţi încă din zilele lui Alonzo Pizarro. Dar, ca să pot rămâne, trebuia să-l îmbunez pe Runi, cel care stătea acum, cu sprâncenele încruntate, acolo înăuntru; şi nu-mi părea a fi unul dintre cei ce puteau fi cuceriţi cu vorbe, oricât de mieroase. Îmi era limpede că venise vremea să mă despart de singurul mărunţiş valoros care-mi rămăsese – cutia pentru iască, din argint gravat.

M-am întors la casă şi, intrând, m-am aşezat pe un butuc lângă foc, faţă în faţă cu posaca mea gazdă, care fuma şi părea să nu se fi mişcat de când îl părăsisem. Mi-am făcut o ţigară, apoi am scos cutia de iască, cu fitilul şi cremenea ataşate de ea prin două lănţişoare de argint. Ochii lui au strălucit o clipă urmărindu-mi curioşi mişcările, şi el a arătat fără să vorbească spre jăraticul ce-mi pâlpâia la picioare. Am clătinat din cap şi lovind cremenea am făcut să ţâşnească un snop strălucitor de scântei, apoi am suflat în iască şi mi-am aprins ţigara. Odată făcută treaba, în loc să pun înapoi cutia în buzunar, am trecut lanţul prin butoniera pelerinei şi am lăsat-o să-mi atârne pe piept ca o podoabă. După ce am terminat ţigara mi-am dres vocea în modul cel mai ortodox şi mi-am fixat ochii asupra lui Runi, care, la rândul lui, a făcut o uşoară mişcare, semn că era gata să asculte ce aveam de spus.

Discursul meu a durat cel puţin o jumătate de oră şi a fost ascultat într-o linişte profundă; era, în cea mai mare parte, o expunere a hoinărelilor mele prin Guayana; şi fiind doar ceva mai mult decât o listă a tuturor localităţilor pe care le vizitasem, a triburilor sau şefilor, ori căpeteniilor cu care venisem în contact, am fost capabil să vorbesc continuu şi astfel să ascund necunoaşterea unui dialect încă nou pentru mine. Sălbaticii din Guayana judecă un om după capacitatea lui de a sta. Să stai nemişcat ca o statuie din bronz timp de

o oră sau două, pândind o pasăre; să rămâi nemişcat, aşezat sau întins, o jumătate de zi; să înduri durerea, adesea autoprovocată, fără să clipeşti; şi când ţii un discurs, să-l reverşi într-un val copios, fără pauze de respiraţie sau ezitări asupra unui cuvânt – să fii capabil de toate acestea înseamnă să dovedeşti că eşti bărbat, un *egal*, unul care merită respectul şi chiar prietenia. Ceea ce voiam de fapt să-i spun am pus în câteva cuvinte drept concluzie la oraţia mea aproape lipsită de sens. Pe oriunde fusesem, spuneam, am fost prietenul indienilor şi voiam să fiu şi prietenul lui, să trăiesc cu el la Parahuari aşa cum stătusem cu alţi şefi şi căpetenii de sate şi familii; să fiu privit de el aşa cum mă priviseră şi ceilalţi, nu ca pe un străin sau alb, ci ca pe un prieten, un frate, un indian.

Mi-am sfârşit cuvântul şi în încăpere s-a auzit un sunet ca un murmur uşor, ca aerul ţinut multă vreme în plămâni şi brusc expirat; în timp ce Runi, încă nemişcat, scoase un mormăit vag. Atunci m-am ridicat şi, desprinzând ornamentul de argint de la pelerină, i l-am înmânat lui. L-a acceptat nu foarte galant, cum şi-ar fi imaginat un străin de aceşti oameni; dar eram mulţumit, fiind sigur că făcusem o impresie bună. După câteva clipe i-a dat cutia celui de lângă el, care a examinat-o şi a trecut-o mai departe la al treilea, şi în felul acesta obiectul a făcut ocolul sălii şi s-a întors iar la Runi. Apoi acesta a cerut de băut. Se întâmpla să fie o rezervă de cidru în casă; probabil tocmai cu asta fuseseră ocupate femeile în ultimele zile, fără a se gândi că va fi prematur consumată. A fost adusă o carafă mare; politicos, Runi a sorbit prima cupă; am urmat eu; apoi ceilalţi; femeile au băut şi ele, fiecare câte o cupă la trei ale bărbaţilor. Runi şi cu mine, oricum, am băut cele mai multe, pentru că aveam de apărat poziţiile noastre de personaje principale. Limbile s-au mai dezlegat acum, căci alcoolul, deşi puţin cum era în licoarea asta blândă,

începuse să pună stăpânire pe minţile noastre. Eu nu aveam stomacul lor ca o amforă, făcut să ţină cantităţi nelimitate de carne şi de băutură; dar eram hotărât ca, în această ocazie foarte importantă, să nu-mi atrag dispreţul gazdei mele – să fiu comparat, probabil, cu o păsărică ce soarbe delicat şase picături de apă în guşă şi se declară sătulă; îmi voi măsura puterile cu el şi, dacă va fi necesar, voi bea până îmi voi pierde cunoştinţa. Până la urmă, abia mă mai puteam ţine pe picioare. Ba chiar mai antrenatul sălbatic era deja afectat. *In vino veritas*, spun anticii; şi principiul e perfect valabil şi acolo unde nu e vorba de vin, ci de cidru mai slab. Runi m-a informat acum că mai cunoscuse cândva un om alb, că acesta fusese un om rău, ceea ce îl făcuse să spună că toţi oamenii albi sunt răi; drept ca David, doar că mai impetuos, declarase că toţi sunt nişte mincinoşi. Acum se convinsese că nu e aşa, că eu eram un om bun. Prietenia lui creştea odată cu beţia. M-a cadorisit cu o cutiuţă ciudată pentru iască, făcută din coada conică a unui *armadillo*[1], scobită şi prevăzută cu un capac de lemn – asta ca s-o folosesc în locul cutiei de care mă lipsisem. M-a mai înzestrat cu un hamac din iarbă împletită, pe care l-a şi agăţat imediat la locul lui, ca să mă pot întinde când poftesc. Nu exista lucru pe care să mi-l refuze. Şi, la sfârşit, când şi mai multe cupe fuseseră golite, şi un al treilea sau al patrulea urcior a fost scos la iveală, el a început să-şi descarce inima de secretele ei întunecate şi primejdioase. A vărsat lacrimi – căci „omului fără lacrimi” nu-i e locul în pădurile din Guayana: lacrimi pentru cei care fuseseră ucişi mişeleşte cu mulţi ani în urmă; pentru tatăl lui, care fusese ucis de Tripica, tatăl lui Managa, care mai făcea încă umbră pământului. Dar să se păzească el şi toţi ai lui de Runi! Mai vărsase el sângele lor şi înainte, hrănise vulpea şi vulturul cu carnea lor şi nu-şi va afla odihna câtă vreme Managa şi ai lui trăiesc la Uritay – cele cinci coline de la Uritay, care erau la

două zile de drum de Parahuari. În timp ce vorbea astfel despre vechiul lui duşman, el se autoflagela într-un fel de frenezie, lovindu-şi pieptul şi scrâşnind din dinţi; şi, în final, a înşfăcat o lance şi a implântat-o adânc cu vârful în lutul podelei, apoi a scos-o şi a lovit din nou în pământ, succesiv, ca să-mi arate ce i-ar face el lui Managa şi oricăruia dintre oamenii lui Managa pe care i-ar fi întâlnit – bărbat, femeie ori copil. Apoi a ieşit clătinându-se pe uşă să-şi fluture lancea; privind spre nord-vest i-a strigat tare lui Managa să vină să-i măcelărească oamenii şi să-i ardă casa, cum se lăudase de atâtea ori că va face.

— Să vină! Să vină Managa! am strigat şi eu, bălăbănindu-mă în urma lui.

— Sunt prietenul tău, fratele tău; n-am lance şi nici săgeţi, dar am asta... asta! Şi mi-am scos şi mi-am agitat revolverul.

— Unde e Managa? am continuat eu. Unde sunt colinele Uritay? Şi el a arătat spre o stea mai joasă, spre sud-vest.

— Atunci, am strigat eu, fie ca glonţul acesta să-l găsească pe Managa, stând la foc printre ai săi, şi să se prăbuşească şi să-i curgă sângele pe pământ! Şi cu asta mi-am descărcat pistolul în direcţia pe care mi-o arătase el. Un răcnet de spaimă a ţâşnit dinspre locul în care erau femeile şi copiii, în timp ce Runi, lângă mine, într-o criză de belicoasă încântare şi admiraţie, se întorsese şi mă îmbrăţişa. A fost prima şi ultima îmbrăţişare pe care am tolerat-o de la un bărbat sălbatic şi gol, căci, deşi nu părea un moment potrivit pentru sentimente fastidioase, să fiu strâns lângă trupul lui năduşit a fost o experienţă neplăcută.

Multe alte cupe de cidru au urmat după această izbucnire; şi, până la urmă, incapabil să mai continui, m-am clătinat până la hamacul meu, dar n-am reuşit să mă cocoţ în el; Runi, cu un surplus de bunăvoinţă, mi-a venit în ajutor, drept pentru care am căzut şi ne-am rostogolit împreună pe

podea. Până la urmă am fost ridicat de ceilalţi şi aburcat în patul meu legănător şi-am căzut imediat într-un somn adânc, fără vise, din care nu m-am trezit decât a doua zi, când soarele era deja sus.

[1] Mic animal (cca 50 cm lungime), cu pielea acoperită cu lame cornoase, care trăieşte în America de Sud; tatu.

Capitolul 2

Din fericire, acel mied e făcut printr-un proces extrem de lent şi de laborios, deoarece femeile, cele care produc băutura, trebuie să transforme materialul (pulpă de *cassava*) într-o pastă cu ajutorul propriilor lor molari; apoi aceasta este înmuiată în apă şi pusă bine în copăi, la fermentat. Mare este răbdarea acestor îndârjite sclave; dar, oricât de straşnic muncesc, nu pot satisface patima de chiolhan a stăpânilor lor decât o dată la mari intervale de timp. O treabă ca aceea la care am participat e rezultatul unei masticaţii mai mult decât răbdătoare şi al unei fermentaţii silenţioase – delicata floare a unei plante multă vreme oblăduită.

Ajungând acum să fiu considerat unul de-al casei, cu preţul câtorva senzaţii neplăcute şi al unui puseu sau două de dezgust, am hotărât să nu mai permit să mă tulbure nimic la Parahuari, ci să trăiesc viaţa uşoară, lipsită de griji, a leneşului, participând la expediţii de vânătoare şi pescuit doar când aveam chef; alteori mă bucuram de viaţă în felul meu, departe de ceilalţi, familiarizându-mă cu natura sălbatică din acel loc solitar.

În afară de Runi, în mica noastră comunitate mai erau doi bătrânei, verii lui, cred, care aveau neveste şi copii mari. O altă familie era formată din Piaké, nepotul lui Runi, fratele acestuia, Kua-kó – despre care vor mai fi multe de spus – şi o soră, Oalava. Piaké avea o nevastă şi doi copii; Kua-kó era necăsătorit şi avea vreo nouăsprezece–douăzeci de ani; Oalava era cea mai tânără dintre ei. Ultima dintre toţi, dar care ar fi trebuit de fapt să fie prima, era mama lui Runi, poreclită Cla-cla, probabil, imitarea ţipătului vreunei păsări, pentru că în aceste locuri, o persoană este rar, dacă nu cumva niciodată, chemată pe numele ei adevărat,

care e un secret păstrat cu gelozie, chiar şi în faţa rudelor apropiate. Cred că singură Cla-cla mai ştia numele cu care părinţii o înzestraseră la naştere. Era o femeie foarte bătrână, puţină la trup, tuciurie ca tovalul ars de soare, cu faţa brăzdată de riduri nenumărate, cu părul ei lung şi aspru perfect alb; şi totuşi era nemaipomenit de activă, părea să muncească mai mult decât oricare altă femeie din comunitate; mai mult decât atât, când truda zilei era pe sfârşite şi celorlalte nu le mai rămânea nimic de făcut, abia atunci îşi începea Cla-cla munca de noapte; şi aceasta consta în a le vorbi tuturor, bărbaţilor în orice caz, până când aceştia adormeau. Era ca o maşină autoreglabilă şi în fiecare seară, fără excepţie, când se închidea uşa şi se aprindea focul pentru noapte, şi fiecare bărbat se afla în hamacul lui, se pornea şi ea să spună cele mai interminabile poveşti, până când şi ultimul ascultător cădea într-un somn adânc; noaptea târziu, dacă se trezea careva cu un geamăt ori un sforăit, se pornea cu promptitudine, reluând firul poveştii de acolo de unde-l lăsase.

Fie zi, fie noapte, bătrâna Cla-cla mă amuza foarte mult şi rar mă săturam să-i urmăresc apariţia de bufniţă, cum stătea aşa, la foc, având grijă ca acesta să nu scadă din lipsă de vreascuri; veghind totdeauna ceaunul când era pe cale să dea în clocot, şi în acelaşi timp atentă la mişcările celorlalţi în jurul ei, gata la cel mai mic semn să dea o mână de ajutor, ori să arunce cu un retevei după vreun pui rătăcit, ori vreun copil neastâmpărat.

Atât de mult mă amuza, de altfel fără s-o caut cu dinadinsul, încât am decis că ar fi cinstit ca şi eu, la rândul meu, să fac ceva pentru buna ei dispoziţie. Într-o zi, ocupat să cioplesc din lemn o floretă cu cuţitul, fluierând şi cântând frânturi de melodii vechi în timp ce lucram, am dat deodată cu ochii de bătrâna doamnă foarte încântată, chicotind înăbuşit, dând din cap şi marcând cadenţa cu

mâna. Era evident capabilă să aprecieze un gen de muzică superior aceleia a aborigenilor, astfel că am abandonat incrustările cu care îmi petreceam timpul şi am început să confecţionez o chitară, care mi-a dat mult de furcă şi la care am dat dovadă de mai multă inventivitate decât mă credeam în stare. Să aduc lemnul la subţirimea necesară, apoi să-l încovoi şi să-l fixez cu dibluri de lemn şi cu răşină, să adaug braţul, ornamentele, cheile şi la urmă strunele de catgut – altfel de strune nu intrau deloc în discuţie –, asta m-a ţinut ocupat timp de câteva zile. Odată terminată treaba, aveam un instrument grosolan, greu acordabil; totuşi, când ciupeam strunele, scoţând acorduri vesele, sau când mă acompaniam cântând, am constatat că aveam un mare succes, şi eram mai încântat de propria performanţă decât dacă aş fi avut cea mai bună chitară făcută vreodată în vechea Spanie. Schiţam o bătută pe podele zdrăngănind în acelaşi timp, iniţiindu-i în cele mai vioaie dansuri ale albilor, în care picioarele trebuie să fie la fel de suple ca degetele instrumentistului. E adevărat că aceste demonstraţii erau privite totdeauna de adulţi cu o profundă seriozitate, care ar fi descurajat pe oricine nu le ştia felul. Formau un grup de apatice statui de bronz care mă priveau, dar ştiam că fiinţa vie din ei ţopăia la cântecul, zdrăngăneala şi piruetele mele. Cla-cla era, oricum, o excepţie şi mă încuraja fără contenire, scoţând un sunet pe jumătate cotcodăcit, pe jumătate ţipăt, înecat în hohote de râs; căci ajunsese deja la a doua ei copilărie sau, în orice caz, abandonase acea mască ţeapănă pe care tânărul guayanez, imitându-i pe cei vârstnici, şi-o asuma de pe la doisprezece ani, ca s-o poarte apoi toată viaţa, lepădând-o doar ocazional, când era foarte beat. Puştimea îşi manifesta şi ea deschis încântarea, deşi, ca o regulă, încerca să-şi reţină sentimentele în prezenţa celor maturi, şi am devenit astfel marele lor favorit.

Apoi, cu timpul, m-am întors la confecţionarea de florete, dându-le şi lecţii de scrimă, invitând uneori pe doi sau trei dintre cei mai mărişori să mă atace simultan, doar ca să le demonstrez cât de uşor îi puteam dezarma şi ucide. Aceste exerciţii i-au trezit un oarecare interes lui Kua-kó, care avea ceva mai multă curiozitate şi spontaneitate şi mai puţină solemnitate prefăcută decât ceilalţi, şi cu el am devenit cel mai apropiat. Să te duelezi cu Kua-kó era mai mult decât amuzant; nu apuca bine să ia poziţie, cu spada în mână, că toate instrucţiunile mele erau lăsate naibii, el şarjând şi atacându-mă în propria lui manieră barbară, cu rezultatul că-i trimiteam floreta învârtindu-se la câteva zeci de paşi, în timp ce el, rămas stană de piatră, se uita după ea uluit şi cu gura căscată.

Trei săptămâni trecuseră, într-un mod destul de plăcut chiar, când, într-o dimineaţă, mi-am pus în cap să mă plimb de unul singur prin acea savană destul de stearpă de la vest de sat şi pârâu, care se termina, cum spuneam, într-o creastă lungă, joasă şi stâncoasă. Din sat nu era nimic care să-mi trezească interesul pentru acea direcţie; dar voiam să arunc o privire mai pe îndelete acelei uriaşe coline singuratice sau muntelui numit Ytaioa şi culmilor ce se vedeau ca nişte nori dincolo de el, în depărtare. De la pârâu, tăpşanul se înălţa treptat într-o pantă moderată şi partea cea mai înaltă a crestei spre care mă pornisem era cam la trei kilometri şi jumătate depărtare de locul în care mă aflam – o câmpie brună şi scorojită de soare, pe care nu creştea nimic altceva decât nişte smocuri rare de iarbă uscată şi aspră ca părul de cal.

Când am ajuns pe culme şi am putut vedea peisajul de dincolo, am fost oarecum plăcut dezamăgit descoperind că pământul sterp se întindea doar cam doi kilometri în cealaltă parte, după care urma o pădure – un foarte atrăgător petic împădurit, de vreo opt sau nouă kilometri, ocupând un fel de bazin alungit, ce se întindea în nord de la

poalele muntelui Ytaioa până la un şir de coline joase şi stâncoase spre sud. De la bazinul împădurit, fâşii lungi şi înguste de pădure se întindeau în diferite direcţii, precum braţele unei caracatiţe, o pereche îmbrăţişând versanţii muntelui Ytaioa, o centură mult mai lată întinzându-se în lungul unei văi ce îşi tăia drum perpendicular prin lanţul de coline dinspre sud, pierzându-se din vedere dincolo de orizont; departe, înspre vest, sud şi nord se vedeau alţi munţi, nu în lanţuri regulate, ci în grupuri sau izolaţi, sau apărând ca nişte nouri albăstrii comasaţi la orizont.

Bucuros că am descoperit existenţa acestei păduri atât de aproape de casă şi întrebându-mă de ce oare prietenii mei indieni nu m-au luat niciodată până aici, ori de ce nu veneau ei înşişi niciodată în direcţia asta, am pornit cu inima uşoară s-o explorez de unul singur, regretând doar că nu aveam o armă potrivită pentru a vâna ceva. Drumul de la coline peste savană era uşor, pământul uscat şi pietros coborând lin şi egal tot timpul. Liziera dinspre mine era foarte largă, formată în cea mai mare parte din copaci ce creşteau pe sol pietros şi din tufişuri spinoase şi răzleţe, cu flori galbene în formă de păstaie. Curând am ajuns la o pădure mai deasă, unde copacii erau mult mai înalţi şi de-o mare varietate; după asta urma o altă zonă stearpă, precum cea de la marginea pădurii, unde piatra răzbătea din pământ şi nu creştea nimic altceva decât tufele ţepoase cu flori galbene. După ce am traversat această zonă stearpă, ce părea să se întindă pe o distanţă considerabilă spre nord şi sud şi avea de la cincizeci la o sută de metri lărgime, pădurea a devenit iar mai deasă şi copacii mai mari, cu multe hăţişuri între ei care împiedicau privirea şi făceau deplasarea dificilă.

Am petrecut câteva ore în acest paradis sălbatic, care era cu mult mai încântător decât pădurile

nesfârşite şi întunecate pe care le străbătusem adesea în Guayana; căci aici, dacă copacii nu atingeau proporţii atât de maiestuoase, varietatea formelor vegetale era chiar mai mare; până unde am ajuns eu nu era nicăieri întuneric sub copaci, şi numărul mare al frumoşilor paraziţi vegetali ce se vedeau peste tot ilustra influenţa blândă a aerului şi a luminii. Soarele reuşea să străbată chiar şi sub copacii cei mai mari, estompat de frunziş până la nişte rafinate tente verzi-gălbui, umplând spaţiile mai largi de dedesubt cu o semilumină tandră şi cu vagi umbre albastru-gri. Zăcând pe spate şi privind în sus, nu-mi mai venea să mă ridic şi să-mi reiau hoinăreala. Căci ce acoperiş aveam eu deasupra capului! Acoperiş îi ziceam, aşa cum descriu uneori poeţii, în sărăcia lor, infinitul cer eteric; dar nu era mai mult acoperiş ori piedică spiritului avântat decât norii cei înalţi în forme şi nuanţe schimbătoare, ce temperează ca frunzişul insuportabilele raze ale amiezii. Cât de sus deasupra mea părea acea împărăţie a norilor vegetali în care îmi cufundam privirile! Natura, ştim, a învăţat mai întâi arhitecţii să producă iluzia distanţei prin colonade lungi; dar acoperişurile opace nu-i permit acelaşi efect deasupra capului. Aici Natura este de neîntrecut, cu baldachinul ei verde şi imponderabil, un nor impregnat solar – nor peste nor – şi, deşi cel mai de sus nu e vizibil ochiului, razele se filtrează prin el, iluminând spaţiile largi de dedesubt – cat după cat, fiecare cu efectele lui speciale de lumină şi umbră. Sus, deasupra mea, dar nu chiar atât de departe pe cât părea, întunecimea tandră a unei astfel de încăperi sau spaţiu e traversată acum de o săgeată aurie de lumină căzând prin vreo spărtură a frunzişului superior, dând o splendoare ciudată celor atinse în cale – proiectând forme de frunze, smocuri bărboase de muşchi aerian şi liane şerpuitoare. Şi în partea cea mai liberă a celui mai deschis dintre aceste spaţii, de nimic suspendat, după cum vedea

ochiul, raza releva o încâlcitură de scame de argint – plasa unui uriaş păianjen de copac. Aceste aparent foarte distante şi în acelaşi timp perfect vizibile fire ţineau parcă să-mi amintească faptul că artistul e capabil doar să sugereze distanţa orizontală printr-o reduplicare monotonă a coloanei şi ogivei, plasate la intervale regulate, şi că orice abatere cât de mică de la această regulă distruge efectul. Dar Natura îşi produce efectele la întâmplare şi pare să amplifice frumoasa iluzie prin acea infinită varietate decorativă prin care ni se arată, legând copac de copac printr-o încâlcitură de liane, ca nişte anaconda, ce se diminuează în coborâre de la aceste cabluri uriaşe la plase aeriene şi fibre subţiri ca firul de păr, ce vibrează în curentul stârnit de aripile insectelor în trecere.

În nemişcare şi lene, cu astfel de gânduri mi-am petrecut timpul, bucuros că nici o fiinţă umană, sălbatică ori civilizată, nu era cu mine. Era mai bine să fii singur, să asculţi maimuţele care flecăreau fără ofensare, să le vezi ocupate cu treburile neserioase ale vieţii lor. Cu acea luxuriantă natură tropicală, cu norii ei verzi şi spaţiile aeriene iluzorii, pline de mistere, ele se armonizau perfect în limbaj, înfăţişare şi mişcări; îngeri saltimbanci, trăindu-şi vieţile lor fantastice mult deasupra pământului, într-un paradis propriu, suspendat la jumătatea distanţei până la cer.

Am văzut în dimineaţa aceea mai multe maimuţe decât vedeam de obicei într-o săptămână de hoinăreală. Şi alte animale mai puteau fi văzute; îmi amintesc în special de doi *acuri*[2] pe care i-am speriat şi care, după ce au fugit câţiva metri, s-au oprit şi s-au înălţat să mă privească, neştiind parcă dacă trebuie să mă considere prieten ori duşman. Păsările, şi ele, erau nefiresc de multe; şi toate acestea m-au făcut să consider că sunt pe cel mai bogat teren de vânătoare pe care l-am văzut şi eram uluit că indienii din sat nu păreau să-l frecventeze.

Întorcându-mă după-amiază în sat am făcut o entuziastă dare de seamă asupra hoinărelilor mele de peste zi, vorbind nu despre lucrurile care mi-au mişcat sufletul, ci doar despre cele care mişcă sufletul unui indian guayanez – carnea de vânat pe care o râvnea şi pe care, oricine îşi poate imagina, Natura ar fi preferat să i-o refuze, de vreme ce îi era aşa de greu acestuia să i-o smulgă în cantitate suficientă. Spre mirarea mea, ei au clătinat din cap şi au părut tulburaţi de ce le-am spus; la urmă, gazda mea m-a informat că pădurea prin care fusesem eu era un loc periculos; că dacă ar merge să vâneze acolo, o mare nenorocire li s-ar întâmpla; şi a sfârşit prin a mă sfătui să nu mai calc pe acolo niciodată.

Am început să înţeleg din privirile lor şi din cuvintele vagi ale bătrânului că frica lor de acea pădure era una de natură superstiţioasă. Dacă ar fi trăit acolo creaturi periculoase – tigri sau *camudis*[3], ori sălbatici singuratici şi sângeroşi –, ar fi spus aşa; dar când i-am presat cu întrebările n-au putut decât să repete că „ceva rău" stăpânea locul şi că animale erau din abundenţă pentru că nici un indian care ţinea la viaţa lui nu îndrăznea să se aventureze acolo. Le-am ripostat că, atâta vreme cât nu-mi dădeau informaţii mai concrete, mai mult ca sigur o să mă duc iar, vârându-mă cu bună ştiinţă în primejdia de care ei se fereau.

Curajul meu, pe care îl considerau nesăbuit, i-a surprins; dar începuseră deja să-şi dea seama că superstiţiile lor nu aveau efect asupra mea, că le priveam ca pe nişte poveşti pentru copii, aşa că pentru moment n-au mai făcut alte încercări de-a mă abate de la gândul acesta.

În ziua următoare m-am întors la pădurea rău famată, care avea acum un farmec nou şi chiar mai mare – fascinaţia necunoscutului şi a misterului; totuşi, avertismentul pe care îl primisem m-a făcut neîncrezător şi precaut la început, pentru că nu mi-l puteam scoate din minte. Dacă ţineam cont de

faptul că-şi petrec aproape toată viaţa în păduri, care le sunt tot atât de familiare cum ne sunt nouă străzile oraşului natal, pare aproape incredibil că aceşti sălbatici au o frică superstiţioasă de păduri, temându-se de ele, chiar şi la lumina zilei, precum se tem copiii nevricoşi, cu mintea plină de poveşti cu strigoi, de-o cameră întunecoasă. Dar, precum copilul în camera întunecoasă, ei se temeau de pădure numai când erau singuri în ea, motiv pentru care vânau totdeauna în pereche sau în grup. Ce-i oprea, atunci, să intre în această pădure anume, care oferea o atât de tentantă recoltă de vânat? Întrebarea mă tulbura destul de mult; în acelaşi timp mă jenam de propria teamă şi luptam împotriva ei; până la urmă am străbătut iar drumul până la acelaşi loc izolat, unde adăstasem atât de mult în expediţia precedentă.

În acest loc am fost martorul unui lucru inedit şi am avut o experienţă ciudată. Stând aşezat la umbra unui copac uriaş, am început să aud un zgomot confuz, ca venirea unui vânt de furtună, în care se amestecau ţipete ascuţite şi strigăte. Se apropia din ce în ce mai mult şi, până la urmă, au ieşit la vedere o mulţime de păsări felurite, dar cele mai multe mici, roind printre copaci, unele alergând pe trunchiuri sau pe ramurile mai mari, altele mişunând prin frunziş, cele mai multe rămânând în zbor, ba aţinându-se în aer, ba ţâşnind încoace şi-ncolo. Toate căutau şi urmăreau de zor insecte, mişcându-se concomitent, şi în doar câteva minute au isprăvit de examinat copacii de lângă mine şi au dispărut; nesatisfăcut încă doar cu ceea ce văzusem, am sărit în picioare şi am luat-o după stol, să nu-l scap din privire. Toată precauţia şi amintirea tuturor spuselor indienilor au fost uitate, atât de mare era interesul meu pentru această armată de păsări; dar, aşa cum se mişcau fără contenire, m-au lăsat curând în urmă şi imediat înaintarea mea a fost oprită de un impenetrabil desiş de tufe, plante agăţătoare şi rădăcini de

copaci mari, ce se întindeau ca nişte cabluri la nivelul solului. În mijlocul acestui labirint frunzos m-am aşezat pe-o rădăcină mai ieşită, pentru a-mi răcori sângele înainte de-a încerca să-mi croiesc drum înapoi spre locul de unde pornisem. După furtuna de mişcare şi zgomote confuze, liniştea pădurii părea foarte profundă; dar, înainte de-a apuca să mă odihnesc prea mult, aceasta a fost spartă de tonul grav al unui tril rafinat, minunat în puritatea şi expresivitatea lui, deosebit de orice sunet muzical pe care l-aş fi auzit înainte. Părea să izvorască din smocul gros de frunze largi ale unei plante târâtoare – la numai câţiva metri de locul în care mă aflam. Cu ochii aţintiţi la acest ascunziş verde am aşteptat cu respiraţia tăiată să se repete, gândindu-mă dacă vreo fiinţă civilizată a mai auzit vreodată un astfel de sunet. Mai mult ca sigur că nu, m-am gândit eu, altfel faima unei astfel de melodii divine ar fi răzbătut de mult în lume. M-am gândit la *rialejo*, celebra pasăre-orgă sau pasăre-flaut, şi la diferitele moduri în care sunt afectaţi cei ce-o ascultă. Pentru unii, trilul ei e ca sunetul unui frumos instrument misterios, în timp ce pentru alţii pare cântecul unui copil cu inima voioasă şi cu un glas extrem de melodios. Am auzit adesea şi am ascultat cu încântare cântecul păsării *rialejo* în pădurile Guayanei, dar acest cântec, sau frază muzicală, avea o structură cu totul diferită. Era pur, mai expresiv, mai gingaş – atât de fin, încât la o distanţă de patruzeci de metri de abia l-aş fi putut auzi. Dar farmecul cel mai mare consta în asemănarea cu vocea umană – o voce purificată şi străluminată de ceva aproape angelic. Imaginează-ţi, deci, nerăbdarea mea, cum stăteam acolo încordându-mi simţurile, dezamăgirea mea profundă când nu s-a mai repetat! M-am ridicat într-un târziu cu multă părere de rău şi am luat-o încet pe drumul de întoarcere; dar nu făcusem mai mult de treizeci de metri şi s-a auzit iar acea voce dulce, chiar în spatele meu, şi,

întorcându-mă, am stat nemişcat şi am aşteptat. Aceeaşi voce, dar nu acelaşi cântec – nu aceeaşi frază; notele erau diferite, mai variate şi mai rapid alternate, ca şi cum cântăreţul ar fi fost mai tulburat. Cum stăteam şi ascultam, sângele mi se grăbea spre inimă; nervii mei au vibrat de un deliciu nou şi neobişnuit, extazul produs de o astfel de muzică a devenit un sentiment al misterului. Nu peste mult timp l-am auzit iar, mai lent acum, un tril grav, mai jos decât primul, infinit de dulce şi de tandru, coborând la sunetul unui clipocit care a încetat curând; totul durase atât cât mi-ar lua mie să repet o propoziţie de douăsprezece cuvinte. Acesta a părut salutul de adio pe care mi-l adresa cântăreţul, pentru că am stat şi am aşteptat în zadar ca el să se repete; şi, odată ajuns la locul de unde pornisem, am stat aproape o oră, aşteptând zadarnic să-l mai aud o dată!

Soarele ce pogora la asfinţit m-a obligat în cele din urmă să părăsesc pădurea, dar nu înainte de a lua hotărârea să mă întorc în dimineaţa următoare şi să caut din nou locul în care am avut o atât de încântătoare revelaţie. După ce am trecut de fâşia stearpă ce traversa pădurea, despre care ţi-am pomenit, şi înainte de a ajunge la liziera exterioară unde se termină tufele şi copacii cei piperniciţi la întâlnirea cu savana, mari mi-au fost încântarea şi uimirea să aud încă o dată acea misterioasă melodie! Părea să vină dintr-un grup de tufişuri din apropiere; ajunsesem deja la concluzia că există un anume ventrilocism la această voce silvestră, care mă împiedica să determin exact direcţia din care venea. De un singur lucru eram, oricum, destul de convins – anume că acel cântăreţ mă urmărise tot timpul. Şi s-a auzit încă o dată, cum stăteam eu acolo şi ascultam, când slab şi aparent atât de îndepărtat că abia se mai putea auzi, ca apoi să sune brusc, clar şi luminos, la câţiva metri de mine, de parcă mica şi timida fiinţă ar fi devenit

brusc curajoasă; dar, departe sau aproape, cântăreţul rămânea invizibil, şi, până la urmă, chinuitoarea melodie a dispărut cu totul.

[2] Cobai (Venezuela).

[3] Soi de şerpi uriaşi, neveninoşi.

Capitolul 3

N-am fost dezamăgit la următoarea mea vizită în pădure şi nici la celelalte câteva care au urmat; şi asta părea să arate că, dacă avusesem dreptate să cred că aceste frumoase şi melodioase refrene proveneau de la cineva, atunci pasărea sau fiinţa, deşi refuza încă să se arate, era totdeauna la pândă, ca să-l vadă când apar, şi mă urmărea oriunde mă duceam. Această idee mi-a sporit curiozitatea; mă întorceam mereu cu gândul la acest subiect şi am ajuns până la urmă la concluzia că cel mai bun lucru ar fi fost să-l conving pe unul dintre indieni să vină cu mine în pădure; poate că acesta ar fi fost capabil să-mi explice misterul.

Una dintre comorile pe care reuşisem să le păstrez în timpul convieţuirii mele cu aceşti copii ai naturii, care erau veşnic nerăbdători să devină posesorii bunurilor mele, era o cutie de chibrituri din metal frumos lustruit, ce se deschidea cu un arc. Amintindu-mi că, printre alţii, Kua-kó se uitase la acest fleac cu ochi lacomi – lăcomia cu care o priviseră cu toţii îi dăduse o valoare fictivă şi în propriii mei ochi – am încercat să-l mituiesc oferindu-i-o, ca să mă însoţească în hoinăreala preferată. Tânărul şi bravul vânător refuza de fiecare dată; dar cu fiecare ocazie s-a oferit să-mi facă alte servicii, ori să-mi dea ceva în schimbul cutiei. Până la urmă i-am spus că o voi da primei persoane care mă va însoţi şi, temându-se că se va găsi cineva destul de temerar ca să câştige premiul, şi-a luat în cele din urmă inima în dinţi şi, în ziua următoare, văzându-mă că ies la plimbare, s-a oferit pe neaşteptate să vină cu mine. Viclean, a încercat să obţină cutia înainte de-a porni la drum – dar viclenia lui, sărmanul tânăr, nu era prea evoluată. I-am spus că pădurea pe care urma s-o vizităm era plină de plante şi de păsări cum nu mai

văzusem în altă parte, că voiam să le învăţ numele, să aflu totul despre ele şi că numai atunci când voi avea informaţiile cerute cutia va fi a lui – nu mai curând. În cele din urmă am pornit; el, ca de obicei, înarmat cu *zabatana*[1] lui cu ajutorul căreia, îmi imaginam eu, va rostui mai mult vânat decât cădea în mod normal în faţa micilor lui săgeţi otrăvite. Când am ajuns la intrarea în pădure am observat că nu era deloc în largul lui; nimic nu l-a putut convinge să intre în zonele mai adânci; şi chiar şi acolo unde aceasta era largă şi luminoasă el cerceta constant tufişurile şi întunecimile, aşteptând parcă să vadă acolo, la pândă, vreo creatură înfricoşătoare. Acest comportament ar fi avut poate un efect neliniştitor asupra mea, dacă n-aş fi fost pe deplin convins că frica lui e pur superstiţioasă şi că nu putea fi nici un animal periculos într-un loc prin care eu mă obişnuisem să mă plimb în fiecare zi. Planul meu era să mă mişc cu un aer distrat încoace şi-ncolo, arătând din când în când spre un copac mai neobişnuit, un arbust ori o plantă agăţătoare, sau să-i atrag atenţia la ţipătul îndepărtat al unei păsări întrebând care e numele acesteia, în speranţa că vocea misterioasă se va face auzită şi că el va fi capabil să-mi explice despre ce e vorba. Ne-am tot plimbat timp de aproape două ore, fără să auzim nimic altceva decât trilurile obişnuite ale păsărilor, şi în tot acest timp el nu se depărta măcar un pas de mine, nici nu încerca să vâneze ceva. După o vreme, ne-am oprit sub un copac, într-un luminiş aproape de marginea pădurii. S-a aşezat cu multă neîncredere şi părea mai tulburat ca oricând, continuând să fie cu ochii în patru, în timp ce asculta încordat orice sunet. Zgomotele nu erau puţine, căci locul era plin de animale şi mai ales de păsări. Am început să-l întreb pe tovarăşul meu despre câteva dintre ţipetele pe care le auzeam. Erau note şi zgomote familiare mie, precum strigătul papagalului mascul şi scheunatul *tucanului*, chemările tânguite şi

depărtate ale *maamului* şi *duraquarei;* notele ca un hohot scurt ale marelui căţărător, în timp ce trecea din copac în copac; fluierul scurt al *cotingasului*[5]; ciudatele chemări vibrante şi pătrunzătoare, ca ale unor pigmei bătând în darabanele lor metalice, ale sfioşilor sturzi; cu acestea se amestecau alte note, mai puţin cunoscute. Una venea dinspre vârful copacilor, unde hoinărea perpetuu prin frunziş – o notă slabă, repetată la intervale de câteva secunde, atât de subţire şi de jeluitoare, şi plină de mister, încât aproape că mă aşteptam să aud că provenea de la duhul fără odihnă al unei păsări moarte. Dar nu; mi-a spus doar că era scoasă de o „pasăre mică" – probabil prea mică pentru a avea un nume. Din frunzişul unui arbore vecin au ţâşnit câteva ciripituri cristaline, ca dintr-o mandolină minusculă, căreia îi fuseseră ciupite neglijent două sau trei coarde. Mi-a spus că era vorba de o broscuţă verde, care trăia în copaci; în felul acesta posacul meu indian – jignit probabil că i se puneau întrebări atât de banale – îmi măturа toate frumoasele fantezii pe care mintea mea le urzise în solitudinea pădurii. Pentru că ascultasem adesea această muzică de cleştar şi-mi venise ideea că locul ar fi fost frecventat de un trib fermecat de maimuţe-trubadur şi că doar dacă aş fi fost destul de ager în privire l-aş fi putut zări într-o zi pe menestrelul care stătea, probabil, într-o tunică verde şi cu picioarele încrucişate, în vârful unei ramuri înalte şi legănătoare, ciupindu-şi neglijent mandolina agăţată pe după gât cu o panglică galbenă.

După o vreme, o pasăre a venit într-un zbor jos şi rapid, cu coada ei mare deschisă asemenea unui evantai, şi s-a aşezat pe o ramură la vedere, nu mai departe de treizeci de metri de noi. Întreg penajul avea o culoare maroniu-roşcată, corpul era prelung, de dimensiunea unui porumbel mai mare: mişcările ei arătau că îi fusese aţâţată la maximum curiozitatea, pentru că sălta dintr-o parte într-alta,

aţintindu-ne cu un ochi, apoi cu celălalt, în vreme ce coada ei lungă se ridica şi se lăsa de parcă ar fi bătut măsura.

— Uite, Kua-kó, i-am spus în şoaptă, o pasăre pe care o poţi uşor ucide.

Dar el a clătinat doar din cap, încă la pândă.

— Atunci dă-mi mie *zabatana*, i-am spus râzând, întinzând mâna s-o iau. Dar nu m-a lăsat, căci ştia că n-ar fi însemnat decât o săgeată pierdută dacă aş fi încercat eu să vânez ceva.

Pentru că am tot insistat să ucidă pasărea, până la urmă el şi-a apropiat buzele de urechea mea şi mi-a spus în şoaptă, de parcă s-ar fi temut să nu-l audă cineva:

— Nu pot ucide nimic aici. Dacă ţintesc pasărea, fiica vrăjitoarei Didi va prinde săgeata cu mâna ei şi-o va arunca înapoi, lovindu-mă aici, şi şi-a atins pieptul chiar deasupra inimii.

Am râs iar, spunându-mi, cumva amuzat, că Kua-kó nu era un tovarăş plicticos la urma urmelor – nu-i lipsea o oarecare imaginaţie. Dar, în ciuda râsului meu, spusele lui îmi treziseră interesul şi-mi sugeraseră ideea că vocea care mă interesa fusese auzită şi de indieni, fiind şi pentru ei un mister tot atât de mare ca pentru mine; căci, nefiind asemănătoare nici unei alte creaturi cunoscute lor, era atribuită de minţile lor superstiţioase unuia dintre numeroşii demoni ori monştri semiumani ce populau fiecare pădure, pârâu şi munte; iar frica de acesta îi ţinea departe de pădure. În acest caz, judecând după cuvintele însoţitorului meu, ei derivaseră întru câtva această superstiţie, inventând o fiică a unui duh al apelor de care să se teamă. Ideea mea era că, dacă ochii lor ascuţiţi şi experimentaţi n-au fost capabili să zărească niciodată această ubicuă creatură silvestră cu suflet muzical, nu era deloc probabil că aş putea reuşi eu în această ambiţie.

Am început să-l chestionez, dar acum părea şi mai puţin înclinat să vorbească, şi mai înfricoşat ca

oricând şi, de câte ori am încercat să scot un cuvânt, el impunea tăcere cu un rapid gest de alarmă, în timp ce continua să se holbeze în jur cu ochi măriţi. Ca din senin, a sărit în picioare, copleşit parcă de teroare, şi a început să alerge cu toată iuţeala. Frica lui m-a molipsit şi pe mine şi, ţâşnind în picioare, l-am urmat cât am putut de repede, dar era deja mult înaintea mea, fugind să-şi scape zilele; înainte de-a fi parcurs eu patruzeci de metri, picioarele mi s-au încâlcit într-o plantă târâtoare şi m-am întins cât eram de lung pe pământ. Izbitura bruscă şi violentă aproape că m-a lăsat o clipă fără simţiri, dar când am sărit în picioare şi m-am uitat roată fără să văd nici un fel de monstru oribil – Curupitá sau altul – năpustindu-se să mă devoreze atunci şi pe loc, am început să mă ruşinez de propria laşitate; şi astfel m-am întors la locul pe care tocmai îl părăsisem şi m-am aşezat iar. Am încercat chiar să îngân o melodie, doar ca să-mi dovedesc că-mi revenisem cu totul din spaima de care mă contaminasem de la nenorocitul de indian; dar, în astfel de cazuri, nu-i posibil niciodată să-ţi recuperezi liniştea imediat şi o vagă suspiciune a continuat să mă tulbure o vreme. După ce am stat acolo o jumătate de oră, ascultând glasurile depărtate ale păsărilor, am început să-mi recapăt vechea încredere de sine şi chiar să mă simt tentat să intru mai adânc în pădure. Dintr-odată, aproape făcându-mă să sar în sus, atât de brusc s-a petrecut totul, misterioasa melodie a început atât de aproape şi atât de tare cum n-o mai auzisem niciodată. Fără îndoială, se datora aceleiaşi fiinţe pe care o auzisem şi cu alte ocazii; dar azi avea o nuanţă diferită. Succesiunea era mult mai rapidă, cu mai puţine intervale de pauză, nu mai avea nimic din obişnuita tandreţe, nici nu cobora vreo clipă la acea profunzime, ca de şoaptă, ce-mi sugerase un duh al vântului respirându-şi suspinele profunde ca pe nişte silabe grăitoare. Acum nu numai că erau sonore, rapide şi

continue, dar, deşi muzicale, aveau o anume incisivitate în ele, un timbru ascuţit ca de resentiment, care le făcea să lovească dureros auzul.

Impresia unei inteligente fiinţe neomeneşti adresându-mi-se furioasă mi s-a prefigurat atât de puternic în minte, încât mi-a revenit vechea teamă şi, ridicându-mă, am început să mă depărtez cu repeziciune, cu intenţia de-a o şterge din pădure. Vocea continua, mustrându-mă violent, după cum mi se părea, mişcându-se cu mine, ceea ce m-a făcut să-mi accelerez paşii; şi foarte curând aş fi rupt-o la fugă, dacă n-aş fi remarcat cum caracterul acesteia începuse să se schimbe iar. Erau acum şi pauze, intervale de linişte, lungi sau scurte, şi, după fiecare, vocea îmi revenea la ureche cu un sunet mai supus şi mai dulce – mai aproape de acea nuanţă de flaut, topită, pe care o avusese altădată; această îmblânzire a tonului, împreună cu forma vorbită a succesiunii sunetelor, mi-a dat impresia unei fiinţe care nu mai era supărată, care mi se adresa acum într-un spirit împăciuitor, făcând să-mi dispară frisoanele nedemne şi implorându-mă să rămân cu ea în pădure. Stranie cum era această voce fără corp şi provocându-mi totdeauna un sentiment vag inconfortabil din cauza naturii ei misterioase, era imposibil acum să mă mai îndoiesc că venea spre mine altfel decât cu prietenie curată; când mi-am venit în fire, am încercat o nouă încântare ascultând-o – cu atât mai mare după frica încercată şi după sugestia aparentei ei inteligenţe. Pentru a treia oară m-am aşezat în acelaşi loc, şi vocea îmi mai vorbi o vreme în răstimpuri; după propria-mi închipuire îşi exprima satisfacţia şi plăcerea datorate prezenţei mele. Dar mai încolo, fără a-şi pierde tonul prietenos, se schimbă iar. Părea să se depărteze şi să fie expediată de la o distanţă apreciabilă; apoi, la intervale lungi, se apropia iar de mine, cu un timbru nou, pe care am început să-l interpretez ca

pe o comandă, ori o implorare. Nu cumva, m-am întrebat, mă invită s-o urmez? Şi, dacă mă supun, oare spre ce încântătoare descoperiri sau înfricoşătoare pericole m-ar fi putut duce? Curiozitatea mea, împreună cu convingerea că acea fiinţă – îi spuneam fiinţă, nu pasăre, acum – îmi era prietenă, a biruit orice timiditate; m-am ridicat şi am luat-o la întâmplare spre interiorul pădurii. Foarte curând nu mai aveam nici o îndoială că fiinţa dorise s-o urmez; căci distingeam o notă nouă de bucurie în vocea ei şi continua să mă urmeze în timp ce mergeam, uneori apropiindu-se atât de tare, încât mă făcea să cercetez locurile mai umbrite din apropiere, precum făcuse sărmanul Kua-kó.

De asemenea, cu această ocazie am început să am o nouă iluzie, căci iluzie – sau amăgire – eram hotărât s-o consider, anume că o fiinţă iute de picior păşea pe pământ în paralel cu mine; că am prins uneori foşnetul slab al unui pas uşor şi că am surprins o mişcare prin frunze şi ferigi, în tulpinile târâtoare, subţiri ca firul şi atârnând aproape de pământ, de parcă un trup le-ar fi atins în trecere şi le-ar fi făcut să vibreze; o dată sau de două ori chiar am avut străfulgerarea a ceva cenuşiu, ceţos, care se mişca la mică distanţă, în umbrele mai adânci.

Condus de această hoinară fiinţă înşelătoare am ajuns într-un loc unde copacii aveau coroane foarte mari şi pământul umed şi întunecat era aproape lipsit de orice lăstăriş; aici vocea a încetat să se mai facă auzită. După ce am aşteptat şi am ascultat cu răbdare o vreme, am început să mă uit în jur cu un vag sentiment de neliniște. Mai erau vreo două ore până la apusul soarelui; doar că în acest loc umbra copacilor uriaşi întreţinea un amurg perpetuu; mai mult, era ciudat de tăcut locul, puţinele ţipete de păsări care ajungeau până la mine venind de foarte departe. Mă flatasem singur spunând că vocea aceea îmi devenise până la un

punct inteligibilă; izbucnirea ei de mânie fusese cauzată, fără îndoială, de modul laş în care o luasem la fugă după indian; apoi prietenia ei regăsită, care mă convinsese să mă întorc; şi, în final, dorinţa ei de-a o urma. Acum, că mă condusese în acest loc de umbră şi linişte profundă şi că încetase să mai vorbească şi să fie călăuză, nu m-am putut abţine să nu mă gândesc că aceasta îmi era ţinta, că fusesem adus în acest loc cu un scop, că în acest refugiu sălbatic şi solitar urma să am parte de o aventură nemaipomenită.

Cum liniştea continua neîntreruptă, am avut destul timp pentru a zăbovi asupra acestui gând. Îmi aţinteam privirea în faţă şi ascultam concentrat, abia respirând, până când tensiunea a devenit dureroasă – prea dureroasă până la urmă; m-am întors şi am făcut un pas cu ideea de a o lua spre marginea pădurii, când, din apropiere, limpede precum un clopoţel de argint, vocea s-a auzit iar, dar numai pentru o clipă, două sau trei silabe de răspuns la mişcarea mea, apoi liniştea s-a lăsat din nou.

Încă o dată am rămas nemişcat, ca într-o deplină ascultare a unei comenzi, în aceeaşi stare de încordare; dacă schimbarea era reală ori doar imaginară nu ştiu, dar cu fiecare minut liniştea devenea mai profundă şi tristeţea mai adâncă. Spaime imaginare au început să mă asalteze. Vechi poveşti cu oameni ispitiţi la pierzanie de forme frumoase şi voci melodioase, toate au câştigat brusc o semnificaţie înfricoşătoare; mi-am amintit câteva dintre credinţele indienilor, în special aceea despre monstrul diform şi devorator de oameni despre care se spunea că-şi atrăgea victimele în pădurea întunecată imitând vocea umană – uneori vocea unei femei în suferinţă – ori cântând o melodie stranie şi frumoasă. Aproape că începea să-mi fie frică să mă uit în jur, ca nu cumva să-l zăresc furişându-se spre mine pe picioarele lui uriaşe, cu degetele spre îndărăt, cu gura dezvelind

într-un rânjet oribil colţii mari şi verzui. Era deprimant să ai astfel de viziuni în acest loc sălbatic şi pustiu – uram să simt puterea lor asupră-mi când ştiam că nu erau altceva decât roade ale imaginaţiei şi creaţii ale minţii sălbatice. Dar dacă aceste fiinţe supranaturale nu există cu adevărat, există alţi monştri, mult prea reali, în aceste păduri, pe care ar fi îngrozitor să-i întâlneşti de unul singur şi neînarmat, din moment ce împotriva unor astfel de adversari un revolver ar fi tot atât de eficient ca un pistol cu dopuri. Vreun *camudi* uriaş, capabil să-mi sfărâme oasele ca pe nişte biete crenguţe în încolăcirile lui constrictive, ar fi putut pândi în aceste umbre, să se apropie de mine pe furiş, culoarea lui întunecată nefiind vizibilă pe pământul întunecat. Ori vreun jaguar sau un tigru negru s-ar putea furişa spre mine, apărat vederii de un tufiş sau de un trunchi de copac, ca să sară asupră-mi pe neaşteptate. Sau, încă şi mai rău, pe această potecă ar putea apărea brusc o haită de leoparzi-vânători, incredibil de iuţi, atât de înspăimântători încât cuvintele sunt neputincioase, în faţa cărora orice fiinţă vie din pădure caută să dispară cu ţipete de consternare, ori cade paralizată înaintea lor, ca să fie imediat sfâşiată în bucăţi şi devorată.

Un foşnet uşor în frunzişul de deasupra capului m-a făcut să tresar şi să-mi îndrept privirea în sus. Sus de tot, unde strălucirea firavă a unui soare diminuat pătrundea printre frunze, o grotescă faţă aproape omenească, neagră ca abanosul şi înfrumuseţată de o barbă mare şi roşie, se holba în jos la mine. În clipa următoare a dispărut. Era doar un *araguato*[6] uriaş, maimuţa urlătoare, dar eram atât de transpus, încât n-am putut alunga ideea că era mai mult decât o maimuţă; încă o dată m-am mişcat şi iar, în clipa când am mişcat piciorul, clar şi pătrunzător, imperativ, vocea s-a auzit din nou! Nu mai era nici o îndoială, îmi ordona să stau nemişcat! – să aştept – să pândesc – să ascult!

Dacă ar fi strigat „Ascultă! Nu mişca!”, n-aş fi putut-o înţelege mai bine. Pus la încercare şi obosit de această tensiune, mă simţeam acum incapabil de-a mai scăpa. Ceva teribil, eram convins, urma să se întâmple, fie să mă distrugă, fie să mă elibereze de sub vraja care mă paraliza.

În timp ce stăteam astfel, de parcă prinsesem rădăcini în pământ, broboanele de sudoare adunându-mi-se în picături mari pe frunte, pe neaşteptate, în apropierea mea s-a auzit un ţipăt, uşor şi clar la început, crescând până la urmă într-un strigăt atât de puternic, pătrunzător şi nepământean, că sângele a părut să-mi îngheţe în vene şi un strigăt disperat, adresat cerului, mi-a scapat de pe buze; apoi, înainte ca ţipătul cel lung să se fi încheiat, un cor colosal de voci tunătoare a izbucnit crescând în jurul meu; în acest îngrozitor uragan de sunete eu tremuram ca o frunză; şi frunzele copacilor erau agitate parcă de un vânt înalt, şi pământul însuşi părea să se cutremure sub picioarele mele. Îngrozitoare erau senzaţiile mele în acel moment; eram asurzit şi probabil aş fi înnebunit dacă n-aş fi avut, ca printr-un miracol, şansa să văd un *araguato* mare pe o creangă deasupra mea, urlând cu gura deschisă, cu pieptul şi guşa umflate.

Ceea ce mă speriase atât de tare era doar un concert de maimuţe-urlătoare! Dar frica mea formidabilă nu era nemotivată în circumstanţele date; căci tot ce precedase acea desfăşurare, anume liniştea şi apăsarea, perioada de suspans şi imaginaţia mea înfierbântată, îmi adusese minţile la cel mai înalt grad de excitaţie şi presimţire. Percepusem corect, fără îndoială, că invizibilul meu ghid mă condusese în acest loc cu un scop; şi scopul fusese acela de a-mi da ocazia pentru prima oară să apreciez cu adevărat puterea lor vocală fără egal. Îi auzisem întotdeauna de la distanţă; aici se adunaseră o grămadă, probabil sute – întreaga populaţie *araguato* a pădurii, ai fi zis – în jurul

meu, şi poate că voi prefigura o idee, chiar şi palidă, despre teribila putere şi îngrozitorul caracter al sunetului astfel produs de vocile lor combinate dacă spun că acest animal – greşit numit „urlător” în engleză – l-ar depăşi pe cel mai grozav leu care a trezit vreodată ecourile unei jungle africane.

Odată încheiat acest concert de răgete, care durase trei sau patru minute, am mai adăstat câteva clipe acolo şi, nemaiauzind deloc vocea, m-am întors spre liziera pădurii, apoi am luat-o înapoi spre sat.

[4] Sarbacană, tijă prin care vânătorul suflă cu putere săgeţi otrăvite.

[5] Soiuri de păsări din America de Sud.

[6] Specie de maimuţe din America de Sud.

Capitolul 4

Probabil că n-am fost capabil să mă gândesc prea coerent la ceea ce tocmai se întâmplase până când n-am ajuns din nou destul de departe de umbrele pădurii – afară, la lumina zilei, unde lucrurile apar aşa cum sunt, iar imaginaţia, asemenea unui scamator deconspirat şi luat în râs, se dă grăbită la o parte; în drumul meu spre casă m-am oprit la jumătate, pe răzorul cel golaş, ca să mă uit înapoi spre scena pe care tocmai o părăsisem, şi acum, recenta aventură începea să ia în mintea mea un aspect semicomic. Toate acele faze de pregătire, acel misterios preludiu spre ceva nemaiauzit, inimaginabil, depăşind toate legendele mai vechi şi mai noi, toate tragediile – ca să sfârşească până la urmă într-un concert de maimuţe-urlătoare. Fără îndoială, concertul în sine fusese mai mult decât măreţ, uluitor, dar totuşi... M-am aşezat pe o piatră şi am început să râd cu poftă.

Soarele cobora dincolo de pădure, uriaşul lui disc roşu se mai zărea printre ramurile cele mai înalte şi partea de sus a frunzişului devenise de un verde luminos, ca o flamă verde, aruncând jerbe de lumină tremurătoare, arzătoare; dar dacă-ţi coborai privirea, copacii se aflau deja într-o umbră profundă.

Îmi simţeam inima foarte uşoară în timp ce admiram această privelişte, căci ce plăcut era acum să mă gândesc la ciudata experienţă prin care trecusem – să mă gândesc că scăpasem nevătămat, că nici un ochi omenesc nu fusese martorul slăbiciunii mele şi că misterul dăinuia şi mă mai fascina încă! Căci, deşi deznodământul apărea acum hilar, cauza primordială, acea voce – era un lucru ce-mi provoca uimirea mai mult ca oricând. Eram ferm convins că se datora unei fiinţe

inteligente; şi, deşi prea materialist în gândire pentru a admite măcar o clipă că putea fi vorba de-o fiinţă supranaturală, mai aveam încă sentimentul că era ceva mai mult decât îmi imaginasem auzind discursul lui Kua-kó despre o fiică a vrăjitoarei Didi. Că indienii ştiau mai multe despre misterioasa voce şi că refuzau să spună din cauza fricii părea un lucru evident. Dar ei erau sălbatici, aveau un mod de-a gândi care nu era şi al meu; şi, oricât de prietenoşi ar fi fost cu cineva care aparţinea unei rase superioare, rămânea permanent în relaţiile cu acesta o anume viclenie elementară, determinată în parte de suspiciune, care le marca gesturile şi cuvintele. Căci, pentru omul alb, a se pune la acelaşi nivel mental cu ei era tot atât de puţin posibil cum era pentru aceşti aborigeni să fie perfect deschişi, ca nişte copii, spre omul alb. Oricare ar fi fost subiectul pentru care străinul aflat în custodia lor ar fi manifestat un interes, despre acela ar fi dovedit şi ei o reticenţă pe măsură; iar reticenţa lor, ce se ascundea ea însăşi sub minciuni cu uşurinţă inventate sau sub o pretinsă idioţenie, creştea direct proporţional cu dorinţa acestuia de-a se informa. Le era limpede că un fel de interes cu totul neobişnuit mă purta spre acea pădure şi, ca urmare, nu mă puteam aştepta să-mi spună ceva ce ştiau că m-ar putea lumina în această problemă; am decis că vorbele lui Kua-kó despre fiica vrăjitoarei Didi şi despre ce i-ar fi făcut aceasta dacă ar fi săgetat pasărea îi scăpaseră fără voia lui, într-un moment de agitaţie. N-aş fi câştigat, oricum, nimic punându-le întrebări sau, mai ales, mărturisindu-le cât de tare mă atrăgea subiectul. Şi nu aveam de ce mă teme; investigaţiile mele independente îmi arătaseră limpede cel puţin un lucru: vocea putea proveni de la o creatură foarte nebunatică şi ghiduşă, plină de umor fantastic şi sălbatic, dar nu era primejdioasă, cu mine era prietenoasă, eram sigur; în acelaşi timp, se putea să nu fi fost prietenoasă faţă de indieni; căci în acea

zi se lăsase auzită numai după ce tovarăşul meu ştersese putina; şi îşi manifestase iritarea poate pentru că mă văzuse în compania acelui sălbatic.

Acesta era rezultatul reflecţiilor mele despre evenimentele zilei când m-am întors sub acoperişul gazdei şi m-am aşezat printre prietenii mei să mă ospătez cu pasăre prăjită şi cu peşte din cazanul comun, în care o femeie binevoitoare mă invitase cu un gest să-mi înfig degetele.

Kua-kó zăcea în hamacul lui, fumând. Aşa cred – în nici un caz nu se poate spune că citea. Când am intrat eu, şi-a ridicat capul şi m-a privit, probabil surprins să mă vadă în viaţă, nevătămat şi într-o dispoziţie atât de calmă. Am râs văzându-i expresia şi, oarecum deconcertat, şi-a lăsat iar privirile în jos. După un minut sau două am luat cutiuţa metalică şi i-am azvârlit-o drept pe piept. A înhăţat-o şi, ridicându-se în capul oaselor, s-a uitat la mine mai mult decât uluit. Nu-i venea să-şi creadă ochilor, căci, neducându-şi la bun sfârşit partea lui de contract, se resemnase cu pierderea obiectului râvnit. Sărind jos pe podea, ţinea cutia triumfător, bucuria biruind obişnuita lui mină inexpresivă; în acest timp, toţi ceilalţi se înghesuiseră în jurul lui, fiecare încercând să ia cutia în mână şi s-o mai admire o dată, fără să mai conteze că toţi o mai văzuseră de zeci de ori înainte. Căci era a lui Kua-kó acum, şi nu a străinului, şi astfel mult mai a lor decât înainte, şi trebuie că arăta altfel, mai frumoasă, cu un lustru al metalului şi mai strălucitor. Iar minunatul cocoş emailat de pe capac – realizat în Paris probabil, dar în Guayana, era pasărea iubită pe care nu se gândea nimeni s-o ucidă şi s-o mănânce, cum nu ne gândim noi să ucidem şi să mâncăm pisoiul care toarce ori canarii de culoarea lămâii – trebuie că arăta evident mai curajos şi mai cocoşesc decât înainte, cu creasta lui purpurie şi cu bărbii, cu guler roşu arzător şi cu penele arcuite ale cozii verde-închis. Dar Kua-kó, care dorea destul de

mult să-i fie admirată şi preţuită, n-o lăsa din mână şi le spunea pompos că nu era a lor cutia, ca s-o dea din mână în mână, ci a lui – a lui Kua-kó – pentru totdeauna; că o câştigase însoţindu-mă – curajos cum era! – în acea pădure blestemată în care ei – creaturi timide şi inferioare ce erau! – n-ar fi îndrăznit niciodată să pună piciorul. Nu-i traduc cuvintele, dar asta le-a dat el să înţeleagă destul de clar, spre marele meu amuzament.

După ce agitaţia s-a mai potolit, Runi, care păstrase un calm plin de demnitate, a făcut câteva remarci indirecte, după toate aparenţele cu scopul de-a obţine o relatare despre ceea ce văzusem şi auzisem în pădurea rău famată. I-am răspuns nepăsător că văzusem multe păsări şi maimuţe – maimuţe atât de blânde, că mi-aş fi putut face rost de una dacă aş fi avut o *zabatana*, în ciuda faptului că nu aveam nici o îndemânare în a trage cu o astfel de armă.

Le-a trezit interesul să audă despre abundenţa şi accesibilitatea maimuţelor, deşi acestea nu aveau cum să fie o noutate; dar cât de blânde trebuiau să fie din moment ce eu, un străin fără nici un fel de calităţi înnăscute – nici gol, brun la piele, cu ochi de linx, nici tăcut în mişcări ca o bufniţă –, fusesem totuşi în stare să le văd într-atât de aproape! Runi observă doar în treacăt, în legătură cu ceea ce-i spusesem, că ei nu puteau merge acolo să vâneze; apoi m-a întrebat dacă într-adevăr nu mi-a fost teamă de nimic.

— De nimic, i-am răspuns fără ezitare.

— Lucrurile de care vă temeţi voi nu afectează omul alb, şi pentru mine nu-s mai mult decât atât; cu aceste cuvinte am ridicat o scamă de cenuşă din foc şi am suflat-o în vânt. Iar împotriva altor duşmani am asta, am adăugat atingându-mi revolverul. Un discurs curajos, după povestea aceea cu maimuţele *araguato;* nu l-am făcut însă fără să roşesc – în sinea mea.

Runi a clătinat din cap şi a spus că era o armă ineficientă în faţa anumitor duşmani; de asemenea – şi asta era adevărat –, cu ea nu se puteau procura păsări şi maimuţe pentru ceaun.

În dimineaţa următoare, prietenul meu Kua-kó, luându-şi *zabatana,* m-a invitat să ies cu el; după câteva ezitări am consimţit, crezând că şi-a depăşit frica lui superstiţioasă şi că, aţâţat de descrierea acelei abundenţe de vânat din pădure, intenţiona să meargă cu mine acolo. Experienţa zilei precedente mă făcuse să mă gândesc că pe viitor ar fi mai bine să mă duc singur. Dar îi dădusem sărmanului tânăr mai mult credit decât merita: era departe de intenţia lui să înfrunte iar acel teribil necunoscut. Am luat-o în altă direcţie şi am umblat ore întregi prin nişte păduri unde păsările erau rare şi doar din soiurile mici. Apoi călăuza mea m-a surprins a doua oară, oferindu-se să mă înveţe să folosesc *zabatana.* Aceasta, deci, urma să-mi fie răsplata pentru că îi dădusem cutia! Am consimţit bucuros şi, ţinând în mână arma aceea lungă, atât de incomodă la cărat, şi imitând mişcările silenţioase şi precaute, mina pânditoare a tovarăşului meu, am încercat să-mi imaginez că aş fi un simplu sălbatic guayanez, fără nici o cunoştinţă despre acea artificială organizare socială în care mă născusem, dependent doar de îndemânare şi de micile săgeţi înmuiate în otravă pentru a-mi găsi hrana. Cu un efort de voinţă am făcut abstracţie de cunoştinţele şi de experienţa mea de viaţă – pe cât s-a putut – şi m-am gândit doar la generaţiile dispărute de străмoşi imaginari, care trebuie să fi măsurat aceste păduri începând din obscurii ani de dinainte de sosirea lui Columb; deşi plăcerea pe care o simţeam în joc era copilărească, ea a făcut ca ziua să treacă foarte repede. Kua-kó era permanent lângă cotul meu, ca să mă asiste şi să mă sfătuiască; şi multe săgeţi am suflat eu din tubul cel lung fără ca vreo pasăre să cadă. Dumnezeu ştie ce-oi fi lovit, căci săgeţile plecau în calea lor

largă şi lungă pentru a dispărea pentru totdeauna, în afara câtorva pe care prietenul meu cu văz ascuţit le urmărea în zbor până la capăt şi le recupera. Rezultatul unei zile întregi de vânătoare au fost două păsări pe care le-a doborât Kua-kó, nu eu, şi un mic oposum pe care ochii lui ascuţiţi îl dibuiseră în vârful unui copac, încolăcit într-un cuib vechi, peste a cărui margine animalul neprevăzător permisese cozii lui şerpeşti să penduleze. Numărul de săgeţi pe care le prăpădisem eu trebuie să fi fost o pierdere destul de mare pentru Kua-kó, dar asta n-a părut să-l deranjeze şi n-a făcut nici un comentariu.

În ziua următoare, spre surpriza mea, el s-a oferit să-mi dea o a doua lecţie, şi am ieşit iar. De data aceasta se aprovizionase cu un snop mare de săgeţi, dar – înţelept! – acestea nu erau otrăvite, şi astfel nu conta prea mult dacă se pierdeau sau nu. Cred că în ziua aceea am făcut mici progrese; în orice caz, profesorul meu a declarat că nu peste multă vreme voi fi capabil să lovesc o pasăre. Asta m-a făcut să zâmbesc şi să răspund că, dacă m-ar putea plasa la douăzeci de metri de o pasăre nu mai mică decât un omuleţ, aş putea reuşi eventual s-o ating cu o săgeată.

Acest discurs a avut un efect cu totul neaşteptat şi deosebit. S-a oprit brusc din mers, s-a holbat la mine, apoi a zâmbit şi până la urmă a izbucnit într-un hohot de râs care semăna destul de bine cu cel scos de maimuţa-urlătoare şi şi-a plesnit coapsele goale cu o vigoare teribilă. Revenindu-şi în cele din urmă, m-a întrebat dacă o femeie mică n-ar fi fost acelaşi lucru cu un omuleţ; răspunsul fiind afirmativ, a izbucnit într-un alt hohot extravagant de râs.

Considerând că era uşor de măgulit în timp ce se afla în această stare, am început să fac o mulţime de glume răsuflate – răsuflate, dar la fel de bune ca aceea care îi provocase o atât de grozavă veselie –, căci mă amuza să-l văd comportându-se în modul

acesta neobişnuit. Dar nici una nu şi-a mai atins scopul – nu nimereşti a doua oară taurul în ochi; n-a făcut decât să se uite fără nici o expresie la mine, apoi să geamă ca un porc mistreţ – nu în sens de apreciere – şi să pornească mai departe. Totuşi, din când în când se întorcea la ce spusesem cu privire la ţintirea unei păsări foarte mari şi izbucnea iar în hohote de râs, de parcă efectul acelei minunate glume nu se mai epuiza.

Am ieşit şi în a treia zi împreună, să ne antrenăm cu păsările – să le speriem măcar, dacă nu reuşeam să le ucidem; dar, înainte de prânz, aflând că avea intenţia să meargă într-un loc mai îndepărtat, unde spera să găsească un vânat mai mare, l-am părăsit şi m-am întors în sat. Practica suflatului de săgeţi îşi pierduse noutatea şi n-aveam de gând s-o ţin aşa toată ziua şi în fiecare zi; mai mult decât atât, eram nerăbdător, după un interval atât de lung, să dau o raită prin pădurea *mea*, cum începusem s-o numesc, cu speranţa de-a auzi iar acea misterioasă melodie, de care ajunsesem să mă îndrăgostesc şi să-i duc dorul imediat ce trecea o zi fără ea.

Capitolul 5

După o masă luată în graba mare în casă, am pornit, într-o stare de plăcută anticipare, spre pădure; cât de plăcut era să te cufunzi în ea! Câtă frumuseţe sălbatică şi mireasmă, şi muzicalitate avea faţă de celelalte păduri, datorită acelui mister care mă atrăgea spre ea! Şi era a mea, adevărat şi total – tot atât de mult a mea pe cât putea aparţine orice porţiune de pe suprafaţa pământului unui om anume – a mea cu tot ce creştea în ea; lemnul de esenţă preţioasă şi fructele, şi răşinile parfumate, ce nu vor fi niciodată comercializate; animalele ei sălbatice, pe care omul nu le va putea hăitui niciodată; nici un sălbatic gelos nu va putea să-mi conteste dreptul de proprietate ori să pretindă că aceasta ar fi o parte din terenul lui de vânătoare. În timp ce traversam savana mă lăsam pradă acestei fantezii; dar când am ajuns la creasta aceea pietroasă, ca să mai privesc o dată de-acolo, de sus, noul meu domeniu, fantezia mea s-a schimbat într-un sentiment atât de acut, încât mi-a străpuns inima la fel de intens ca durerea, făcându-mă să-mi dea lacrimile. Cum nu era nevoie, în acea solitudine, să-mi ascund sentimentele de mine însumi şi nici de cerul larg care se uita în jos şi mă vedea – căci acesta e lucrul cel mai dulce pe care ni-l dăruieşte solitudinea, că suntem liberi în ea şi nici o convenţie nu ne îngrădeşte – am căzut în genunchi şi am sărutat solul pietros, apoi, ridicându-mi privirile către cer, i-am mulţumit Creatorului meu pentru darul acelei sălbatice păduri, al acelor palate verzi unde am găsit atâta fericire!

Însufleţit de acest noian de sentimente, am ajuns în pădure nu mult după amiază; dar nici o voce melodioasă nu m-a întâmpinat cu un familiar şi aşteptat bunvenit; nici invizibilul meu tovarăş nu

s-a făcut auzit în vreun fel în acea zi, sau, oricum, nu în obişnuitul lui limbaj de ciripit păsăresc. Însă am avut o mică aventură bizară şi am auzit ceva extraordinar, foarte misterios, pe care n-am putut să nu-l leg în mintea mea de necunoscutul ciripitor care mă însoţise în hoinăreli.

Era o zi nemaipomenit de luminoasă, fără nori, dar cu vânt, şi găsindu-mă eu într-o parte unde pădurea era destul de rară, aproape de margine, şi unde putea fi simţită briza, m-am aşezat să mă odihnesc la baza unei crengi groase, pe jumătate ruptă, dar încă prinsă de trunchi şi sprijinindu-se cu vârfurile de pământ. Chiar în faţa mea creştea o plantă scundă şi arborescentă, peste care se arcuiau nuielele rotunde şi lustruite ale butaşilor ei; şi rotunjimea, rigiditatea şi poziţia perfect orizontală a frunzelor superioare le făcea să apară ca o colecţie de platforme mici ori talgere rotunde aşezate aproape la acelaşi nivel. Printre frunze, la aproximativ patruzeci de centimetri deasupra lor, se ridica un vlăstar uscat şi subţire; de o crenguţă din vârful acestuia atârna o pânză de păianjen ruptă. O frunză uscată se legase de unul dintre firele libere, aruncându-şi umbra mică, dar distinctă, pe frunzele plate de dedesubt: şi cum tremura şi pendula în curentul de aer, umbra ei neagră tremura cu ea ori zbura rapid peste suprafeţele de un verde strălucitor, rar stând locului. Aşa cum stăteam şi mă uitam la frunziş şi la mica umbră dansatoare, fără să-mi dau seama că le privesc, am observat un păianjen minuscul, cu corpul lat şi picioarele scurte, târându-se precaut pe suprafaţa superioară a unei frunze. Culoarea lui roşu-pal, dungată cu negru catifelat, mi-a atras de la început atenţia, pentru că era frumoasă; ca imediat să descopăr că nu era vorba de un păianjen obişnuit, sedentar, care îşi face propria plasă, ci de un vânător itinerant ce-şi capturează prada precum o felină, furişându-se spre ea şi sărind ori dând năvală asupră-i la sfârşit. Umbra mişcătoare îl

atrăsese şi, după cum s-a dovedit imediat, o luase drept o muscă alergând pe frunze, săltând de pe una pe alta. Păianjenul a început acum o serie de splendide manevre, cu scopul de-a prinde în cursă musca imaginară, care părea special destinată unui astfel de exerciţiu; căci, de bună seamă, nici o insectă nu se comportase vreodată în felul acesta atât de absurd. De câte ori umbra trecea prin dreptul lui, păianjenul alerga repede în aceeaşi direcţie, ascunzându-se sub frunze, încercând totdeauna să se apropie fără să-şi sperie prada; apoi umbra începea să se învârtească într-un cerc strâns şi, astfel, o nouă tactică era necesară din partea vânătorului. A început să mă preocupe foarte mult această scenă curioasă; am început să doresc ca umbra să rămână liniştită un moment sau două, pentru a-i da vânătorului o şansă. Şi până la urmă dorinţa mi s-a împlinit: umbra era aproape nemişcată, păianjenul înainta spre ea părând că nu face nici o mişcare şi, în timp ce distanţa se micşora, aproape că vedeam micul trup dungat tremurând de încordare. A urmat scena finală: rapid şi direct ca o săgeată, vânătorul s-a catapultat spre umbra ca o muscă, apoi s-a rotit ca un titirez, încercând evident să-şi imobilizeze prada cu ghearele şi cleştii; şi negăsind nimic sub el, s-a ridicat aproape vertical, parcă pentru a privi în jur în căutarea acestei ubicue insecte; dar gestul putea pur şi simplu să exprime uluirea. În momentul în care eram pe cale să dau frâu liber şi sonor hohotului de râs pe care mi-l înăbuşisem, chiar în spatele meu, de parcă cineva care ar fi urmărit scena peste umărul meu ar fi fost la fel de amuzat ca şi mine de deznodământ, a sunat o cascadă clară de râs vesel. Am sărit în sus şi am privit repede în jur, dar n-am văzut nici o fiinţă vie. Grămada de frunziş revărsat spre care mă uitam se agita de parcă tocmai trecuse cineva prin ea. Într-o clipă, foile şi frunzele erau iar nemişcate; şi totuşi, nu puteam fi sigur că nu o pală de vânt fusese ceea ce

le pusese în mişcare. Dar eram atât de convins că auzisem în preajma mea un râs omenesc, ori un sunet scos de o fiinţă vie care imitase râsul, încât am început să mă uit cu grijă în jur, aşteptându-mă să zăresc o fiinţă. Dar n-am găsit nimic şi, întorcându-mă la locul meu pe creanga joasă, am stat acolo vreme îndelungată, la început doar ascultând, apoi cugetând la acea dulce cascadă de râs; şi până la urmă am început să mă întreb dacă, asemenea păianjenului care vânase o umbră, n-am fost cumva prada unei amăgiri şi nu mi s-a părut că aud un sunet care nu fusese deloc sunet.

În ziua următoare eram din nou în pădure şi, după două-trei ore de hoinăreală, timp în care n-am auzit nimic, considerând eu fără folos să mai adast prin locurile cunoscute, am luat-o spre sud şi am pătruns într-o zonă unde pădurea era mai densă şi în care lăstărişul făcea înaintarea dificilă. Nu-mi era teamă că mă pierd; soarele de deasupra şi simţul de orientare, care mi-a fost totdeauna bun, m-ar fi ajutat să mă întorc la punctul din care pornisem.

M-am străduit să înaintez cu hotărâre în această direcţie mai mult de o jumătate de oră; constatând că nu-i uşoară deplasarea fără a mă abate tot timpul într-o parte sau alta am ajuns la un loc cu mult mai deschis. Copacii erau mai scunzi şi mai rari aici din cauza solului stâncos, care se înclina într-o pantă destul de accentuată; dar nu lipsea umezeala şi era năpădit de muşchi, ferigi, plante târâtoare, arbuşti pitici, toate de verdele cel mai viu. Nu puteam vedea la prea mare distanţă în faţă din cauza tufelor şi frunzelor înalte de ferigă; dar am început curând să aud un sunet scăzut şi continuu, care, după ce am avansat încă douăzeci sau treizeci de metri, s-a dovedit a fi susurul unui pârâu; şi în acel moment mi-am dat seama că aveam gâtlejul uscat şi că palmele începuseră să-mi ardă. M-am grăbit să mă răcoresc, când brusc, peste clipocitul şi susurul apei, am prins un alt

sunet – o notă profundă şi tremurată sau o succesiune de note, care ar fi putut totuşi să fie emise de o pasăre. Cu toate acestea m-au făcut să tresar – sunetele modulate ca nişte triluri ajunseseră să însemne foarte mult pentru mine – şi, oprindu-mă, am ascultat concentrat. Nu s-au mai repetat şi, până la urmă, cu cea mai mare precauţie ca să nu-l sperii pe misteriosul vocalist, am pornit atent mai departe, până am ajuns la un lemn verde[7] cu baza trunchiului ascunsă de frunzişul verde, ca un cuib, al unor tufişuri ce-i creşteau la rădăcină. Am văzut că imediat dincolo de acesta terenul era şi mai deschis, lăsând soarele să pătrundă pe deasupra, şi că albia pârâului pe care-l zărisem se afla la douăzeci de metri mai încolo, deşi undele erau încă ascunse privirii. Altceva mi s-a înfăţişat acolo; imediat m-am oprit din precauta mea înaintare. Atent la această viziune, am încremenit, abia îndrăznind să respir, ca nu cumva s-o fac să se destrame.

Era o fiinţă omenească – silueta unei fete, întinsă pe covorul de muşchi printre ferigi şi vegetaţie, lângă rădăcinile unui copăcel. Avea un braţ îndoit sub ceafă, pe care-şi sprijinea capul, în timp ce braţul celălalt era întins înainte, cu palma ridicată spre o pasăre mică şi cafenie, ce pendula aninată pe o rămurică la aproape două degete de mâna ei. Părea că se juca cu pasărea, probabil că se amuza încercând s-o ademenească în palmă; iar mâna părea s-o tenteze teribil, căci pasărea se ridica şi se lăsa mereu, răsucindu-se rapid într-o parte şi în cealaltă, dând din aripi şi din coadă, părând în fiecare clipă gata să se aşeze pe degetul întins. De unde mă aflam îmi era imposibil s-o văd prea bine, dar nu îndrăzneam să mă mişc. Îmi puteam da seama că e mică, nu mai înaltă de un metru patruzeci, cu constituţie zveltă, cu picioare şi mâini delicat croite. Avea picioarele goale şi singurul ei veşmânt era o rochie uşoară ca o cămaşă, ce-i ajungea până sub genunchi, de un gri-

alburiu, cu luciul slab ca al unui material mătăsos. Părul ei era o minune; liber şi bogat, părea vălurit sau cârlionţat, căzând într-un nour pe umeri şi pe braţe. Părea aproape negru, dar nuanţa precisă era greu de determinat, după cum era şi cea a pielii ei, nici brună, nici albă. Deci, aproape de mine cum era, un contur ceţos o făcea să apară cumva vagă şi depărtată, şi un verde-gri părea să domine culorile. Această nuanţă am atribuit-o pe moment efectului luminii solare, care cădea asupra ei filtrată prin frunzişul verde; pentru o clipă, ea s-a ridicat să-şi apropie degetul de pasăre şi atunci strălucirea directă a unei raze i-a luminat părul şi braţul; în acel moment braţul părea de un alb perlat, iar părul, acolo unde îl atinsese lumina, avea o strălucire ciudată şi un joc iridescent de culori.

N-o priveam de mai mult de trei secunde când pasărea, cu un ciripit scurt şi ascuţit, s-a înălţat şi a dispărut speriată, brusc; în acea clipă ea s-a întors şi m-a văzut prin perdeaua rară a frunzişului. Deşi dăduse cu ochii de mine atât de brusc, nu s-a arătat deloc speriată, ca pasărea; doar ochii ei, larg deschişi, cu o expresie de surpriză, au rămas neclintiţi, aţintiţi asupra feţei mele. Apoi, încet, imperceptibil, atât de treptată şi de lină fusese mişcarea, ca deplasarea unui nor de ceaţă ce-şi schimbă forma şi locul, ochiului părându-i totuşi că nu s-a mişcat – ea s-a ridicat în genunchi, apoi în picioare, s-a retras şi, tot cu faţa spre mine, cu ochii fixaţi într-ai mei, a dispărut până la urmă cu totul, depărtându-se ca şi cum s-ar fi topit în verdeaţă. Frunzişul era acolo, ocupând locul precis în care cu câteva clipe înainte fusese ea – frunzişul crestat al unui arbust de *acacia*[8], tulpinile şi frunzele largi, în formă de săgeată, ale unei plante acvatice şi penajele zvelte şi arcuite de ferigă erau perfect nemişcate, păreau a nu fi fost atinse de nimic care să fi trecut printre ele. Ea dispăruse, dar eu continuam să stau neclintit, aplecat aproape până la mijloc, uitându-mă fix la locul în care o

văzusem ultima oară; mintea mea era într-o stare bizară, posedată de senzaţii acut simţite, dar totuşi contradictorii. Atât de vie era imaginea pe care mi-o lăsase în creier, încât părea c-o mai aveam înaintea ochilor; nu existase o astfel de fiinţă, nici n-ar fi avut cum să existe, în lumea asta mare; şi în acelaşi timp ştiam că fusese acolo – că imaginaţia nu avea puterea să înfiripe o formă atât de desăvârşită.

A trebuit să mă mulţumesc cu imaginea mentală, căci, deşi am rămas câteva ore în locul acela, n-am mai zărit-o, nici n-am mai auzit vreun sunet melodios şi familiar. Căci eram acum convins că am descoperit în sfârşit în această fată sălbatică şi solitară pe misteriosul cântăreţ care mă urmărise adesea în pădure. Până la urmă, văzând că se face târziu, am băut o înghiţitură din apa pârâului şi, încet şi şovăielnic, am ieşit din pădure şi am luat-o spre casă.

A doua zi devreme eram înapoi în pădure, plin de încântătoare anticipări, şi nu am ajuns bine printre copaci, că un sunet blând, în triluri, mi-a trecut pe la ureche; era asemenea celui auzit în ziua precedentă, cu o clipă înainte de-a vedea fata printre ferigi. Atât de repede! mi-am zis entuziasmat şi, cu paşi prevăzători, am început să explorez terenul, sperând s-o zăresc iar fără să fiu simţit. Dar n-am văzut nimic; şi numai după ce am început să am îndoieli că aş fi auzit ceva neobişnuit şi m-am aşezat pe o piatră ca să mă odihnesc, sunetul, blând şi grav ca înainte, s-a repetat foarte aproape şi limpede. Apoi nu s-a mai auzit nimic, dar o oră mai târziu, acelaşi sunet misterios a răsunat, din altă direcţie, lângă mine. Cât timp am stat în pădure, am fost răsfăţat de mai multe ori în acelaşi fel, şi totuşi nimic nu s-a arătat ochiului meu şi nici nu s-au petrecut nici un fel de schimbări în acea voce.

Mi-am abandonat căutările abia către sfârşitul zilei, simţindu-mă extrem de dezamăgit; mi-a

trecut atunci prin minte că motivul comportării evazive a silvestrei creaturi era ciuda că o descoperisem într-unul dintre ascunzişurile ei cele mai secrete din inima pădurii, şi că îi făcea plăcere să mi-o plătească în această manieră.

Ziua următoare n-a adus nici o schimbare; era iar acolo, evident urmărindu-mă, dar veşnic invizibilă, şi nu s-a abătut cu nimic de la notele batjocoritoare de ieri, ceva ce părea să fie o provocare de-a o mai găsi o dată. Până la urmă m-am simţit vexat şi am hotărât să i-o plătesc la rândul meu nemaivenind o vreme în pădure. O pretinsă indiferenţă din partea mea avea s-o facă pe viitor, speram, mai puţin timidă.

În cealaltă zi, ferm în noua mea hotărâre, i-am însoţit pe Kua-kó şi pe alţi doi sălbatici spre un loc îndepărtat, unde se aşteptau ei ca fructele în pârg ale arborelui acaju să atragă un număr mare de păsări. Fructele, oricum, s-au dovedit a fi încă verzi, astfel că n-am strâns nimic şi am ucis puţine păsări; întorcându-ne împreună, Kua-kó aţinându-se lângă mine, şi mai apoi rămânând noi în urma celorlalţi, el mi-a făcut tot felul de complimente privind capacităţile mele de ţintaş, deşi, ca de obicei, nu făcusem decât să prăpădesc săgeţile pe care le suflasem.

— Curând vei fi capabil să nimereşti, mi-a spus el; să nimereşti o pasăre mare cât o femeie mică; şi a început să râdă cu poftă, din nou, de vechea glumă. Apoi, pe un ton confidenţial, mi-a spus că în curând voi avea o *zabatana* a mea, cu săgeţi din belşug. El însuşi va face săgeţile, şi unchiul lui, Otawinki, care are un ochi fără greş, va face tubul. Am luat totul drept o glumă, dar el m-a asigurat solemn că vorbeşte serios.

În dimineaţa următoare m-a întrebat dacă mă voi duce iar în pădure şi, când i-am răspuns negativ, a părut surprins şi, de data aceasta, spre mirarea mea, evident dezamăgit; a încercat chiar să mă convingă să mă duc, de unde înainte îmi

recomandase din tot sufletul să n-o fac, până când, dându-şi seama că sunt hotărât să nu merg, m-a luat cu el la vânătoare. Mai târziu a revenit la acelaşi subiect; nu putea înţelege de ce nu mă mai duceam în acea pădure şi m-a întrebat dacă începuse cumva să-mi fie teamă.

— Nu, nu mi-e teamă, i-am răspuns, dar cunosc bine locul şi am început să mă plictisesc de el. Văzusem totul acolo – păsări şi animale – şi îi auzisem toate zgomotele ciudate.

— Da, ai auzit, a dat el din cap atoateştiutor; dar n-ai văzut nimic ciudat; ochii tăi nu sunt încă destul de buni.

Am râs dispreţuitor şi i-am spus că am văzut tot ce era ieşit din comun în acea pădure, inclusiv o tânără fată ciudată; şi am continuat descriindu-i înfăţişarea, sfârşind prin a-l întreba dacă el credea că un alb se poate speria la vederea unei fetişcane.

Ceea ce-am spus l-a uluit; apoi a părut teribil de încântat şi, pe un ton încă şi mai confidenţial şi mai generos decât în ziua precedentă, a spus că voi fi în curând un personaj foarte important printre ei şi că am toate şansele să mă disting prin faptele mele. Nu i-a plăcut când am râs şi a continuat cu toată seriozitatea să vorbească despre tubul care se făcea şi care urma să fie al meu – vorbind despre el de parcă ar fi fost ceva foarte important, de parcă mi-ar fi făcut cadou un lot întins de pământ ori guvernarea unei provincii la nord de Orinoco. Mai târziu a adus vorba despre ceva şi mai grozav chiar decât perspectiva de a avea o *zabatana* şi săgeţi cu toptanul, şi anume perspectiva de a o avea chiar pe sora lui, Oalava, o fată de vreo şaisprezece ani, timidă, tăcută şi cu ochi blânzi, cam slăbănoagă şi jegoasă; nici urâtă, dar nici plină de vino-ncoa. Pe această mică jigodie de culoarea aramei mi-o propunea, ca pe o favoare, de mireasă! Arzând de dorinţa de-a-l trage de limbă, am reuşit să-mi controlez expresia şi l-am întrebat ce autoritate are el – un nimeni cu caş la gură, care

nu s-a ridicat încă la demnitatea de a-şi cumpăra pentru el o nevastă – s-o negocieze pe sora lui în modul acesta atât de dezinvolt? Mi-a răspuns că nu va fi nici o problemă: că Runi îşi va da consimţământul, la fel vor face Otawinki, Piaké şi celelalte rubedenii; şi ultima, care nici nu mai trebuia întrebată, conform obiceiurilor matrimoniale din locurile acestea, Oalava însăşi va fi gata să se încredinţeze – cu *queyou*, ponositul brâu de frunze ca al Evei, cu colierul din dinţi de *acouri*, cu tot tacâmul – unui peţitor atât de valoros ca mine. În final, ca să fie şi mai ademenitoare perspectiva, a adăugat că nici nu voi fi obligat să mă supun vreunor flagelări voluntare ca să dovedesc că sunt bărbat şi că merit să intru în purgatoriul căsătoriei. Era mult prea binevoitor, i-am spus şi, cu toată seriozitatea de care eram în stare, l-am întrebat ce fel de flagelare mi-ar fi recomandat. A răspuns mărinimos că pentru mine – o persoană „atât de valoroasă" – „nici o flagelare". Dar el – Kua-kó – se şi gândise la forma de tortură pe care intenţiona să şi-o impună când va veni momentul. Va pregăti un sac mare şi va pune în el furnici roşii – „Atât de multe!" a exclamat el triumfător, aplecându-se şi umplându-şi amândouă mâinile cu pământ reavăn. Le va introduce în sac, apoi va intra el însuşi acolo gol-goluţ şi va lega sacul strâns în jurul propriului gât, ca să arate tuturor celor de faţă că durerea infernală a nenumăratelor muşcături veninoase în carnea lui poate fi îndurată fără nici un geamăt şi fără să i se clintească nici un muşchi. Sărmanul tânăr nu avea o minte prea originală, aceasta fiind una dintre cele mai răspândite forme de autoflagelare printre triburile din Guayana. Dar brusca şi minunata însufleţire cu care mi-a vorbit despre ea, bucuria perversă ce-i lumina faţa de obicei inexpresivă, mi-a provocat dintr-odată dezgust şi groază. Ce bizară perversitate putea fi aceasta, să jubilezi la anticiparea unei torturi

aplicate asupra propriei persoane, şi nu asupra duşmanului! Nu, nu puteam crede în bunăvoinţa lor; nu era decât la suprafaţă, când nu se întâmpla nimic care să le trezească instinctele crude, sălbatice. Aş fi putut râde de toată tărăşenia, dar expresia de încântare de pe faţa tovarăşului meu mi-a provocat greaţă şi nu mai voiam să spun nici măcar o vorbă despre toate acestea.

Dar el continua să vorbească – acest individ căruia de obicei trebuia să-i scoţi cuvintele din gură cu cleştele, cum se spune; continuând pe aceeaşi temă, a spus că nimeni în sat nu pretindea să mă vadă flagelându-mă singur; că, după binele pe care urma să-l fac tuturor – după ce-i voi scăpa de o mare pacoste –, nu se va mai pretinde nimic altceva de la mine.

I-am cerut să-mi explice la ce anume se gândea; căci începea să mi se pară limpede că avusese în gând un lucru foarte important în tot ce spusese până acum. Ar fi fost, desigur, o mare greşeală să-mi închipui că sălbaticul meu îmi oferea un tub aruncător de săgeţi şi miza unei surori virgine din motive cu totul şi cu totul dezinteresate.

În loc de răspuns el a revenit la gluma aceea veche, pe care n-o uitase încă, despre faptul că aş putea fi capabil la un moment dat să lovesc cu săgeata o pasăre mare cât o femeie mică. Şi totul s-a lămurit când a început să mă întrebe dacă acea misterioasă fată pe care o văzusem în pădure avea dimensiunile potrivite ca să-mi servească drept ţintă după ce îmi voi fi făcut mâna prin mai multă practică. Aceasta era marea ispravă care mi se cerea s-o fac pentru ei – fata aceea timidă şi misterioasă, cu vocea ca de pasăre sălbatică, era răul pe care trebuia să-l stârpesc cu săgeţi otrăvite! Acesta era motivul pentru care îmi sugera acum să mă duc mai des în pădure, să mă familiarizez tot mai mult cu ascunzătorile şi obiceiurile ei, s-o fac să-şi înfrângă timiditatea şi suspiciunea; iar la momentul potrivit, când mi-ar fi imposibil să mai

greşesc ţinta, să înfig săgeata fatală! Dezgustul pe care mi-l inspirase înainte, când îşi savura cu anticipaţie autoflagelările, era un sentiment debil şi trecător faţă de ce încercam acum. M-am întors spre el într-un acces brusc de furie şi în acel moment i-aş fi spart în cap tubul pe care îl aveam în mână, dar, când s-a întors spre mine, privirea lui uluită m-a făcut să ezit şi m-a împiedicat să mă dau de gol într-un mod iremediabil. N-am putut decât să scrâşnesc din dinţi şi să mă lupt să-mi stăpânesc o ură şi o furie care se dovedeau aproape peste puterile mele. Până la urmă am aruncat tubul din mână şi l-am invitat să-l ridice, spunându-i că nu-l voi mai atinge niciodată, chiar de-ar fi să-mi ofere în căsătorie surorile tuturor sălbaticilor din Guayana.

Continua să se zgâiască la mine mut de uimire, şi prudenţa m-a făcut să gândesc că cel mai bun lucru era să-mi ascund pe cât pot pornirea violentă pe care mi-o trezise. L-am întrebat în zeflemea dacă el credea că voi fi vreodată capabil să nimeresc ceva – pasăre sau fiinţă omenească – cu o astfel de săgeată.

— Nu, aproape că am strigat eu ca să mă eliberez de sentimente în vreun fel şi, scoţându-mi revolverul, am continuat: aceasta e arma omului alb; ucide bărbaţi cu ea – bărbaţi care au încercat să-l ucidă ori să-i facă rău –, dar nici cu aceasta, nici cu altă armă nu ucide mişeleşte tinere fete nevinovate.

Apoi am continuat drumul în linişte o vreme; într-un târziu mi-a spus că fiinţa pe care o văzusem în pădure şi de care nu mă temeam nu era o fată inocentă, ci o fiică a vrăjitoarei Didi, o întrupare a răului; şi că, atâta vreme cât ea continua să sălăşluiască în acea pădure, ei nu puteau merge acolo să vâneze, ba şi în alte păduri ei mergeau cu frica permanentă că ar putea s-o întâlnească. Prea dezgustat ca să mai vorbesc cu el, continuam să păşesc în tăcere; când am ajuns la pârâul de lângă

sat mi-am scos hainele şi m-am aruncat în apă, să-mi răcoresc mânia înainte de-a da ochii cu ceilalţi.

[7] „Lemn verde” (engl. *greenheart*), arbore tropical cu frunze perene, specific Americii de Sud (*Nectandra rodioei*).

[8] Soi de salcâm.

Capitolul 6

În noaptea aceea, gândindu-mă la fata pădurii în timp ce zăceam treaz, am ajuns la concluzia că în ceea ce mă priveşte îi arătasem destul de clar cât de puţin am apreciat comportamentul ei capricios, prin urmare nu era nevoie să mă mai pedepsesc ţinându-mă în continuare departe de îndrăgitele mele palate verzi. Astfel, în ziua următoare, după ce s-a oprit ploaia grea din timpul dimineţii, m-am pregătit, în jurul amiezii, să fac o vizită în pădure. Deasupra, cerul era iar curat; dar nu se simţea nici o mişcare în atmosfera grea şi arzătoare, iar grămada de nori albaştri-întunecaţi, ce se adunau la orizontul dinspre apus, ameninţau cu o nouă aversă la sfârşitul zilei. Mintea-mi era prea preocupată acum de perspectiva unei posibile întâlniri cu nimfa pădurilor, ca să-mi permită să mai dau vreo atenţie acestor semne de rău augur.

Trecusem prin prima fâşie de pădure şi mă aflam în următoarea zonă stearpă şi pietroasă, când o lucire de culoare vie mi-a atras privirea aproape de pământ. Era un şarpe care zăcea pe pământul gol; dacă mi-aş fi continuat drumul fără să-l observ, mai mult ca sigur că aş fi călcat pe el sau primejdios de aproape. Văzându-l de la doi paşi, mi-am dat seama că era un şarpe-coral, vestit atât pentru frumuseţea şi unicitatea lui, cât şi pentru muşcătura mortală. Era lung de aproape un metru şi foarte subţire; culoarea lui generală era un vermillion strălucitor, cu inele late negre ca smoala la distanţe egale pe trup, fiecare inel negru sau fâşie fiind secţionate de o linie galbenă şi subţire pe la mijloc. Desenul simetric şi culorile contrastante i-ar fi dat aparenţa unui şarpe artificial, făcut de vreun artist excentric, dacă n-ar fi fost lucirea vieţii în inelele lui strălucitoare. De asemenea, ochii lui ficşi erau diamante vii, şi de la

vârful ameninţătorului său cap în formă de săgeată limbile scânteietoare fâlfâiau neîncetat, în vreme ce eu îl priveam de la câţiva metri.

— Te admir grozav, Domnule Şarpe, am spus sau doar am gândit, dar e periculos, spun autorităţile în domeniul militar, să laşi un duşman sau un potenţial duşman în spate; cel care face o astfel de greşeală trebuie să fie ori un prost strateg, ori un geniu, şi eu nu sunt nici una, nici alta.

Retrăgându-mă câţiva paşi, am găsit o piatră mare cât pumnul, pe care am ridicat-o de jos şi am azvârlit-o spre atât de periculosul cap, cu intenţia de a-l zdrobi; dar piatra a lovit pământul stâncos puţin alături de ţintă şi, fiind sfărâmicioasă, s-a spart în sute de fragmente mici. Asta a stârnit mânia vieţuitoarei şi în clipa următoare a alunecat cu repeziciune spre mine, cu capul ridicat. M-am retras iar, nu chiar atât de încet de data aceasta; găsind altă piatră, am ridicat-o şi eram gata să-i dau drumul când un ţipăt ascuţit, sonor, a ţâşnit din tufişurile apropiate şi imediat a păşit în afară fata-pădurii; de data aceasta nu mai era speriată sau timidă, zărindu-se vag în umbra pădurii, ci atrăgea cu îndrăzneală atenţia, expusă din plin soarelui amiezii, care o făcea să apară luminoasă şi extrem de bogată în culori. Văzând-o astfel, toate sentimentele de frică şi repulsie pe care vederea unui şarpe veninos le trezeşte inevitabil mi-au dispărut imediat: acum simţeam doar uluirea şi admiraţia pentru acea fiinţă formidabilă care înainta spre mine cu mişcări iuţi, unduioase şi uşoare; sau mai degrabă spre şarpe, care se afla acum între noi, mişcându-se din ce în ce mai lent, pe măsură ce ea se apropia mai mult. Cauza acestei neprevăzute şi minunate îndrăzneli, atât de deosebită de obiceiurile ei de până acum, era evidentă: îmi urmărise venirea din vreo ascunzătoare din tufişuri, pregătită, fără îndoială, să mă poarte de-a frunza prin pădure cu vocea ei ghiduşă, ca şi în alte dăţi, când atacul meu asupra

şarpelui i-a provocat izbucnirea aceea de mânie. Torentul de sunete sonore şi, pentru mine, nearticulate, în acea limbă necunoscută, gesturile ei repezi şi, mai presus de toate, ochii ei larg deschişi şi scânteietori pe chipul puternic îmbujorat dezvăluiau fără echivoc natura sentimentelor ei.

Căutând un termen sau o figură de stil prin care să descriu impresia pe care mi-a produs-o în acel moment, mă gândesc la viespe sau, şi mai bine spus, *avispada*[9] – de fapt, acelaşi cuvânt în spaniolă, neavând însă chiar acelaşi sens şi nefiind folosit vreodată în răspăr –, doar ca să renunţ la ambele după o clipă de gândire. Şi totuşi mă întorc la imaginea unei viespi iritate ca fiind, probabil, cea mai potrivită ilustrare; o viespe tropicală uriaşă, înaintând furioasă spre mine, cum le văzusem de sute de ori, nu chiar zburând, ci mişcându-se rapid deasupra pământului, cu un bâzâit furios şi zgomotos, cu aripile lucitoare deschise şi agitate; mai frumoasă decât multe fiinţe vii în trăsăturile ei precise, dar graţioase, cu corpul neted şi în culorile ei strălucitoare, cu acea mânie care i se potriveşte atât de bine şi pare să-i dea o strălucire în plus.

Încremenit de uimire la vederea straniei ei frumuseţi şi însufleţiri, am uitat de şarpele în mişcare până când ea a ajuns şi s-a oprit la cinci metri de mine; atunci, spre groaza mea, l-am văzut lângă piciorul ei desculţ. Deşi nu mai avansa, capul îi era încă ridicat pentru atac; dar spiritul agresiv părea să-i fi dispărut treptat; capul ridicat, oscilând puţin dintr-o parte într-alta, cobora tot mai mult, ajungând să se odihnească până la urmă la călcâiul gol al fetei; zăcând acolo nemişcat, acea prezenţă letală părea a fi acum o jartieră vesel colorată care i-a căzut de pe picior. Se vedea limpede că nu-i era frică de el, că era una dintre acele fiinţe excepţionale care se găsesc, se spune, în fiecare ţară şi care beneficiază de o capacitate

magnetică cu efect calmant chiar şi asupra celor mai otrăvitoare şi iritabile reptile.

Urmând direcţia privirii mele, s-a uitat şi ea în jos, dar nu şi-a tras piciorul; apoi i s-a auzit iar vocea, încă puternică şi ascuţită, dar supărarea nu mai era acum atât de pronunţată.

— Nu te teme, nu-i fac nimic, am spus eu în limba indienilor.

N-a băgat în seamă cuvintele mele şi a continuat să vorbească cu ostilitate crescândă.

Am clătinat din cap, ca să-i arăt că limba ei îmi era necunoscută. Apoi, cu ajutorul semnelor, am încercat s-o fac să înţeleagă că acea creatură era de-acum în afara oricărui pericol. A arătat indignată spre piatra pe care o ţineam în mână şi de care uitasem. Imediat m-am debarasat de ea şi în acea clipă s-a petrecut o schimbare: ostilitatea a dispărut şi o iradiere tandră i-a luminat faţa, ca un zâmbet.

Am făcut un pas mai aproape, adresându-i-mă iar în limba indienilor; dar cuvintele erau, evident, fără înţeles pentru ea, aşa cum stătea uitându-se când la şarpele de la piciorul ei, când la mine. Am recurs din nou la semne şi gesturi; arătând spre şarpe, apoi spre piatra pe care o aruncasem, m-am străduit să-i transmit că, de dragul ei, pe viitor voi fi prietenul tuturor reptilelor veninoase şi că aş vrea, la rândul meu, ca ea să aibă pentru mine aceleaşi înţelegătoare sentimente, cum avea faţă de aceste creaturi. Fie că mă înţelesese, fie că nu, nu dădea semne că ar avea de gând să se ascundă iar şi continua să mă privească în tăcere, cu o expresie ce părea să trădeze plăcerea de-a se afla în sfârşit, dintr-odată, faţă în faţă cu mine. Flatat, m-am tras treptat mai aproape, până când am ajuns lângă ea, privind cu extremă încântare la acel chip ce depăşea atât de mult în drăgălăşenie orice faţă omenească pe care o văzusem ori mi-o imaginasem vreodată.

Şi totuşi tu, prietene, nu vei crede că va fi fost atât de frumoasă din moment ce am la îndemână, vai!, doar bietele cuvinte pe care le folosim cu toţii ca să zugrăvim lucruri mai comune sau mai banale, şi nici un mijloc pentru a sugera toate acele desăvârşite detalii, toate delicatele lumini şi umbre, şi rapidele schimbări de culoare şi expresie. Mai mult, nu e oare adevărat că lucrurile ciudate sau nemaiauzite nu pot părea niciodată frumoase într-o simplă descriere, pentru că tocmai ceea ce e mai nou atrage mai mult atenţia şi i se dă o nemeritată pondere, şi ne scapă tocmai ceea ce ar fi diminuat efectul de neobişnuit – perfecta echilibrare a părţilor şi armonia întregului? De exemplu, când ochii albaştri ai nordicului vor fi pentru prima oară descrişi locuitorilor cu ochi negri ai zonelor calde, vor părea lipsiţi de frumuseţe, fiind chiar o monstruozitate, pentru că aceştia din urmă vor vedea şocaţi cu ochii minţii acea nemaiauzită albăstrime, dar nu vor percepe la fel de pregnant adecvatele nuanţe ale pielii şi părului cu care aceasta se armonizează.

Gândeşte-te, deci, mai puţin la imagine, aşa cum a trebuit să ţi-o descriu în cuvinte, şi mai mult la sentimentul pe care mi l-a inspirat originalul, când m-am uitat pentru prima oară îndeaproape la acea rară gingăşie; tremurând de încântare, am strigat în sinea mea: „Oh, de ce Natura, care a creat atât de multe specii şi nenumărate exemplare din fiecare, n-a dat lumii decât o singură fiinţă ca aceasta?”

Abia a apucat mintea mea să formuleze gândul şi l-am şi alungat, ca pe unul pur şi simplu incredibil. Nu, această excepţională fiinţă aparţinea, fără îndoială, unei rase deosebite, care a existat în acest puţin cunoscut colţ de continent de mii de generaţii, deşi probabil că acum era, cu doar câteva exemplare, o mică şi împuţinată rămăşiţă.

Liniile şi trăsăturile ei erau de cea mai aleasă delicateţe, dar culoarea era cea care îmi atrăsese cel mai mult atenţia, căci o făcea într-adevăr să nu

semene cu nici o altă fiinţă omenească. Culoarea pielii ei ar fi aproape imposibil de descris, atât de mult se schimba la fiecare stare de spirit – şi stările de spirit erau multe şi trecătoare –, la unghiul din care o atingea soarele şi la gradul de lumină.

Sub copaci, de la distanţă, părea de un alb oarecum şters sau de un cenuşiu palid; de aproape şi puternic luminată de soare, nu mai era albă, ci translucidă, ca alabastrul, dezvăluind un roz ascuns; şi oriunde se întâmpla ca razele să cadă direct, această culoare devenea strălucitoare şi luminoasă, aşa cum vedem la propriile noastre degete când le ţinem în zarea unui foc puternic. Dar acea parte a pielii ei care rămânea în umbră apărea de un alb mai stins, iar culoarea subiacentă varia de la un purpuriu slab, rozaliu, la un albastru vag. Culoarea ochilor se armoniza perfect cu pielea. La început, aprinsă fiind de mânie, ochii păruseră ca flăcările; acum irişii erau de un roşu deosebit de catifelat, vag şi tandru, o nuanţă zărită uneori la petale. Dar numai privită de aproape se putea percepe această delicată nuanţă; pupilele erau largi, ca la unii ochi cenuşii, iar genele lungi, întunecate şi umbroase, de aproape făceau să pară întunecat tot ochiul. Nu te mai gândi, deci, la o floare roşie, expusă luminii soarelui în conjuncţie cu verdele viu al frunzelor; gândeşte-te doar la o astfel de nuanţă în irisul pe jumătate ascuns, strălucitor şi umed de umezeala ochiului, adânc de adâncimea acestuia, potenţat de privirea deschisă a unui suflet strălucitor şi frumos. Dar, dintre toate, cel mai schimbător la culoare era părul, datorită extremei lui moliciuni şi luciului, elasticităţii sale, care îl făceau să se aşeze înfoiat şi liber pe cap, pe umeri şi pe spate; un nour cu o strălucire dată la suprafaţă de firele răzleţe, un cadru potrivit şi o încoronare pentru o expresie a feţei de o drăgălăşenie atât de deosebită şi de nobilă. În umbră, văzută de aproape, culoarea generală părea cea a ardeziei, adâncindu-se pe alocuri până la

purpuriu; dar chiar şi în umbră, nimbul firelor de păr răzleţe voala pe jumătate nuanţele mai întunecate cu o paloare dulce; iar la o distanţă de câţiva metri, aceasta dădea întregii capeluri o aparenţă vagă, ceţoasă; în soare culoarea se schimba şi mai mult, părând când întunecată, uneori de un negru intens, când de o nesigură tonalitate deschisă, cu un joc de culori iridescente pe şuviţele libere, cum vedem la penajul lucios al unor păsări; şi de foarte aproape, cu soarele luminând din plin deasupra, capul ei părea uneori alb ca norul de amiază. Atât de schimbător era şi de eteric în aparenţă cu acele culori de nor, că părul oricărei alte fiinţe umane, chiar şi cele mai frumoase cosiţe aurii, ca paiul sau roşcate ar fi părut prin comparaţie greoaie şi aspre, şi insipide.

Dar mai mult decât forma, culoarea şi acea încântătoare variabilitate era expresia de inteligenţă, care părea în acelaşi timp complementară şi proprie vioiciunii de vede-tot, aude-tot de pe faţa ei; vioiciune pe care o remarci la o sălbăticiune, chiar aflată în repaus şi netemătoare, dar rar la om, probabil niciodată la un intelectual sau la cel aplecat spre studiu. Era o fată a pădurilor, sălbatică, solitară, şi nu înţelegea limba ţinutului, în care încercasem să-i vorbesc. Ce viaţă interioară sau spirituală putea avea o astfel de fiinţă, mai bogată decât a unei sălbăticiuni trăind în aceleaşi condiţii? Şi totuşi, privindu-i faţa, nu puteai avea nici un dubiu referitor la inteligenţa ei. Această fuziune a două calităţi opuse, care la noi nu pot exista împreună, deşi atât de inedită, îmi părea totuşi a fi principalul farmec al fetei. De ce nu făcuse Natura acest lucru şi până acum – de ce la toţi ceilalţi strălucirea minţii umbreşte acea strălucire a frumuseţii fizice pe care animalele sălbatice o au? Dar îmi ajungea faptul că ceea ce nici un bărbat nu căutase sau nu sperase să găsească exista aici; că prin acea

neobişnuită aparenţă de sălbăticie strălucea lumina spiritualizată a minţii care ne făcea la fel.

Aceste gânduri mi-au trecut repede prin cap, în timp ce stăteam şi-mi ospătam privirea cu imaginea chipului ei strălucitor şi atrăgător; m-a privit la rândul ei în ochi, nu doar cu o curiozitate lipsită de orice frică, dar şi cu o expresie de recunoaştere şi cu plăcerea întâlnirii atât de evident prietenească, încât, încurajat de toate acestea, am prins-o cu mâna de braţ, făcând în acelaşi timp un pas mai aproape. În acea clipă a tresărit şi o expresie iute de spaimă i-a apărut în ochi; a lăsat privirea în jos, apoi a ridicat-o iar spre ochii mei; buzele îi tremurau şi s-au întredeschis uşor în timp ce murmura câteva sunete triste, într-un ton atât de scăzut, încât abia puteau fi auzite.

Crezând că începuse să se sperie şi că era pe punctul să-mi scape din mână şi temându-mă mai presus de toate că n-o s-o mai pot zări degrabă, mi-am strecurat braţul pe după trupul ei subţire ca s-o reţin, mişcând în acelaşi timp un picior ca să mă echilibrez; în acea clipă am simţit o lovitură uşoară şi o senzaţie de arsură ascuţită mi-a străbătut piciorul, atât de bruscă şi de intensă, că am lăsat braţul să-mi cadă şi, scoţând în acelaşi timp un strigăt de durere, m-am retras un pas sau doi de lângă ea. Dar ea a rămas pe loc şi, când i-am dat drumul, ochii ei îmi urmăreau mişcările; apoi a privit în jos, la picioare. I-am însoţit privirea şi imaginează-ţi singur oroarea mea când am văzut acolo şarpele de care uitasem complet şi pe care nici acea săgetare de durere ascuţită nu mi-l adusese în minte! Zăcea acolo, încolăcit o dată pe după glezna ei şi cu capul ridicat la treizeci de centimetri înălţime, pendulând uşor dintr-o parte într-alta, în timp ce limba iute şi despicată pâlpâia continuu. Atunci – abia atunci – am ştiut ce se întâmplase şi în acelaşi timp am înţeles motivul acelei neaşteptate îngrijorări de pe faţa ei, sunetele ca un murmur pe care le scăpase şi privirea ei

speriată îndreptată în jos. Îngrijorarea ei fusese numai şi numai pentru siguranţa mea şi mă avertizase! Prea târziu! Prea târziu! Mişcându-mă, am călcat sau am atins şarpele cu piciorul şi acesta mă muşcase chiar deasupra gleznei. În câteva clipe am început să înţeleg situaţia disperată în care mă aflam. „Trebuie oare să mor, trebuie să mor! Oh, Dumnezeule, nimic nu mă mai poate salva?”, am strigat în inima mea.

Ea stătea încremenită în acelaşi loc: ochii ei rătăceau de la mine la şarpe şi înapoi; treptat, capul pendulant s-a coborât şi coada i s-a desprins de pe glezna fetei; apoi a început să se depărteze, încet la început şi cu capul puţin ridicat, apoi mai repede, şi până la urmă a dispărut privirii noastre. S-a dus – dar îşi lăsase veninul în sângele meu – o, reptilă blestemată!

După ce i-am urmărit retragerea, ochii mei s-au întors spre faţa ei, acum ciudat înnourată de îngrijorare; şi-a coborât apoi privirea, în timp ce palmele îi erau împreunate şi degetele i se încleştau şi descleştau alternativ. Cât de diferită apărea acum; chipul ei strălucitor pălise atât de mult şi se golise de orice expresie! Dar nu numai pentru că acest tragic sfârşit al întâlnirii noastre o umpluse de durere; norul acela de la apus crescuse şi se înălţase, şi acum acoperea jumătate de cer cu o masă vastă şi sumbră de vapori, ascunzând soarele; o mare posomoreală se pogorâse pe pământ.

Acel brusc amurg şi o prelungă rostogolire de tunet înaintând spre noi, reverberând din versanţi, îmi accentuau neliniştea şi disperarea. Moartea părea în acea clipă nespus de îngrozitoare. Amintirea a tot ce mă făcuse să iubesc viaţa mi-a străpuns inima – tot ce însemna natura pentru mine, toate plăcerile simţurilor şi intelectului, speranţele pe care le nutrisem –, toate mi s-au relevat ca într-o lumină de fulger. Mai deprimant decât toate era gândul că trebuia acum să-mi iau

rămas-bun pentru totdeauna de la această frumoasă fiinţă pe care o găsisem în pustietate – această fascinantă fiică a vrăjitoarei Didi – tocmai când o scosesem din rezerva ei –, că trebuie să dispar în blestemata întunecime a morţii fără să-i cunosc vreodată misterul vieţii! Mai ales asta mă deprima cel mai tare, îmi făcea să-mi tremure picioarele sub mine, îmi aducea picături mari de sudoare pe frunte, până când mi-am dat seama că veninul îşi desăvârşea deja în venele mele efectul iute şi fatal.

Cu paşi nesiguri m-am tras spre o piatră aflată la un metru sau doi depărtare şi m-am aşezat. Între timp, m-a năpădit speranţa că poate fata asta, atât de intimă cu natura, cunoştea vreun antidot care să mă salveze. Atingându-mi piciorul şi folosind şi alte semne, m-am adresat din nou ei în limba indienilor:

— Şarpele m-a muşcat, am spus. Ce fac? Nu există vreo frunză, vreo rădăcină pe care o cunoşti şi care m-ar salva de la moarte? Ajută-mă! Ajută-mă! am strigat cu disperare.

Îmi înţelesese probabil semnele, dacă nu cuvintele, dar n-a răspuns în nici un fel; şi totuşi rămăsese în picioare nemişcată, răsucindu-şi continuu degetele şi învăluindu-mă cu o privire de o inefabilă durere şi compasiune.

Vai! Era în zadar să-i mai cer ceva; ştia ce se întâmplase şi care urma să fie efectul cel mai probabil, mă căina, dar nu-i stătea în putere să mă ajute. Apoi mi-a dat prin minte că, dacă aş reuşi să ajung la satul indienilor înainte ca efectul veninului să mă copleşească, aceştia ar putea face ceva pentru salvarea mea. Oh, de ce am zăbovit atât de mult, pierzând atâtea minute preţioase? Picături mari de ploaie cădeau acum, întunecimea era mai adâncă, şi tunetele aproape înlănţuite. Cu un ţipăt de suferinţă am sărit în picioare şi eram gata s-o pornesc în goana mare spre sat când lumina orbitoare a unui fulger m-a făcut să mă opresc o clipă. Când a dispărut, am aruncat o

ultimă privire spre fată: faţa-i era de o paloare cadaverică, iar părul mai negru ca noaptea; şi, cum mă privea, a întins braţele spre mine şi a lăsat să-i scape un ţipăt grav, ca un bocet. „Adio pentru totdeauna!“ am murmurat şi, lăsând-o acolo, m-am năpustit ca un disperat în pădure. Doar că, în zăpăceala mea, probabil că am luat-o în direcţie greşită, căci, în loc să ies la liman în câteva minute, la marginea deschisă a pădurii, şi de-acolo în savană, m-am trezit că mă adânceam cu fiecare minut mai mult printre arbori. M-am oprit – perplex, dar nu m-am putut debarasa de convingerea c-o luasem în direcţia bună. După aceea am hotărât s-o ţin aşa cam o sută de metri şi apoi, dacă nu apărea nici o deschidere, să mă întorc pe propriile urme. Doar că ăsta nu era un lucru uşor de făcut. Curând m-am încurcat într-un hăţiş des, care m-a dezorientat într-atât, încât până la urmă am recunoscut disperat în sinea mea că pentru prima oară mă rătăcisem fără speranţă în această pădure. Şi în ce împrejurări disperate! În răstimpuri, lumina câte unui fulger arunca un albastru fosforescent până în inima pădurii şi servea numai ca să-mi arate că mă pierdusem într-un loc în care chiar şi la amiază, pe vreme bună, înaintarea ar fi fost extrem de dificilă; acum lumina nu dura decât o clipă şi era urmată apoi de un întuneric compact; şi nu puteam decât să mă smulg orbeşte înainte, zgâriindu-mă şi sfâşiindu-mi carnea la fiecare pas, căzând iar şi iar, doar ca să mă lupt să mă ridic, când sus, păşind peste copacii prăbuşiţi şi peste ramuri, când cufundându-mă până la brâu într-o băltoacă ori într-un torent de apă.

Disperate – pur şi simplu disperate îmi păreau toate eforturile mele nebuneşti; la fiecare oprire, când stăteam epuizat luptând pentru o gură de aer, inima mea zbătându-se să mă sufoce, o durere continuă, surdă, în piciorul muşcat nu mă lăsa să uit că-mi mai rămăsese puţin timp de trăit – că prin

ezitarea de la început lăsasem să-mi scape singura mea şansă de salvare.

Câtă vreme am petrecut luptându-mă să-mi fac drum prin această pădure deasă şi întunecată nu pot şti; probabil două sau trei ore, doar că pentru mine orele păreau ani de prelungire a agoniei. Până la urmă, fără veste, m-am aflat liber de hăţişurile dese şi călcând pe pământ drept; dar era şi mai întuneric aici – un întuneric mai adânc decât al celei mai întunecate nopţi; în cele din urmă, când a ţâşnit fulgerul şi a străbătut acoperişul des al frunzişului de deasupra, am descoperit că eram într-un loc aparent ciudat, unde copacii erau foarte mari şi creşteau departe unul de altul, fără lăstăriş care să împiedice mersul pe sub ei. Recăpătându-mi respiraţia, am început să alerg şi, după o vreme, am observat că lăsasem în urmă copacii groşi şi că eram acum într-un loc şi mai deschis, cu copaci mici şi tufişuri; asta m-a făcut să sper o vreme că cel puţin ajunsesem la marginea pădurii. Dar speranţa s-a dovedit zadarnică; încă o dată a trebuit să-mi croiesc drum prin lăstărişul des şi până la urmă am ieşit pe un povârniş mai deschis şi am putut vedea la ceva distanţă în jurul meu, datorită luminii ce pătrundea prin vălul gros de nori. Târându-mă spre culmea acelui povârniş am văzut că dincolo se întindea o savană deschisă! Şi pentru o clipă am jubilat crezând că scăpasem de pădure, doar câţiva paşi şi stăteam chiar pe marginea unui mal, o prăpastie care avea nu mai puţin de cincisprezece metri adâncime. Nu mai văzusem malul acela niciodată până atunci şi astfel mi-am dat seama că nu mă puteam afla la marginea care trebuia a pădurii. Dar cum singura mea speranţă era să mă depărtez complet de copaci şi apoi să caut satul, am început să urmez malul, căutând un vad. N-am găsit nici un fel de trecere şi brusc am fost oprit de un desiş compact de tufişuri. Eram gata s-o iau înapoi când am observat că un copac subţire şi înalt ce creştea în fundul ravenei avea

vârful verde la nu mai mult de câţiva metri sub mine, părând să ofere o şansă de scăpare. Animându-mă la gândul că, dacă mă zdrobesc în cădere, probabil voi scăpa de o moarte înceată şi mult mai chinuitoare, am sărit în norul frunzişului de sub mine şi m-am încleştat disperat de ramuri. Pentru o clipă m-am simţit susţinut; dar crengile au cedat una după alta sub greutatea mea şi apoi îmi amintesc doar, ca prin ceaţă, un zbor scurt prin aer înainte de a-mi pierde cunoştinţa.

[9] De la *avispar* – „a trezi”, „a înviora”.

Capitolul 7

Când mi-am revenit, am avut la început vaga impresie că zăceam undeva, zdrobit şi incapabil să mă mişc; că era noapte şi că trebuia să-mi ţin ochii strâns închişi, ca să nu fie orbiţi de izbucnirile luminoase ale fulgerelor care erau aproape continue. Rănit şi durându-mă toate, dar încălzit şi uscat – evident uscat; şi nu erau fulgere cele ce mă orbeau, ci flăcările unui foc. Am început să disting lucrurile puţin câte puţin. Focul ardea pe o podea de pământ la câţiva metri de locul în care zăceam eu. În faţa acestuia, pe un buştean, stătea aşezată, ori chircită, o fiinţă omenească. Un bătrân, cu bărbia în piept şi mâinile încleştate peste genunchii lui adunaţi; doar o mică parte din frunte şi din nas îi rămâneau vizibile. Am apreciat că trebuie să fie un indian, după părul lui aspru, lins şi cărunt, şi după pielea de un brun-închis. Mă aflam într-o colibă largă, acoperişul coborând la streşini până la şaizeci de centimetri de podea; dar nu erau hamace în ea, nici arcuri şi lănci, nici piei; eu zăceam pe rogojini de paie. Puteam auzi furtuna urlând încă afară; răpăiala şi plesnetele ploii şi, la intervale, geamătul depărtat al tunetului. Era şi vânt; îl ascultam hohotind în copaci şi, în răstimpuri, câte-o pală îşi găsea drumul înăuntru, sufla cenuşa albă de la picioarele bătrânului şi apleca flăcările galbene ca pe o flamură. Îmi aminteam acum cum începuse furtuna, fata sălbatică, muşcătura şarpelui, eforturile mele violente de-a găsi drumul afară din pădure şi, la sfârşit, acel salt de pe răzor unde amintirile se sfârşeau. Îmi părea un miracol că nu fusesem ucis de colţii veninoşi, nici de înspăimântătoarea cădere ce-a urmat. Şi că în acel loc sălbatic, solitar, zăcând în nesimţire, în furtuna şi întunericul acelea îngrozitoare, fusesem găsit de un frate uman – un sălbatic, fără îndoială, dar un

samaritean totuşi – care mă salvase de la moarte! Eram plin de vânătăi peste tot şi n-am încercat să mă mişc, fiindu-mi teamă de durerile care ar fi urmat; şi aveam o chinuitoare durere de cap; dar acestea păreau mofturi după acele primejdii şi spaime. Simţeam că-mi revenisem ori îmi reveneam după muşcătura aceea veninoasă; că n-am murit şi că voi trăi – voi trăi să mă întorc în ţara mea. Şi gândul acesta mi-a umplut inima până peste poate şi lacrimi de gratitudine şi de fericire mi-au inundat ochii.

În asemenea momente un bărbat încearcă sentimente generoase şi bucuros ar împărtăşi surplusul acela de fericire cu semenii săi, ca să uşureze şi alte inimi; astfel, bătrânul acesta din faţa mea, care era probabil instrumentul salvării mele, a început să-mi trezească grozav interesul şi recunoştinţa. Pentru că părea atât de sărac în bătrâneţea şi în zdrenţele lui, atât de singur şi de deprimat, cum stătea acolo cu genunchii la gură, picioarele lui mari şi brune părând aproape negre în contrast cu cenuşa albă din faţa lor! Ce-aş fi putut face pentru el? Ce-aş fi putut spune, să-i ridic moralul, în limba aceea a indienilor care avea puţine cuvinte sau nici unul pentru a exprima sentimente de bunăvoinţă? Negăsind nimic mai bun de spus, am scos până la urmă un strigăt brusc:

— Fumează, bătrâne! De ce nu fumezi? E o plăcere să fumezi!

A sărit de un cot şi, întorcându-se, şi-a fixat privirea asupra mea. Atunci am văzut că nu era un indian sută la sută, căci, deşi brun precum tovalul vechi, purta barbă şi mustăţi. Avea o faţă ciudată acest bătrân, care arăta de parcă tinereţea şi bătrâneţea îşi făcuseră din ea un teren de bătălie. Fruntea îi era netedă, cu excepţia a două linii paralele care o brăzdau pe toată lungimea ei, împărţind-o în zone; sprâncenele lui arcuite erau negre precum cerneala şi ochii lui mici şi negri

erau strălucitori şi vicleni ca ochii unui animal sălbatic carnivor; în această parte a feţei se instaurase tinereţea, cu precădere în ochi, care păreau tineri şi vii. Dar în partea de jos vârsta biruise, haşurându-i pielea cu riduri, în timp ce mustăţile şi barba îi erau albe ca puful de ciulin.

— Aha, mortul s-a sculat din morţi! a exclamat el, cu un râset chicotit în limba indienilor; apoi a adăugat în spaniolă: Dar vorbeşte-mi în limba pe care o ştii mai bine, *señor;* dacă nu eşti venezuelean, să-mi zici mie bufniţă.

— Şi tu, bătrâne? am întrebat eu.

— Ah, am avut dreptate! Cum, domnule, ce sunt eu se vede clar pe faţa mea. Evident, nu m-ai luat drept păgân! Aş putea fi un negru din Africa sau un englez, dar un indian – asta nu! Dar acum un minut ai avut bunătatea să mă inviţi să fumez. Cum, domnule, ar putea fuma un om sărman fără tutun?

— Fără tutun – în Guayana?

— Îţi vine să crezi? Da, domnule, nu-i vina mea; dacă jivina care a venit într-o noapte şi mi-a distrus plantele când erau aproape bune de tăiat ar fi luat în loc dovleci sau cartofi dulci, ar fi fost mai bine pentru ea, dacă blestemele au vreun efect. Şi planta asta creşte încet, domnule – nu-i o buruiană rea care să ajungă la maturitate într-o singură zi. Cât despre alte frunze din pădure, le-am încercat şi pe acestea, da; dar nu aduce nici o mângâiere în plămâni un astfel de fum.

— Punga mea de tutun era plină, am spus. O găseşti în haina mea, dacă n-am pierdut-o.

— Ferească sfinţii! exclamă el. Nepoată – Rima, ai văzut o pungă de tutun printre celelalte lucruri? Dă-mi-o încoace.

Abia atunci am văzut că mai era o fiinţă în colibă, o fată zveltă şi tânără, care stătuse rezemată de perete de cealaltă parte a focului, parţial ascunsă de umbre. Avea în poală centura mea de piele, cu revolverul în tocul lui şi cuţitul de

vânătoare ataşat, şi puţinele lucruri pe care le avusesem în buzunare. Luând punga, i-a înmânat-o bătrânului şi acesta a înhăţat-o cu teribilă nerăbdare.

— O dau înapoi imediat, Rima, a spus el. Să fumez doar o ţigară – şi apoi încă una.

Din toate acestea se vedea că, probabil, bunul bătrân aruncase deja ochi lacomi peste lucrurile mele şi că nepoata lui fusese cea care le păzise pentru mine. Dar era o enigmă cum putuse modesta şi tăcuta fată să le apere, atât de intens părea să savureze el ţigara acum, trăgând puternic fumul în plămâni şi ţinându-l acolo zece sau cincisprezece secunde, lăsându-l să iasă pe gură şi pe nas în jeturi albăstrii şi norişori. Faţa lui s-a îmblânzit vizibil, a devenit din ce în ce mai cordial şi mai vorbăreţ şi m-a întrebat cum se face că mă aflu în locurile acelea pierdute de lume. I-am spus că stăteam la indianul Runi, vecinul lui.

— Dar, *señor,* spuse el, dacă nu e o impertinenţă, cum se face că un tânăr atât de distins în aparenţă ca dumneata, un venezuelean, îşi duce viaţa cu aceşti copii ai diavolului?

— Nu-ţi prea iubeşti vecinii, deci?

— Îi cunosc, domnule – cum i-aş putea iubi? Îşi răsucea deja a doua sau a treia ţigaretă şi nu m-am putut împiedica să observ că lua cu mult mai mult tutun între degetele sale decât era necesar şi că surplusul era încredinţat de fiecare dată unui receptacul secret din zdrenţele sale. Să-i iubesc, domnule? Sunt necredincioşi, şi orice bun creştin nu poate decât să-i urască. Sunt hoţi – te fură chiar sub ochii tăi, atât de lipsiţi sunt de orice ruşine. Şi mai sunt şi criminali; bucuroşi ar da ei foc acestui sărman acoperiş de deasupra capului, ucigându-mă pe mine şi pe sărmana mea nepoată, care împarte cu mine viaţa solitară, dacă ar avea ei curajul. Dar sunt toţi nişte laşi notorii şi se tem să se apropie de mine – le este frică şi să intre în pădure. Ai râde să

auzi de ce le e teamă – şi un copil ar râde dacă ar auzi!

— De ce le e frică? am întrebat, căci cuvintele lui îmi treziseră extrem de tare interesul.

— Ei, bine, domnule, îţi vine să crezi? Le e teamă de copila aceasta – nepoata mea, care stă aici în faţa dumitale. O sărmană fată nevinovată, de şaptesprezece veri, o creştină care cunoaşte poruncile sfinte şi n-ar face rău nici celei mai mici creaturi pe care a lăsat-o Domnul – nu, nici unei muşte, care nu sunt privite după aparenta lor neînsemnătate. Află, domnule, că inimii ei miloase îi datorezi faptul că te afli aici la adăpost, în loc să zaci afară, pradă furtunii şi nopţii.

— Ei – acestei fete? M-am întors uluit. Explică-mi, bătrâne, căci nu ştiu cum am fost salvat.

— Astăzi, *señor,* din cauza propriei dumitale nechibzuinţe, ai fost muşcat de un şarpe veninos.

— Da, asta aşa e, deşi nu ştiu cum ai aflat. Dar cum de nu sunt mort atunci – ai făcut ceva care să mă scape de efectele otrăvii?

— Nimic. Ce-aş fi putut face după ce-a trecut atât timp de la muşcătură? Când un om e muşcat de un şarpe într-un loc pustiu ca acesta, el se află în mâinile Domnului. Va trăi sau va muri după cum e voia Lui. Nu se poate face nimic. Dar mai mult ca sigur, domnule, îţi aminteşti că nepoata mea era cu dumneata în pădure când te-a muşcat şarpele?

— Era o fată acolo – o fată ciudată pe care o mai văzusem şi auzisem înainte, când mă plimbam prin pădure. Dar nu această fată – evident, nu ea!

— Ea însăşi, spuse el, răsucindu-şi grijuliu o altă ţigară.

— Imposibil, am ripostat eu.

— Răul ar fi biruit, domnule, dacă nu ar fi fost ea aproape. Căci, după ce-ai fost muşcat, ai dat buzna în partea cea mai deasă a pădurii şi te-ai învârtit aşa în cerc ca un dement. Cerul ştie câtă vreme. Dar nu te-a părăsit o clipă; s-a aţinut

aproape tot timpul – ai fi putut-o atinge cu mâna. Şi, până la urmă, un înger bun care veghea asupra dumitale, ca să te oprească din această goană, te-a înnebunit cu totul şi te-a făcut să sari într-o prăpastie şi să-ţi pierzi cunoştinţa.

Şi abia te-ai întins la pământ, că ea a şi fost alături de dumneata – nu mă întreba cum a ajuns ea jos! Şi după ce te-a rezemat de peretele ravenei, a fugit aici după mine. Din fericire, locul în care căzuseşi e aproape – nici cinci sute de metri de la intrare. Şi eu, la rândul meu, m-am străduit să o ajut să te salveze; pentru că ştiam că cel care căzuse nu e indian, nici ea nu iubeşte acea stirpe şi nici ei nu vin pe aici. N-a fost uşor, căci eşti greu, *señor;* dar, cumva, între noi, te-am adus aici.

Cât vorbise el, fata continuase să stea în aceeaşi atitudine absentă, ca atunci când o observasem prima oară, cu ochii plecaţi şi mâinile împreunate în poală. Amintindu-mi acea superbă fiinţă din pădure, care apărase şarpele de intenţiile mele şi îi calmase furia, mi s-a părut greu de crezut ce spunea el şi în acelaşi timp începeam să am îndoieli.

— Rima – aşa te cheamă, nu? am spus. Vrei să vii mai aproape şi să stai în faţa mea, să te pot vedea mai bine?

— Da, *señor,* a răspuns ea supusă; a lăsat lucrurile din poală şi s-a ridicat; apoi, trecând prin spatele bătrânului, a venit în faţa mea, cu ochii aţintiţi în pământ – o imagine a umilinţei.

Avea alura generală a fetei din pădure, dar purta acum un veşmânt sărăcăcios şi decolorat din bumbac, iar norul liber al părului era strâns în două cozi care atârnau pe spate în jos. Faţa, de asemenea, arăta aceleaşi trăsături delicate, dar din strălucitoarea vivacitate, din expresia şi culoarea schimbătoare nu mai era nici urmă. Examinându-i fizionomia, cum stătea acolo tăcută, timidă şi fără expresie, imaginea ei în variantă mai strălucitoare mi-a apărut cu putere în minte şi nu-mi puteam

reveni din uimirea provocată de un asemenea contrast.

Aţi observat vreodată o pasăre colibri dând târcoale într-un dans aerian printre flori – o bijuterie vie şi stroboscopică, ce-şi schimbă culoarea cu fiece schimbare de poziţie – după cum prinde lumina soarelui pe gâtul poleit şi pieptul gulerat – verde şi auriu, şi de culoarea focului, reflexele transformându-se în fulgi vizibili în cădere, dizolvându-se în aer, ca să fie urmate apoi de altele şi altele? În forma ei desăvârşită, în splendoarea ei schimbătoare, în mişcările ei rapide şi în intervalele de imponderabilitate, e o creatură de-o asemenea gingăşie de basm, încât scapă oricărei descrieri. Şi aţi văzut cumva exact această creatură de basm aninându-se pe-o rămurică, în umbră, cu aripile ei vibrânde şi coada ca un evantai, cu iridescenta glorie dispărută, apărând ca o micuţă pasăre oarecare, cu penaj banal şi stând apatică într-o colivie? Tot atât de mare era diferenţa dintre această fată, aşa cum o văzusem în pădure, şi cea care apărea acum sub acoperişul afumat, la lumina focului.

După ce-am privit-o câteva clipe, am spus:

— Rima, trebuie că ai ceva putere în făptura asta a ta, care pare atât de delicată; vrei să mă ajuţi să mă ridic puţin?

S-a lăsat într-un genunchi şi, punând braţele în jurul meu, m-a sprijinit să mă ridic.

— Mulţumesc, Rima. Îngrozitor! am gemut. A rămas oare vreun oscior întreg în bietul meu trup?

— Nimic frânt, a strigat bătrânul, şi nori de fum albastru i-au însoţit vorbele. Te-am examinat cu de-amănuntul – picioare, braţe, coaste. Căci s-a întâmplat, *señor,* că un tufiş spinos în care ai căzut te-a ferit să te zdrobeşti de pământul pietros. Dar eşti julit, domnule, negru de vânătăi; şi sunt mai multe zgârieturi de spin pe pielea dumitale decât litere pe o pagină scrisă.

— Un spin lung trebuie că mi-a intrat în creier, am spus, după cum mă doare. Pune mâna pe fruntea mea, Rima; e foarte înfierbântată şi uscată?

A făcut ce îi cerusem, răcorindu-mă uşor cu mâna ei mică şi rece.

— Nu, *señor,* nu-i fierbinte, e doar caldă şi umedă, a spus ea.

— Mulţumesc cerului pentru asta! am zis. Sărmană fată! Şi m-ai urmărit prin pădure în toată acea furtună îngrozitoare! Ah, dacă mi-aş putea ridica braţul tumefiat, ţi-aş lua mâna să ţi-o sărut cu recunoştinţă pentru un aşa mare serviciu. Îţi datorez viaţa, dulce Rima – ce pot face ca să-ţi plătesc o aşa mare datorie?

Bătrânul a chicotit oarecum amuzat, dar fata nu şi-a ridicat ochii, nici n-a scos vreo vorbă.

— Spune-mi, copilă dragă, am continuat, căci tot nu pot înţelege: tu ai fost cea care a salvat viaţa şarpelui când voiam să-l ucid – ai stat tu lângă mine în pădure cu şarpele la picioarele tale?

— Da, *señor,* a venit blând răspunsul ei.

— Şi tu eşti cea pe care am zărit-o în pădure într-o zi, culcată pe pământ şi jucându-se cu o pasăre mică?

— Da, *señor.*

— Şi tu ai fost cea care m-a urmărit adesea printre copaci, chemându-mă şi totuşi ascunzându-te întotdeauna, încât nu te-am putut zări vreodată?

— Da, *señor.*

— Oh, asta-i minunat! am exclamat; iar bătrânul a chicotit iar. Dar mai spune-mi, dulcea mea fată, am continuat. Nu mi te-ai adresat niciodată în spaniolă; ce neobişnuită limbă muzicală e cea în care îmi grăiai?

A aruncat o privire timidă spre faţa mea şi a părut tulburată de întrebare, dar n-a răspuns.

— *Señor,* a zis bătrânul, aceasta-i o întrebare de al cărei răspuns va trebui s-o ierţi pe fata mea. Nu că n-ar vrea să răspundă, domnule, căci e supusă şi ascultătoare, aş spune eu, dar nu există răspuns.

Căci, domnule, toate vieţuitoarele, oameni sau păsări, au vocea cu care Domnul le-a înzestrat; a unora este muzicală, a altora nu.

„Foarte bine, bătrâne”, mi-am spus eu. „Aşa să fie deocamdată. Dar, dacă tot mi-e dat să trăiesc, nu mă voi mulţumi multă vreme cu răspunsul tău mult prea simplu.”

— Rima, i-am spus, probabil că eşti obosită; e de neiertat din parte-mi să te ţin aici de-atâta vreme în picioare.

Faţa ei s-a luminat puţin şi, aplecându-se, mi-a răspuns cu voce scăzută:

— Nu sunt obosită, domnule. Dă-mi voie să-ţi aduc acum ceva de mâncare.

S-a îndepărtat repede de foc şi s-a întors îndată cu o farfurie din lut ars pe care avea dovleac copt şi cartofi dulci şi, îngenunchind lângă mine, m-a hrănit cu îndemânare, cu o lingură mică de lemn. Nu eram deloc întristat de faptul că lipseau carnea şi condimentele arzătoare pe care le iubeau indienii, nici măcar n-am remarcat că legumele fierte nu aveau sare, atât de preocupat eram să-i urmăresc chipul frumos şi delicat în timp ce mă îngrijea. Mireasma încântătoare a respiraţiei ei însemna pentru mine mai mult decât cele mai delicioase bucate; şi, de fiecare dată când ridica lingura spre gura mea, era o încântare să prind câte-o privire fugară a ochilor ei, care acum păreau întunecaţi ca vinul când ridicăm paharul să vedem strălucirea rubinie a luminii în purpuriul lui. Dar nici o clipă n-a renunţat la atitudinea tăcută, blajină şi supravegheată; şi când mi-o aminteam izbucnind în scânteietoarea ei mânie împotriva mea, dezlănţuind asupră-mi torentul de usturătoare invective în misteriosul ei limbaj, mă pierdeam de uimire şi admiraţie pentru schimbările din ea şi pentru dubla ei personalitate. După ce mi-a asigurat cele necesare, s-a îndepărtat în linişte şi, ridicând o rogojină de pai, a dispărut dincolo de aceasta, în încăperea pe care o folosea ca dormitor

şi care era despărţită printr-un paravan de cea în care mă aflam eu.

Bătrânul îşi avea culcuşul pe o laviţă de lemn sau o bancă în partea opusă a camerei, dar nu se grăbea să meargă la culcare şi, după ce Rima ne-a părăsit, a pus un butuc proaspăt pe foc şi şi-a aprins altă ţigară, Dumnezeu ştie a câta deja. A devenit foarte vorbăreţ şi şi-a chemat lângă el cei doi câini, pe care nu-i observasem până atunci în încăpere, ca să-i admir. M-a amuzat să le aflu numele – Sucio şi Goloso: Murdarul şi Lacomul. Erau nişte brute ursuze, cu păr gălbui şi aspru, şi nu mi-au câştigat simpatia, dar, după părerea lui, posedau toate virtuţile necesare; şi era încă tot la acest subiect când pe mine m-a cuprins somnul.

Capitolul 8

Când s-a luminat de ziuă eram prea înţepenit şi suferind ca să mă pot mişca şi doar în ziua următoare am fost în stare să mă târăsc afară şi să mă aşez la umbra copacilor. Bătrâna mea gazdă, pe nume Nuflo, plecase urmat de câinii lui, lăsând fata să-mi poarte de grijă. De două sau trei ori în timpul zilei ea a apărut ca să-mi dea de mâncare şi de băut, dar rămânea tăcută şi reţinută în comportament, ca în prima seară când am văzut-o în colibă.

Spre seară s-a întors şi bătrânul Nuflo, dar n-a spus unde fusese; curând după aceea a reapărut şi Rima, rezervată, ca de obicei, în rochia ei decolorată de bumbac, norul părului fiindu-i adunat în două cozi lungi. Curiozitatea mea era mai aţâţată ca oricând şi m-am hotărât să dau de capăt misterului vieţii ei. Fata nu se arătase prea comunicativă, dar acum, că Nuflo se întorsese, am fost tratat cu câtă conversaţie voiam. A vorbit despre multe lucruri, doar că nu despre acelea pe care aş fi voit cel mai mult să le aud; subiectul lui preferat părea a fi guvernarea divină a lumii – „politica Domnului” – şi imperfecţiunile ei evidente sau, în alte cuvinte, multiplele abuzuri cărora li s-a permis din când în când să-şi facă loc. Bătrânul era credincios, dar, ca mulţi din categoria lui în ţara mea, îşi permitea o critică destul de liberă a puterii cereşti, de la Tatăl tuturor până la sfântul cel mai mărunt al cărui nume figurează în calendar.

— Aceste lucruri, *señor,* spunea el, nu sunt bine conduse. Uită-te la situaţia mea. Sunt aici, pedepsit pentru păcatele mele să-mi duc zilele în această sălbăticie cu sărmana mea nepoată...

— Nu e nepoata ta! l-am întrerupt eu fără veste, crezând că-l iau prin surprindere şi-l voi face să

mărturisească.

Dar nu s-a grăbit să-mi răspundă.

— *Señor,* nu putem fi niciodată siguri de nimic pe lumea asta. Niciodată absolut siguri. Astfel, se poate întâmpla ca într-o zi să te căsătoreşti, şi soţia dumitale să te fericească la timpul potrivit cu un fiu – unul care va moşteni averea dumitale şi-ţi va transmite mai departe numele. Şi totuşi, domnule, în lumea asta, nu vei putea şti niciodată cu deplină certitudine dacă e fiul dumitale.

— Continuă cu ceea ce voiai să spui, i-am replicat eu cu câtă demnitate am putut.

— Iată-ne, a continuat el, în situaţia de a popula această lume fără să beneficiem de protecţia adecvată faţă de infidelitate. Dar, domnule, acesta e un rău strigător la cer şi doar cel care e cu adevărat credincios şi un loial supus al Atotputernicului poate arăta cu umilinţa cuvenită că El devine din ce în ce mai neglijent în atribuţiile Lui şi că astfel pierde mare parte din prestigiul Său. Şi ce stă, *señor,* la baza tuturor acestora? Favoritismul. Noi ştim că Supremul nu poate fi El însuşi peste tot, participând la fiecare talmeş-balmeş ce apare în lume – care oricum nu merită atenţia Lui; şi că el trebuie, asemenea preşedintelui Venezuelei sau împăratului Braziliei, să-şi numească oameni – îngeri, dacă vrei – care să-i conducă afacerile şi să supravegheze fiecare district. Şi e limpede că pentru această ţară a Guayanei persoana potrivită n-a fost încă acreditată. Toate relele se întâmplă şi nu există leac, iar Creştinul nu se bucură de mai multă consideraţie decât necredinciosul. Dar, *señor,* într-un oraş de lângă Orinocco l-am văzut odată pe o biserică pe Arhanghelul Mihail, făcut din piatră şi de două ori mai înalt decât un om, cu un picior pe un monstru de forma unui caiman, dar cu aripi de liliac, şi capul şi gâtul ca de şarpe. În acest monstru îşi înfigea lancea. Acesta-i genul de persoană care ar trebui trimisă să facă ordine în

locurile astea – o persoană fermă şi hotărâtă, cu putere în braţ. Probabil că tocmai acest om – acest Sfânt Mihail – rătăceşte prin palat, depănând a plictis din degete, aşteptând o numire, în timp ce alţii mai slabi – şi, să mă ierte Cerul că îmi permit s-o spun, care nu ezită să ia mită, probabil – sunt delegaţi să conducă peste această provincie.

Pe această coardă va continua să apese timp de aproape o oră; era un subiect nobil, asupra căruia cugetase mult în viaţa lui solitară, şi era bucuros că avea acum ocazia să-şi depene nemulţumirea şi să-şi expună părerile. La început a fost o plăcere deosebită să aud iar vorbindu-se în spaniolă, căci bătrânul, deşi ignorant în ale literaturii, se pricepea să vorbească, dar asta, dacă-mi daţi voie, e un lucru obişnuit în ţara noastră, unde agerimea minţii ţărăneşti şi sentimentul poetic compensează adesea lipsa educaţiei. Concepţiile lui de asemenea mă amuzau, deşi nu erau chiar noi. Dar după o vreme am obosit să-l mai ascult, totuşi am continuat s-o fac, încurajându-l astfel să-şi deşerte sacul, sperând tot timpul că va ajunge până la urmă să vorbească despre lucruri personale şi să-mi povestească despre el însuşi şi despre originile Rimei. Dar speranţa mea s-a dovedit zadarnică; nu i-a scăpat nici un cuvânt care să aducă lumină, oricât de viclean l-am ademenit.

„Cum vrei”, m-am gândit, „dar dacă eşti tu şmecher, bătrâne, voi fi şmecher şi eu – şi răbdător; pentru că timpul îl răsplăteşte pe cel care aşteaptă.”

Nu se grăbea să se descotorosească de mine. Ba dimpotrivă, a făcut mai mult decât o aluzie că m-aş afla mai în siguranţă sub acoperişul lui decât în satul indienilor, cerându-şi în acelaşi timp scuze că nu-mi dădea carne la masă.

— Dar de ce nu ai carne? Niciodată n-am văzut vânat mai mult şi mai uşor de capturat ca în pădurea asta.

Înainte să răspundă el, a intrat Rima cu un urcior cu apă de la izvor în mână; aruncându-mi o privire, el a ridicat un deget ca să mă avertizeze că un astfel de subiect nu trebuia discutat în prezenţa ei; dar imediat ce ea a părăsit încăperea s-a întors la el.

— *Señor,* spuse el, ai uitat aventura dumitale cu şarpele? Află, deci, că nepoata mea n-ar mai sta cu mine o singură zi dacă aş ridica mâna asupra vreunei vietăţi. Pentru noi, *señor,* fiecare zi e o zi de post – doar că fără peşte. Avem porumb, dovleac, manioc, cartofi, şi acestea din belşug. Şi chiar din aceste roade ale pământului ea mănâncă foarte puţin în casă, preferând nişte fructe sălbatice şi răşini, care îi plac mai mult şi pe care le culege de ici, de colo în hoinărelile ei prin pădure. Şi eu, domnule, iubind-o cum o iubesc, indiferent de înclinaţiile mele, nu vărs sânge şi nu mănânc carne.

M-am uitat la el cu un zâmbet neîncrezător.

— Şi câinii tăi, bătrâne?

— Câinii mei, domnule, nu s-ar opri şi nici n-ar întoarce capul, chiar dacă un *coatimundi* le-ar trece pe dinainte – un animal ce lasă un miros puternic. Cum e omul, aşa e şi câinele lui. N-ai văzut câini mâncând iarbă, domnule, chiar şi în Venezuela, unde nu precumpănesc sentimentele paşnice? Şi când nu există carne – când carnea este interzisă –, aceste animale sagace se obişnuiesc cu o dietă vegetariană.

Nu puteam să-i spun bătrânului că mă minte – n-ar fi fost diplomatic –, aşa că am lăsat să treacă de la mine.

— Nu mă îndoiesc că ai dreptate, i-am spus. Am auzit că în China ar exista câini care nu mănâncă deloc carne, dar sunt ei înşişi mâncaţi de stăpânii lor după ce au fost îngrăşaţi cu orez. Nu m-ar deranja să am unul dintre animalele tale la cină, bătrâne.

Se uită la ei critic şi răspunse:

— Sunt cam jigăriţi.

— Mă gândeam nu atât la faptul că sunt slabi, cât la mirosul lor, i-am replicat. Mirosul lor, când se apropie de mine, nu e unul parfumat, de flori, dar aminteşte pe cel al altor câini care se hrănesc cu carne şi mi-au zgândărit nările, prea sensibile chiar şi pentru saloanele din Caracas. Nu aduce cu mireasma vitelor care se întorc de la păşune.

— Fiecare animal, răspunse el, lasă acel miros care-i este caracteristic stirpei sale; un lucru indubitabil, care nu mi-a mai lăsat nimic de spus.

Când mi-am recâştigat îndestul supleţea membrelor ca să pot umbla cu uşurinţă, am ieşit la o hoinăreală prin pădure, în speranţa că Rima mă va însoţi şi că afară, printre copaci, ea va lăsa deoparte acea artificială sobrietate şi timiditatea de-acasă.

S-a întâmplat tocmai cum mă aşteptasem; m-a însoţit, în sensul că a fost mereu aproape, era destul să ciulesc urechea, şi comportarea ei era acum atât de liberă şi fără constrângeri cât mi-am dorit; dar n-am câştigat nimic, sau prea puţin, din această schimbare. Devenise iar creatura aceea amăgitoare, invizibilă şi misterioasă, pe care o cunoscusem la început prin vocea ei ubicuă, melodioasă. Singura diferenţă era că sunetele muzicale, nearticulate, se auzeau acum mai rar şi că nu-i mai era teamă să mi se arate. Pentru o vreme aceasta a fost destul ca să mă facă fericit, căci nu s-a văzut vreodată o fiinţă mai gingaşă, nici una a cărei drăgălăşenie să fi fost mai puţin în primejdie să-şi piardă farmecul oricât de des ar fi fost văzută.

Dar s-o ţin lângă mine sau totdeauna la vedere era, aveam să aflu, imposibil; era liberă ca vântul, liberă ca un fluture, plecând şi venind după voinţa ei capricioasă şi pierzându-se din raza mea vizuală de zece ori într-o oră. S-o conving să meargă sobră pe lângă mine ori să se aşeze şi să intre în conversaţie cu mine părea tot atât de imposibil

cum e să îmblânzeşti micul colibri cu inima de foc ce se iţeşte la vedere, rămâne suspendat pentru câteva secunde în dreptul feţei tale, apoi, iute ca fulgerul, dispare iar.

Până la urmă, ajungând la convingerea că cea mai fericită era când mă făcea s-o urmăresc prin pădure, că în ciuda sălbăticiei ei de pasăre avea o inimă tandră şi omenească, ce se lăsa repede mişcată, m-am hotărât să încerc s-o atrag mai aproape cu ajutorul unei mici stratageme nevinovate. Ieşind dimineaţa, după ce am strigat-o zadarnic de câteva ori, am început să afectez o ţinută mohorâtă, de parcă m-ar fi muncit o durere sau aş fi fost împovărat de o tristeţe; până la urmă, găsind o rădăcină care ieşea convenabil de sub un copac, într-un loc unde pământul era uscat şi presărat pe alocuri cu nisip galben, m-am aşezat şi am refuzat să merg mai departe. Pentru că totdeauna voia să mă conducă mai departe şi mai departe, fără oprire şi, de câte ori stăteam pe loc, ea se întorcea să se arate sau să mă mustre, ori să mă încurajeze în limba ei misterioasă. Toate micile ei artificii au fost acum încercate zadarnic; continuam să stau cu obrazul sprijinit în palmă, cu ochii fixaţi asupra peticului aceluia de nisip galben de la picioare, privind cum micile particule luceau ca pulberea de diamant când le atingea soarele. A trecut astfel o oră întreagă, în timpul căreia m-am încurajat spunându-mi în sinea mea: „Acesta-i un duel al nostru, şi cel mai răbdător şi cu voinţă mai puternică, de bună seamă, bărbatul, va trebui să câştige. Şi dacă eu câştig de data aceasta, va fi mai uşor pentru mine în viitor – mai uşor să descopăr acele lucruri pe care sunt hotărât să le aflu şi pe care fata trebuie să mi le destăinuiască din moment ce bătrânul s-a dovedit impenetrabil.”

Între timp, ea venise, plecase şi venise iar; şi, până la urmă, văzând că sunt de nemişcat, s-a apropiat şi a rămas în picioare lângă mine. Faţa ei,

când am privit-o direct, avea o expresie cumva tulburată – tulburată şi în acelaşi timp curioasă.

— Vino încoace, Rima, am spus eu, şi stai cu mine câteva clipe – nu mă mai pot ţine după tine.

Ea a făcut doi paşi ezitanţi, apoi s-a oprit iar şi, până la urmă, încet şi prevăzător, s-a apropiat până a ajuns la un metru de mine. Atunci m-am ridicat de pe rădăcina pe care mă aşezasem, în aşa fel încât să-i văd mai bine faţa, şi m-am rezemat cu palma de scoarţa aspră.

— Rima, i-am spus vorbind cu un ton scăzut, mângâietor, vrei să stai aici lângă mine puţin şi să-mi vorbeşti, nu în limba ta, ci într-a mea, aşa ca să pot înţelege? Vrei să stai să asculţi când îţi vorbesc şi să-mi răspunzi?

Buzele ei s-au mişcat, dar n-au produs nici un sunet. Părea bizar de neliniştită, şi-a scuturat pe spate părul liber, cu degetele mici ale picioarelor a răsfirat nisipul scânteietor de pe jos şi o dată sau de două ori ochii ei au aruncat priviri timide spre faţa mea.

— Rima, nu mi-ai răspuns, am insistat eu. Nu vrei să spui *da?* Unde-şi petrece bunicul tău ziua când iese însoţit de câinii săi?

A scuturat uşor din cap, dar a refuzat să vorbească.

— Nu ai mamă, Rima? Ţi-o aminteşti pe mama ta?

— Mama mea! Mama mea! a exclamat ea aproape şoptit, dar cu o bruscă şi minunată însufleţire. Trăgându-se puţin mai aproape, a continuat: Oh, e moartă! Trupul ei e în pământ şi s-a transformat în ţărână. Ca asta, şi mişcă cu piciorul nisipul galben şi afânat. Sufletul ei e acolo sus, unde sunt stelele şi îngerii, spune bunicul. Dar la ce-mi foloseşte mie asta? Eu sunt aici – nu-i aşa? Dar vorbesc cu ea ca şi cum ar fi şi ea aici. Tot ce văd arăt cu degetul şi-i spun ei totul. Ziua – în pădure, când suntem împreună. Şi noaptea, când stau culcată, îmi încrucişez braţele la piept – aşa –

şi spun: „Mamă, mamă, acum eşti la mine în braţe; să dormim împreună.” Uneori îi spun: „Oh, de ce nu-mi răspunzi niciodată când vorbesc, şi vorbesc fără contenire? Mamă – mamă – mamă!”

În final, vocea ei a devenit brusc un ţipăt de durere, apoi a coborât şi, la ultima repetare a cuvântului, a sfârşit într-o şoaptă slabă.

— Ah, sărmană Rima! E moartă şi nu-ţi poate vorbi – nu te poate auzi! Vorbeşte-mi mie, Rima; eu trăiesc şi-ţi pot răspunde.

Dar acum norul care se ridicase brusc de pe inima ei, lăsându-mă să văd pentru un moment până în misterioasele ei străfunduri – fantazările ei atât de copilăreşti şi sentimentele atât de intense –, se lăsase iar; şi cuvintele mele au rămas fără răspuns, în afară de o revenire a acelei expresii tulburate pe faţa ei.

— Tot tăcută? am întrebat. Vorbeşte-mi atunci despre mama ta, Rima. Ştii c-o s-o întâlneşti iar cândva?

— Da, când o să mor. Aşa a spus preotul.

— Preotul?

— Da, la Voa – ştii? Mama a murit acolo când eram eu mică – e atât de departe! Şi sunt treisprezece case pe malul râului – cam aici; şi pe partea astalaltă – copaci, copaci.

„Asta e important, mi-am zis, şi mă va ajuta să aflu chiar ceea ce voiam să ştiu”; aşa că am îmboldit-o să-mi spună mai multe despre aşezarea pe care o numise şi de care eu n-auzisem niciodată.

— Ţi-am spus deja totul, a replicat ea, surprinsă că nu-mi dădusem seama că ea epuizase subiectul în acea jumătate de duzină de cuvinte pe care le rostise.

Obligat să schimb vorba, am întrebat la întâmplare:

— Spune-mi ce-i ceri Sfintei Fecioare când îngenunchezi în faţa icoanei ei. Bunicul tău mi-a spus că ai o icoană la tine în cameră.

— Ştii! s-a auzit răspunsul ei cu un oarecare resentiment. Totul e acolo – acolo înăuntru, şi a fluturat cu mâna spre colibă. Aici, afară, în pădure, a dispărut – uite-aşa! Aplecându-se cu iuţeală, a ridicat puţin nisip galben în palmă şi l-a lăsat să-i alunece printre degete.

Astfel ea îmi arăta cum toate lucrurile despre care fusese învăţată îi ieşeau din minte când era afară în aer liber, departe de chipul icoanei. După o pauză a adăugat:

— Numai mama e aici – întotdeauna cu mine.

— Ah, sărmană Rima! am spus. Singură, fără mamă, şi numai cu bătrânul tău bunic! El e bătrân – ce te vei face când va muri şi se va ridica spre tărâmul stelelor, la mama ta?

S-a uitat întrebătoare la mine, apoi a răspuns cu voce şoptită:

— Eşti aici tu.

— Şi când plec eu?

Tăcea; nedorind să zăbovesc asupra unui subiect ce părea s-o îndurereze, am continuat:

— Da, sunt aici acum, dar tu nu vrei să stai cu mine şi să vorbeşti deschis! Va fi totdeauna aşa, dacă rămân cu tine? De ce eşti veşnic atât de tăcută în casă, atât de rece cu bătrânul tău bunic? Atât de diferită – atât de plină de viaţă, ca o pasăre, când eşti singură în pădure? Rima, vorbeşte-mi! Nu însemn eu mai mult pentru tine decât bunicul tău? Nu-ţi place să-ţi vorbesc?

Ea s-a arătat foarte tulburată de cuvintele mele.

— Oh, tu nu eşti ca el, a spus pe neaşteptate. Stând toată ziua pe un buştean lângă foc – toată ziua, toată ziua; Goloso şi Sucio culcaţi lângă el – dormind. Oh, când te-am zărit în pădure, te-am urmărit şi am vorbit, şi am vorbit; dar nici un răspuns. De ce nu vii când te chem? Spune! Apoi, imitându-mi vocea: Rima, Rima! Vino încoace! Fă asta! Spune aia! Rima! Rima! Nimic, nimic – asta nu eşti tu, arătând spre gura mea; şi apoi, parcă temându-se că nu s-a făcut destul de înţeleasă, mi-

a atins brusc buzele cu degetul. De ce nu răspunzi? – vorbeşte-mi – vorbeşte-mi astfel! Întorcându-se şi mai mult spre mine şi privindu-mă cu ochi care se schimbaseră dintr-odată, pierzând expresia umbrită pentru una de neţărmurită tandreţe, de pe buzele ei au izvorât o succesiune de sunete misterioase, dintre cele care mă atrăseseră de prima oară spre ea, iuţi şi grave, şi păsăreşti, totuşi atât de infinit mai înalte şi mai penetrante spre suflet decât cântecul oricărei păsări. Ah, ce sentiment şi fantezie, ce neobişnuite modulaţii melodice, nefamiliare mie până acum, se ascundeau în acele simboluri dulci, indescifrabile? N-aş fi putut şti niciodată – să vin la chemarea ei sau să răspund stării ei sufleteşti. Pentru mine vor rămâne veşnic sunete nearticulate, afectându-mă ca o tandră muzică spirituală – un limbaj fără cuvinte, sugerând sufletului mai mult decât orice cuvinte.

Misteriosul limbaj se diminua până la sunetul unui freamăt, ca nota slabă pe care o scoate o pasăre mică în timp ce cade din norul unui frunziş pe ramura cea mai înaltă a unui copac; şi în acelaşi timp lumina aceea nouă a pierit din ochii ei şi şi-a întors pe jumătate faţa în semn de dezamăgire.

— Rima, am spus eu într-un târziu, un nou gând venindu-mi în ajutor, e adevărat că nu sunt aici, şi atingându-mi buzele cum făcuse ea, şi cuvintele mele nu înseamnă nimic. Dar priveşte în ochii mei şi-o să mă vezi acolo – întreg, tot ce e în inima mea.

— Oh, ştiu ce voi vedea acolo! a ripostat ea imediat.

— Ce-o să vezi – spune-mi?

— E o mică bilă neagră în mijlocul ochiului tău; mă voi vedea pe mine în ea nu mai mare de-atât, şi mi-a arătat cam o optime din unghia degetului ei mic. Ştiu unde e un iaz în pădure, mă aplec şi mă văd în el. E mai potrivit. Atât de mare pe cât sunt – nu mică şi neagră ca o muscă mică, mică. Şi după

ce a spus asta puţin dispreţuitoare s-a tras la o parte de lângă mine şi a ieşit în soare; apoi, întorcându-se pe jumătate spre mine şi privindu-mă mai întâi în faţă şi apoi în sus, a ridicat mâna într-acolo, să-mi atragă atenţia spre ceva anume.

În înalturi, cam la nivelul vârfurilor celor mai înalţi copaci, un fluture mare cu aripi albastre trecea prin spaţiul deschis într-un zbor hoinar; în câteva clipe a dispărut peste copaci; apoi ea s-a întors încă o dată spre mine cu o uşoară cascadă de râs – primul pe care i l-am auzit, şi mi-a strigat:

— Vino, vino!

Eram destul de bucuros să o urmez acum; pentru următoarele două ore am rătăcit împreună prin pădure: împreună, după cum înţelegea ea, pentru că, deşi totdeauna aproape, reuşea să rămână nevăzută aproape tot timpul. Era acum, evident, într-o dispoziţie veselă, jucăuşă; iar şi iar, de câte ori priveam atent într-un tufiş mai bogat sau pândeam pe după un trunchi de copac, atunci când se auzea glasul ei, râsul în cascade ajungea la mine din cu totul altă direcţie. Până la urmă, undeva spre mijlocul pădurii, m-a condus spre un arbore *mora* imens, care creştea aproape izolat, acoperind cu umbra lui o întindere de pământ uriaşă, cu totul lipsită de smârcuri. În acest loc ea a dispărut cu totul şi pe neaşteptate de lângă mine; şi, după ce am ascultat şi m-am uitat o vreme după ea fără nici un rezultat, m-am aşezat lângă trunchiul uriaş, s-o aştept. Foarte curând am auzit un sunet grav, modulat, ce părea destul de aproape.

— Rima, Rima! am strigat eu şi imediat chemarea mi-a fost repetată de ecou. Am strigat o dată şi încă o dată, dar cuvintele continuau să mi se întoarcă şi nu mă puteam hotărî dacă era ecoul sau nu. Apoi am renunţat să mai strig; imediat, sunetul grav, modulat, s-a repetat şi am ştiut că Rima e undeva în apropiere.

— Rima, unde eşti? am strigat.

— Rima, unde eşti? a venit răspunsul.

— Eşti după copac.

— Eşti după copac.

— Te voi prinde, Rima. De data aceasta, în loc să-mi repete cuvintele, ea a răspuns:

— Oh, nu.

Am sărit în picioare şi am alergat pe după copac, fiind sigur c-o voi găsi. Acesta avea o circumferinţă de vreo doisprezece sau treisprezece metri; după ce m-am învârtit roată de vreo două sau trei ori, m-am întors şi am luat-o invers, dar, nereuşind s-o zăresc măcar, m-am aşezat iar jos până la urmă.

— Rima, Rima! s-a auzit iar propria mea voce imediat după ce m-am aşezat. Unde eşti, Rima? O să te prind, Rima! Ai prins-o pe Rima?

— Nu, n-am prins-o. Rima nu mai este acum. A dispărut precum curcubeul – ca o picătură de rouă în soare. Am pierdut-o; o să mă culc acum şi-o să trag un pui de somn.

Şi întinzându-mă cât eram de lung sub copac, am rămas nemişcat două sau trei minute. Apoi s-a auzit un foşnet uşor şi m-am uitat imediat roată după ea. Dar sunetul venea de deasupra capului şi era provocat de o mare avalanşă de frunze, care a început să se reverse asupra mea din acel vast baldachin verde de deasupra.

— Ah, mică maimuţă-păianjen – mic şarpe verde de copac –, acolo eşti! Dar nu era de văzut în acel imens palat aerian drapat cu întunecate perdele verzi şi frunze arămii. Dar cum ajunsese ea acolo? Pe formidabilul trunchi nici măcar o maimuţă nu s-ar fi putut căţăra şi nu existau nici liane care să atârne spre pământ din largile ramuri orizontale; dar, din aproape în aproape, urmărind cu privirea, am observat că, pe una din părţi, cea mai lungă ramură inferioară atingea şi se împletea cu ramurile mai scurte ale copacilor vecini; în timp ce mă uitam în sus, i-am auzit râsul uşor şi în cascade, apoi am dat cu ochii de ea în timp ce alerga în lungul unei crengi orizontale ce i se

tensiona sub picior; şi inima mi s-a oprit de spaimă, pentru că se afla la cincisprezece sau douăzeci de metri deasupra pământului. În momentul următor a dispărut din raza mea vizuală într-un nor de frunziş şi n-am mai văzut-o deloc timp de vreo zece minute, când, brusc, a apărut încă o dată lângă mine, venind de după trunchiul gros al arborelui *mora*. Avea pe faţă o expresie strălucitoare, încântată, şi nu trăda nici un semn de oboseală sau de agitaţie.

I-am prins mâna într-a mea. Era o mână delicată şi frumoasă, moale precum catifeaua şi caldă – o mână adevărată, omenească; doar acum, când o ţineam de mână, apărea ca o fiinţă cu adevărat umană, şi nu un batjocoritor spirit al pădurii, o fiică a vrăjitoarei Didi.

— Îţi place să te ţin de mână, Rima?

— Da, răspunse ea, indiferentă.

— Sunt *eu* acum?

— Da. De data aceasta de parcă nu ar fi fost cine ştie ce satisfacţie să facă cunoştinţă cu această parte pur fizică a mea.

Având-o acum atât de aproape, am folosit ocazia ca să-i examinez veşmântul acela uşor şi sclipitor pe care îl purta totdeauna în pădure. Se simţea moale şi satinat la atingere şi, după câte puteam eu să văd, nu avea nici o cusătură sau tiv, fiind cu totul dintr-o singură bucată, ca şi gogoaşa de mătase; în timp ce i-l pipăiam pe umăr şi mă uitam îndeaproape la el, ea mă măsura cu un surâs zeflemitor în privire.

— E mătase? am întrebat. Apoi, pentru că nu mi-a răspuns, am continuat: De unde ai rochia asta, Rima? Ai făcut-o singură? Spune-mi.

A răspuns, dar nu prin cuvinte; ca replică la întrebarea mea, o nouă expresie i s-a aşternut pe faţă; nu mai era neliniştită şi plină de schimbări, acum era tot atât de nemişcată ca o statuie de alabastru; nici un fir din părul ei mătăsos nu tremura; ochii ei erau larg deschişi, privind fix

înainte; şi când m-am uitat în ei păreau să mă vadă şi totuşi nu. Erau ca ochii limpezi şi strălucitori ai unei păsări, care reflectă ca într-o oglindă miraculoasă toată lumea vizibilă, dar fără să ne întoarne privirea, şi par să ne vadă doar ca pe unul dintre miile de detalii ce compun întregul imaginii. Brusc, mâna i-a ţâşnit înainte ca fulgerul, făcându-mă să tresar la neprevăzuta mişcare, şi tot brusc şi-a retras-o şi mi-a pus un deget înaintea ochilor. Din vârful lui, un liliputan păianjen funigel, cam de două ori cât gămălia unui ac, a apărut suspendat de un fir fin, abia vizibil, lung de vreo zece centimetri.

— Priveşte! a exclamat ea, privindu-mă în faţă cu ochi strălucitori.

Micul păianjen pe care-l capturase, nerăbdător să se vadă liber, cădea, cădea spre pământ, dar nu-l putea atinge. Aplecându-şi puţin umărul în faţă, ea şi-a fixat degetul deasupra claviculei, dar uşor, abia atingând-o, şi mişcându-se continuu cu o mişcare rapidă, precum fluturarea unor aripi de molie; în vremea aceasta păianjenul, încă torcându-şi firul, a rămas suspendat, ridicându-se şi coborând uşor, aproape la aceeaşi distanţă de pământ. După câteva clipe ea a strigat:

— Lasă-te jos, păianjen micuţ.

Mişcarea degetului ei a încetat, şi liliputanul captiv a căzut, pierzându-se apoi pe pământul scăldat în umbră.

— Nu vezi? mi-a spus ea arătând spre umăr. Exact acolo unde vârful degetului atinsese veşmântul apăruse o pată, rotundă şi strălucitoare, arătând ca o monedă de argint pe ţesătură; dar când am atins-o cu degetul părea parte a texturii originale, doar că mai albă, mai strălucitoare pe fondul cenuşiu, datorită prospeţimii pânzei de păianjen din care tocmai fusese făcută.

Şi astfel, toată această neobişnuită şi frumoasă demonstraţie, ce păruse instinctivă în repeziciunea ei şi spontană în dexteritate, a avut ca unic scop să-

mi arate cum şi-a făcut ea veşmintele din firele plutitoare ale micilor păianjeni-ţesători!

Înainte de a-mi fi putut exprima surpriza şi admiraţia a strigat iar, atât de brusc, încât m-a făcut să tresar:

— Uite!

O minusculă formă fantomatică a trecut ca o săgeată pe lângă noi, lăsând în urmă o linie vagă peste frunzişul bogat al arborelui *mora*, apoi peste celălalt, de un verde mai deschis. Şi-a fluturat mâna imitând zborul ei iute şi săltăreţ, apoi, lăsând-o să-i cadă, a exclamat:

— S-a dus – oh, micuţa de ea!

— Ce era? am întrebat, căci putea la fel de bine să fi fost o pasăre, un fluture ca o pasăre sau o albină.

— N-ai văzut? Şi-mi ceri să mă uit în ochii tăi!

— Ah, mica veveriţă Sakawinki, de asta-mi aduci tu aminte! i-am spus, trecându-mi braţul pe după mijlocul ei şi trăgând-o ceva mai aproape. Uită-te în ochii mei acum şi vezi dacă sunt orb şi dacă nu e în ei nimic altceva decât imaginea unei Rima ca o muscă mică, mică.

A scuturat din cap şi a râs zeflemitor, dar n-a încercat să scape de braţul meu.

— Ai vrea să fac totdeauna ce vrei tu, Rima – să te urmez în pădure când spui tu „Vino” – să te urmăresc pe după copaci ca să te prind şi să mă culc ca să arunci tu cu frunze peste mine, şi să mă bucur când te bucuri tu?

— Oh, da.

— Atunci să facem un târg. Voi face orice ca să-ţi fiu pe plac, dar trebuie să-mi promiţi şi tu că vei face totul ca să-mi fii pe plac.

— Să vedem.

— Lucruri mici, Rima – nu aşa de grele cum e să te urmăresc eu pe după copac. Numai să stai ori să te aşezi lângă mine şi să vorbim, şi m-ar face fericit. Şi ca să începem trebuie să-mi spui pe nume – Abel.

— Acesta-i numele tău? Oh, nu poate fi numele tău adevărat! Abel, Abel, ce-i asta? Nu spune nimic. Te-am strigat pe atâtea nume – douăzeci, treizeci – şi n-ai răspuns.

— M-ai strigat? Dar, fată dragă, toată lumea are un nume – un nume după care e strigat. Numele tău, de exemplu, e Rima, nu-i aşa?

— Rima! numai Rima – pentru tine? Dimineaţa, seara... acum, în locul acesta, şi peste câteva clipe ştiu eu unde?... noaptea, când te trezeşti şi e întuneric, şi mă poţi totuşi vedea. Numai Rima – oh, ce ciudat!

— Cum altcumva, dulce fată! Bunicul tău Nuflo îţi spune Rima.

— Nuflo? A pronunţat de parcă şi-ar fi pus singură o întrebare. Nu-i acesta cumva un bătrân cu doi câini, care trăieşte undeva în pădure? Şi apoi, cu o bruscă iritare: Şi mai vrei să stau să-ţi vorbesc!

— Oh, Rima, ce să-ţi mai spun? Ascultă...

— Nu, nu, exclamă ea, întorcându-se repede şi punându-şi degetele pe buzele mele să-mi oprească cuvintele, în timp ce o neaşteptată lumină veselă îi sclipea în ochi. O să mă asculţi când vorbesc şi o să faci tot ce-ţi spun. Şi o să-mi spui cu ochii tăi ce să fac ca să-ţi fiu pe plac – lasă-mă să mă uit în ochii tăi care nu sunt orbi.

Şi-a apropiat şi mai mult faţa de a mea şi, cu capul puţin pe spate şi înclinat într-o parte, m-a privit acum direct în ochi, aşa cum voisem eu s-o facă. După o clipă şi-a mutat privirea spre copacii de departe. Dar putusem citi în acele pupile divine şi ştiam că nu priveşte la nimic anume. Acele expresii veşnic schimbătoare – cercetătoare, susceptibilă, tulburată, timidă, zburdalnică – dispăruseră acum cu totul de pe faţa neclintită, iar privirea îi era interiorizată şi plină de o lumină extraordinară şi ciudată, de parcă o fericire nouă sau o speranţă i-ar fi atins spiritul.

Lăsând vocea să-mi coboare până la şoaptă, i-am spus:

— Spune-mi ce ai văzut în ochii mei, Rima.

Drept răspuns, ea a murmurat ceva melodios şi nearticulat, apoi m-a privit întrebător; dar numai pentru o clipă, apoi ochii ei dulci s-au ascuns iar sub genele lăsate.

— Ascultă, Rima, am zis. A fost un colibri ceea ce am văzut noi acum câteva clipe? Aşa eşti şi tu, acum întunecată, o umbră peste umbră, zărită o clipă, apoi dispărând, oh, micuţa de ea! Acum, nemişcată în lumină, cât de frumoasă! – de o mie de ori mai frumoasă decât pasărea colibri. Ascultă-mă, Rima, tu eşti ca toate lucrurile frumoase din pădure – floare şi pasăre, şi fluture, şi frunză verde, şi frunză de ferigă, şi maimuţică cu blana mătăsoasă căţărată sus în vârful copacilor. Când mă uit la tine le văd pe toate – toate şi mai multe, de o mie de ori, pentru că o văd pe Rima însăşi. Şi când ascult vocea ei, vorbind într-o limbă pe care n-o pot înţelege, ascult vântul şoptind în frunze, apa care curge gâlgâind, albina printre flori, pasărea-orgă cântând departe, departe în umbra copacilor. Le aud pe toate, şi mai multe, pentru că o aud pe Rima. Mă înţelegi acum? Sunt eu cel care îţi vorbeşte – şi-am răspuns acum –, am venit spre tine?

S-a uitat la mine iar, buzele ei tremurau, ochii îi erau acum întunecaţi de o teamă necunoscută.

— Da, a răspuns ea în şoaptă, şi apoi: Nu, nu eşti tu, şi, după un moment, nehotărâtă: Sau eşti tu?

Dar n-a aşteptat răspunsul; într-un moment a dispărut după arborele *mora;* şi nu s-a mai întors oricât am strigat-o.

Capitolul 9

Acea după-amiază cu Rima în pădure, sub arborele *mora,* se dovedise atât de încântătoare, că abia aşteptam alte hoinăreli şi conversaţii cu ea, dar mica vrăjitoare cu spirit schimbător avea pregătită pentru mine o surpriză de proporţii. Toată sălbatica ei veselie naturală dispăruse în mod imprevizibil; când am pătruns în umbră ea era deja acolo, dar nu era nici pe departe aceeaşi fiinţă veselă şi fantastică, luminoasă ca un înger, inocentă şi afectuoasă ca un copil, poznaşă ca o maimuţică ce se jucase de-a v-aţi ascunselea cu mine. Era acum însoţitoarea mea timidă, tăcută, vizibilă numai ocazional, ca să apară apoi iar ca misterioasa fecioară pe care o găsisem culcată între ferigi şi dispăruse din faţa ochilor mei precum ceaţa, în timp ce o priveam. Când o strigam nu mai apărea ca înainte, ci, în semn de răspuns, se lăsa văzută parcă doar pentru a mă asigura că n-am fost abandonat; iar după câteva minute silueta ei cenuşie şi fantomatică dispărea încă o dată printre copaci. A trebuit să abandonez, cel puţin pentru moment, speranţa că, odată ce creştea încrederea ei în mine şi pe măsură ce se obişnuia să-mi vorbească, va putea fi convinsă să-şi destăinuie povestea vieţii. Trebuia, astfel, să obţin orice informaţii puteam de la Nuflo sau să zac în neştiinţă. Bătrânul era plecat cea mai mare parte a fiecărei zile împreună cu câinii lui, şi din aceste expediţii nu aducea nimic, după câte vedeam eu, în afară de câteva nuci şi fructe, ceva scoarţă subţire pentru ţigările lui, uneori câte un bulgăre de răşină de *haima,* ca să parfumeze coliba în câte-o seară. După ce am prăpădit trei zile zadarnic, încercând să risipesc inexplicabila timiditate de acum a fetei, am hotărât să acord atenţia mea întreagă bunicului ei, ca să descopăr,

dacă era posibil, unde mergea şi cum îşi petrecea el timpul.

Noul meu joc de-a v-aţi ascunselea cu Nuflo în loc de Rima a început în dimineaţa următoare. Era şiret; eu, nu mai puţin. Ieşind înainte şi ascunzându-mă printre tufişuri, am început să supraveghez coliba. Mă îndoiam că aş fi putut scăpa ochilor mai ageri ai Rimei; dar nu asta mă preocupa pe mine. Ea nu era deloc în consens cu bătrânul şi n-ar fi făcut nimic ca să-mi zădărnicească planul. N-a trebuit să stau mult în ascunzătoarea mea şi a ieşit şi el, urmat de cei doi câini ai săi, şi după ce s-a depărtat la o distanţă oarecare de uşa colibei, s-a aşezat pe un butuc. A fumat preţ de câteva minute, apoi s-a ridicat şi, după ce s-a uitat prevăzător în jur, a pornit strecurându-se printre copaci. Am văzut că o luase în direcţia lanţului scund de coline stâncoase de la sud de pădure. Ştiam că pădurea nu se întinde prea departe în acea direcţie şi, socotind că-l voi putea zări la liziera acesteia, am părăsit hăţişurile şi am luat-o la goană printre copaci cât de repede am putut, ca să i-o iau înainte. Ajungând acolo unde pădurea era foarte deschisă am văzut că, dincolo de ea, o zonă golaşă cam de patru sute de metri în lăţime o despărţea de lanţul colinelor; considerând că s-ar putea ca bătrânul să traverseze acest spaţiu, m-am urcat într-un copac să pândesc. După o vreme a apărut şi el, mergând cu paşi repezi printre copaci, cu câinii la călcâiele lui, dar fără să se îndrepte spre câmpul deschis; după ce ajunsese la liziera pădurii, îşi schimbase, se părea, direcţia şi mergea spre apus, aţinându-se încă pe la adăpostul copacilor. La cinci minute după ce dispăruse din raza mea vizuală am sărit şi eu pe pământ şi am început să-l urmăresc; am ajuns să-l zăresc iar printre copaci, l-am mai avut sub ochi vreo douăzeci de minute; apoi a ajuns la o porţiune de pădure mai deasă, care se prelungea până la şi printre coline, şi aici l-am pierdut aproape imediat.

Sperând încă să i-o iau înainte, am dublat efortul, dar, după ce m-am luptat o vreme cu smârcurile şi văzând că pădurea devine din ce în ce mai greu de străbătut pe măsură ce înaintam, l-am lăsat până la urmă în plata Domnului. Întorcându-mă spre răsărit, am ieşit din pădure şi m-am trezit la poalele unei coline pietroase şi abrupte, una din lanţul pe care valea împădurită îl pătrundea pe alocuri în unghi drept. Mi-a trecut prin cap că n-ar fi o idee rea să urc în vârf, pentru a avea o perspectivă asupra brâului de pădure în care îl pierdusem pe bătrân; după câţiva paşi am găsit un loc prin care se putea urca. Vârful colinei era cam la o sută de metri deasupra pământului, şi nu mi-a luat mult s-ajung acolo; oferea o panoramă frumoasă şi acum vedeam că centura pădurii de sub mine pătrundea prin lanţul de coline, iar în partea dinspre sud se desfăcea într-o pădure întinsă. „Dacă aceea ţi-e ţinta”, mi-am spus în sinea mea, „vulpoi bătrân, din partea mea secretele tale sunt la adăpost.”

Era încă devreme şi o briză uşoară îmblânzea aerul şi-l făcea răcoros şi plăcut acolo sus, pe culme, după toate eforturile mele prin pădure. Acestea mă cam obosiseră întru câtva şi, hotărându-mă să petrec câteva ceasuri acolo, m-am uitat în jur căutând un loc mai confortabil. Am găsit curând un petic de umbră pe partea vestică a unei stânci mai înalte, unde mă puteam întinde în voie pe un pat de muşchi. Aici, sprijinindu-mă cu umerii de piatră, am stat gândindu-mă la Rima, singură în pădurea ei astăzi, cu o uşoară nuanţă de amărăciune care mă făcea să sper că îmi va simţi lipsa tot atât cât o simţeam şi eu pe a ei; şi până la urmă am adormit.

Când m-am trezit trecuse de amiază şi soarele mă potopea direct cu strălucirea lui. Ridicându-mă în picioare, să mă mai uit o dată peste împrejurimi, am observat o subţire urmă de fum pornind dintr-un loc aflat cam pe la mijlocul centurii de pădure

de sub mine; imediat am ghicit că Nuflo făcuse un foc în locul acela şi m-am hotărât să-l surprind în ascunzătoarea lui. Când am ajuns jos, la baza colinei, fumul nu mai putea fi văzut, dar studiasem bine locul de sus şi alesesem ca punct de reper un pâlc mare de copaci de la marginea pădurii; după o căutare de o jumătate de oră am reuşit să găsesc ascunzişul batrânului. Întâi am văzut iarăşi fum printr-un luminiş între copaci, apoi o colibă mică şi grosolană, din nuiele şi frunze de palmier. Apropiindu-mă prevăzător, am pândit printr-o crăpătură şi l-am zărit pe bătrânul Nuflo ocupat să afume ceva carne deasupra unui foc şi prăjind în acelaşi timp nişte ciozvârte pe jăratic. Prinsese un *coatimundi*, un animal ceva mai mare decât un motan de casă, cu un bot lung şi o coadă lungă inelată: unul dintre câini îi rodea animalului capul, iar coada şi picioarele zăceau de asemenea pe jos, printre oase vechi şi alte resturi răspândite peste tot. Dând târcoale colibei pe furiş, m-am arătat pe nepusă masă în deschiderea adăpostului său; câinii s-au ridicat cu un mârâit şi Nuflo a sărit imediat în picioare, cu cuţitul în mână.

— Aha, bătrâne, am strigat râzând, te-am prins asupra faptului într-unul dintre ospeţele tale vegetariene; şi pe câinii tăi cei erbivori la fel.

Era descumpănit şi bănuitor, dar când i-am explicat că văzusem fumul de sus, de pe coline, unde mă dusesem în căutarea unei ciudate flori albastre ce creştea în asemenea locuri, şi-mi făcusem drum până aici să văd de unde iese, şi-a recăpătat încrederea şi m-a invitat să particip la cina lui cu friptură.

Îmi era foame deja la această oră şi nu-mi părea rău să încerc hrana animală încă o dată; cu toate acestea am mâncat acea carne cu un oarecare dezgust, căci avea un gust rânced şi un miros urât şi era de asemenea neplăcut să văd câinii aceia dezgustători rozând sălbatic capul şi picioarele animalului în acelaşi timp.

— Vezi, a spus bătrânul ipocrit, ştergându-şi grăsimea de pe mustăţi, asta sunt obligat să fac ca să evit orice conflict. Nepoata mea e o fiinţă ciudată, domnule, cum probabil ai şi observat...

— Asta-mi aminteşte, l-am întrerupt eu, că aş vrea să-mi spui povestea ei. Este, cum spuneai, ciudată şi are graiul şi calităţile diferite de ale noastre, ceea ce denotă că se trage dintr-o rasă diferită.

— Nu, nu, simţurile ei nu sunt diferite de ale noastre. Sunt mai ascuţite, asta-i tot. Îi face plăcere Atotputernicului să dea mai mult unora decât altora. Nu toate degetele mâinii sunt la fel. Vei găsi oameni care pot lua în mână o chitară şi s-o facă să vorbească, în timp ce eu...

— Toate astea le înţeleg, l-am întrerupt eu iar. Dar originea ei, istoria ei – asta-i ce aş vreau eu să aud.

— Şi asta, domnule, e exact ceea ce am intenţia să-ţi povestesc. Sărmana copilă, a fost lăsată în mâinile mele de către sfânta ei mamă – fiica mea, domnule – care a pierit tânără. Cât despre locul ei de naştere, unde a învăţat literele şi catehismul de la preot, acesta era un mediu nesănătos. Era cald şi umezeală – totdeauna umezeală –, un loc potrivit mai mult pentru broaşte decât pentru fiinţe omeneşti. Până la urmă, gândindu-mă că va fi mai bine pentru ea – căci era palidă şi slabă – să locuiască într-o atmosferă mai uscată, undeva în munţi, am adus-o în această regiune. Pentru asta, *señor,* şi pentru tot ce am făcut pentru ea, nu caut nici o răsplată aici, ci doar în acel loc unde fiica mea a ajuns să pună piciorul; nu pe prag, domnule, cum ai putea crede, ci chiar înăuntru. Căci, de fapt, în puterea celor de sus, în ciuda câtorva pete ce se pot vedea în administraţia lor, trebuie să căutăm noi dreptate. Sincer, domnule, aceasta e întreaga poveste a originii nepoatei mele.

— Ah, da, i-am replicat eu, povestea ta explică de ce poate ea chema o pasăre sălbatică să i se

aşeze în mână şi să atingă un şarpe veninos cu piciorul gol fără a i se întâmpla nimic.

— Fără îndoială că ai dreptate, a spus ipocrit bătrânul. Trăind singură în pădure a avut numai creaturile Domnului cu care să se joace şi să se împrietenească; iar animalele sălbatice, am auzit spunându-se, îi recunosc pe aceia care le arată prietenie.

— Îi tratezi pe prietenii ei cam dur, am spus eu, dând cu piciorul în coada lungă a bietului *coatimundi* şi regretând că m-am alăturat ospăţului lui.

— *Señor,* trebuie să ai în vedere că nu suntem decât ceea ce a vrut Cerul să fim. Când toate acestea s-au format, a continuat el, deschizând larg braţele, ca să arate întreaga creaţie. Persoana care s-a ocupat cu această problemă a dat seminţele şi fructele, şi nectarul florilor pentru îndestularea micilor Lui păsări. Dar noi nu avem apetitul lor delicat. Stomacul mai robust cu care a înzestrat El omul cere carne. Înţelegi? Dar despre toate acestea, prietene, nici un cuvânt Rimei!

Am râs dispreţuitor.

— Mă crezi atât de copil, bătrâne, încât să-mi închipui că Rima, spiriduşul acesta, nu ştie că eşti un mâncător de carne? Rima, care este peste tot în pădure, văzând totul, chiar şi faptul că am ridicat mâna asupra unui şarpe, fiind ea însăşi nevăzută?

— Dar, domnule, dacă mi-e îngăduită obrăznicia, îţi închipui prea multe. Ea nu vine aici şi deci nu poate vedea că eu mănânc carne. În toată pădurea aceea în care face ea vocalize şi arabescuri sonore, unde e în casa şi în grădina ei, şi iubita vieţuitoarelor, inclusiv a micilor fluturaşi cu aripi pictate, acolo, domnule, eu nu vânez nimic. Nici câinii mei nu vor hăitui vreun animal acolo. Asta am vrut să spun când am specificat că, dacă un animal li s-ar lovi de picioare, ei şi-ar ridica boturile şi ar trece fără să-l vadă. Pentru că în acea

pădure există o anumită lege, legea pe care o impune Rima, şi în afara ei este o altă lege.

— Mă bucur că mi-ai spus toate astea, am replicat eu. Gândul că Rima ar putea fi pe aproape şi, nevăzută de noi, să ne vadă aici hrănindu-ne alături de câini şi, asemenea lor, cu carne, era gândul care mă neliniştea cel mai tare.

Mi-a aruncat o privire în felul lui iute şi viclean.

— Ah, *señor,* ai şi dumneata sentimentul acesta – doar după o atât de scurtă vreme cu noi! Gândeşte-te atunci ce trebuie să fie pentru mine, care sunt incapabil să mă hrănesc şi eu cu răşini şi fructe, şi cu acea linguriţă de dulceaţă făcută de viespi din flori, când sunt constrâns să mă duc departe şi să mă hrănesc în secret, ca să evit orice conflict.

Era greu, fără îndoială, dar nu-mi era milă de el; în sinea mea puteam simţi doar furie pentru că refuza să facă lumină în ceea ce mă interesa, în timp ce afişa aşa o pretenţie de sinceritate; şi, de asemenea, eram dezgustat de mine însumi pentru că participasem la greţosul festin cu el. Dar disimularea era necesară şi astfel, după ce am mai conversat puţin pe diferite subiecte şi i-am mulţumit pentru ospitalitate, l-am lăsat singur, să-şi vadă de fumegânda lui afacere.

În drumul meu înapoi spre colibă, temându-mă că vreo urmă din izurile rău mirositoare ale coteţului şi cinei lui Nuflo ar mai fi rămas agăţată de mine, m-am abătut din drum spre locul în care un pârâiaş din pădure se lărgea şi forma un iaz adânc, să trag o scaldă în apă. După ce m-am uscat la vânt şi mi-am aerisit amănunţit hainele, scuturându-le şi bătându-le, am găsit un loc deschis şi umbros în pădure şi m-am aruncat pe iarbă, aşteptând să se lase seara înainte de-a mă întoarce acasă. Până atunci aerul fierbinte şi dulce mă va fi purificat. Pe lângă asta, consideram că n-o pedepsisem încă suficient pe Rima pentru felul cum mă tratase. Ea trebuie să fi fost îngrijorată

pentru siguranţa mea, poate chiar mă căutase peste tot prin pădure. Nu era mult s-o fac să sufere o zi după ce ea îmi stricase trei; şi, probabil, când va descoperi că pot trăi fără tovărăşia ei, va începe să mă trateze mai puţin capricios.

Astfel îmi alergau gândurile în timp ce mă odihneam pe pământul cald, uitându-mă în sus, spre frunzişurile verzi ca iarba tânără în părţile de mai jos şi din umbră, luminoase mai sus, în lumina soarelui, şi pline de murmurele sonore ale vieţii insectelor. Fiecare gest, cuvânt, gând al meu aveau ca motiv sentimentele pentru Rima. De ce, am început să mă întreb, înseamnă Rima atât de mult pentru mine? Nu era greu de răspuns la această întrebare: pentru că nimic atât de extraordinar nu mai fusese vreodată creat. Toată frumuseţea, pe părţi şi în întregime, şi melodia, şi mişcările graţioase, ce se găsesc răspândite prin natură, se aflau concentrate şi armonios combinate în ea. Cât de variată, cât de luminoasă, cât de divină putea fi! O fiinţă de care mintea să se minuneze, pe care s-o admire permanent, căreia să-i găsească o graţie şi un farmec nou în fiecare ceas, în fiecare clipă, care să se adauge celor vechi. Şi mai era, pe lângă toate astea, fascinantul mister ce-i învăluia originea, care să-mi stârnească şi să-mi păstreze interesul pentru ea mereu activ.

Acesta era superficialul răspuns pe care mi l-am dat la întrebarea pe care mi-o pusesem singur. Dar ştiam că există şi un alt răspuns – un motiv mai puternic decât primul. Şi nu-i mai puteam dezminţi ori ascunde faţa lui strălucitoare sub masca posacă şi plumburie a simplei curiozităţi intelectuale. Pentru că o iubeam; o iubeam cum nu mai iubisem niciodată până atunci, cum n-aş fi putut iubi o altă fiinţă, cu o pasiune ce prinsese ceva din propria ei strălucire şi intensitate, făcând ca orice pasiune anterioară să apară plată şi banală prin comparaţie – un sentiment cunoscut oricui, ceva vechi şi uzat, obositor numai să te gândeşti.

Din aceste reflecţii am fost scos de o tânguioasă chemare trisilabică a unei păsări de seară – un caprimulg obişnuit în aceste păduri, şi am fost surprins să constat că soarele coborâse şi că pădurile se întunecau în amurg. Am sărit în sus şi m-am îndreptat spre casă, gândindu-mă la Rima, şi eram mistuit de nerăbdarea de-a o vedea; când am ajuns aproape, pe o potecă îngustă pe care o cunoşteam, m-am întâlnit brusc cu ea, faţă-n faţă. Fără îndoială, îmi auzise paşii şi, în loc să se retragă din cărare şi să mă lase să trec fără s-o zăresc, cum ar fi făcut cu o zi înainte, sărise şi alergase să mă întâmpine. Am rămas mut de uimire la schimbarea pe care o vedeam la ea în timp ce venea spre mine cu mişcări uşoare şi iuţi, ca o pasăre în zbor, cu mâinile întinse de parcă ar fi vrut să le apuce pe ale mele, cu buzele întredeschise într-un zâmbet radios de întâmpinare, cu ochii scânteind de bucurie.

Am pornit şi eu spre ea, dar abia dacă am apucat să-i ating mâinile, că expresia ei s-a schimbat şi s-a tras înapoi tremurând, de parcă atingerea i-ar fi răcit sângele fierbinte; trăgându-se câţiva paşi în spate, a stat cu ochii plecaţi, palidă şi copleşită de tristeţe cum păruse şi ieri. În van am implorat-o să-mi vorbească despre cauza acestei schimbări şi despre tulburarea prin care evident trecea; buzele-i tremurau de parcă ar fi vrut să vorbească, dar nu spuneau nimic, şi s-a retras şi mai mult când am încercat să mă apropii de ea; până la urmă, trăgându-se în afara potecii, s-a pierdut în frunzişul întunecat.

Mi-am continuat drumul singur şi am stat o vreme afară, până când bătrânul Nuflo s-a întors de la vânătoare; şi numai după ce a intrat el în colibă şi a aprins focul şi-a făcut şi Rima apariţia, tăcută şi la fel de necomunicativă ca de obicei.

Capitolul 10

În ziua următoare Rima şi-a păstrat aceeaşi inexplicabilă atitudine; simţind prea dureros înfrângerea, am hotărât să încerc încă o dată asupra ei efectul absenţei, rămânând de data aceasta departe un interval mai lung de timp. Precum bătrânul Nuflo, am fost discret când am plecat a doua zi, aşteptând ca fata să dispară pe undeva, apoi m-am strecurat printre tufişuri în adâncul pădurii; apoi, într-un târziu, am renunţat la adăpostul acesteia şi am traversat savana spre vechiul meu cartier general. Mare mi-a fost surpriza la sosirea în sat să nu găsesc acolo pe nimeni. La început mi-am închipuit că dispariţia mea în pădurea de tristă faimă i-a determinat să-şi abandoneze casele speriaţi; dar, privind cu atenţie în jur, am ajuns la concluzia că prietenii mei erau de fapt plecaţi într-una dintre periodicele lor vizite în vreun sat vecin. Pentru că, atunci când aceşti indieni îşi vizitează vecinii, o fac într-un mod foarte temeinic; pleacă toţi, luând cu ei întreaga rezervă de provizii, ustensilele de gătit, armele, hamacele, chiar şi animalele preferate. Din fericire, de data aceasta nu luaseră absolut totul; hamacul meu era la locul lui, la fel un vas mai mic, ceva pâine de *cassava*, cartofi roşii şi câţiva ştiuleţi de porumb. Mi-am dat seama că acestea fuseseră lăsate pentru mine în caz că m-aş întoarce; de asemenea, nu puteau fi plecaţi de prea multe ore, de vreme ce un buştean îngropat sub cenuşa din vatră mai mocnea încă. Dar cum absenţa lor se întindea de obicei pe mai multe zile, era limpede că voi avea casa mare şi goală ca un hangar doar pentru mine singur, atâta vreme cât găseam potrivit să stau, cu puţina hrană la îndemână; perspectiva nu mă deranja şi am hotărât să mă distrez cu muzică. În zadar mi-am căutat

chitara; indienii o luaseră ca să-şi delecteze prietenii zdrăngănindu-i strunele. În momentele de plictis din ultimele două–trei zile compusesem în minte o melodie simplă, adaptând-o unui text vechi; şi acum, fără nici un instrument cu care să mă acompaniez, am început s-o fredonez doar pentru mine:

Muy mas clara que la luna
Sola una en el mundo vos nacistes.

Sola una en el mundo vos nacistes.[10]

După ora de muzică am făcut focul şi mi-am copt un ştiulete de porumb pentru prânz; în timp ce mă străduiam din greu să ronţăi boabele tari şi uscate, mulţumeam Cerului că mă înzestrase cu molari atât de buni. Într-un târziu, mi-am atârnat hamacul în vechiul lui colţ şi, cuibărindu-mă în el în poziţia oblică favorită, cu mâinile împreunate la ceafă, cu un genunchi ridicat şi cu celălalt lăsat să atârne şi să penduleze, mi-am eliberat gândurile să hoinărească lenevos. Mă simţeam foarte bine. Ce ciudat, mă gândeam, puţin cam indulgent cu mine însumi, ca eu, cel obişnuit cu societatea agreabilă a oamenilor inteligenţi şi a femeilor încântătoare, a cărţilor, să găsesc o atât de perfectă satisfacţie în acest loc! Dar mă felicitasem prea devreme. Liniştea profundă a început până la urmă să mă apese. Nu era ca în pădure, unde ai păsări sălbatice să-ţi ţină de urât, unde ţipetele lor, deşi nearticulate, au un sens şi dau farmec solitudinii. Chiar şi priveliştea şi sunetele şoptite ale frunzelor verzi şi ale stufului tremurând în vânt au ceva care ne sugerează inteligenţă şi simpatie; dar cu pereţii de lut şi cu un urcior de argilă nu puteam comunica. Simţindu-mi prea acut singurătatea, am început să regret c-o părăsisem pe Rima, apoi am avut mustrări de conştiinţă pentru lipsa de sinceritate de care dădusem dovadă. Chiar şi acum, în timp ce atârnam leneş în hamac, ea probabil cutreiera pădurea în căutarea mea, ciulind urechile

să-mi audă paşii, temându-se probabil că am intrat în vreun necaz într-un loc unde nu era nimeni să mă ajute. Era dureros să mă gândesc în modul acesta la durerea pe care, de bună seamă, i-o provocasem ştergând-o fără nici un fel de avertisment. Sărind pe podea, am ţâşnit afară din casă şi am luat-o în jos spre pârâu. Aici era mai bine, căci acum căldura cea mare a zilei trecuse şi soarele în amurg începea să arate mare şi roşu, lipsit de raze în tremoloul după-amiezii.

M-am aşezat pe o piatră la un metru sau doi distanţă de apa limpede; acum, priveliştea naturii şi aerul cald, vital, şi razele soarelui mi-au îmbunătăţit starea de spirit, făcând posibilă evaluarea situaţiei cu mai mult calm, cu optimism chiar. Situaţia era următoarea: de câteva zile se cuibărise, şi acum se fixase acolo, ideea că acest pustiu era sortit să-mi fie casă pentru veşnicie. Ideea de-a mă întoarce la Caracas, acel mic Paris al Americii, cu viciile lui de Lumea Veche, cu leneşele lui pasiuni politice, cu cercul lui găunos de petreceri, era insuportabilă. Mă schimbasem, iar această schimbare – atât de mare, atât de completă – era dovada că vechea viaţă artificioasă nu fusese şi nu putuse fi una reală, în armonie cu natura mea cea mai adâncă şi mai adevărată. Mă amăgeam, vei spune, cum mi-am spus şi eu de multe ori. Da şi ba. E o problemă prea lungă ca s-o discutăm aici; dar în acea clipă am simţit că renunţasem pentru totdeauna la atmosfera încinsă, vicioasă, a sălilor de bal, că aerul matinal al cerului mă împrospătase şi mă înălţase, şi era dulce la respirat. Avusesem rude şi prieteni care-mi erau dragi; dar puteam renunţa la ei, aşa cum aş fi putut uita splendidele vise pe care le nutrisem. Şi femeia pe care o iubisem, şi care probabil nutrise pentru mine aceeaşi iubire – o puteam uita şi pe ea. O fiică a civilizaţiei şi a acelei vieţi artificiale n-ar fi putut încerca niciodată sentimente ca acestea şi să se întoarcă la natură cum făceam eu. Căci femeile,

deşi mai plastice decât bărbaţii în anumite limite, sunt totuşi lipsite de acea largă adaptabilitate care ne poate readuce la sursele vieţii, pe care ele le-au lăsat pentru totdeauna în urmă. Mai bine, mult mai bine pentru amândoi că va trebui să aştepte toate aceste luni lungi şi lente, îngreunându-şi inima cu această speranţă amânată; nemaiputându-mă vedea, îmi va plânge absenţa, dar timpul le va vindeca până la urmă pe toate şi va găsi iar dragoste şi fericire în vechiul mod, în vechiul loc.

În timp ce stăteam şi cugetam astfel, destul de trist, dar fără deprimare, la cele trecute, prezente şi viitoare, a venit, brusc purtat de aerul cald şi neclintit, cling-clangul depărtat şi rezonant al unui *campanero*[11] din adăpostul lui frunzos, de undeva de la vreo opt sute de metri depărtare. Cling-clangul s-a auzit iar şi apoi iar, la intervale, cu un efect teribil asupra mea în acea clipă, atât era de asemănător unui clopot, amintind atât de mult de măreţele şi cunoscutele sunete asociate în mintea noastră cu credinţa creştină. Şi totuşi atât de diferite. Totuşi un clopot, dar nu făcut dintr-un metal negru şi extras din pământ, ci dintr-un material eteric şi sublim, ce pluteşte impalpabil şi invizibil în spaţiu – un clopot viu suspendat în vid, scoţând sunete în armonie cu cerurile albastre şi vaste, cu puritatea neîntinată a naturii, cu gloria soarelui, şi purtând spre suflet un mesaj mistic şi mai înalt decât sunetele ce se tălăzuiesc din turle şi clopotniţe.

O, cântătoare mistică din rasa cerească a rândunicii şi a porumbelului, a *quetzalului*[12] şi a privighetorii! Când bruta cea sălbatică şi bruta cea civilizată, care te ucid, una pentru hrană, iar cealaltă pentru experimente ştiinţifice, vor fi plecat din această lume, tu vei mai trăi, vei mai trăi pentru a-ţi rosti mesajul rasei spiritualizate şi fără culpă care va veni după noi ca să moştenească pământul, nu pentru o mie de ani, ci pentru totdeauna; căci cât de mult vor aprecia vocea ta

succesorii noştri cei edificaţi, de vreme ce chiar şi sufletului meu celui păcătos, nepurificat, tu îi poţi transmite lucruri atât de înalte, dându-i sentimentul celui impersonal şi atoatecuprinzător care este în mine şi eu în El, trup din trupul lui, suflet din sufletul lui.

Sunetele au încetat, dar eu am rămas în acea stare de spirit exaltată şi, parcă în transă, am privit fix în faţa mea, în pădurea rară de arbori pitici, împrăştiaţi pe malul opus al pârâului, când, brusc, în orizontul meu vizual a apărut o grotescă figură umană ce se deplasa spre mine. Am tresărit violent, uluit şi puţin alarmat, dar în doar câteva clipe am recunoscut-o pe venerabila Cla-cla, întorcându-se acasă cu o legătură mare de vreascuri uscate pe umeri, aproape încovoiată sub povară, fără să-şi dea seama încă de prezenţa mea. A venit încet pe malul pârâului, apoi l-a traversat cu precauţie, păşind din piatră în piatră, aşa cum trecusem şi eu; şi numai când a ajuns la vreo zece metri a dat bătrâna cu ochii de mine, aşa cum stăteam tăcut şi nemişcat în calea ei. Cu un ţipăt ascuţit de uimire şi spaimă s-a înălţat de mijloc, legătura de vreascuri i-a căzut la pământ şi s-a întors să fugă de mine. Aceasta cel puţin părea să fie intenţia ei, căci corpul îi era avântat spre înainte, iar capul şi braţele i se mişcau ca ale unei persoane care s-ar deplasa cu toată viteza; dar picioarele îi păreau paralizate şi tălpile îi rămâneau plantate în acelaşi loc. Am izbucnit în râs; şi-a răsucit gâtul până când faţa ei cafenie şi ridată i-a ajuns peste umăr, zgâindu-se astfel la mine. Asta m-a făcut să izbucnesc iar în râs, şi atunci ea s-a mai îndreptat o dată şi s-a întors ca să se uite mai bine la mine.

— Vino, Cla-cla, i-am strigat eu; nu vezi că sunt om viu şi nu un duh? Am crezut că n-a mai rămas nimeni în sat să-mi ţină de urât şi să-mi dea de mâncare. Tu de ce nu eşti cu ceilalţi?

— Ah, de ce! s-a întors ea dramatic. Apoi, aşezându-se intenţionat cu spatele la mine şi abordând cea mai puţin distinsă atitudine, s-a bătut viguros cu palma la baza spinării, exclamând: Pentru că mă doare aici!

Rămânând o vreme în acea poziţie, cu spatele la mine, am râs iar şi am rugat-o să-mi explice.

S-a întors încet şi a înaintat cu precauţie spre mine, scrutându-mă fără contenire. Într-un târziu, aruncându-mi încă priviri suspicioase, mi-a relatat că ceilalţi plecaseră cu toţii într-un sat îndepărtat şi că ea se pornise cu ei; că, după ce parcurseseră o bucată de drum, o durere o atacase în părţile dorsale, atât de bruscă şi de acută, încât a făcut-o imediat să stea locului; şi ca să-mi arate cât de completă a fost oprirea s-a lăsat să cadă la pământ, absolut necesar, cu o bufnitură zdravănă. Dar n-a atins bine pământul că s-a ridicat iar în picioare, cu o mină alarmată pe faţa ei de bufniţă, de parcă ar fi nimerit pe o tufă de urzică vie.

— Am fost convinşi cu toţii că ai murit, a adăugat ea, încă mai crezând că aş putea fi, la urma urmelor, o fantomă.

— Nu, încă sunt viu, am spus eu. Şi astfel, pentru că ai căzut la pământ din cauza durerii, ceilalţi te-au lăsat aici! Ei, bine, nu-ţi face probleme, Cla-cla, acum suntem doi şi trebuie să încercăm să fim fericiţi împreună.

Deja îşi revenise de pe urma fricii şi a devenit teribil de încântată de întoarcerea mea, lamentându-se doar că nu avea carne să-mi dea. Era nerăbdătoare să afle aventurile mele şi motivele unei atât de îndelungate absenţe. Nu aveam deloc de gând să-i satisfac curiozitatea, în nici un caz spunându-i adevărul, ştiind foarte bine că, în ce-o privea pe fiica vrăjitoarei Didi, sentimentele ei erau tot atât de sălbatice şi de maligne ca acelea ale lui Kua-kó. Dar trebuia să spun ceva şi, înarmându-mă cu vechiul dicton spaniol conform căruia minciunile spuse unui

necredincios nu se trec la socoteală, i-am istorisit că mă muşcase un şarpe veninos; după care o teribilă furtună cu trăsnete mă surprinsese în pădure, iar căderea nopţii nu-mi mai permisese să scap din cleştele ei; apoi, în ziua următoare, amintindu-mi că cel muşcat de şarpe moare şi nedorind să-mi tulbur prietenii cu imaginea sfârşitului şi chinurilor mele, am hotărât să rămân unde eram, şezând acolo în pădure, petrecându-mi timpul cântând cântece şi fumând ţigări; după ce trecuseră câteva zile şi nopţi, dându-mi seama că, de fapt, nu urma să mor şi începând să simt foamea, m-am ridicat şi m-am întors aici.

Bătrâna Cla-cla părea foarte serioasă, scuturând şi dând din cap tot timpul, murmurând numai pentru sine; într-un târziu, mi-a spus că, după părerea ei, nimic şi nimeni nu mă va putea omorî vreodată; dar dacă crezuse povestea mea sau nu, asta numai ea ştia.

Am petrecut o seară amuzantă cu bătrâna mea gazdă sălbatică. Uitase cu totul de durerile ei şi, încântată să aibă companie în mohorâta ei singurătate, era bine dispusă şi vorbăreaţă, şi mult mai înclinată să râdă decât atunci când se mai aflaseră şi alţii de faţă, când fusese un exemplu de demnitate.

Am stat amândoi lângă foc şi am gătit ce-am avut la îndemână, am pălăvrăgit şi am fumat; apoi i-am cântat cântece în spaniolă, pe acea melodie pe care o compusesem singur…

Muy mas clara que la luna

Iar ea m-a răsplătit cu o incantaţie barbară, pe o voce ascuţită şi stridentă; şi până la urmă, sărind în picioare, am dansat pentru plăcerea ei polcă, mazurcă şi vals, fluierând şi cântând în ritmul mişcărilor.

De mai multe ori în timpul serii ea a încercat să aducă vorba despre lucruri serioase, spunându-mi că ar trebui să trăiesc pentru totdeauna cu ei, să

învăţ să dobor păsări şi să prind peşte, şi să-mi iau o soţie; apoi a început să vorbească despre nepoata ei Oalava, ale cărei virtuţi meritau lăudate, dar ale cărei farmece fizice nu mai aveau nevoie de nici o descriere, întrucât nu fuseseră niciodată ascunse vederii. De câte ori ajungea la acest subiect i-o tăiam scurt, făgăduind solemn că, dacă mă voi căsători vreodată, doar ea însăşi era cea care merita să-mi fie nevastă. M-a informat că ea e bătrână şi deci trecută de perioada fertilităţii; că nu va mai face multă vreme pâine de *cassava* şi nici nu va mai putea sufla în foc ca să-l aprindă cu bătrânele ei foale gâfâinde, ori să spună poveşti ca să adormă noaptea bărbaţii. Dar eu mă încăpăţânam să pretind că era tânără şi frumoasă, că progeniturile noastre vor fi mai numeroase ca păsările pădurii. M-am dus până la nişte tufişuri din apropiere, unde văzusem o floarea-pasiunii înflorită, şi am rupt câţiva boboci splendizi, de un roşu aprins, cu tulpini şi cu frunze cu tot, apoi i-am adus şi i-am împletit într-o cunună pentru capul bătrânei; apoi am ridicat-o, în pofida strigătelor şi a vânzolelilor ei, şi am valsat vijelios cu ea până în celălalt capăt al încăperii şi înapoi, la vechiul loc de lângă foc. Şi cum stătea acolo gâfâind şi prăpădindu-se de râs, am îngenuncheat înaintea ei şi, cu gesturile pasionale de rigoare, i-am declamat iar vechile versuri atât de delicate, cântate de Mena[13] înainte de-a porni Columb pe mare:

Muy mas clara que luna
Sola una
en el mundo vos nacistes
tan gentil, que no vectistes
ni tuvistes
competedora ninguna
Desde niñez, en la cuna,
cobrastes fama, beldad,
con tanta graciosidad,
que vos doto... la fortuna

que vos doto... la fortuna„Mult mai limpede ca luna / Numai una / tu pe lume te-ai

născut / nobilă cât n-ai ştiut / n-ai avut / ca rival\ pe vreuna. /

Din copilărie-n leagăn / frumuseţi şi faimă-ai adunat / cu graţia

ţie dată / ca zestre de la Fortuna“ (lb. sp.).

Şi mă gândeam la alta tot timpul! O, sărmană bătrână Cla-cla, care nu ştiai ce semnifica aliteraţia şi nici secretul arzătoarei mele fericiri, acum, când mi te amintesc cum stăteai acolo, cu capul tău bătrân şi sur ca de bufniţă, încoronat cu roşul aprins al florii pasiunii, îmbujorată de foc, pe fondul pereţilor şi căpriorilor înnegriţi de fum, cum simt că mă încearcă iar vechea tristeţe fără leac!

Astfel ne-am petrecut seara, destul de vesel; apoi am garnisit focul cu lemn mai gros, ca să dureze toată noaptea, şi ne-am dus la hamacele noastre, fără să ne fie încă somn. Bătrâna doamnă, bucuroasă şi mândră să fie iarăşi în vechile atribuţii, a încercat cu toată râvna să mă facă să adorm spunându-mi poveşti; dar, deşi îi mai adresam din când în când câte-un cuvânt, ca să o încurajez să continue, nu mă străduiam să urmăresc străvechile legende pe care le depăna, pe care le asimilase demult, demult, în copilărie, de la alte bunici cărunte, acum ţărână. Mintea-mi era ocupată gândindu-mă, gândindu-mă, gândindu-mă când la femeia pe care o iubisem cândva, departe, în Venezuela, care aştepta şi plângea, şi suferea cu speranţa amânată fără termen, când la Rima, trează şi ascultând misterioasele sunete nocturne ale pădurii – ascultând, ascultând să-mi audă paşii când mă întorc.

În dimineaţa următoare am început să şovăi în hotărârea mea de-a rămâne departe de Rima pentru câteva zile; şi, înainte de lăsarea serii, pasiunea mea, împotriva căreia încetasem acum să mai lupt, cuplată cu gândul că procedasem nedrept părăsind-

o, că va cădea pradă neliniştii, m-a biruit şi eram gata să mă întorc. Bătrâna, care îmi supraveghease suspicioasă mişcările, s-a năpustit afară după mine, în timp ce părăseam casa, strigându-mi că se pregătea de furtună, că era prea târziu ca să merg undeva departe şi că noaptea va fi plină de primejdii. Am fluturat din mână în semn de rămas-bun, amintindu-i râzând că eu eram imun la orice primejdie. Puţin îi păsa ei ce primejdii s-ar fi putut abate asupra mea, mă gândeam; doar că nu-i plăcea prea mult să rămână singură; chiar şi pentru ea, înapoiată cum era din punct de vedere intelectual, ceaunul stingher de lut nu avea „suflet viu" în el şi nu putea fi adormit noaptea cu legendele de odinioară.

Când am ajuns pe creastă aveam să descopăr că profeţise adevărul, căci o schimbare rău prevestitoare se abătuse acum peste întreaga natură. Un abur mohorât şi cenuşiu se întinsese deja peste întreaga jumătate de apus a cerului; jos, dincolo de pădure, cerul părea negru ca tăciunele şi dincolo de această întunecime soarele dispăruse. Era prea târziu să mă mai întorc acum; lipsisem prea mult de lângă Rima şi puteam doar spera să ajung la lăcaşul lui Nuflo, leoarcă sau uscat, înainte ca noaptea să se închidă în jurul meu în pădure.

Am rămas câteva clipe nemişcat pe creastă, şocat întru câtva de aspectul oarecum spectral al scenei cotropite de umbre din faţa mea – lunga fâşie de verde posomorât şi uniform, cu câte un palmier zvelt ici şi colo iţindu-şi coroana împănată peste ceilalţi copaci, ridicându-se nemişcaţi, într-un contrast ciudat pe întunecimea în ofensivă. Apoi am pornit-o iar la fugă, profitând de panta în coborâre ca să recuperez o bună parte de drum înainte de a izbucni furtuna. Când eram aproape de intrarea în pădure a ţâşnit lumina unui fulger, palidă, dar acoperind întregul cer vizibil, urmată după un lung interval de o rostogolire îndepărtată

de tunet, care a durat câteva secunde şi s-a terminat cu o succesiune de bubuituri adânci. Părea că Natura însăşi, într-un abandon şi o furie supremă, s-ar fi aruncat peste pământ, iar inima ei mare ar fi zvâcnit cu zgomot, zguduind lumea cu bătăile ei. N-a mai urmat nici un tunet, dar ploaia grea cobora acum în picături uriaşe, ce cădeau vertical prin aerul posomorât şi lipsit de orice pală de vânt. Într-o jumătate de minut eram ud până la piele; dar pentru un scurt interval ploaia a părut mai degrabă un avantaj, căci strălucirea apei meteorice mai atenua întunecimea, făcând aerul să treacă spre un cenuşiu mai deschis. Această estompată lumină pluvială n-a durat mult; nu eram de douăzeci de minute în pădure şi un al doilea şi mai mare val de întuneric s-a lăsat pe pământ, însoţit de o şi mai copioasă revărsare de ape. Soarele apusese şi întregul cer era acum acoperit cu un singur nor gros. Devenind tot mai nervos pe măsură ce întunericul creştea, mi-am îndreptat paşii şi mai spre sud, în aşa fel încât să mă aţin pe lângă lizieră şi pe partea mai rară a pădurii. Probabil că mă dezorientasem deja înainte de-a mă abate şi am luat-o greşit, căci, în loc să găsesc pădurea mai uşoară, ea a devenit mai deasă şi mai dificilă pe măsură ce înaintam. Nu peste multă vreme întunericul a crescut atât de mult, încât nu mai puteam distinge lucruri ce se aflau la mai mult de doi metri de ochii mei. Bâjbâind orbeşte înainte, m-am afundat într-un hăţiş des şi, după ce m-am zbătut şi m-am împleticit o porţiune de drum în strădania zadarnică de-a trece prin el, am ajuns până la urmă să mă opresc în pură disperare. Orice simţ al direcţiei mă părăsise acum; eram înmormântat într-o întunecime groasă – întunecimea nopţii şi a ploii, şi a frunzişului căzător, şi a reţelei de crengi legate cu liane şi vrejuri, într-o sălbatică încâlceală. Răzbătusem într-un gol, ori o gaură, cum s-a dovedit, în mijlocul acelei mase vegetale, în care puteam sta

în picioare şi mă puteam întoarce roată-roată fără să mă ating de nimic; dar când am întins mâinile, acestea au venit în contact cu plante agăţătoare şi tufişuri. Să mă mişc din acel punct părea o nebunie; totodată, ce îngrozitor să rămâi acolo în picioare, pe pământul mustind, zgribulit de ploaie, în acea îngrozitoare întunecime, în care singurul lucru luminos pe care te-ai fi putut aştepta să-l vezi ar fi fost ochii vreunei sălbăticiuni de pradă, strălucind cu propria lor lumină internă. Şi totuşi primejdia, teribilul disconfort fizic, neliniştea la perspectiva unei nopţi întregi petrecute în acele condiţii îmi chinuiau mai puţin inima decât gândul la frământările şi durerea pe care le încerca Rima din cauză că atât de uşuratic o părăsisem pe furiş.

În acea clipă, odată cu acel junghi în inimă, am tresărit auzind, aproape, unul dintre acele triluri grave ale ei. Nu putea fi vorba de nici o greşeală; dacă pădurea ar fi fost plină de sunetele prezenţei animalelor şi de cântecele melodioase ale păsărilor, vocea ei s-ar fi distins imediat de toate celelalte. Ce misterios, ce infinit de tandru suna în acea întunecime îngrozitoare – atât de muzical şi măiastru modulat, atât de îndurerat şi totuşi străpungându-mi inima cu o bruscă, indescriptibilă bucurie.

— Rima! Rima! am strigat. Mai grăieşte o dată. Tu eşti? Vino aici la mine.

S-a auzit iar acel sunet grav şi modulat, o serie de sunete părând a veni de la o distanţă de câţiva metri. Nu aveam nici o îndoială, pentru că nu îmi răspunsese în spaniolă; o folosise întotdeauna cu o oarecare rezervă, şi numai când păşea pe lângă mine; dar când mă striga de la distanţă, ea apela instinctiv la propriul ei limbaj misterios şi mă striga aşa cum pasărea strigă păsările. Ştiam că mă invita s-o urmez, dar am refuzat să mă mişc.

— Rima! am ţipat iar, vino la mine aici, că nu ştiu unde să calc şi nu mă pot mişca până când nu vei fi lângă mine şi nu-ţi voi simţi mâna.

Nici un răspuns n-a venit şi, după câteva momente, alarmându-mă, am strigat-o iar.

Atunci, aproape de mine, cu o voce şoptită, tremurătoare, a răspuns: Sunt aici.

Am întins mâna şi am atins ceva catifelat şi umed; era sânul ei şi, ridicând mâna mai mult, i-am simţit părul, lins acum, şiroind de apă. Tremura şi am crezut că răcise din cauza ploii.

— Rima – sărmană copilă! Cât eşti de udă! Ce ciudat să ne întâlnim într-un astfel de loc! Spune-mi, spune-mi Rima, cum m-ai găsit?

— Am aşteptat – am pândit – toată ziua. Te-am văzut venind peste savană şi te-am urmat la oarecare distanţă prin pădure.

— Şi eu m-am purtat atât de urât cu tine! Ah, îngerul meu păzitor, lumina mea în întuneric, cât de tare mă urăsc că te-am făcut să suferi! Spune-mi, dragă, doreai să mă întorc şi să stau iar aici cu tine?

N-a răspuns. Apoi, trecându-mi degetele în jos pe braţul ei, i-am luat mâna într-a mea. Era fierbinte, ca mâna cuiva care avea febră. Am ridicat-o la buze şi apoi am încercat s-o trag la piept, dar ea a alunecat în jos din strânsoarea braţelor mele, la picioare. Am simţit-o acolo, în genunchi, cu capul plecat. Aplecându-mă şi cuprinzând-o cu braţul pe după trup am ridicat-o şi am strâns-o la piept, şi i-am simţit inima bătând nebuneşte. Cu multe vorbe de alint am rugat-o să-mi vorbească; dar singurul ei răspuns a fost: „Vino… vino.” Alunecându-mi iar din braţe şi ţinându-mi mâinile între-ale ei, m-a călăuzit prin tufişuri.

Nu peste multă vreme am ajuns la o cărare deschisă sau o poiană, unde întunericul nu era profund; lăsându-mi mâna, ea a început să păşească cu repeziciune înaintea mea, păstrându-se tot timpul la o asemenea distanţă, încât abia să-i pot zări silueta cenuşie, fantomatică, şi repliindu-se frecvent ca să urmeze cărările naturale şi

deschiderile pe care le cunoştea atât de bine. Am ţinut-o astfel aproape până la capăt, fără să schimbăm un cuvânt şi fără să auzim nici un sunet, cu excepţia potopului continuu de ploaie, care pentru urechile noastre acomodate încetase a mai avea efectul unui sunet, şi a diferitelor zgomote gâlgâite ale nenumăratelor râuleţe. Şi, cu totul pe nepregătite, cum ajunseserăm la un loc mai deschis, o dungă luminoasă a unui foc s-a ivit în faţa noastră, luminând de la uşa întredeschisă a colibei lui Nuflo. Ea s-a întors spre mine doar ca să-mi spună: „Acum ştii unde eşti”, apoi a luat-o la goană înainte, lăsându-mă s-o urmez cum voi putea mai bine.

[10] „Mult mai limpede ca luna / Numai una / tu pe lume te-ai născut” (lb. sp.).

[11] Pasăre venezueleană din specia mierlei, care scoate sunete asemănătoare unui clinchet de clopoţel.

[12] Pasăre viu colorată din America tropicală.

[13] Juan de Mena (1411–1456), poet spaniol.

Capitolul 11

Se petrecuse o bine-venită schimbare cu vremea când m-am trezit, devreme, în dimineaţa următoare; cerul era fără nori şi avea în culoarea lui acea puritate şi acea aparenţă de distanţă infinită vizibile numai când atmosfera este lipsită de orice fel de vapori. Soarele nu răsărise încă, dar bătrânul Nuflo era deja la cenuşă, în mâini şi în genunchi, suflând în tăciunii pe care-i dezvelise până a izbucnit iar flacăra. Atunci Rima a apărut şi a trecut prin încăpere cu pasul repede şi uşor, ieşind pe uşă fără un cuvânt sau măcar o privire în direcţia mea. Bătrânul, după ce a privit spre uşă pentru câteva minute, s-a întors şi a început să mă descoasă, curios în legătură cu aventurile mele din seara trecută. Drept răspuns, i-am relatat cum mă găsise fata pierdut în pădure şi incapabil să mă eliberez din hăţişurile încâlcite.

Şi-a şters mâinile de genunchi şi a chicotit.

— Ai noroc, *señor,* a spus el, că nepoata mea te vede cu ochi atât de buni, pentru că altfel ai fi putut pieri până dimineaţă. Odată ce e lângă tine, nu mai e necesară nici lumina soarelui, a lunii sau a unei lanterne, nici măcar acel mărunt instrument despre care se spune că poate orienta un om în pustietate chiar şi în cea mai întunecată noapte – dacă s-o găsi cineva să creadă astfel de lucruri!

— Da, norocul meu, am recunoscut eu. Sunt chinuit de remuşcări că doar din vina mea sărmana copilă s-a expus la o astfel de vreme.

— O, *señor,* a strigat el nepăsător, să nu te preocupe asta! Ploaia şi vântul, soarele fierbinte, din calea cărora noi ne ferim, pe ea n-o afectează. Nu răceşte, nu face febră, nici măcar când e vorba de malarie.

După ce am mai conversat o vreme, l-am lăsat să se furişeze neobservat la propriile lui treburi şi

am pornit eu însumi în hoinăreală, cu speranţa c-o voi întâlni pe Rima şi o voi convinge să-mi vorbească.

Căutarea mea n-a fost încununată de succes: nici urmă din delicata ei formă fantomatică n-am zărit printre copaci; şi nici o notă de pe melodioasele ei buze n-a venit să mă înveselească. La amiază m-am întors acasă, unde am găsit mâncare pregătită la vedere pentru mine, şi am înţeles că fusese aici în absenţa mea şi că nu uitase de nevoile mele. „Trebuie oare să-ţi mulţumesc pentru asta?" mi-am spus. „Eu îţi cer nectar ceresc pentru hrana celei mai înaripate părţi a naturii mele, şi tu îmi dai un cartof dulce fiert, bucăţi coapte de dovleac uscat la soare şi un pumn de mălai prăjit! Rima! Rima! Zâna mea silvestră, dulcele meu salvator, de ce ţi-e teamă încă de mine? E oare pentru că dragostea se luptă în tine cu aversiunea? Poţi oare tu discerne cu ochii clarvăzători ai spiritului elementele mai brute din mine, şi le urăşti; ori poate vreo falsă imagine m-a făcut să apar exclusiv negru şi rău, dar prea târziu pentru liniştea ta, după ce dulcea boală a iubirii te-a copleşit?"

Dar nu era acolo să-mi răspundă şi astfel, după o vreme, am ieşit iar şi m-am aşezat apatic pe-o rădăcină de copac bătrân, nu departe de casă. Stăteam acolo de un ceas întreg când, brusc, Rima s-a ivit lângă mine. Aplecându-se, mi-a atins mâna, fără să mă privească.

— Vino cu mine, a spus ea şi, întorcându-se, a luat-o cu repeziciune spre extremitatea nordică a pădurii. Părea să fie absolut sigură c-o voi urma, n-a aruncat nici măcar o privire în urmă, n-a făcut nici o pauză în mersul ei rapid; dar eu eram mai mult decât bucuros să mă conformez şi, sărind în sus, am fost repede pe urmele ei. M-a condus pe drumuri mai accesibile, cunoscute ei, cu multe abateri ca să scăpăm de hăţişuri, fără să scoată vreun cuvânt sau să se oprească, până când am ieşit din pădurea deasă şi m-am văzut pentru prima

oară la poalele marii coline, ale muntelui Ytaioa. Aruncând o privire în urmă pentru câteva clipe, ea a făcut un semn cu mâna spre vârf şi imediat a început să se caţere. Aici îi părea iar totul cunoscut. De jos, toate părţile păruseră teribil de accidentate – o harababură sălbatică de uriaşe stânci crestate, amestecate cu o vegetaţie încâlcită formată din copaci, tufişuri şi plante agăţătoare; dar, urmând-o în toate zigzagurile pe care le făcea drumul, s-a dovedit a fi destul de uşor, deşi obosisem grozav din cauza pasului nostru forţat. Culmea avea formă de con, dar am constatat că sus are un tăpşan plat; o arie alungită, de forma unei pere, aproape orizontală, dintr-o rocă moale, fărâmicioasă, cu câteva blocuri şi bolovani din piatră mai tare împrăştiate în jur; vegetaţia lipsea, cu excepţia lichenului cenuşiu de munte şi a câtorva arbuşti pitici şi veştejiţi.

Aici, Rima a rămas în picioare, la câţiva metri de mine, încă vreo câteva minute, parcă pentru a-mi da mie timp să-mi recapăt respiraţia; şi nu ascund că eram bucuros că mă pot aşeza pe o piatră să mă odihnesc. Apoi ea a păşit încet spre centrul platoului orizontal, care avea cam doi acri întindere; ridicându-mă, am urmat-o şi, cocoţându-mă pe un uriaş bloc de piatră, am început să mă uit la marea panoramă ce mi se deschidea în faţă. Ziua era strălucitoare şi fără vânt, doar câţiva nori plutind la mare înălţime deasupra lăsau umbre călătoare peste ţinutul acela sălbatic şi rupt de lume, unde pădurea, mlaştina şi savana se distingeau doar după diferenţa de culoare, precum griurile, verdele şi galbenul pe o hartă. La mare depărtare, cerul orizontului era întrerupt ici şi colo de munţi, dar colinele din jur erau toate sub nivelul nostru.

După ce am privit panorama câteva minute, am sărit jos de pe bolovan şi, rezemându-mă de piatră, am rămas uitându-mă la fată, aşteptând-o să vorbească. Eram convins că avea ceva foarte

important (pentru ea) de comunicat şi că numai nevoia presantă de-a avea un confident, altul decât Nuflo, o făcuse să-şi depăşească timiditatea în ce mă privea; şi m-am hotărât s-o las să-mi spună cum şi când dorea ea. Pentru un răstimp a rămas tăcută, privind în altă parte, dar micile gesturi şi felul cum îşi încleşta şi descleşta degetele arăta că era agitată şi că mintea îi lucra. Brusc, întorcându-se pe jumătate spre mine, a început să vorbească, precipitat şi cu înfocare.

— Vezi, a spus ea, rotind braţul ca să-mi arate întreaga rotunjime a pământului, cât de mare este? Uite! Indicând spre munţii din apus – aceia sunt Vahanas – unu, doi, trei – cei mai înalţi – îţi pot spune cum se numesc – Vahana-Chara, Chumi, Aranoa. Vezi apa aceea? E un râu, numit Guaypero. Din munţii aceia coboară, Inaruna e numele lor, şi-i poţi vedea spre sud – departe, departe.

Şi a continuat astfel, arătând şi numind toţi munţii şi râurile ce se puteau vedea. Apoi, brusc, şi-a lăsat mâinile să cadă pe lângă trup şi a continuat:

— Asta-i tot. Pentru că nu putem vedea mai departe. Dar lumea e mai largă decât atât! Alţi munţi, alte râuri. Nu ţi-am spus despre Voa, râul Voa, unde m-am născut eu, unde a murit mama, unde m-a învăţat preotul, mulţi, mulţi ani în urmă? Toate acestea nu se pot vedea, pentru că sunt atât de departe – atât de departe.

N-am râs de simplitatea ideilor ei, nici n-am zâmbit şi nici n-am simţit vreo pornire de-a zâmbi. Dimpotrivă, am încercat doar o simpatie atât de acută, încât semăna cu durerea, în timp ce îi priveam faţa preocupată, atât de schimbătoare în expresie şi, cu toate aceste schimbări, întrebătoare în fiecare. Nu-mi puteam forma încă nici o idee despre ce voia să comunice ori să descopere, dar, văzând că s-a oprit în aşteptarea unui răspuns, i-am spus:

— Lumea e atât de mare, Rima, încât noi nu putem vedea decât o mică porţiune a ei dintr-un singur punct. Priveşte aici. Cu un băţ pe care îl folosisem pentru a mă ajuta la urcuş am trasat un cerc cu o circumferinţă de vreo cincisprezece sau douăzeci de centimetri pe piatra moale şi în centrul lui am plasat o pietricică. Acesta e muntele pe care ne aflăm noi, am continuat, atingând pietricica: şi această linie care o înconjoară cuprinde tot pământul pe care-l putem vedea de pe vârful muntelui, înţelegi? – linia pe care am trasat-o e linia albastră a orizontului, dincolo de care noi nu putem vedea. Şi în afara acestui mic cerc se află tot tăpşanul muntelui Ytaioa, care reprezintă lumea. Socoteşte, atunci, cât de puţin din lumea aceasta putem noi vedea din acest punct!

— Şi tu ai văzut-o pe toată? a întrebat ea cu însufleţire. Toată lumea? – arătând cu mâna tot platoul stâncos. Toţi munţii, şi râurile, şi pădurile – toţi oamenii din lume?

— Asta ar fi imposibil, Rima; gândeşte-te cât de mare este.

— Asta nu contează. Vino, să mergem împreună – noi doi şi bunicul, şi să vedem toată lumea; toţi munţii şi toate pădurile, şi să cunoaştem toţi oamenii.

— Nu ştii ce spui, Rima. Ai putea spune la fel de bine: Vino, să mergem în soare şi să descoperim tot ce este acolo.

— Tu eşti cel care nu ştie ce spune, a ripostat ea cu ochi strălucitori, care pentru moment s-au oglindit cu totul într-ai mei. Nu avem aripi, ca păsările, ca să zburăm în soare. Nu sunt eu în stare să umblu pe pământ şi să alerg? Nu pot înota? Nu pot eu să urc pe orice munte?

— Nu, nu poţi. Îţi închipui că întreg pământul este ca porţiunea aceasta din faţa ochilor. Dar nu e peste tot la fel. Există râuri largi care nu pot fi trecute înot; munţi care nu pot fi urcaţi; păduri care nu pot fi străbătute – întunecate şi bântuite de

animale periculoase, şi atât de vaste încât tot acest spaţiu din faţa ochilor tăi este doar o picătură în comparaţie cu pământul.

Ea asculta însufleţită.

— Oh, ştii tu toate acestea? a strigat ea, cu o expresie a feţei neobişnuit de luminoasă; apoi, întorcându-se pe jumătate de la mine, a adăugat, cu neîncredere bruscă: Şi doar cu o clipă înainte nu ştiai nimic despre lume – pentru că e aşa de mare! E vreun folos să vorbeşti cu cineva care spune lucruri ce se bat cap în cap?

I-am explicat că eu nu m-am contrazis deloc, că ea n-a interpretat corect cuvintele mele. Ştiam, i-am spus, câte ceva despre caracteristicile generale ale diferitelor ţări ale lumii, ca, de exemplu, cel mai mare lanţ muntos, râuri şi oraşe. De asemenea, câte ceva, dar foarte puţin, despre triburile sălbaticilor. Ea mă asculta cu nerăbdare, ceea ce mă făcea să vorbesc repede, în termeni foarte generali; şi, ca să simplific lucrurile, am considerat că lumea este continentul pe care ne găseam. Părea inutil să mergem dincolo de asta, şi nerăbdarea ei n-ar fi permis-o.

— Spune-mi tot ce ştii, a hotărât ea în momentul în care am terminat de vorbit. Ce e acolo – şi acolo – şi acolo? arătând spre direcţii diferite. Râuri şi păduri – asta nu mă interesează. Doar satele, triburile, oamenii, de peste tot; spune-mi, pentru că trebuie să aflu totul.

— Ar lua prea mult timp să-ţi spun, Rima.

— Pentru că eşti atât de încet. Priveşte cât e de sus soarele! Spune, spune! Ce e acolo? arătând spre nord.

— Toată regiunea aceasta, am spus, rotindu-mi mâinile de la est la vest, e Guayana; şi e atât de mare, că ai putea merge în direcţia aceasta sau aceasta, călătorind luni întregi, fără să vezi capătul Guayanei. Încă va fi tot Guayana; râuri, râuri, râuri, cu păduri între ele şi alte păduri şi râuri mai departe. Şi sălbatici, popoare şi triburi – Guahibo,

Auaricoto, Ayano, Maco Piaroa, Quiriquiripo, Tuparito – să mai numesc alte o sută n-ar avea rost, Rima; sunt cu toţii sălbatici, şi trăiesc împrăştiaţi la mare distanţă în pădure, vânând cu arcul şi săgeata şi cu *zabatana*. Gândeşte-te, deci, cât de mare e Guayana!

— Guayana – Guayana! Nu ştiu eu că toată asta e Guayana? Dar dincolo şi dincolo? Guayana nu se sfârşeşte nicăieri?

— Da; acolo, spre nord, se termină la Orinoco, un râu tumultuos care curge din munţi semeţi; comparaţi cu aceştia, Ytaioa e ca o piatră pe tăpşanul pe care ne-am aşezat să ne odihnim. Trebuie să ştii că Guayana e numai o porţiune, o jumătate din ţara noastră, Venezuela. Priveşte, am continuat, trecându-mi mâna peste umăr ca să-mi ating mijlocul spinării, aici e un făgaş în josul spinării mele, împărţindu-mi trupul în părţi egale. Tot aşa împarte marele Orinoco Venezuela, şi într-o parte a lui e toată Guayana; de cealaltă parte, ţinuturile sau provinciile Cumana, Maturin, Barcelona, Bolívar, Guarico, Apure şi multe altele. Apoi i-am făcut o descriere succintă a jumătăţii de nord a ţării, cu vastele ei câmpii pline de cirezi într-o parte, cu plantaţiile ei de cafea, orez şi trestie de zahăr în cealaltă, şi oraşele ei principale; la urmă de tot Caracasul, veselul şi opulentul mic Paris al Americii. Asta a părut s-o istovească; dar, în momentul în care am încetat să vorbesc şi înainte de-a apuca să-mi umezesc bine buzele uscate, ea a vrut să ştie ce se afla dincolo de Caracas – dincolo de toată Venezuela.

— Oceanul – apă, apă, apă, am spus.

— Acolo nu sunt oameni – în apă; numai peşti, a remarcat ea; apoi, brusc, a continuat: De ce taci – e Venezuela, deci, întreaga lume?

Sarcina pe care mă angajasem s-o duc la bun sfârşit părea să se afle doar la început. Gândindu-mă cum să continui, ochii îmi rătăceau peste tăpşanul pe care ne aflam şi am observat că acest

mic teren de formă neregulată, larg la un capăt şi aproape ascuţit la celălalt, amintea în mare de continentul Americii de Sud.

— Uite, Rima, am început eu, suntem aici, pe pietricica asta mică – Ytaioa; şi linia asta din jurul nostru ne închide înăuntru – nu putem vedea în afară. Acum să ne imaginăm că putem vedea totuşi în afară – că putem vedea întreg tăpşanul de pe munte; şi acesta, ştii, este lumea întreagă. Acum ascultă, iar eu o să-ţi vorbesc despre toate ţările şi munţii mai importanţi, şi râurile, şi oraşele lumii.

Planul pe care îl concepusem presupunea foarte multă plimbare şi nu puţin efort pentru ridicarea şi aranjarea pietrelor, trasări de graniţe şi alte linii; dar mi-a făcut plăcere, căci Rima era aproape de mine tot timpul, urmărindu-mă dintr-un loc într-altul, ascultând tot ce-i spuneam în tăcere, dar cu un interes deosebit; în extremitatea mai largă a tăpşanului am marcat Venezuela, arătând, prin intermediul unei linii lungi, cum o împarte Orinocoul şi marcând de asemenea câteva dintre apele mai mari care se vărsau în acesta. Am mai marcat cu pietre poziţia Caracasului şi pe cea a altor oraşe mai mari; şi m-am bucurat că nu suntem asemenea europenilor, ctitori de oraşe mari, căci pietrele se dovedeau greu de urnit. Apoi au urmat Columbia şi Ecuadorul, la vest; şi, succesiv – Bolivia, Peru, Chile, sfârşind la capătul de sud cu Patagonia, un pământ arid şi rece, mohorât şi dezolant. Am marcat oraşele de litoral cum înaintam spre partea aceea, unde pământul se sfârşeşte şi începe oceanul Pacific, şi nemărginirea.

Apoi, într-o dezlănţuire bruscă a inspiraţiei, i-am descris Cordilierii – uluitorul lanţ lung cât lumea; cu Titicaca mare cât o mare şi vântosul, dezolantul Paramo, unde se află ruinele de la Tiahuanaco, mai vechi decât ale Tebei. I-am amintit oraşele principale – acele bubiţe inflamate şi supurânde care atrag multă atenţie apărând pe un

astfel de trup. Quito, numit – nu din ironie, ci de propriii lui locuitori – Splendidul şi Magnificul; la o asemenea altitudine deasupra pământului încât puţin pare să lipsească ca să-l crezi desprins din ceruri, *de Quito al cielo*[15], cum se spune. Dar despre sublima lui istorie, despre regii şi cuceritorii lui, Haymar Capac cel Puternic şi Huascar, şi Atahualpa Nefericitul, nici un cuvânt. Multe cuvinte – cât de neputincioase! – despre piscuri albe, cu zăpezile lor veşnice; deasupra lui – deasupra acestui ombilic al lumii, deasupra pământului, oceanului, întunecatelor furtuni, zborul condorului. Cotopaxi, cel ce respiră flăcări, ale cărui furioase bombăneli se aud la o mie de kilometri depărtare, şi Chimborazo, Antisana, Sarata, Illimani, Aconcagua – nume de munţi care ne impresionează precum numele zeilor, implacabilii Pachacamac şi Viracocha, cărora le sunt veşnice tronurile de granit. Şi, la sfârşit, i-am arătat Cuzco, oraşul soarelui şi cea mai înaltă aşezare omenească de pe pământ.

Mă lăsasem cu totul purtat de sublimul temei; şi amintindu-mi că auditoriului meu îi lipseşte capacitatea critică, am dat frâu liber fanteziei, uitând pentru moment că un gând sau un sentiment încă nedescoperit îi generase întrebările. Şi, în timp ce vorbeam despre munţi, ea se agăţa de cuvintele mele, urmând paşii mei avântaţi, cu o expresie strălucitoare, cu toată fiinţa ei tremurând de emoţie.

Şi încă mai rămăsese de descris tot acel inimaginabil spaţiu de la răsărit de Anzi; râurile – ce râuri! –, câmpiile verzi care sunt ca marea – nemărginitul ţinut de ape în care nu este nici o bucăţică de pământ – şi zona împădurită. Doar gândul la pădurile Amazonului îmi făcea spiritul să sece. Dacă aş fi putut-o înşfăca şi s-o ridic pe domul Cimborazolui, ar fi văzut o întindere de douăzeci şi cinci de kilometri pătraţi de pământ, atât de larg e orizontul de la acea altitudine. Şi

poate că imaginaţia ei ar fi fost capabilă să-l îmbrace în întregime într-o pădure neîntreruptă. Cu toate acestea, ce mică porţiune ar fi fost din uluitorul întreg – cel al unei zone împădurite de dimensiunile întregii Europe! Toată frumuseţea, toată binecuvântarea, toată maiestatea ar fi fost acolo; dar nu le puteam vedea, nu putem concepe – hai, să îndrăznim! De pe această scenă vastă, ce va fi populată în viitorul îndepărtat de milioane şi miliarde de fiinţe, bipede ca şi noi, naţiunile ce se vor naşte când toate rasele dominante de pe glob şi civilizaţiile pe care le reprezintă vor fi pierit tot atât de total precum cei care au sculptat pietrele vechiului Tiahuanaco – din acest amfiteatru de palmieri pregătit pentru o dramă cum n-a văzut nici unul dintre Nemuritori încă – am pornit pe aripile imaginaţiei; şi am condus-o pe Rima uşor de-a lungul coastei Atlanticului, ascultând tunetele valurilor lui uriaşe şi oprindu-ne din când în când să-i descriu vreun oraş portuar.

Probabil niciodată, de la bătrânul Tata Noe care a împărţit pământul între fiii săi, n-a mai fost ţinut un atât de măreţ discurs geografic; iar când am terminat, m-am aşezat epuizat de efort şi mi-am şters fruntea, bucuros însă că-mi dusesem la bun sfârşit uriaşa sarcină şi satisfăcut că o convinsesem de zădărnicia dorinţei sale de-a vedea întreaga lume.

Entuziasmul îi pălise de-acum. Stătea ceva mai departe de mine, cu ochii aţintiţi spre pământ şi gânditoare. Apoi, într-un târziu, s-a apropiat de mine şi, arătând cu mâna roată, a spus:

— Ce este dincolo de munţi, în partea aceea, dincolo de oraşe, în direcţia asta – dincolo de lume?

— Apă, numai apă. Nu ţi-am spus? am răspuns eu cutezător, pentru că, evident, cufundasem istmul Panama sub apa mării.

— Apă! Peste tot? a insistat ea.

— Da.

— Apă şi apoi nimic? Doar apă – veşnic apă?

N-am mai putut să persist într-o minciună atât de gogonată. Rima era prea inteligentă şi o iubeam prea mult. Ridicându-mă în picioare, am arătat spre munţii îndepărtaţi şi piscurile izolate.

— Priveşte la piscurile acelea, am spus. Tot aşa e şi cu lumea – lumea aceasta pe care ne aflăm noi. Dincolo de apa cea mare care curge în jurul lumii, dar foarte departe, atât de departe că ţi-ar lua luni de zile să ajungi acolo într-o barcă mare, sunt insule, câteva mici, altele tot atât de mari ca această lume. Dar, Rima, acestea sunt atât de departe, atât de imposibil de atins, că nu mai are rost să ne gândim sau să vorbim despre ele. Acestea sunt pentru noi precum soarele şi luna, şi stelele, spre care nu putem zbura. Şi acum aşază-te şi stai lângă mine, căci ştii totul.

Se uita la mine cu ochi neîncrezători.

— Nimic nu ştiu – nu mi-ai spus nimic. Nu ţi-am spus că munţii şi râurile, şi pădurile nu înseamnă nimic? Spune-mi despre toţi oamenii din lume. Vezi! În direcţia aceea e Cuzco, un oraş ca nici un altul în lume – nu aşa mi-ai spus? Despre oameni, nimic. Se deosebesc ei de toţi ceilalţi din lume?

— Îţi voi spune dacă îmi răspunzi tu mai întâi la o singură întrebare, Rima.

S-a tras puţin mai aproape, curioasă să audă, dar fără să spună nimic.

— Promite-mi că-mi răspunzi, am insistat eu şi, cum ea continua să tacă, am adăugat: Să nu te întreb, atunci?

— Spune, a murmurat ea.

— De ce vrei să ştii despre oamenii din Cuzco?

Mi-a aruncat o privire, apoi şi-a ascuns faţa. Pentru câteva clipe a ezitat, apoi, venind mai aproape, mi-a atins umărul şi a spus încet:

— Întoarce-te, nu te uita la mine.

M-am conformat şi, aplecându-se atât de aproape încât i-am putut simţi căldura respiraţiei

pe gât, ea a şoptit:

— Sunt oamenii din Cuzco ca şi mine? M-ar înţelege ei – lucrurile pe care tu nu le poţi înţelege? Ştii?

Vocea ei tremurândă îi trăda agitaţia şi cuvintele ei, mi-am dat seama, relevau motivele acestui act de-a mă aduce pe vârful Ytaioa şi pe cele ale dorinţei ei de-a vizita şi cunoaşte toate popoarele ce populau lumea; începuse să-şi dea seama, după ce mă cunoscuse, de izolarea şi de deosebirea ei de alţii şi, în acelaşi timp, să viseze că poate nu toate fiinţele umane se deosebeau de ea, fiind incapabile să înţeleagă limbajul ei misterios şi să aibă acces la gândurile şi sentimentele ei.

— Pot răspunde la această întrebare, Rima, i-am spus. Ah, nu, sărmană copilă, nu există nicăieri alţii ca tine – nimeni, nimeni. Toţi cei de acolo – preoţii, soldaţii, negustorii, muncitorii, albi, negri, roşii şi metişi; bărbaţi şi femei, bătrâni şi tineri, bogaţi şi săraci, urâţi şi frumoşi –, nici unul n-ar înţelege dulcele grai pe care-l foloseşti tu.

N-a spus nimic şi, privind peste umăr, am văzut că se-ndepărta, cu degetele încleştate şi ochii aţintiţi spre pământ, părând profund descurajată. Sărind în picioare, m-am grăbit s-o ajung din urmă.

— Ascultă! i-am spus, ajungând lângă ea. Ştii tu că mai există şi alţii în lume ca tine, care ar înţelege ce spui?

— Oh, sigur că da! Da – mi-a spus mama. Eram mică atunci când ai murit, oh, mamă, de ce nu mi-ai spus mai multe?

— Dar unde?

— Oh, crezi că n-aş merge la ei dacă aş şti – că aş mai întreba?

— Nuflo ştie?

Ea a clătinat din cap, continuând să păşească înainte.

— Dar l-ai întrebat? am insistat eu.

— Cum să nu! Nu doar o dată – nu doar de o sută de ori!

Brusc s-a oprit.

— Uite, a spus ea, acum ne aflăm iar în Guayana. Şi acolo, în Brazilia, şi în cealaltă parte, spre Cordilieri, e necunoscutul. Şi acolo sunt oameni. Vino, să mergem şi să-i căutăm acolo pe cei din care se trage mama mea. Cu bunicul, dar nu şi cu câinii; ei ar înspăimânta animalele şi ne-ar da de gol, lătrând la oameni cruzi, care ne-ar ucide cu săgeţile lor otrăvite.

— Oh, Rima, nu înţelegi? E prea departe. Şi bunicul tău, sărmanul bătrân, ar muri din cauza efortului şi a foamei, şi a bătrâneţii în vreo pădure străină.

— Dacă moare – bătrânul bunic? Atunci îl vom acoperi cu frunze de palmier în pădure şi-l vom lăsa acolo. Nu va mai exista bunic; doar trupul lui, care trebuie să se transforme în ţărână. Şi se va duce – acolo unde-s stelele. *Noi* însă n-am muri, ci am continua să mergem, să mergem, să mergem.

Continuarea discuţiei nu părea să mai aibă rost. Tăceam, gândindu-mă la ce auzisem – că mai sunt alţii ca ea undeva în acea vastă lume verde, cea mai mare parte din ea atât de imperfect cunoscută, atât de multe regiuni încă neexplorate de omul alb. Adevărat, era ciudat că nici o informaţie despre o astfel de rasă n-a ajuns la urechile vreunui călător; totuşi, Rima însăşi era aici, lângă mine, dovada vie că o astfel de rasă exista. Nuflo ştia probabil mai multe decât era dispus să recunoască; nu reuşisem, după cum s-a văzut, să-i smulg secretul pe căi rezonabile şi nu-l putusem păcăli – să-l storc şi să-l pisez – ca să aflu ceva de la el. Pentru indieni, Rima nu era decât un obiect de frică superstiţioasă – o fiică a vrăjitoarei Didi – şi nu cunoşteau nimic despre originea ei. Iar ea, sărmana fată, avea doar amintirea vagă a câtorva cuvinte auzite în copilărie de la mama ei şi probabil nici acestea corect înţelese.

În timp ce îmi treceau prin minte aceste gânduri, Rima stătea tăcută într-o parte, aşteptând, probabil, un răspuns la ultima ei propunere. Apoi, aplecându-se, a ridicat o pietricică şi a azvârlit-o la vreo trei-patru metri depărtare.

— Ai văzut unde a căzut? a strigat ea, întorcându-se spre mine. Asta e la graniţa Guayanei – nu-i aşa? Să ajungem întâi acolo.

— Rima, cât mă poţi tu necăji! Nu putem ajunge acolo. Totul e o întindere sălbatică, aproape necunoscută omului – o pată albă pe hartă...

— Hartă? – nu folosi cuvinte pe care eu nu le înţeleg.

În foarte puţine vorbe i-am explicat ce voisem să spun; şi mai puţine ar fi fost destule, atât era de ageră la minte.

— Dacă e o pată albă, a ripostat ea imediat, atunci n-ai cunoştinţă de nimic ce ne-ar putea opri – un râu pe care să nu-l putem traversa înot, ori vreun munte mare, ca aceia pe care este Quito.

— Dar se întâmplă să ştiu, Rima, pentru că mi-au povestit indieni bătrâni, că, dintre toate ţinuturile, acesta e cel mai greu de străbătut. Este un râu acolo şi, deşi nu e trecut pe hartă, s-ar dovedi mai de netrecut pentru noi decât vijeliosul Orinoco ori Amazonul. E mărginit de mlaştini întinse bântuite de malarie, năpădit de păduri dense, mişunat de sălbatici şi animale otrăvitoare, astfel că nici indienii nu îndrăznesc să se aventureze acolo. Şi chiar înainte de a ajunge la râu mai e de trecut un lanţ de munţi abrupţi ce poartă acelaşi nume – chiar acolo unde a căzut pietricica ta –, munţii Riolama...

De abia am rostit numele, că o schimbare iute ca fulgerul a trecut peste faţa ei; tot dubiul, neliniştea, susceptibilitatea, speranţa şi descurajarea, alternând una după alta ca nişte umbre, dispăruseră, şi era alertă şi arzând de o nouă emoţie puternică ce i se revărsa în suflet.

— Riolama! Riolama! a repetat ea repede şi cu un ton atât de ascuţit, încât mi-a ţiuit în creier. Acesta-i locul pe care-l caut! Acolo a fost găsită mama mea – acolo sunt ai ei şi ai mei! De aceea mi s-a spus mie Riolama – acesta mi-e numele!

— Rima! am reacţionat eu, uluit de vorbele ei.

— Nu, nu, nu – Riolama. Când eram copil şi m-a botezat preotul, m-a numit Riolama – locul în care fusese găsită mama mea. Dar era lung de pronunţat şi mi s-a spus Rima.

A rămas brusc tăcută, apoi a strigat cu voce pătrunzătoare:

— Şi el a ştiut tot timpul – bătrânul ăsta –, ştia că Riolama era aproape – doar acolo unde a căzut pietricica –, că puteam ajunge acolo!

Vorbind, s-a întors cu faţa spre casă, întinzând mâna în acea direcţie; imaginea ei îmi amintea acum de cea din clipa în care o întâlnisem prima oară, atunci când mă muşcase şarpele; roşul catifelat al irişilor ei lumina ca focul, pielea ei delicată părea să strălucească de un roz intens şi tot corpul îi tremura trădând agitaţia, aşa încât norul înfoiat al părului era în mişcare, parcă răsfirat de vânt.

— Trădător! Trădător! a strigat ea, privind încă în direcţia casei şi făcând gesturi repezi, pasionate. Ştiai totul şi m-ai amăgit în toţi aceşti ani; chiar şi pe mine, Rima, buzele tale m-au minţit! Oh, îngrozitor! S-a mai auzit vreodată de-un asemenea scandal în Guayana? Vino, urmează-mă, să mergem imediat la Riolama. Şi fără să arunce măcar o privire în urmă, să vadă dacă o urmez sau nu, a pornit grăbită înainte şi în câteva minute a dispărut vederii mele, dincolo de buza platoului de vârf.

— Rima! Rima! Întoarce-te şi ascultă-mă! Oh, eşti nebună! Vino înapoi! Vino înapoi!

Dar nu s-a întors, nici nu s-a oprit să mă asculte; şi uitându-mă după ea am văzut-o luând-o în jos pe povârnişul stâncos, ca o vieţuitoare sălbatică şi

agilă beneficiind de copite şi instinct infailibil; şi nu peste multe minute a dispărut printre steiuri şi copacii de dedesubt.

— Nuflo, bătrâne, am spus privind în direcţia colibei sale, n-ai junghiuri în oasele tale bătrâne care să te vestească la timp de furtuna care e pe cale să se abată peste capul tău?

Apoi m-am aşezat să mă gândesc.

[15] „Din Quito la cer” (sp.).

Capitolul 12

S-o urmăreşti pe Rima, impetuoasă şi iute ca o pasăre în coborârea colinei, ar fi fost imposibil; n-aveam nici cea mai mică dorinţă să fiu martor la mătrăşirea bătrânului Nuflo la sfârşit. Era mai bine să-i las să-şi lămurească cearta între ei doi, vreme în care m-am ocupat cu reexaminarea acestor proaspete date din mintea mea, ca să văd cum se potriveau în structura speculativă pe care mi-o construisem în ultimele două sau trei săptămâni. Dar curând mi-am dat seama că se făcea târziu, soarele va dispărea în câteva ore; şi imediat am început să cobor. N-am putut face asta fără câteva jolituri şi destule zgârieturi. După o duşcă rece, pentru care mi-am lipit buzele de stânca neagră pe care se prelingea apa, m-am aşternut la drum spre casă, aţinându-mă pe lângă marginea dinspre sud a pădurii, de frică să nu mă rătăcesc. Străbătusem cam jumătate din distanţa de la poalele colinei la coliba lui Nuflo când a apus soarele. Undeva în stânga mea a izbucnit scandalul de seară al maimuţelor urlătoare, dar după trei sau patru minute a încetat; liniştea care a urmat era sfâşiată la intervale rare de ţipete de păsări aflate în drum spre culcuşul lor printre copacii din adâncul pădurii şi de mai multe sunete minore, ceva mai aproape, ale păsărilor mici, broaştelor şi insectelor. Cerul apusului era acum ca o flacără de culoarea ambrei şi, profilate pe imensul fundal luminos din depărtare, crengile mai apropiate şi mănunchiurile de frunziş păreau negre; pe partea stângă vegetaţia apărea încă de un verde sumbru şi uniform. Nu peste multă vreme noaptea va topi orice culoare şi nu va mai exista nici o lumină, doar aceea a hoinarelor muşte licurici, totdeauna supărătoare pentru drumeţul întârziat într-un loc singuratic,

pentru că, precum *ignis fatuus*[16], sunt ameţitoare pentru vedere şi simţul direcţiei.

Am grăbit pasul cu nelinişte crescândă, când, cu totul pe nepregătite, un mârâit surd ce venea din nişte tufişuri ce se aflau la câţiva metri în faţa mea m-a făcut să mă opresc. În următoarea clipă, câinii, Susio şi Goloso, au ţâşnit din ascunzătoarea lor lătrând furioşi; dar imediat m-au recunoscut şi s-au furişat înapoi. Uşurat, după ce trăsesem o spaimă, mi-am continuat drumul câţiva paşi; apoi mi-am dat seama că bătrânul trebuie să fie şi el pe undeva, de vreme ce câinii rar se dezlipeau de pulpana lui. Întorcându-mă, m-am dus până la locul în care aceştia îmi ieşiseră în cale; şi acolo, după o vreme, am putut desluşi o mogâldeaţă gălbuie când una dintre brute s-a ridicat să mă privească. Zăcuse acolo pe pământ, lângă un tufiş răsfirat, mort şi uscat, dar copleşit de o plantă târâtoare care-i acoperise cu totul coroana teşită precum o cuvertură aruncată peste o masă, ramurile şi frunzele mai zvelte de la capete atârnând peste margini ca un franj adânc crestat. Dar franjul nu ajungea până la pământ şi sub tufiş, în interiorul lui întunecos, am desluşit pata celuilalt dulău; şi după ce m-am uitat înăuntru o vreme, am mai descoperit o formă neagră, lungită, pe care am identificat-o a fi Nulfo.

— Ce faci aici, bătrâne? am strigat. Unde e Rima – n-ai văzut-o? Ieşi de-acolo.

Atunci s-a mişcat şi el, târându-se încet afară, pe toate patru membrele; şi, până la urmă, descotorosindu-se de crengile moarte şi de frunze, s-a ridicat în picioare în faţa mea. Avea o expresie stranie şi răvăşită, barba albă îi era încâlcită, din ea atârnând muşchi şi frunze uscate, ochii i se holbau ca ochii de bufniţă, în timp ce gura i se deschidea şi se închidea, iar dinţii i se izbeau sonor, precum colţii unui mistreţ furios. După ce s-a uitat o vreme la mine în tăcere, în felul acesta descreierat, a izbucnit:

— Blestemată fie ziua în care te-am zărit prima oară, individ din Caracas! Blestemat fie şarpele care te-a muşcat şi veninul lui n-a avut destulă putere ca să te omoare! Ha! Vii din Ytaioa, unde ai stat de vorbă cu Rima? Şi acum te-ai întors la vizuina tigrului să-l batjocoreşti pe acel animal periculos că şi-a pierdut puiul. Nebunule, dacă voiai să nu-ţi rupă câinii carnea ar fi trebuit să-ţi faci plimbarea de seară în altă parte.

Aceste cuvinte furioase n-au avut nici pe departe efectul de-a mă alarma câtuşi de puţin, nici măcar de-a mă surprinde prea mult, deşi până acum bătrânul se dovedise îndatoritor şi respectuos. Atacul lui nu părea a fi chiar atât de spontan; în ciuda manifestării lui violente şi a furiei exprimate în cuvinte, părea mai degrabă să interpreteze un rol pe care îl repetase înainte. Eram furios doar şi, făcând un pas înainte, i-am aplicat o lovitură scurtă cu pumnul în piept.

— Măsoară-ţi cuvintele, bătrâne, i-am spus; nu uita că te adresezi unuia cu un rang mai înalt.

— Ce spui? a ţipat el cu o voce ascuţită, spartă, însoţindu-şi cuvintele cu gesturi emfatice. Crezi că te afli pe caldarâmul Caracasului? Aici nu există poliţie care să te apere – aici suntem singuri în junglă, unde numele şi titlurile nu înseamnă nimic, fiecare suntem la fel.

— Dar unul tânăr, şi celălalt bătrân, i-am întors-o eu. Şi în virtutea tinereţii mele îţi sunt superior. Vrei să te iau de beregată şi să te scutur până scot insolenţa din tine?

— Cum, mă ameninţi cu bătaia? a exclamat, luând el însuşi o poziţie belicoasă. Tu, omul pe care l-am salvat, l-am adăpostit şi hrănit, şi l-am tratat ca pe un fiu! Distrugător al păcii mele, nu m-ai nenorocit destul? Mi-ai furat inima nepoatei şi ai îndepărtat-o de mine; cu o mie de născociri i-ai sucit minţile! Copila mea, îngerul meu, Rima, salvatoarea mea! Cu limba ta cea mincinoasă ai preschimbat-o într-un demon care să mă persecute!

Şi nu eşti satisfăcut, trebuie să-ţi sfârşeşti opera diavolească aplicând lovituri trupului meu istovit. Am pierdut tot ce-am avut, tot! Ia-mi şi viaţa dac-o vrei, căci acum nu mai preţuieşte nimic şi nu mai doresc s-o păstrez! Şi aici s-a aruncat în genunchi şi, deschizându-şi cu un gest violent mantia zdrenţuită la piept, mi-a arătat pieptul gol. Trage! Trage! a zbierat el. Şi dacă nu ai armă, ia cuţitul meu şi înfige-l în această tristă inimă, şi lasă-mă să mor! Smulgându-şi cuţitul din teacă, l-a azvârlit la picioarele mele.

Tot acest spectacol n-a făcut decât să crească mânia şi dispreţul meu; dar, înainte de a apuca să răspund în vreun fel, am zărit o umbră întunecată la o oarecare depărtare îndreptându-se spre noi – ceva cenuşiu şi fără formă, lunecând repede şi fără zgomot, ca o bufniţă mare cu zborul jos printre copaci. Era Rima, şi abia dacă am zărit-o, că era deja lângă noi, înfruntându-l pe bătrânul Nuflo, toată făptura ei tremurând din cauza tensiunii, ochii ei larg deschişi părând luminoşi în acea lumină scăzută.

— Aici eşti! a strigat ea cu tonul acela scurt, răsunător, care era aproape dureros pentru auz. Ai crezut că mi-ai scăpat! Să te ascunzi de ochii mei în pădure! Mizerabile! Nu ştiai că mai aveam nevoie de tine – că nu terminasem cu tine încă? Vrei să fii mânat din urmă până la Riolama, biciuit cu crengi spinoase – să fii tras de barbă până acolo?

Se uita cu gura căscată la ea, în genunchi încă şi ţinându-şi mantia deschisă la piept cu mâinile lui numai piele şi os.

— Rima! Rima! Ai milă de mine! a strigat el disperat. Oh, copila mea, nu pot merge la Riolama, e atât de departe – atât de departe. Şi eu sunt bătrân şi mi-aş găsi moartea. Oh, Rima, fiică a femeii pe care am salvat-o de la moarte, nu ştii ce-i mila? O să mor! O să mor!

— O să mori? Dar nu înainte de a-mi arăta mie drumul spre Riolama. Şi când am văzut Riolama cu ochii mei, atunci poţi muri şi voi fi bucuroasă că ai murit! Şi copiii, şi nepoţii, şi verii, şi prietenii tuturor animalelor pe care le-ai ucis şi cu care te-ai hrănit vor şti că eşti mort şi se vor bucura de moartea ta. Pentru că m-ai îmbrobodit cu minciuni în toţi aceşti ani – chiar şi pe mine – şi nu meriţi să trăieşti! Acum, haide spre Riolama; ridică-te imediat, îţi poruncesc!

În loc să se ridice, el a întins brusc mâna şi a înşfăcat cuţitul de pe jos.

— Vrei deci să mor? a strigat el. Ai fi bucuroasă să mă vezi mort? Ţine-te bine atunci, îmi voi înfige cuţitul sub ochii tăi. De propria mână, Rima, sunt gata să pier acum, înfigându-mi cuţitul în inimă!

În timp ce vorbea, agita cuţitul într-un gest tragic deasupra capului, dar eu n-am făcut nici o mişcare; eram convins că nu avea intenţia să-şi ia propria viaţă – că încă dramatiza. Rima, care era încă incapabilă să înţeleagă un astfel de lucru, a luat-o cu totul altfel:

— A, vrei să te omori singur! a strigat ea. Oh, om stricat, stai numai să vezi ce te aşteaptă după moarte. Mama mea va afla totul acum. Ascultă cuvintele mele şi apoi te poţi omorî.

S-a lăsat şi ea, la rândul ei, în genunchi şi, ridicându-şi mâinile împreunate şi fixându-şi ochii scânteind de indignare spre peticul obscur de cer albastru ce se vedea dincolo de vârfurile copacilor, a început să vorbească repede, în tonuri vibrante şi limpezi. Adresa o rugăciune mamei ei, în ceruri; în timp ce Nuflo asculta absorbit, gura i s-a deschis, ochii i s-au fixat asupra ei, mâna care înhăţase cuţitul s-a lăsat în jos. Ascultam şi eu la rândul meu, cu multă uimire şi admiraţie. Căci fusese timidă şi reticentă cu mine, iar acum, parcă uitând de prezenţa mea, spunea tare secretele cele mai profunde ale inimii ei.

— O, mamă, mamă, ascultă-mă, ascult-o pe Rima, fiica ta iubită, a început ea. Toţi aceşti ani am fost foarte viclean înşelată de bunicul – Nuflo –, bătrânul care te-a găsit. Adesea i-am vorbit despre Riolama, unde trăiai tu cândva, unde sunt cei de-un sânge cu tine, şi el a negat că ar avea vreo cunoştinţă despre un astfel de loc. Uneori spunea că s-ar afla la o distanţă enormă, într-o grozavă sălbăticie plină de şerpi mai groşi ca trunchiurile copacilor celor mari şi de spirite rele şi oameni sălbatici, care-i măcelăresc pe toţi străinii. Alteori afirma că nici n-ar exista un astfel de loc; că ar fi o legendă născocită de indieni; asemenea lucruri mincinoase îmi spunea el mie – Rima, fiica ta. O, mamă, poţi tu înţelege o asemenea viclenie?

Mai apoi un străin, un alb din Venezuela, a apărut în pădurile noastre; acesta e omul care a fost muşcat de şarpe, şi numele lui e Abel: doar că eu nu-i spun pe acest nume, ci îl chem pe alte nume, pe care ţi le-am spus. Dar poate că tu nu asculţi sau n-ai auzit, pentru că eu vorbesc în şoaptă, şi nu ca acum, în genunchi şi solemn. Căci trebuie să-ţi mărturisesc, mamă, că după ce ai murit tu, preotul din Voa mi-a spus de nenumărate ori că, atunci când mă rog, ţie sau oricărui alt sfânt, sau Mamei Cerurilor, trebuie să vorbesc aşa cum m-a învăţat el, dacă vreau să fiu auzită şi înţeleasă. Şi acesta e lucrul cel mai ciudat, de vreme ce tu m-ai învăţat altfel; dar tu trăiai pe atunci, la Voa, şi acum, că eşti în Ceruri, probabil că ştii mai bine. Deci, ascultă-mă acuma, mamă, şi nimic din ce-ţi spun să nu-ţi scape!

Când acest om alb era deja cu noi de câteva zile, mi s-a întâmplat un lucru ciudat, care m-a schimbat, aşa că n-am mai fost Rima, deşi totuşi Rima – atât de ciudat era acest lucru; şi m-am dus adesea la iaz să mă oglindesc în el şi să văd ce s-a schimbat la mine, dar n-am putut vedea nimic deosebit. La început aceasta a pornit din ochii lui trecând într-ai mei, şi m-a umplut aşa cum

fulgerele umplu un nor în ceasul amurgului; după aceea n-a mai venit doar din ochii lui, ci mă copleşea de câte ori îl vedeam, chiar şi de la distanţă, când îi auzeam vocea şi mai ales când m-a atins cu propria-i mână. Când e departe de mine nu-mi aflu liniştea până nu-l văd; iar când îl văd, atunci sunt bucuroasă, şi totuşi atât de înfricoşată şi de tulburată, că mă ascund din calea lui. Oh, mamă, nu se poate relata; căci odată, când m-a cuprins în braţe şi m-a constrâns să-i spun ce simt, el n-a înţeles; şi totuşi simţeam nevoia să i-o spun; apoi mi-am dat seama că se poate spune numai alor noştri, căci ei ar fi înţeles şi mi-ar fi răspuns, şi mi-ar fi spus ce să fac într-o asemenea situaţie.

Şi acum, oh, mamă, mai departe s-a întâmplat ce urmează. M-am dus la bunicul şi la început l-am rugat, apoi i-am poruncit să mă ducă la Riolama; dar n-a vrut, nici n-a dat importanţă celor ce-i spuneam, ci, ori de câte ori îi vorbeam despre asta, se ridica şi fugea de mine; şi dacă îl urmăream, îmi arunca un răspuns confuz şi furios, spunându-mi într-o suflare că trecuse atât de mult de când nu mai fusese la Riolama, încât uitase unde era, şi că nu există un astfel de loc. Şi nu mai ştiam care dintre vorbele lui erau adevărate şi care mincinoase: aşa că ar fi fost mai bine să nu-mi fi dat nici un fel de răspuns; şi nu puteam spera la nici un ajutor de la el. Şi dând astfel greş, şi nefiind nimeni altcineva căruia să-i fi vorbit în afară de străinul acesta, am hotărât să mă adresez lui şi în compania lui să caut prin toată lumea pe cei cărora le aparţin. Asta te va surprinde, mamă, pentru că ţi-am spus de frica ce mă cuprindea în prezenţa lui, făcându-mă să mă ascund când îl vedeam; dar dorinţa mea era atât de mare, încât pentru o vreme mi-am înfrânt frica; aşa că m-am dus la el când stătea singur în pădure, trist pentru că nu mă putuse vedea, şi m-am adresat lui, l-am condus pe vârful Ytaioa, să-mi arate toate ţările din lume de pe vârf. Şi mai trebuie să ştii că mă

cuprinde tremurul în prezenţa lui, nu pentru că m-aş teme de el, aşa cum mă tem de indieni şi de oameni răi; pentru că nu e rău deloc şi e frumos la privit, iar vorbele lui sunt blânde şi dorinţa lui e de-a fi veşnic cu mine, aşa că se deosebeşte de toţi ceilalţi pe care i-am cunoscut, aşa cum şi eu mă deosebesc de toate celelalte femei, în afară doar de tine, o, mamă dulce.

Pe vârful muntelui el mi-a desenat şi mi-a numit toate ţările lumii, munţii cei mari, râurile, câmpiile, pădurile, oraşele; şi mi-a mai vorbit despre popoare, albi şi sălbatici, dar nimic despre neamul nostru. Şi dincolo de capătul lumii e numai apă, apă, apă. Iar când vorbea despre acea parte necunoscută de la marginile Guayanei, pe versanţii Cordilierilor, el a pomenit de munţii Riolama şi astfel am aflat pentru prima oară unde este neamul nostru. Atunci l-am părăsit acolo, pe Ytaioa, căci a refuzat să mă urmeze, şi am alergat la bunicul şi i-am cerut socoteală pentru minciuna lui; iar el, văzând că ştiam totul, a fugit de mine în pădure, unde l-am găsit acum iar, vorbind cu străinul. Şi acum, o, mamă, văzându-se prins şi incapabil să scape a doua oară, a luat un cuţit să se omoare, ca să nu mai trebuiască să mă ia la Riolama; şi aşteaptă doar până termin de vorbit cu tine, căci vreau să ştie ce i se va întâmpla după moarte. Deci, mamă, ascultă-mă bine şi fă ce-ţi spun. După ce s-a omorât şi va veni acolo unde eşti tu, vezi, să nu scape de pedeapsa pe care o merită. Să-l aştepţi cu ochii-n patru când vine, căci e şmecher şi plin de vicleşuguri şi se va strădui să nu dea ochii cu tine. După ce îl vei fi recunoscut – un bătrân, tuciuriu ca un indian, cu barbă albă –, arată-l îngerilor şi spune-le: „Acesta e Nuflo, omul rău care a minţit-o pe Rima.” Să-l ia ei şi să-i pârlească aripile cu foc, ca să nu poată scăpa zburând; şi după aceea îmbrânceşte-l în vreo peşteră sub un munte şi pune o piatră mare, pe care nici o sută de oameni să n-o

poată clinti, peste gura ei, şi lasă-l acolo în întuneric pentru totdeauna!

Terminând, s-a ridicat repede din genunchi şi în acelaşi moment Nuflo, lăsând să-i cadă cuţitul, s-a prosternat la picioarele ei.

— Rima – copila mea, copila mea, asta nu! a strigat el cu o voce gâtuită de teroare, şi-a încercat să-i cuprindă picioarele cu mâinile, dar ea s-a retras din faţa lui cu oroare; totuşi el a continuat să se târască după ea ca o şopârlă schiloadă, implorând-o scârbos să-l ierte, amintindu-i că o salvase de la moarte pe femeia a cărei duşmănie a fost acum invocată împotriva lui şi declarând că va face orice îi ordonă ea şi cu bucurie va pieri în slujba ei.

Era o scenă demnă de milă şi, trecând repede în flancul ei, am atins-o pe umăr şi i-am cerut să-l ierte.

Răspunsul a venit destul de repede; întorcându-se iar spre el, i-a spus:

— Te iert, bunicule. Acum ridică-te şi du-mă la Riolama.

El s-a ridicat, dar numai până a ajuns în genunchi.

— Dar *ei* nu i-ai spus! a zis, recâştigându-şi vocea naturală, deşi încă neliniştită, şi arătând cu degetul mare undeva peste umăr. Ai în vedere, fata mea, că sunt bătrân şi, fără îndoială, voi pieri pe drum. Ce se va alege de sufletul meu în cazul acesta? Căci acum i-ai spus totul ei şi nu va uita.

Ea l-a privit în tăcere câteva momente, apoi, trăgându-se ceva mai la o parte, s-a lăsat să cadă iar în genunchi şi, cu mâinile ridicate şi ochii fixaţi spre spaţiul albastru de deasupra, deja scânteind de stele, s-a rugat iar:

— O, mamă, ascultă-mă, pentru că am ceva de ultim moment să-ţi spun. Bunicul nu s-a omorât, ci mi-a cerut iertare şi a promis să mă asculte. O, mamă, eu l-am iertat, iar el mă va lua acum la Riolama, la ai noştri. Aşa că, mamă, dacă moare în

drumul spre Riolama, să nu i se facă nimic rău, aminteşte-ţi doar că l-am iertat în cele din urmă; şi când vine acolo unde eşti tu, să fie bine primit, pentru că aceasta e dorinţa Rimei, copilul tău.

Imediat ce a doua petiţie a fost înaintată, ea s-a ridicat iar şi s-a angajat într-o discuţie animată cu el, cerându-i s-o ducă fără alte tergiversări la Riolama; dar el, după ce şi-a revenit din spaimă, pretindea că o întreprindere atât de importantă necesită o groază de pregătiri; apoi călătoria va lua cam douăzeci de zile şi, dacă nu se aproviziona cu toată hrana de care avea nevoie, va muri de foame înainte de-a fi parcurs jumătate din distanţă; şi moartea lui ar lăsa-o într-o situaţie mai rea decât cea de dinainte; a sfârşit prin a afirma că n-ar putea porni la drum mai devreme de şapte sau opt zile.

Câtăva vreme am ascultat cu cel mai mare interes această dispută şi până la urmă am trecut iar de partea bătrânului. Sărmana fată îmi relevase în invocarea ei puterea pe care o aveam asupră-i şi exercitarea acesteia a fost o experienţă plăcută pentru mine. Atingând-o iar pe umăr, am asigurat-o că şapte sau opt zile nu erau decât un interval rezonabil pentru pregătirea unei călătorii atât de lungi; ea a cedat imediat şi, după ce a aruncat o singură privire spre faţa mea, s-a cufundat repede în umbrele mai întunecate, lăsându-mă singur cu bătrânul.

În timp ce ne întorceam împreună prin pădurea acum profund întunecată, i-am explicat cum venise întâia oară vorba despre Riolama în conversaţia mea cu Rima, şi atunci el şi-a cerut scuze pentru limbajul violent pe care îl folosise cu mine. Odată această problemă personală rezolvată, el mi-a vorbit despre călătoria ce-i stătea în faţă şi m-a informat confidenţial că intenţiona să-şi pregătească o cantitate de carne uscată şi afumată şi s-o împacheteze într-un sac, cu un codru de pâine de *cassava*, felii de dovleac uscat şi alte astfel de bagatele, ca s-o ascundă de privirea ageră

şi de nările delicate ale Rimei. Apoi a sfârşit cu un lung discurs dezlânat, care, mi-am închipuit eu zadarnic, era menit să ducă la lămuriri cu privire la originile Rimei şi încă ceva despre rudele ei din Riolama; dar nu a dus la nimic altceva decât la exprimarea ideii că fata suferea de un gărgăune ce-i intrase în cap, dar, din moment ce ea era în alianţă cu puterile de sus, în special cu mama ei, care era acum o persoană foarte importantă printre zeii celeşti, era mai înţelept să te supui dorinţelor ei. Înturnându-se spre mine, fără îndoială, ca să-mi facă cu ochiul (gest care mi-a scăpat dat fiind întunericul), a adăugat că era un lucru minunat să ai un prieten la acel tribunal. Cu un mic chicot de autofelicitare a continuat prin a spune că alţii considerau de datoria lor să se conformeze tuturor comandamentelor Bisericii, să contribuie la sprijinirea acesteia, să audieze slujba, să se spovedească din când în când şi să primească iertarea; prin urmare, cei care se afundă în sălbăticie, unde nu există biserici şi nici preoţi să-i absolve, o fac cu riscul de a-şi pierde sufletele. Dar cu el lucrurile stăteau altfel: spera ca la sfârşit să scape de focul purgatoriului şi să meargă direct, cu toate păcatele lui, în paradis – un lucru, a remarcat el, care s-a întâmplat doar la foarte puţini; şi el, Nuflo, nu era un sfânt, şi prima oară îşi găsise adăpost în pustietăţi de foarte tânăr, ca să scape de pedeapsa pe care o merita pentru păcatele lui.

N-am putut rezista tentaţiei de-a remarca totuşi că, pentru un om nepurificat, împărăţia cerurilor s-ar fi dovedit un loc oarecum nepotrivit ca reşedinţă. El răspunse încrezut că se gândise la asta şi că nu avea teamă pentru viitor; că era bătrân şi că, din tot ce observase el privind metodele de guvernământ ale celor care domneau din ceruri peste afacerile pământeşti, îşi formase o idee clară despre acel tărâm şi era convins că, deşi se aflau acolo atâtea glorioase prezenţe, va fi totuşi capabil să se întâlnească cu cele care se vor dovedi mai de

comitet şi care nu-l vor considera mai prejos doar pentru micile lui defecte.

Cum îi intrase în primul rând în cap ideea că Rima ar fi avut capacitatea de a-i netezi lucrurile după moarte, n-aş putea spune; probabil că era efectul puternicei personalităţi a fetei şi unul al credinţei vii ce acţiona asupra unei minţi ignorante şi extrem de superstiţioase; nu mi se păruse nicidecum ridicolă în timp ce ea îi cerea acea favoare mamei ei din ceruri; n-am simţit pornirea să zâmbesc, nici măcar când am auzit ca aripile bătrânului să fie pârlite pentru a nu putea scăpa în zbor. Imaginea ei transpusă, intensa convingere ce vibra în tonurile ei pasionate, sonore, imperialul dispreţ cu care ea, căreia îi repugna orice vărsare de sânge, ea, cea atât de tandră cu toate vietăţile, chiar cele mai periculoase, îl poftise să se sinucidă, dar să asculte întâi cum răzbunarea ei îi va urmări sufletul netrebnic până în lumea cealaltă; claritatea cu care legase ea toate amănuntele problemei, scoţând la iveală cele mai intime secrete ale inimii ei – toate acestea avuseseră un efect ciudat, convingător, asupra mea. Ascultând-o, n-am mai fost omul fără prejudecăţi, fără crez. Ea însăşi era atât de aproape de supranatural, că acesta părea să fi fost adus lângă mine; sentimente indefinibile, care fuseseră latente în mine, s-au trezit la viaţă şi, urmând direcţia ochilor ei divini, sclipitori şi fixaţi spre cerul albastru de deasupra, mi s-a părut că văd acolo o altă fiinţă, o Rima sanctificată, aplecându-şi faţa palidă şi spiritualizată ca să prindă cuvintele înaripate pe care le rostea fiica ei pe pământ. Chiar şi acum, în timp ce ascultam bazaconiile bătrânului, dezvăluind, aşa cum se întâmpla, o minte întunecată de nişte atât de evidente năluciri, nu eram încă cu totul eliberat de straniul efect al acelei rugăciuni. Fără îndoială, era o nălucire; mama ei nu fusese de fapt acolo sus, ascultând ce-i spunea fata. Totuşi, într-un mod misterios, Rima devenise pentru mine, aproape ca şi pentru

superstiţiosul şi bătrânul Nuflo, o fiinţă aparte şi sacră, şi acest sentiment a părut să se amestece cu pasiunea, s-o purifice şi s-o exalte şi s-o facă infinit mai delicioasă şi mai preţioasă.

După ce am tăcut amândoi o vreme, i-am spus:

— Bătrâne, rezultatul grozavei discuţii pe care ai avut-o cu Rima este că ai acceptat s-o duci la Riolama; cât despre faptul ca eu să vă însoţesc, nici unul dintre voi n-a scos un cuvânt.

S-a oprit brusc să se uite la mine şi, deşi era prea întuneric ca să-i pot vedea faţa, i-am simţit uluirea.

— *Señor!* a exclamat el, nu putem merge fără dumneata. N-ai auzit cuvintele nepoatei mele – că numai din cauza dumitale se porneşte în această călătorie nebunească? Dacă nu eşti alături de noi în această întreprindere, atunci, *señor,* trebuie să renunţăm. Dar ce-ar spune Rima la treaba aceasta?

— Foarte bine, merg, dar cu o singură condiţie.

— Care e aceasta? a întrebat el, cu o bruscă schimbare de ton, care m-a avertizat că devenise din nou precaut.

— Că-mi vei spune întreaga poveste despre originea Rimei şi cum ai ajuns să locuieşti cu ea acum în locul acesta izolat, şi cine sunt oamenii aceia pe care vrea să-i viziteze ea la Riolama.

— Ah, *señor,* este o poveste lungă şi tristă. Dar o să ţi-o spun pe toată. Trebuie s-o cunoşti, *señor,* de vreme ce eşti unul de-ai noştri acum; şi când nu voi mai fi aici ca s-o protejez, atunci va fi în seama dumitale. Şi, deşi nu vei fi capabil niciodată să faci mai mult decât bătrânul Nuflo pentru ea, probabil că ea va fi totuşi mai mulţumită; şi dumneata, *señor,* vei fi mai capabil să trăieşti inocent lângă ea, fără să mănânci carne, din moment ce vei avea permanent această rară floare să te încânte. Dar ar lua mult timp să-ţi spun povestea. O s-o auzi pe toată în timpul drumului spre Riolama. Ce altceva am avea de vorbit cât timp vom străbate acea lungă întindere şi când vom sta noaptea lângă foc?

— Nu, nu, bătrâne, nu scapi de mine în felul acesta. Trebuie s-o aflu înainte de-a porni.

Dar era hotărât să-şi păstreze istorisirea până la călătorie şi, după alte câteva încercări, am lăsat-o cum voia el.

[16] „Focul nebunilor", zărit noaptea în păduri; luminiscență vegetală (lb. lat.).

Capitolul 13

În seara aceea, lângă foc, bătrânul Nuflo, în ultima vreme atât de deprimat, acum fericit în amăgirile sale, a fost mai vesel şi mai vorbăreţ ca de obicei. Era un copil care printr-o cuminţire de ultim moment a scăpat de severa pedeapsă ce i se promisese. Dar uşurarea pe care o simţea în inimă era întrecută de cea pe care o simţeam eu; şi, cu excepţia uneia care va urma, seara aceea îmi stăruie în memorie drept cea mai fericită din viaţa mea. Pentru că dulcele secret al Rimei îmi era acum cunoscut; şi chiar inocenţa ei în legătura cu semnificaţia sentimentului care o făcea să fugă de mine ca de un duşman n-a avut alt efect decât că făcea gândul la el de-o încântare şi mai pură.

De data aceasta n-a mai dispărut pe furiş, ca un şoarece timid, spre încăperea ei exclusivă, cum îi era obiceiul, ci a rămas să dea acelei seri o aură specială, şezând destul de departe de foc, în acelaşi colţ întunecos în care o văzusem prima oară înăuntru, când m-am minunat de mult schimbatul ei aspect.

Din acel colţ îmi putea vedea faţa, luminată deplin de zarea focului, în timp ce ea rămânea în umbră, cu ochii apăraţi de genele lăsate. Stând acolo, conştiinţa vie a fericirii mele era ca o înghiţitură de vin tare, delicios, şi efectul ei era ca al vinului, acordând o asemenea libertate inspiraţiei, o asemenea fluenţă, că mereu şi mereu bătrânul Nuflo a fost pus în situaţia să aplaude, strigând că sunt un poet şi cerându-mi să spun tot ce spuneam în rime. Nu puteam face asta ca să-l mulţumesc, neavând eu niciodată prea mare har în arta improvizaţiei – acea neserioasă versatilitate de-a face cuvintele să sune din coadă, pe care oamenii din categoria lui Nuflo o admiră atât de mult în ţara mea; dar mi se părea în acea seară că-

mi puteam exprima adecvat sentimentele numai în acest limbaj sublimat folosit de minţile cele mai rafinate în clipele lor de inspiraţie; şi, ca urmare, am apelat la recitare. Dar nu din vreun modern, nici din poeţii ultimului secol, nici măcar din măreţul secol XVII-lea. Am apelat la romanţe şi balade mai vechi, dulcele viers de odinioară, care, fie vesel, fie trist, pare întotdeauna natural şi spontan, precum cântecul păsărilor, şi atât de simplu, încât chiar şi un copil îl poate înţelege.

Era târziu în noapte când toate romanţele pe care mi le-am amintit sau am ţinut să le recit s-au terminat şi doar atunci Rima a ieşit din colţul ei întunecat şi s-a furişat tăcută spre culcuşul din cealaltă încăpere.

Deşi mă hotărâsem să mă duc cu ei şi-l liniştisem pe Nuflo din acest punct de vedere, jinduiam să aud că mi se cere asta chiar de pe buzele Rimei; şi în dimineaţa următoare s-a ivit ocazia de-a o vedea între patru ochi, după ce bătrânul Nuflo se furişase în pădure urmat de câinii lui. Din clipa plecării lui am supravegheat casa cu atenţie, cum pândeşte cineva un tufiş în care s-a ascuns o pasăre pe care vrea s-o vadă şi din care aceasta poate ţâşni în orice clipă ca să scape nevăzută.

Până la urmă a ieşit şi, văzându-mă în cale, a vrut să se retragă din nou în ascunziş; căci, în ciuda îndrăznelii ei din ziua precedentă, părea acum mai timidă ca oricând când am încercat să-i vorbesc.

— Rima, am spus, îţi aminteşti tu locul în care am vorbit noi amândoi sub un copac, într-o dimineaţă, când ai pomenit de mama ta, spunându-mi că e moartă?

— Da.

— Mă duc acum în acel loc să te aştept. Trebuie să-ţi vorbesc iar, în acel loc, despre această călătorie la Riolama. Şi, cum nu spunea nimic, am adăugat: Îmi promiţi să vii acolo?

A scuturat din cap, întorcându-se pe jumătate din faţa mea.

— Ai uitat de înţelegerea noastră, Rima?

— Nu, a replicat ea; şi apoi, apropiindu-se brusc, a spus în şoaptă: Voi veni acolo, ca să-ţi fac pe voie, şi trebuie să faci şi tu aşa cum îţi cer eu.

— Care ţi-e dorinţa, Rima?

Ea s-a apropiat şi mai mult.

— Ascultă! Trebuie să nu mă priveşti în ochi şi trebuie să nu mă atingi cu mâinile.

— Dulce Rima, trebuie să te ţin de mână când vorbesc cu tine.

— Nu, nu, nu, a murmurat ea, trăgându-se mai departe de mine; şi înţelegând că trebuie să fie cum vrea ea, am acceptat fără entuziasm.

N-am aşteptat prea mult şi a apărut şi ea la locul întâlnirii şi a rămas în faţa mea, ca şi altă dată, pe acelaşi loc cu nisip galben şi curat, încleştându-şi şi descleştându-şi degetele, tulburată ca şi atunci. Doar că acum tulburarea ei era diferită şi mai mare, făcând-o mai timidă şi mai reticentă.

— Rima, bunicul tău te va lua la Riolama. Vrei să vin şi eu cu voi?

— Oh, nu ştii asta? a ripostat ea, cu o privire iute spre faţa mea.

— De unde să ştiu?

Ochii ei priveau în jur neliniştiţi.

— Pe Ytaioa mi-ai spus o sută de lucruri pe care eu nu le ştiam, a spus ea într-un mod vag, dorind probabil să sugereze că, având nişte cunoştinţe atât de mari de geografie, era ciudat că nu ştiam totul, inclusiv gândurile ei cele mai secrete.

— Spune-mi, de ce trebuie să mergi tu la Riolama?

— Ai auzit. Ca să vorbesc cu cei din neamul meu.

— Ce-o să le zici? Spune-mi.

— Ceva ce tu nu înţelegi. Cum să-ţi spun?

— Te înţeleg când vorbeşti în spaniolă.

— Oh, asta nu înseamnă a vorbi.

— Noaptea trecută te-ai adresat mamei tale în spaniolă. Nu i-ai spus totul?

— Oh, nu – nu atunci. Când îi spun totul îi vorbesc altfel, în şoaptă – nu în genunchi şi rugându-mă. Noaptea şi în pădure, şi când sunt singură, îi spun. Dar probabil că nu mă aude; nu e aici, ci acolo sus – atât de departe! Nu răspunde niciodată, dar când voi vorbi cu cei din rândul cărora mă trag, aceştia îmi vor răspunde.

Şi apoi s-a întors dinspre mine ca şi cum nu mai era nimic de adăugat.

— Asta-i tot ce-mi poţi spune, Rima – aceste puţine cuvinte? am exclamat eu. Atât de multe i-ai spus bunicului tău, atât de multe mamei tale moarte, dar mie îmi spui atât de puţine!

S-a întors iar şi, cu ochii aţintiţi în pământ, a răspuns:

— El m-a tras pe sfoară – trebuia să-i spun asta şi apoi să mă rog mamei mele. Dar ţie, care nu înţelegi, ce-ţi pot spune? Doar că nu eşti ca el şi nici ca toţi cei pe care i-am cunoscut la Voa. E cu totul altceva – şi acelaşi lucru. Tu eşti tu, şi eu sunt eu; de ce – ştii?

— Nu; da – ştiu, dar nu-ţi pot spune. Şi dacă îi găseşti pe ai tăi, ce faci – mă părăseşti ca să te întorci la ei? Trebuie să bat tot drumul până la Riolama numai ca să te pierd?

— Unde sunt eu acolo trebuie să fii şi tu.

— De ce?

— Nu văd eu asta acolo? s-a întors ea, cu un gest iute, ca să arate că mi se putea citi pe faţă.

— Vederea ta e ageră, Rima – ageră ca a unei păsări. A mea nu e atât de ageră. Lasă-mă să mă mai uit încă o dată în ochii aceştia sălbatici şi frumoşi şi atunci probabil că voi vedea în ei tot atât de multe câte vezi tu într-ai mei.

— Oh, nu, nu, asta nu! a murmurat ea alarmată, trăgându-se brusc departe de mine; apoi, împurpurându-se brusc, a strigat: Ai uitat înţelegerea – ce mi-ai promis?

Cuvintele ei m-au făcut să mă ruşinez şi n-am avut ce răspunde. Dar ruşinea n-avea nici o putere în comparaţie cu impulsul de a-i strânge frumosul trup în braţe şi de a-i acoperi faţa cu sărutări. Bolnav de dorinţă, m-am întors cu spatele şi, aşezându-mă pe o rădăcină a copacului, mi-am acoperit faţa cu palmele.

Ea s-a apropiat; îi puteam vedea silueta printre degete; apoi faţa şi ochii plini de dor, înţelegători.

— Iartă-mă, dragă Rima, am spus eu lăsându-mi iar mâinile în jos. Am încercat atât de mult să-ţi fiu pe plac în orice. Atinge-mi faţa cu mâna – doar atât, şi voi veni la Riolama cu tine, şi te voi asculta întru toate.

Pentru o clipă a ezitat, apoi a făcut repede un pas lateral, în aşa fel încât să n-o pot vedea; dar ştiam că nu mă părăsise, că stătea exact în spatele meu. Şi, după ce am mai aşteptat o clipă, i-am simţit degetele atingându-mi pielea, uşor, tremurând peste obrazul meu ca aripile catifelate ale unui fluture ce l-ar fi atins în zbor; apoi uşoara atingere aeriană a încetat, iar ea, la fel ca un fluture, a dispărut de lângă mine.

Părăsit, singur în pădure n-am fost fericit. Acea alintătoare, fâlfâită atingere a degetelor ei fusese pentru mine ca un limbaj vorbit, chiar mai elocventă decât toate cuvintele, totuşi dulcea asigurare pe care o purta nu-mi dăduse o deplină satisfacţie; şi când m-am întrebat de ce bucuria nopţii trecute mă părăsise – de ce eram copleşit de această nouă tristeţe când totul mi se arăta promiţător, mi-am dat seama că era din cauză că pasiunea mea crescuse mult în timpul ultimelor câteva ore; crescuse chiar şi în timpul somnului şi nu se mai mulţumea să fie hrănită doar cu contemplarea în gând a farmecelor, morale şi fizice, ale obiectului ei şi cu vise despre viitoare împliniri.

Am ajuns la concluzia că lucrul cel mai bun pentru Rima, ca şi pentru mine însumi, ar fi să-mi

petrec puţinele zile rămase până la începerea călătoriei cu prietenii mei indieni, care trebuie să fi fost neliniştiţi de lunga mea absenţă; şi, în consecinţă, în dimineaţa următoare mi-am luat rămas-bun de la bătrân, promiţându-i să mă întorc în trei sau patru zile, şi apoi am pornit fără s-o văd pe Rima, care părăsise casa mai devreme ca de obicei. După ce am scăpat de pădure, aruncând o privire îndărăt, am zărit fata stând sub un copac izolat şi urmărindu-mă cu acea aură vagă, ceţoasă şi verzuie, pe care o avusese atât de frecvent şi care se vedea în umbra străvezie, la o distanţă nu prea mare.

— Rima! am strigat, alergând înapoi ca să-i vorbesc, dar, când am ajuns la locul cu pricina, ea dispăruse; după ce am aşteptat o vreme, nevăzând şi neauzind nimic care să indice că ea ar fi lângă mine, mi-am reluat drumul, pe jumătate convins că imaginaţia îmi jucase o festă.

Mi-am găsit prietenii indieni din nou acasă şi n-am fost surprins să constat o evidentă schimbare în comportamentul lor faţă de mine. Mă aşteptasem la asta; şi, considerând că ei trebuie să fi ştiut foarte bine unde şi în compania cui îmi petrecusem timpul, nu era de mirare. În timp ce traversam savana în acea dimineaţă am început să mă gândesc pentru prima oară la riscul pe care mi-l luasem. Dar gândul acesta mi-a servit doar ca să mă pregătească pentru o nouă etapă a lucrurilor; căci să mă întorc acum şi să apar în faţa Rimei, demonstrându-mi astfel mie însumi că sunt nu numai o persoană capabilă să uite uneori o promisiune, dar şi un spirit slab şi ezitant, era un lucru despre care nu putea fi vorba nici măcar o clipă.

Am fost primit – nu întâmpinat – destul de paşnic; nici o întrebare, nici un cuvânt despre lunga mea absenţă n-a scăpat cuiva; era ca şi cum un străin ar fi apărut printre ei, unul despre care nu ştiau nimic, fiind prin urmare privit cu suspiciune,

dacă nu chiar cu ostilitate. Am pretins a nu băga de seamă schimbarea şi mi-am vârât neinvitat mâna în ceaun, ca să-mi potolesc foamea, mi-am petrecut, fumând şi picotind în hamacul meu, orele arzătoare care au urmat. Apoi mi-am luat chitara şi am rămas tot restul zilei aplecat peste ea, acordând-o, atingând strunele atât de fin cu vârful degetelor, încât unei persoane aflate la patru metri sunetul trebuie să-i fi părut ca un murmur sau ca bâzâitul unor aripi de insectă; şi acestui abia audibil acompaniament i-am potrivit, cu un ton tot atât de scăzut, un text nou.

În timpul serii, când toţi erau adunaţi sub acoperiş şi mâncasem iar, am pus din nou mâna pe instrument, urmărit pe furiş de toţi acei ochi animalici pe jumătate închişi, şi am ciupit strunele mai tare, cântând cu toată vocea. Am cântat o melodie spaniolă, veche şi simplă, căreia i-am adaptat cuvintele în limba lor – o limbă ce nu avea alte cuvinte decât cele de folosinţă zilnică, în care e atât de greu să exprimi sentimente deosebite şi deasupra comunului. Ceea ce compusesem şi repetasem toată după-amiaza *sotto-voce* era un fel de baladă, povestea extrem de simplă a unui indian ce trăia singur cu tânăra lui familie într-o perioadă de foamete; cum străbate el zi după zi pădurile mute, ca să se întoarcă în fiecare seară cu mâna goală, în afara câtorva fructe veştejite şi verzi în mână, ca să-şi găsească nevasta descărnată, cu ochi mari scormonind încă focul pe care nu gătea nimic, şi copiii cerând de mâncare, arătându-şi oasele tot mai tare prin piele cu fiecare zi ce trecea; şi cum, fără să se întâmple nimic miraculos, fără nici o minune, uscăciunea a trecut şi grădinile şi-au oferit din nou dovlecii, porumbul şi maniocul, fructele sălbatice au dat în pârg, iar păsările s-au întors, umplând pădurea cu ţipetele lor; şi astfel a sfârşit lunga lor înfometare, copiii au devenit rotunjori, jucându-se şi râzând la soare; iar nevasta, care nu mai trebuia să privească lung în

oala goală, a urzit un hamac din iarbă de mătase, decorat cu pene roşu-albastre de papagal; şi în acel hamac nou indianul s-a odihnit îndelung după muncile lui, fumând interminabile ţigări.

Şi când în sfârşit am terminat cu o notă sonoră şi veselă, un oftat lung, involuntar, în încăperea aproape întunecată mi-a arătat că fusesem ascultat cu profund interes; şi, deşi nu fusese rostit nici un cuvânt, deşi eu eram încă un străin aflat sub suspiciune, era limpede că încercarea reuşise şi că, pentru moment, pericolul fusese îndepărtat.

M-am dus la hamacul meu şi am a dormit, dar fără să mă dezbrac. În dimineaţa următoare îmi lipsea revolverul şi am constatat că tocul în care fusese era desfăcut de la centiron. Cuţitul nu-mi fusese luat, probabil pentru că fusese sub mine în hamac în timp ce dormisem. Ca răspuns la întrebările mele, am fost informat că Runi îmi împrumutase arma ca s-o ia cu el în pădure, la vânătoare, şi că mi-o va înapoia diseară. M-am străduit să las impresia că nu dau importanţă, deşi în secret eram destul de neliniştit. Mai târziu, am ajuns la concluzia că Runi avusese de gând să mă ucidă, dar că îl înmuiasem cântând acea poveste indiană şi că prin confiscarea revolverului îmi arăta că acum se mulţumea să mă ţină prizonier. Evenimentele care au urmat mi-au confirmat această bănuială. La întoarcere mi-a explicat cum că ieşise în pădure în căutare de vânat; şi, plecând fără nici un însoţitor, luase revolverul meu ca să-l apere de primejdii – înţelegând pe acelea de sorginte supranaturală; şi că avusese ghinionul să-l piardă prin smârcuri în timp ce urmărea un animal sau altul. I-am răspuns oţărât că nu mă tratase ca pe un prieten; că, dacă mi-ar fi cerut arma, i-aş fi împrumutat-o, dar că luând-o fără permisiune va trebui să mi-o plătească. După ce a meditat o vreme, a spus că, atunci când o luase, eu dormeam adânc, de asemenea, că nu era pierdută de tot; mă

va lua la locul în care îi scăpase din mână şi acolo o vom putea căuta împreună.

Părea să aibă acum sentimente ceva mai prieteneşti pentru mine, cerându-mi chiar să reiau cântecul de seara trecută, aşa că am repetat de la cap la coadă spectacolul, spre satisfacţia tuturor. Dar când a venit dimineaţa nu mai era dispus să mergem împreună în pădure; se afla destulă mâncare în casă, şi revolverul nu păţea nimic dacă mai rămânea o zi în plus unde a căzut. În ziua următoare, aceeaşi scuză; îmi mascam încă nerăbdarea şi suspiciunea în ce-l privea şi am aşteptat, cântând balada pentru a treia oară în acea seară. Apoi m-a condus în pădure cam la o opt kilometri depărtare şi am căutat pistolul pierdut printre tufişuri, eu având puţine speranţe că-l vom găsi, în timp ce el era atent la glasurile păsărilor şi-mi cerea frecvent să stau nemişcat când apărea posibilitatea de-a vâna ceva.

Rezultatul acelei zile pierdute a fost pentru mine hotărârea de a scăpa de Runi cât mai curând posibil, deşi riscam să-mi fac din el un duşman de moarte şi să fiu constrâns a porni în acea lungă călătorie spre Riolama fără altă armă mai bună decât un cuţit de vânătoare. Observasem, fără să las să se vadă, că imediat ce ieşeam din colibă eram urmărit sau ţinut sub observaţie de unul sau altul dintre indieni, aşa că era necesară multă circumspecţie. În ziua următoare mi-am interpelat iar gazda în legătură cu revolverul, spunându-i cu indignare bine jucată că, dacă nu se găseşte, va trebui să-l plătească. Am mers până acolo încât i-am prezentat o listă a obiectelor pe care le voi pretinde, inclusiv un arc cu săgeţi, o *zabatana*, două lănci, şi alte lucruri pe care nu mai trebuie să le numesc, care să mă ajute să fac faţă vieţii ca un sălbatic în pădurile din Guayana. Eram gata să mai adaug o nevastă, dar, cum mi se oferise deja una, nu părea să fie necesar. A păru a fi luat puţin pe nepregătite de valoarea la care îmi echivalam arma

şi a promis să meargă s-o caute iar. Atunci l-am rugat să îl luăm cu noi pe Kua-kó, în ai cărui ochi ascuţiţi aveam mare încredere. El a consimţit şi a hotărât nu prima, ci a doua zi pentru expediţie. „Foarte bine, mi-am spus, mâine suspiciunea lor va fi mai mică şi voi găsi un moment potrivit”; apoi, luându-mi instrumentul primitiv, le-am oferit un vechi cântec spaniol:

Desde aquel doloroso momento[17]

Dar genul acesta de muzică îşi pierduse farmecul pentru ei şi mi-au cerut să le cânt balada pe care o înţelegeau atât de bine, pentru care interesul lor părea să crească cu fiecare interpretare. În pofida neliniştii, m-a amuzat s-o văd pe bătrâna Cla-cla privindu-mă fix, cu ochi de bufniţă, şi mişcând din buze. Povestea mea nu conţinea lucruri neobişnuite, ca ale ei, din vremurile vechi, pe care le istorisea doar ca să-i adoarmă pe cei ce ascultau. Probabil descoperise de-acum că ciudata dulceaţă a melodiei era cea care făcea aspra şi banala pâine de *cassava* a zilei atât de plăcută gustului în expunerea mea. Eram aproape pregătit să primesc propunerea de a-i da lecţii de muzică şi interpretare şi să-i las prin testament şi ultimă dorinţă o chitară. Căci, în ciuda părului ei aspru şi a milioanelor de riduri, mai mult decât oricare sălbatic pe care-l întâlnisem, ea părea să fi sorbit din nedescoperita fântână a tinereţii veşnice de care pomeneşte Ponce de Leon[18]. Sărmana scorpie bătrână!

Următoarea zi era cea de a şasea a absenţei mele de lângă Rima şi una de intensă nelinişte pentru mine, un sentiment pe care reuşeam să-l ascund jucându-mă cu copiii, duelându-mă cu vechiul nostru băţ năzdrăvan sau zdrăngănind zgomotos la chitară. După-amiază, când era cel mai cald şi toţi bărbaţii care se întâmpla să fie înăuntru erau tolăniţi în hamacele lor, i-am cerut lui Kua-kó să vină cu mine la pârâu, să ne scăldăm. A refuzat – mă aşteptasem la asta – şi m-a sfătuit sincer să nu

mă scald în iazul în care obişnuiam s-o fac, căci fuseseră văzuţi pe-acolo câţiva peştişori piranha, care mai mult ca sigur m-ar fi atacat. Am râs de bazaconiile lui şi, luându-mi pelerina, am ieşit pe uşă, fluierând fără griji. El ştia că-mi aruncam totdeauna pelerina peste cap şi peste umeri ca să mă apăr de soare şi de muştele înţepătoare când ieşeam din apă, aşa că nu i-am trezit nici o bănuială şi nici n-am fost urmărit. Iazul era la zece minute de mers de casă; am ajuns acolo cu inima bătând şi, dându-i ocol până acolo unde râul era mai puţin adânc, m-am aşezat să mă odihnesc câteva minute şi să sorb câteva înghiţituri de apă rece din căuşul palmelor. Apoi m-am ridicat brusc, am traversat pârâul şi am început să alerg, aţinându-mă printre copacii cu coroane joase de lângă mal până am ajuns la o viroagă secată, ce se prelungea pe o anumită distanţă în savană. Urmând cursul acesteia, distanţa pe care trebuia s-o parcurg creştea, dar drumul mai direct m-ar fi expus vederii şi asta îl făcea mai periculos. Exagerasem cu viteza în prima parte a drumului şi în scurtă vreme efortul şi soarele fierbinte, la care se adăuga marea mea agitaţie, m-au dat gata. Nu îndrăzneam să sper că evadarea mea trecuse neobservată; îmi imaginam că indienii, neîmpovăraţi cu nici un fel de greutate, erau deja aproape pe urmele mele şi gata să-şi azvârle mortalele lor lănci în spinarea mea. Cu un hohot de furie şi disperare m-am prăbuşit lat cu faţa în jos în albia secată a râului şi pentru două sau trei minute am rămas astfel, epuizat şi emasculat, inima bătându-mi atât de violent, încât întreaga mea făptură tremura. Dacă duşmanii mei ar fi năvălit peste mine atunci, cu gând să mă ucidă, n-aş fi putut ridica nici măcar un deget ca să-mi apăr viaţa. Dar minutele au trecut şi ei n-au venit. M-am ridicat şi mi-am continuat drumul, doar că la pas întins acum, şi, când s-a terminat ferita albie secată, m-am tupilat printre arbuştii pitici şi uscaţi ce se întindeau din loc în loc

la sud de ea; şi când târându-mă, când alergând, oprindu-mă uneori să mă odihnesc şi să privesc înapoi, am ajuns până la urmă la extremitatea sudică a crestei despărţitoare. Restul drumului era pe un teren mult mai uşor, puţin înclinat; şi cu acea mândră pădure verde acum la plină vedere şi cu speranţa crescându-mi cu fiecare clipă tot mai puternică în piept, genunchii au încetat să-mi mai tremure şi am luat-o iar la fugă, aproape fără să mă mai opresc, până când am ajuns şi m-am pierdut în bine-venita umbră.

[17] „Din acel dureros moment” (lb. sp.).

[18] Luis Ponce de Leon – militar şi poet spaniol din secolul al XVI-lea.

Capitolul 14

Ah, întoarcerea aceea la pădurea în care sălăşluia Rima, după o zi atât de agitată, când soarele mai strălucea încă fierbinte la apus şi umbrele verzi ale codrilor erau atât de bine-venite! Răcoarea şi sentimentul de siguranţă au atenuat febra şi agitaţia de care suferisem în savana deschisă, păşeam uşor, oprindu-mă deseori ca să ascult glasul vreunei păsări sau să admir vreo insectă rară, sau o floare carnivoră lucind stelar în umbră, încercam o senzaţie ciudat de plăcută. Mă comparam singur cu un copil care, speriat de ceva ce văzuse în timp ce se juca la soare, a alergat la mama lui ca să-i simtă mâna grijulie pe obraz şi să uite spaima. Şi descriindu-mi ce simţeam în felul acesta, m-am ruşinat puţin de mine însumi şi am râs singur; dar oricum sentimentul era foarte plăcut. În acea clipă Mama şi Natura păreau una şi aceeaşi fiinţă. Şi cum mă aţineam în partea ceva mai rară a pădurii, spre liziera ei dinspre sud, flacăra roşie a soarelui care amurgea se zărea în răstimpuri prin verdele jilav şi profund al frunzişului de sus. Cum lua de la ea fiecare obiect atins o nouă şi minunată strălucire! Într-un punct la mare înălţime, unde frunzişul era rar şi liane şi fire vegetale atârnau ca nişte tendoane rupte dintr-un braţ mort – tocmai acolo, scăldându-se în acea lumină dătătoare de glorie, am observat o pasăre fâlfâind din aripi şi am stat nemişcat să-i văd tribulaţiile. Acum se prindea, cu capul în jos, de cele mai subţiri rămurele, cu aripile şi coada deschise în evantai; apoi, îndreptându-se, trecea de la un zbor ondulatoriu la unul static, căzând mai jos, tot mai jos; acuşi ţâşnea pe verticală cale de şapte metri şi gata să reînceapă fâlfâitul, fandările şi căderile în spaţiu. Era una dintre acele păsări cu penaj lucios şi, cum se mişca încolo şi încoace,

etalându-şi penajul, acesta capta razele şi strălucea o clipă ca sticla ori ca metalul poleit. Brusc, o altă pasăre de acelaşi fel a căzut asupră-i din cer, drept şi iute ca o piatră în cădere; şi prima pasăre a ţâşnit în sus s-o întâmpine pe cea care venea şi, după ce s-au rotit rapid în tandem o clipă, s-au depărtat împreună în zbor, ţipând ascuţit prin pădure, şi s-au pierdut imediat din vedere, în vreme ce ţipetele lor sărbătoreşti răzbăteau înapoi, de fiecare dată tot mai slab.

Le invidiam pe ele, nu aripile lor; în acel moment pământul nu părea fix şi solid sub mine, nici eu legat prin gravitaţie de el. Norii străvezii şi plutitori, însuşi cerul albastru, infinit, nu păreau mai eterice sau mai libere decât mine ori pământul pe care călcam. Colinele scunde, pietroase, din partea dreaptă, pe care le puteam zări în răstimpuri printre copaci, părând acum albastre şi delicate în razele orizontale, nu erau altceva decât proiecţii tălăzuite pe norul călător al pământului; copaci de nenumărate specii – marele *mora*, cecropia şi „lemn verde”, tufişuri de ferigi şi liane suspendate, palmieri înalţi balansându-şi penajul frunzelor pe trunchiuri zvelte – totul era astfel o vagă şi fantastică broderie care acoperea suprafaţa acelui nor plutitor pe care mi se aflau picioarele şi care plutea cu mine în dreptul soarelui.

Când am ajuns la capătul drumului meu, flacăra roşie de seară dispăruse de pe vârfurile copacilor, soarele se aciua, pădurile se întunecau. Nu m-am apropiat de casă dinspre partea uşii, totuşi, într-un fel sau altul, cei dinăuntru mi-au simţit prezenţa, căci au năvălit afară în mare grabă. Rima în frunte, Nuflo în urma ei, dând din mâini şi strigând. Dar, în timp ce mă apropiam, fata a rămas în urmă şi a stat nemişcată, privindu-mă, cu faţa palidă şi trădând puternice emoţii. Nu-mi puteam lua ochii de la expresia ei atât de elocventă: părea că-i pot citi uşurarea şi bucuria amestecate cu surpriza şi ceva ce aducea a frustrare. Era probabil înciudată

c-o luasem prin surprindere, că, după ce mă pândise atâta vreme în pădure, m-am apropiat neobservat tocmai când ea era înăuntru.

— Fericiţi sunt ochii care te zăresc! a strigat bătrânul, râzând zgomotos.

— Fericiţi sunt ai mei c-o pot vedea iar pe Rima, am răspuns eu. Am lipsit multă vreme.

— Multă – după părerea ta, a ripostat Nuflo. Noi ne luasem deja orice speranţă. Ne-am spus că, speriat la gândul călătoriei până la Riolama, ne-ai abandonat.

— *Noi* ne-am spus? a exclamat Rima, faţa ei palidă împurpurându-se brusc. Eu altceva am spus.

— Da, ştiu – ştiu! a zis el uşuratic, dând din mână. Spuneai că e în pericol, că nu-i lăsat să vină, în ciuda dorinţei lui. Acum e de faţă – să vorbească el.

— A avut dreptate, am spus eu. Ah, Nuflo, bătrâne, ai trăit mult şi ai multă experienţă, dar îţi lipseşte revelaţia – n-ai acea viziune interioară care vede mai departe decât ochii.

— Nu, asta nu – ştiu ce vrei să zici, a răspuns el. Apoi, azvârlindu-şi braţul spre cer, a adăugat:

— Acea cunoaştere de care vorbeşti vine de-acolo.

Fata ascultase cu mult interes, mutându-şi privirea de la unul la celălalt.

— Ce! a spus ea brusc, parcă nefiind în stare să se abţină, părerea ta, bunicule, este că îmi spune *ea* – când e vorba de un pericol – când se va opri ploaia – când va porni vântul – totul? Eu nu întreb şi nu ascult, stând trează noaptea? Ea e totdeauna mută, ca stelele.

Apoi, arătând spre mine cu degetul, a încheiat:

— *El* ştie atâtea lucruri! Cine i le spune *lui?*

— Dar fă diferenţa, Rima. Nu deosebeşti între mare şi mic, a replicat el încrezut.

Noi ştim o mie de lucruri, dar există lucruri pe care orice om care are cap le poate învăţa. Cunoaşterea ce vine din senin nu-i la fel – e mai

importantă şi e miraculoasă. Nu-i aşa, *señor?* a sfârşit el, adresându-mi-se mie.

— Deci, îmi rămâne mie să hotărăsc? am întrebat eu, cu ochii spre fată.

Dar, deşi aceasta era cu faţa spre mine, a refuzat să-mi întâlnească privirile şi a rămas mută. Mută, dar nu mulţumită: se mai îndoia încă şi prinsese probabil în tonul meu ceva ce-i întărea dubiul.

Bătrânul Nuflo îi înţelesese atitudinea.

— Uită-te la mine, Rima, a spus el, sumeţindu-se. Eu sunt bătrân, el e tânăr – nu ştiu eu cel mai bine? Am spus şi-am hotărât.

Aceeaşi expresie neconvinsă, şi faţa ei s-a îndreptat spre mine întrebătoare.

— Eu să hotărăsc? am repetat eu.

— Cine, atunci? a spus ea până la urmă, vocea ei fiind abia mai mult decât un murmur; se distingea totuşi un reproş în tonul ei, de parcă ar fi fost obligată la un discurs nesfârşit, la care şi eu o silisem în mod tiranic.

— Atunci, deci, hotărăsc eu, am spus. Fiecăruia dintre noi, ca de altfel fiecărei specii de animale, chiar şi păsărilor celor mici şi insectelor, ca şi fiecărei specii de plante, ni s-a dat ceva specific – un parfum, o melodie, un instinct special, o artă, o cunoaştere, pe care alte specii nu le au. Şi Rimei i s-a dat această agerime a minţii şi puterea de-a percepe lucrurile de la distanţă; şi e a ei, după cum iuţeala, graţia şi culoarea strălucitoare şi schimbătoare sunt ale colibriului; aşa că nu are nevoie de cineva din înalturi s-o instruiască.

Bătrânul a ridicat din umeri şi a clătinat din cap; iar ea, după o privire fugară şi timidă spre faţa mea şi cu o urmă de zâmbet fluturându-i pe buzele delicate, s-a întors şi a intrat în casă.

Prin acea ultimă privire m-am simţit convins că mă înţelesese; cuvintele mele îi aduseseră într-un fel sau altul uşurarea; puternică aşa cum era credinţa ei în supranatural, părea în aceeaşi măsură gata să renunţe la acesta când i se oferea o ocazie

potrivită, aşa cum scăpa de terna rochie de bumbac şi de manierele supravegheate pe care le aborda înăuntru. Religia şi rochia de bumbac erau, evident, rămăşiţe ale începuturilor de educaţie primite în aşezarea de la Voa.

Bătrânul Nuflo, oricât ar părea de ciudat, s-a dovedit mai presus de propriul cuvânt. În loc să inventeze noi motive de amânare, cum îmi imaginasem că va proceda, el m-a informat că pregătirile lui de călătorie erau aproape complete, că aşteptase doar întoarcerea mea pentru a o lua din loc.

Rima ne-a părăsit curând în modul ei obişnuit, şi atunci, stând de vorbă lângă foc, i-am relatat despre sechestrarea mea de către indieni şi despre pierderea revolverului, lucru pe care-l consideram deosebit de grav.

— Nu pari să-i dai prea mare importanţă, am spus observând că ia pierderea cu mult sânge rece. Şi totuşi nu ştiu cum mă voi apăra în cazul unui atac.

— Nu mă tem de nici un atac, a spus el. Mi se pare totuna dacă ai un revolver, ori mai multe revolvere, carabine şi săbii, sau nici un revolver – nici o armă. Şi asta pentru un motiv foarte simplu. Câtă vreme Rima e cu noi şi atât timp cât ne străduim s-o ajutăm în problemele ei, suntem apăraţi de sus. Îngerii, *señor,* vor veghea asupra noastră zi şi noapte. Ce nevoie am avea deci de arme, în afară de-a ne procura hrana?

— De ce nu ne-ar procura îngerii şi hrana? am spus eu.

— Nu, nu, asta-i altceva, a ripostat el. Asta-i un lucru mărunt şi obişnuit, o necesitate comună tuturor creaturilor, pe care toate ştiu s-o ducă la îndeplinire. Nu poţi aştepta ca un înger să alunge un nor de ţânţari sau să-ţi culeagă o căpuşă din păr. Nu, domnule, poţi vorbi dumneata de daruri naturale şi să încerci s-o faci pe Rima să creadă că este ceea ce este şi ştie ce ştie pentru că, asemenea

unui colibri sau unei plante cu un anumit parfum, a fost făcută aşa cum e. E greşit şi, iartă-mă că ţi-o spun, nu-i frumos din partea dumitale să-i bagi în cap astfel de poveşti.

Am răspuns, cu un zâmbet:

— Ea însăşi pare a se îndoi de cele în care crezi tu.

— Dar, *señor,* la ce te aştepţi de la o fată ignorantă ca Rima? Ea nu ştie nimic, sau foarte puţine, şi nu ascultă un sfat rezonabil. Dacă ar rămâne liniştită înăuntru, cu părul împletit, şi s-ar ruga şi ar citi din catehism, în loc să alerge peste tot după flori, păsări şi fluturi, ori alte asemenea nimicuri, ar fi mai bine pentru noi amândoi.

— În ce fel, bătrâne?

— Păi, e limpede că, dacă ar cultiva compania celor care o înconjoară – vreau să spun aceia care vin din partea sfintei sale mame – şi sunt gata să-i îndeplinească toate poruncile, am putea-o duce cu toţii mai bine în acest colţ de lume. De exemplu – Runi şi oamenii lui. De ce să locuiască aceştia atât de aproape de noi numai ca să fie o veşnică primejdie, când ar fi foarte simplu să trimită o epidemie de vărsat sau altă boală şi să-i lichideze?

— Şi nu i-ai sugerat niciodată aşa ceva nepoatei tale?

A părut surprins şi mâhnit de întrebare.

— Da, de multe ori, *señor,* a spus el. N-aş fi un creştin adevărat dacă n-aş fi făcut-o. Dar de câte ori aduc vorba îmi aruncă o privire şi dispare, ca să n-o mai văd toată ziua, iar când o văd, refuză până şi să-mi răspundă – atât de perversă, de proastă e în ignoranţa ei; căci, aşa cum poţi vedea singur, n-are habar şi nici nu-i pasă de cele mai importante lucruri mai mult decât unei musculiţe colorate care zboară aiurea toată ziua, fără nici o ţintă.

Capitolul 15

În ziua următoare eram devreme la treabă, Nuflo adunase deja, uscase şi transportase într-o ascunzătoare cea mai mare parte din roadele grădinii sale. Era hotărât să nu lase nimic la îndemâna nici unui grup rătăcitor de sălbatici care ar fi putut vizita casa în lipsa noastră. Nu-i era teamă de vreo vizită a vecinilor; n-aveau de unde şti, spunea el, că el şi Rima lipseau din pădure. Mai rămăseseră să fie adăpostite câteva vase mari de pământ, umplute cu porumb decorticat, fasole şi fâşii uscate de dovleac. Ridicând unul dintre aceste vase şi cerându-mi să-l urmez cu altul, a pornit înainte prin pădure. Am parcurs o distanţă de cinci sau şase sute de metri; apoi am luat-o în josul unui platou foarte abrupt, aproape de marginea pădurii, pe partea dinspre apus; ajungând la poale, am urmat răzorul încă puţin şi atunci mi-am dat seama că mă aflu din nou pe fundul râpei în care mă aruncasem cu atâta disperare în seara aceea furtunoasă, după ce mă muşcase şarpele. Nuflo, strecurându-se tăcut şi uşurel în faţa mea prin tufişuri, dovedea o precauţie şi o discreţie în apropiere de acest loc asemănătoare celor ale unei găini bătrâne şi înţelepte când trece pe la cuibarul ei ascuns ca să ouă un ou. Şi aici era cuibarul lui, ascunzătoarea lui cea mai secretă, pe care probabil nu mi-o dezvăluia nici mie fără un acut conflict interior, în ciuda faptului că destinele noastre erau de-acum legate. Partea de bază a malului era formată dintr-o stâncă; în el, cam la trei–patru metri deasupra pământului, dar uşor accesibilă de jos, se afla o cavitate naturală destul de largă ca să adăpostească toată averea lui mobilă. Aici, în afară de provizii, adunase deja o cantitate de frunze uscate de tutun, armele lui rudimentare, ustensilele de gătit, frânghii, rogojini şi alte obiecte. Am mai

făcut două sau trei drumuri cu vasele rămase, după care am fixat o lespede de piatră la intrare, care era, din fericire, îngustă, am cârpit crăpăturile cu lut şi le-am acoperit cu muşchi pentru a ascunde toate urmele muncii noastre.

Spre seară, după ce ne-am refăcut forţele cu o siestă prelungită, Nuflo a scos din altă ascunzătoare doi saci; unul cântărind vreo zece kilograme şi conţinând carne uscată şi afumată, de asemenea untură şi răşină pentru iluminat şi alte câteva mărunţişuri. Acesta era bagajul lui; celălalt sac, care era mai mic şi conţinea grâu prăjit şi fasole uscată, îmi era destinat mie.

Bătrânul, grijuliu în toate mişcările pe care le făcea, comportându-se totdeauna de parcă ar fi fost înconjurat de spioni invizibili, a amânat plecarea până după lăsarea întunericului. Atunci, ocolind pădurea prin marginea ei de vest, am lăsat Ytaioa în dreapta şi, după ce am străbătut un teren aspru şi dificil doar cu lumina stelelor deasupra noastră, am văzut un şters răsărit de lună, nu mult înaintea zorilor. Direcţia noastră fusese spre nord-est la început; acum o lua spre est, cu savane largi şi uscate şi petice izolate de pădure, cât puteam vedea înaintea noastră. Drumul a fost obositor în prima noapte, obositoare şi aşteptarea în prima zi, când am stat la umbră în orele lungi şi fierbinţi, persecutaţi de mici insecte muşcătoare; dar zilele şi nopţile care au urmat au fost cu mult mai rele, când vremea s-a înrăutăţit cu o arşiţă intensă şi frecvente averse grele de ploaie. Singura compensaţie la care sperasem eu şi care ar fi uşurat extremele incomodităţi de care sufeream mi se refuza. Rima nu era mai mult pentru mine ori cu mine acum decât fusese în acele năbădăioase zile în pădurile ei de baştină, când fiecare tufiş, buturugă, încâlcită plantă târâtoare sau colonie de ferigi se aliaseră într-un complot ca să mi-o ascundă vederii. E adevărat că uneori, în timpul zilei, putea fi văzută la o distanţă la care-i puteai

vorbi, aşa că i-am putut adresa câteva cuvinte, dar nu puteam spune că suntem împreună şi eram tovarăşi de drum precum păsările ce zboară independent în aceeaşi direcţie, nu chiar atât de departe una de alta încât să nu se poată uneori auzi sau vedea. Pelerinul în deşert este uneori însoţit de o pasăre, şi pasărea, cu mişcările ei mai libere, îl va lăsa adesea cale de cinci kilometri în urmă, lui părându-i-se că a pierdut-o, ca să se întoarcă apoi şi să-şi arate iar forma; căci nu pierduse nici o clipă din vedere ori din minte călătorul care se târa încet pe pământ. Cam în acest mod imprevizibil ne ţinea Rima tovărăşie. Un cuvânt, un semn de la Nuflo era de ajuns ca ea să ştie direcţia de urmat; pădurea de departe sau muntele de şi mai departe pe lângă care trebuia să trecem. Se grăbea înainte şi dispărea din vedere, şi când era o pădure în cale, ea o explora, odihnindu-se la umbră şi găsindu-şi singură mâncarea; dar invariabil ajungea înaintea noastră la fiecare loc de odihnă sau popas.

Am văzut sate de indieni în timpul călătoriei, dar le-am ocolit; şi, în acelaşi mod, dacă zăream indieni călătorind sau aşezându-şi tabăra la o anumită distanţă înainte, schimbam direcţia sau ne ascundeam pentru a nu fi zăriţi. Doar o singură dată, la două zile după ce pornisem la drum, am fost obligaţi să vorbim cu străini. Tocmai dădeam ocol unui deal, când ne-am trezit dintr-odată faţă în faţă cu trei persoane ce călătoreau în direcţie opusă – doi bărbaţi şi o femeie, şi printr-o stranie fatalitate s-a întâmplat ca în acel moment Rima să fie cu noi. Am stat o vreme de vorbă cu aceşti oameni, care erau evident surprinşi de apariţia noastră şi voiau să ştie cine suntem; dar Nuflo, care le vorbea limba ca unul de-ai lor, era prea viclean să dea un răspuns clar. Ei, din partea lor, ne-au spus că fuseseră să-şi viziteze o rudă la Chandi, un râu aflat la trei zile de drum în faţa noastră, şi se întorceau acum în satul lor, la Baila-baila, la două zile dincolo de Parahuari. După ce

ne-am despărţit de ei, Nuflo a fost agitat şi muncit de gânduri tot restul zilei. Aceşti oameni, a spus el, vor poposi probabil în vreun sat din Parahuari, unde mai mult ca sigur că vor da o bună descriere a grupului nostru, aşa că s-ar putea să ajungă la ştiinţa antipaticului nostru vecin Runi vestea că am părăsit Ytaioa.

Alte incidente din lunga şi obositoarea noastră călătorie nu merită relatate. Stând sub vreun copac umbros în timpul orelor de arşiţă, cu Rima destul de departe cât să nu ne poată auzi, sau noaptea la foc, bătrânul mi-a spus puţin câte puţin şi cu multe digresiuni, mai ales asupra subiectelor sacre, ciudata poveste a vieţii fetei.

Cam cu şaptesprezece ani în urmă – Nuflo nu avea o metodă sigură după care să măsoare scurgerea timpului –, când el se apropia deja de bătrâneţe, făcuse parte dintr-un grup de nouă inşi care-şi duceau traiul chiar prin această parte a Guayanei prin care călătoream noi acum; ceilalţi, mult mai tineri ca el, erau la fel de certaţi cu legislaţia Venezuelei şi fugari din calea justiţiei. Nuflo era şeful acestei bande, căci se întâmplase că el îşi petrecuse o mare parte a vieţii în afara graniţelor civilizaţiei şi putea vorbi limba indienilor, cunoştea această parte a Guayanei în amănunt, dar, după propriile mărturisiri, nu se împăca foarte bine cu ei. Erau oameni cruzi, disperaţi, ale căror pofte rele abia dacă fuseseră aţâţate de crimele pe care le comiseseră deja; în timp ce el, cu poftele istovite, neputând uita multele lui nelegiuiri, şi cu o vie convingere despre adevărul a tot ce fusese învăţat în copilărie – căci Nuflo era mai mult decât religios din fire –, devenise acum şovăielnic şi nu dorea altceva decât să se împace cu Cerul. Această diferenţă de atitudine îl făcea morocănos şi certăreţ cu tovarăşii săi; iar aceştia, spunea el, l-ar fi omorât fără remuşcări dacă nu le-ar fi fost atât de folositor. Planul lor favorit era să se aţină în preajma vreunei

aşezări mici şi izolate, ţinând-o sub supraveghere, şi când marea majoritate a bărbaţilor erau plecaţi, să se năpustească asupra acesteia şi să-şi facă mendrele. Odată, nu mult după o astfel de incursiune, s-a întâmplat că o femeie pe care o răpiseră, devenind o povară pentru ei, a fost aruncată în râu la crocodili; dar, pe când era târâtă în jos spre apă, ea şi-a îndreptat privirile spre cer şi cu voce tare i-a cerut lui Dumnezeu să-şi abată pedeapsa asupra ucigaşilor ei. Nuflo afirma că el nu luase parte la această neagră faptă; cu toate acestea, implorarea muribundei adresată lui Dumnezeu i s-a întipărit în minte; se temea că rugăciunea şi-ar fi putut atinge ţinta şi că „persoana" delegată să execute mai târziu răzbunarea – după un număr necesar de zile, desigur – să nu procedeze cumva după principiul vechiului proverb – Spune-mi cu cine te însoţeşti, ca să-ţi spun cine eşti – şi să pedepsească nevinovatul (adică pe el, dacă v-aţi dat seama) împreună cu vinovaţii. Dar, deşi îngrijorat în ce privea situaţia lui spirituală, nu era încă pregătit s-o rupă cu tovarăşii lui. A crezut că e mai potrivit s-o tărăgăneze şi să încerce să-i convingă că ar fi o nesocotinţă să mai atace altă aşezare creştină câtăva vreme de aici înainte; că în acest răstimp şi-ar putea găsi o anumită plăcere, dacă nu prea mult câştig, înturnându-şi atenţia asupra indienilor. Păgânii, a spus el, sunt duşmanii naturali ai lui Dumnezeu şi, astfel, un vânat normal pentru orice creştin. Ca să n-o mai lungim, banda de creştini a lui Nuflo, după câteva aventuri încununate de succes, a suferit un revers care le-a redus numărul de la nouă la cinci. Fugind din calea duşmanilor, au căutat adăpost la Riolama, o zonă nelocuită, unde s-au putut descurca timp de câteva săptămâni din vânat, care se găsea din abundenţă, şi fructe sălbatice.

Într-o zi, la amiază, în timp ce urcau pe un munte la extremitatea sudică a lanţului Riolama,

cu intenţia de-a arunca o privire la ţinutul de dedesubt, Nuflo şi tovarăşii lui au descoperit o peşteră; şi constatând că e uscată, fără ocupanţi de sorginte animală, cu o bază orizontală, au hotărât imediat s-o facă adăpostul lor pentru un sezon. Lemne de foc şi apă erau la o aruncătură de băţ; de asemenea, erau bine aprovizionaţi cu carne afumată, de la un tapir pe care-l măcelăriseră cu o zi sau două înainte, aşa că îşi puteau permite să se odihnească o vreme într-un adăpost atât de confortabil. Nu departe de peşteră au făcut un foc pe piatră, ca să prăjească vreo câteva bucăţi de carne pentru prânz; în timp ce erau astfel ocupaţi toţi deodată, cineva a scos un strigăt de uluire şi, ridicând ochii, Nuflo a zărit, stând în picioare la câţiva paşi şi privindu-i cu surpriză şi teamă în ochii larg deschişi, o femeie de o frumuseţe răpitoare. Singurul şi precarul veşmânt pe care-l purta era mătăsos şi alb precum zăpada pe piscul unui munte înalt, dar zăpada când o atinge soarele în amurg şi-i dă o delicată culoare schimbătoare, ca focul. Părul ei negru era ca un nor din care se detaşa faţa, iar capul îi era înconjurat de o aureolă precum cea a unei sfinte într-o pictură, doar că mai frumoasă. Căci, spunea Nuflo, o pictură e o pictură, şi aceasta era o realitate, ceea ce e mult mai mult. Văzând-o, el a căzut în genunchi şi şi-a făcut semnul crucii; şi tot timpul ochii ei, plini de uimire şi strălucind de o asemenea stranie splendoare încât el nu le putea susţine privirea, erau fixaţi asupra lui, şi nu asupra celorlalţi; şi el şi-a dat seama că venise să-i salveze sufletul, aflat în primejdia pierzaniei din cauza întovărăşirii lui cu oameni certaţi cu Dumnezeu şi cu totul răi.

Dar în acea clipă, tovarăşii lui, revenindu-şi din uluire, au ţâşnit în picioare şi cerească femeie s-a făcut nevăzută. În spatele locului în care stătuse, la nici doisprezece metri distanţă de ei, era o crăpătură uriaşă în munte, cu laturile ei abrupte şi crestate îmbrăcate în tufişuri spinoase; bărbaţii

strigau acum că pe acolo scăpase şi s-au năpustit după ea de-a valma.

Nuflo a strigat după ei că le apăruse în faţă o sfântă şi că ceva îngrozitor se va abate asupra lor dacă permit vreunui gând necurat să le pătrundă în inimă; dar ei l-au luat în zeflemea la aceste cuvinte şi curând nici nu s-au mai auzit, în timp ce el, tremurând de frică, a rămas să se roage la femeia care li se arătase şi îl privise cu ochi atât de ciudaţi, ca să nu-l pedepsească pentru păcatele celorlalţi.

Nu peste multă vreme bărbaţii s-au întors, dezamăgiţi şi morocănoşi, căci dăduseră greş în căutarea femeii; şi, probabil, cuvintele de avertizare ale lui Nuflo îi făcuseră să renunţe la urmărire prea devreme. În orice caz, păreau cam stânjeniţi şi au luat hotărârea să renunţe la peşteră: în scurtă vreme au părăsit locul şi au campat în noaptea aceea la o distanţă considerabilă de munte. Dar nu erau mulţumiţi: le trecuse teama, dar nu şi fiorii unei pofte vicioase; şi, până la urmă, după ce şi-au comparat impresiile, au ajuns la concluzia că scăpaseră o pradă grozavă din cauza laşităţii lui Nuflo; când acesta i-a dojenit, ei au început să profereze blasfemii la adresa tuturor sfinţilor din calendar şi chiar l-au ameninţat cu violenţa. Temându-se să mai rămână în compania unor oameni atât de nelegiuiţi, a aşteptat doar până când aceştia au adormit, apoi s-a ridicat prevăzător, s-a servit cu grosul proviziilor şi a luat-o la sănătoasa, sperând din toată inima că, după ce îşi vor fi pierdut ghidul, vor pieri cu toţii în scurtă vreme.

Găsindu-se de unul singur acum şi stăpânul propriilor acţiuni, Nuflo încerca o teribilă nelinişte, căci, deşi inima îi era copleşită de cea mai teribilă spaimă, îl îmboldea totuşi irezistibil să se întoarcă în munte, să caute iar acea fiinţă sacră ce i se arătase şi fusese alungată de brutalii lui camarazi. Dacă asculta de acea voce interioară, va fi mântuit; dacă îi rezista, nu mai exista speranţă pentru el şi,

asemenea celor care aruncaseră femeia la crocodili, va fi pierdut pentru totdeauna. Până la urmă, în ziua următoare, s-a întors, deşi nu fără teamă şi tremurături, şi s-a aşezat pe o piatră chiar acolo unde stătuse să-şi prăjească carnea de tapir cu o zi înainte. Dar a aşteptat zadarnic şi până la urmă acea voce dinăuntrul său pe care o ascultase până acum a început să-l îmboldească să coboare în crăpătura aceea ca o vale, în josul căreia femeia scăpase de ortacii lui, şi s-o caute acolo. Prin urmare, s-a ridicat şi a început să coboare prevăzător şi încet dincolo de stâncile ascuţite şi crăpate, printr-o masă densă de tufişuri şi plante târâtoare. La fundul crevasei, un torent repede şi limpede de apă alerga înspumat şi gălăgios prin albia lui de piatră; dar înainte de-a ajunge la acesta, când mai avea douăzeci de metri până la el, a tresărit desluşind un geamăt slab printre tufişuri şi, uitându-se în jur ca să vadă de unde provine, a găsit minunata femeie – salvatoarea lui, după cum îi spunea. Acum nu stătea în picioare, nici nu era în stare, ci pe jumătate culcată printre pietrele dure; un picior pe care şi-l scrântise în acea impetuoasă năpustire în josul coborâşului abrupt era înţepenit acum cu totul între stânci; şi în această poziţie dureroasă ea rămăsese prizonieră de la amiaza zilei trecute. Se uita acum la oaspetele ei cu multă consternare; în timp ce el, aruncându-se cu umilinţă la pământ, o implora să-l ierte şi a vrut să afle care e dorinţa ei. Dar ea n-a răspuns; şi, într-un târziu, constatând că nu are putere să se mişte, el a tras concluzia că, deşi o sfântă şi una dintre acele fiinţe pe care oamenii le venerează, ea era totuşi din carne şi oase şi pasibilă de accidente când pogoară pe pământ; şi probabil, s-a gândit el, acel accident căruia îi căzuse victimă fusese pus la cale de puterile cerului ca să-l încerce pe el. Cu mult efort şi nu fără a-i provoca destule dureri, a reuşit s-o elibereze din acea poziţie; şi apoi, constatând că piciorul afectat era pe jumătate

zdrobit şi vânăt, şi umflat, a ridicat-o pe braţe şi a dus-o la pârâu. Acolo, făcând o cupă dintr-o frunză mare verde, i-a oferit apă, iar ea a băut-o însetată; de asemenea, i-a spălat piciorul bolnav în apa rece şi l-a bandajat cu frunze proaspete de plante acvatice; la sfârşit i-a făcut un pat moale de muşchi şi iarbă uscată şi a aşezat-o pe el. Noaptea aceea şi-a petrecut-o veghind asupra ei, aplicându-i din când în când noi frunze ude pe picior, când celelalte se uscau şi se ofileau de febra inflamaţiei.

Efectul tuturor acestor gesturi a fost că spaima cu care-l privea ea s-a topit treptat; în ziua următoare, când ea a părut să-şi fi recăpătat puterea, el i-a propus prin semne s-o mute în peştera de deasupra, unde ar fi fost adăpostită în caz de ploaie. Ea a părut să-l înţeleagă şi s-a lăsat purtată de braţele lui şi dusă cu multe eforturi spre vârful ravenei. În peşteră el i-a făcut un al doilea culcuş şi a îngrijit-o cu multă râvnă. A făcut un foc pe pământul peşterii, pe care l-a ţinut aprins zi şi noapte, şi o aproviziona cu apă de băut şi frunze proaspete pentru picior. Puţine alte lucruri mai putea face pentru ea. De la cele mai alese şi mai grase bucăţi de carne de tapir pe care i le-a oferit ea a întors capul cu dezgust. A luat puţină pâine de *cassava* muiată în apă, dar nu părea să-i placă. După o vreme, temându-se că va muri de foame, el a început să caute fructe sălbatice, bulbi comestibili şi răşini, şi cu aceste mici lucruri ea a rezistat în timpul întregii lor şederi în pustietate.

Femeia, deşi schilodită pe viaţă, îşi revenise acum destul ca să se poate mişca încolo şi încoace şchiopătând, fără ajutor, şi îşi petrecea o parte a fiecărei zile afară, printre stâncile şi copacii muntelui. La început, Nuflo s-a temut că acum îl va părăsi, dar n-a trecut mult şi s-a convins că nu avea astfel de intenţii. Şi totuşi era profund nefericită. S-a obişnuit s-o vadă şezând pe o stâncă, de parcă ar fi cugetat asupra unei dureri

secrete; capul îi era plecat şi lacrimi mari îi cădeau din ochii pe jumătate închişi.

De la început îl încercase ideea că ea ar fi pe cale de-a deveni mamă nu peste multă vreme – o idee care părea să nu se potrivească total cu presupunerile lui privind natura acestei fiinţe celeste pe care avusese privilegiul s-o slujească şi astfel să-şi câştige mântuirea; dar acum era convins că acesta era adevărul şi şi-a imaginat că în această stare de lucruri descoperise cauza tristeţii şi neliniştii care o marcau permanent. Prin intermediul aceluiaşi limbaj muţesc de semne care le permisese să converseze puţin, i-a făcut cunoscut faptul că la o mare distanţă de munţi exista un loc unde erau fiinţe asemenea ei, femei şi mame de copii, care ar alina-o şi îngriji-o cu multă pricepere. După ce-a înţeles, ea a părut bucuroasă şi gata să-l însoţească spre acel loc îndepărtat; şi aşa s-a făcut că au părăsit adăpostul lor stâncos şi au lăsat munţii Riolamei mult în urmă. Dar timp de câteva zile, cum se deplasau încet peste câmpie, ea s-a tot oprit din când în când din mersul şchiopătat, să privească înapoi spre acele vârfuri albastre, vărsând lacrimi bogate.

Din fericire, satul Voa, pe râul cu acelaşi nume, care era aşezarea creştină cea mai apropiată de Riolama, spre care îşi îndreptase el calea, îi era bine cunoscut; locuise acolo cu ani înainte şi, ceea ce era un mare avantaj, locuitorii nu ştiau nimic despre crimele lui cele mai mari sau, spunând lucrurile cu propriile lui cuvinte subtile, despre crimele săvârşite de oamenii în compania cărora fusese. Mari au fost uluirea şi curiozitatea celor din Voa când, după o călătorie de multe săptămâni, Nuflo a ajuns până la urmă aici împreună cu cea care-l însoţea. Dar el n-avea să spună adevărul, nici măcar cea mai mică părticică din acesta, unei mulţimi de gură-cască de origine inferioară. Pentru aceştia, minciuni ingenioase; numai preotului i-a spus întreaga poveste, insistând minuţios asupra a

tot ce făcuse el ca s-o salveze şi s-o protejeze; toate acestea au fost aprobate de omul Bisericii, al cărui prim act a fost să boteze femeia, de teamă că nu era creştină. Putem spune, spre beneficiul lui Nuflo, că el obiectase la această ceremonie, argumentând că nu putea fi o sfântă cu aureolă şi să mai aibă totuşi nevoie a fi botezată de un preot. Un preot – a adăugat el cu un chicot înăbuşit de maliţioasă plăcere – care fusese văzut adesea beat, care trişa la cărţi şi care fusese suspectat uneori că punea otravă pe pintenii cocoşilor săi de lupte pentru a fi sigur de victorie! Fără îndoială, preotul avea păcatele lui; dar nu era lipsit de omenie, şi în toţi cei şapte ani cât a rămas acea nefericită străină la Voa a făcut tot ce-i stătea în puteri ca existenţa să-i fie suportabilă. La câteva săptămâni după sosire, ea a dat naştere unei fetiţe şi apoi preotul a insistat să-i pună numele Riolama; asta, spunea el, ca să păstreze în amintirea oamenilor neobişnuita poveste a găsirii mamei în acele locuri.

Mama Rimei n-a putut fi învăţată să vorbească nici spaniola, nici limba indienilor; şi când şi-a dat seama că misterioasele şi melodioasele sunete ce izvorau de pe buzele ei nu erau înţelese de nimeni, ea a încetat să le mai rostească şi după aceea a păstrat o tăcere neştirbită printre oamenii cu care trăia. În prezenţa altora se chircea, ca de dezgust ori teamă, exceptându-i doar pe Nuflo şi pe preot, ale căror bune intenţii părea să le înţeleagă şi să le aprecieze. Până acum viaţa ei în sat fusese tăcută şi tristă. Cu copilul se purta altfel; în fiecare zi în care nu ploua, lua gâgâlicea de mână şi şchiopăta în dureri până în pădure, şi acolo, şezând pe jos, cele două comunicau ore întregi în minunatul lor limbaj.

Până la urmă ea a început să fie din ce în ce mai palidă şi mai slăbită, săptămână după săptămână, zi după zi, până când n-a mai fost în stare să iasă în pădure, ci doar să stea culcată, luptându-se să poată respira în încăperea mohorâtă şi

înăbuşitoare, aşteptând moartea ca s-o izbăvească; în acest timp micuţa Rima, care păruse totdeauna fragilă, parcă printr-o secretă sincronizare, a început să se ofilească şi să devină şi mai străvezie, aşa încât părea că nu-i va supravieţui cu mult mamei sale. Pentru mamă moartea a venit lent, dar până la urmă a părut atât de aproape, încât Nuflo şi preotul au stat împreună la căpătâiul ei, aşteptând să-i vadă sfârşitul. Acesta a fost momentul în care micuţa Rima, care învăţase de la început să vorbească spaniola, s-a ridicat de pe patul pe care mama ei îi vorbise în şoaptă şi a început să exprime cu o oarecare greutate care era dorinţa muribundei. Copilul ei, spusese ea, nu putea continua să trăiască în acest loc fierbinte şi umed, dar, dacă va fi luată undeva departe, unde sunt munţi şi aerul e mai rece, ea va supravieţui şi se va înzdrăveni iar.

Auzind acestea, bătrânul Nuflo a promis că fetiţa nu va pieri; el însuşi o va lua cu el la Parahuari, un loc îndepărtat unde erau munţi şi câmpii uscate, şi păduri aerisite; că va veghea asupra ei şi-o va îngriji aşa cum o îngrijise şi pe mama ei la Riolama.

Când conţinutul acestui discurs a fost împărtăşit de Rima celei ce trăgea să moară, aceasta s-a ridicat brusc din aşternutul din care nu se sculase de multe zile şi a stat în picioare pe podea, cu faţa răvăşită strălucind de bucurie. Atunci Nuflo şi-a dat seama că îngerii Domnului veniseră s-o ia şi a întins mâinile ca să n-o lase să cadă; şi, în timp ce-o susţinea, acea lumină bruscă i-a dispărut de pe faţa acum de-o paloare mortuară, ca a cenuşii stinse; murmurând ceva blând şi melodios, spiritul ei a părăsit această lume.

Şi încă o dată Nuflo a devenit un rătăcitor, având acum pe mica şi atât de fragila Rima ca tovarăş, copila sfântă care moştenise rolul de înger păzitor al lui de la o mamă sfântă. Preotul, care probabil se contaminase de superstiţiile lui Nuflo,

nu i-a lăsat să părăsească Voa cu mâna goală, ci i-a dat bătrânului atâta stambă imprimată, câtă să-i ajungă pentru a cumpăra ospitalitatea şi tot ce mai putea avea nevoie de la indieni pentru multe zile de atunci încolo.

La Parahuari, unde au ajuns cu bine până la urmă, au trăit pentru scurtă vreme într-un sat. Dar copilul avea o aversiune instinctivă pentru toţi sălbaticii, ori probabil sentimentul acesta i se trăgea de la mama ei, pentru că se făcuse simţit devreme la Voa, unde refuzase să înveţe limba lor; şi asta l-a făcut în cele din urmă pe Nuflo să se retragă şi să se stabilească departe de ei, în pădurea de lângă Ytaioa, unde şi-a făcut singur o casă şi o grădină. Indienii, cu toate acestea, au continuat să fie prietenoşi cu el şi să-l viziteze destul de des. Dar când Rima a crescut, devenind acea misterioasă fată a pădurilor pe care aveam s-o întâlnesc eu, ei au ajuns să fie suspicioşi şi până la urmă au privit-o cu un sentiment de periculoasă ostilitate. Ea, sărmana copilă, îi detesta pentru că ei erau necontenit în război cu animalele sălbatice pe care ea le iubea, prietenii ei; şi netemându-se de ei, căci n-avea de unde şti că-şi puseseră în gând să-şi îndrepte micile săgeţi otrăvite asupra ei, era veşnic în pădure, stricându-le socotelile; şi animalele, de partea ei, păreau să-i înţeleagă semnalul de alarmă şi se ascundeau ori o zbugheau la apropierea primejdiei. În cele din urmă, ura şi frica lor au crescut într-un asemenea grad, încât s-au hotărât să termine cu ea şi, într-o zi, după ce puseseră la cale un plan, au intrat în pădure şi s-au despărţit strategic în grupuri de câte doi. Perechile nu se aţineau împreună, ci se mişcau ori stăteau ascunse, păstrând o distanţă de patruzeci sau cincizeci de metri între ele, ca să nu le scape. Doi dintre sălbatici, înarmaţi cu tuburi de suflat, se aflau la liziera pădurii, la marginea cea mai apropiată de sat, şi unul dintre ei, observând o mişcare în frunzişul unui copac, a pornit repede şi

prevăzător într-acolo, încercând să dea cu ochii de duşman. A văzut-o, fără îndoială, cum stătea acolo urmărind mişcările lui şi pe ale tovarăşilor lui, şi a suflat o săgeată spre ea, dar, în timp ce tocmai sufla, a fost lovit el însuşi de o săgeată, care i s-a implântat adânc în carne, chiar deasupra inimii. A alergat câţiva paşi cu fatalul vârf ghimpat în trup şi şi-a întâlnit camaradul, care îl confundase cu fata şi trăsese în el. Cel rănit s-a aruncat la pământ să moară şi, în timp ce murea, a povestit că trăsese asupra fetei, pe care o văzuse stând în picioare pe o ramură a copacului, şi că ea prinsese săgeata în mână tocmai ca s-o azvârle imediat înapoi cu atâta forţă şi precizie, că îi străpunsese carnea chiar deasupra inimii. Văzuse asta cu propriii lui ochi, şi prietenul care îl ucisese din greşeală a crezut povestea şi a repetat-o celorlalţi. Rima văzuse un indian trăgând asupra altui indian şi, când i-a povestit bunicului, el i-a explicat că a fost un accident, dar a ghicit cu ce scop fusese trasă săgeata.

Din acea zi indienii n-au mai vânat în pădure; după o vreme, Nuflo, întâlnind un indian care nu-l cunoştea şi cu care a stat la poveşti câteva clipe, a auzit ciudata poveste a săgeţii şi că misterioasa fată care nu putea fi ţintită era progenitura unui bătrân şi a unei vrăjitoare care se îndrăgostise de el; că, plictisindu-se de consortul ei, acea vrăjitoare se întorsese în apele râului din care ieşise, lăsând copilul pe jumătate om să-şi facă răutăcioasele mendre prin pădure.

Aceasta a fost deci povestea lui Nuflo, relatată nu în stilul său, care era neînchipuit de prolix; şi să nu vă gândiţi că nu m-a mişcat – că nu l-am binecuvântat pentru ceea ce a făcut, în ciuda egoistelor lui motive.

Capitolul 16

Călătoream de optsprezece zile pe drumul spre Riolama, în ultimele două făcând doar puţine progrese din cauza ploii neîntrerupte, care ne deprima peste orice închipuire. Din fericire, câinii au găsit şi Nuflo a reuşit să ucidă un furnicar mare, aşa că eram aprovizionaţi din belşug cu o carne excelentă, dătătoare de putere. Eram în sfârşit între munţii Riolamei şi Rima se aţinea pe lângă noi, după toate aparenţele aşteptându-se la lucruri mari. Eu nu mă aşteptam la nimic, din motive pe care le voi expune mai târziu. Convingerea mea era că singurul lucru important care ni se putea întâmpla era să murim de foame.

După-amiaza ultimei zile ne-am petrecut-o parcurgând pe ocolite poala unui munte foarte lung, încoronat în partea cea mai de sud cu o uriaşă îngrămădire de stânci, ce amintea de capul unui sfinx deasupra trupului său alungit, culcat, şi care avea în partea lui cea mai înaltă vreo trei sute de metri. Era deja târziu şi ploua iar cu repeziciune; cu toate acestea, bătrânul continua să se târască, contrar practicii lui de până acum, aceea de a petrece ultimele ore ale zilei adunând lemne de foc şi încropind un adăpost. Până la urmă, când am ajuns aproape sub pisc, el a început să urce. Urcuşul prin acest loc era lin, iar vegetaţia, compusă în general din arbuşti pitici şi ţepoşi, înfipţi în crăpăturile stâncilor, nu ne împiedica prea mult în avansarea noastră; totuşi bătrânul se deplasa oblic, de parcă ar fi găsit dificil urcuşul, oprindu-se frecvent să-şi tragă răsuflarea şi să privească în jur. Apoi am ajuns la o despicătură adâncă, ca o ravenă în coasta muntelui, care devenea mai adâncă şi mai îngustă deasupra noastră, dar dedesubt se lărgea într-o altă vale; cum ne uitam în jos, marginile povârnite erau

îmbrăcate într-o vegetaţie deasă, spinoasă, şi din adâncul ei se ridica spre urechile noastre zgomotul monoton al unui torent ascuns. De-a lungul acestor margini, Nuflo a început s-o cârmească cu greu în sus, şi până la urmă ne-a scos pe un platou pietros în versantul muntelui. Aici s-a oprit, s-a întors spre noi şi, privindu-ne cu un aer de satisfăcută maliţie în ochi, ne-a anunţat că eram la capătul călătoriei noastre şi şi-a manifestat speranţa că marginea acelui versant pustiu ne va compensa pentru toate privaţiunile suportate în timpul ultimelor optsprezece zile.

Îl ascultam cu indiferenţă. Recunoscusem deja locul după propria lui descriere exactă, căci vedeam tot ce mă aşteptasem să văd – o culme mare, stearpă. Dar Rima, la ce se aşteptase oare? Chipul ei avea un aer atât de surprins şi de îndurerat.

— Acesta e locul în care ţi s-a arătat mama? a strigat ea brusc. Locul de care ziceai – acesta! acesta! Apoi a adăugat: Peştera în care ai condus-o – unde e?

— Acolo, a zis el, arătând către cealaltă parte a platoului, care era parţial invadat de arbuşti şi tufişuri şi se termina cu un perete de stâncă, aproape vertical şi cu o înălţime de vreo zece metri.

Ne-am îndreptat spre acest perete, dar n-am văzut nici o peşteră până când Nuflo n-a tăiat două–trei tufişuri încâlcite laolaltă, dezvăluind o deschidere în spatele lor, înaltă cam cât jumătate din uşa unei locuinţe obişnuite şi de două ori mai largă.

Următorul lucru a fost să facem o torţă şi apoi, ghidaţi de lumina ei, am dibuit drumul înăuntru şi am explorat interiorul. Peştera, am constatat, avea vreo cincisprezece metri lungime, îngustându-se spre celălalt capăt până la dimensiunile unei găuri; dar porţiunea din faţă forma o încăpere alungită, foarte înaltă, cu o suprafaţă uscată drept podea.

Lăsând torţa să ardă, ne-am pus pe treabă şi am tăiat tufişurile, ca să ne aprovizionăm cu destul lemn de foc pentru toată noaptea. Lui Nuflo, sărmanul bătrân, îi plăcea teribil un foc mare; un foc mare şi carne grasă de mâncat (cu cât era mai râncedă la gust, cu atât mai mult îi plăcea) erau pentru el cele mai mari binefaceri la care putea spera omul; şi mie perspectiva unei flăcări vesele îmi făcea inima să salte, şi am muncit cu îndârjire prin ploaia care se înteţise la sfârşit atât de tare, încât nu s-a mai văzut nimic în jur. Când am ajuns să trag înăuntru ultima legătură, Nuflo reuşise deja să aprindă un foc bunicel şi îngrămădea întruna lemne în modul cel mai risipitor.

— Nici o primejdie să ne ia casa foc la noapte, a spus el cu un chicotit – primul de acest fel pe care îl scosese în ultima vreme.

După ce ne-am potolit foamea şi am fumat câte o ţigară sau două, căldura neobişnuită, faptul că eram uscaţi şi lumina focului au făcut să ne cuprindă moleşeala şi probabil că am moţăit o vreme; dar, tresărind într-un sfârşit şi deschizând ochii, am văzut că Rima lipsea. Bătrânul părea cufundat în somn, deşi încă în poziţie şezândă şi aproape de foc. M-am ridicat şi m-am grăbit să ies, înfăşurând pelerina în jurul trupului, ca să mă apăr de ploaie; dar ieşind din peşteră am avut surpriza să simt un vânt uscat, reconfortant, pe faţă şi să văd deşertul aşternându-se pentru câţiva kilometri în faţa mea, într-o lumină strălucitoare şi albă de lună plină! Ploaia părea să se fi oprit de mult şi doar câţiva nori albi şi subţiri se mişcau repede peste întinderea largă şi albastră a cerului. Era o schimbare binevenită, dar şocul surprizei şi plăcerea au fost imediat urmate de frica înnebunitoare că o pierdusem pe Rima pentru totdeauna. Nu se vedea nicăieri dedesubt şi, alergând la capătul micului platou, ca să scap de copăceii spinoşi, mi-am întors ochii spre pisc; şi acolo, la o oarecare înălţime deasupra mea, am dat

cu ochii de ea stând nemişcată şi privind în sus. Mi-am croit drum cu toată repeziciunea până la ea, strigând-o pe nume în timp ce alergam; ea s-a întors numai pe jumătate spre mine, ca să-mi arunce o privire, dar fără să răspundă.

— Rima, am spus eu, de ce ai venit aici? Îţi trece cumva prin minte să urci pe munte la această oră din noapte?

— Da – de ce nu? a replicat ea, depărtându-se de mine un pas sau doi.

— Rima – dulce Rima, vrei să mă asculţi?

— Acum? Oh, nu – de ce-mi ceri asta? Nu te-am ascultat în pădure, înainte de-a porni la drum, şi tu, la rândul tău, n-ai promis să faci ce doresc eu? Vezi, ploaia a trecut şi luna străluceşte luminoasă. De ce să mai aştept? Poate din vârf voi vedea ţinutul neamului meu. Nu suntem noi aproape de el acum?

— Oh, Rima, ce te aştepţi să vezi? Ascultă – trebuie să asculţi, căci eu ştiu mai bine. Din vârful acela n-o să vezi nimic decât o pustietate vastă şi mohorâtă, munte şi pădure, munte şi pădure, unde ai putea rătăci ani de zile ori până când ai pieri de foame sau febră, sau ai fi sfâşiată de vreun animal de pradă sau de sălbatici; dar, oh, Rima, niciodată, niciodată, niciodată nu-ţi vei găsi neamul, pentru că acesta nu există. Ai văzut apele amăgitoare ale mirajului în savană, când soarele luminează strălucitor şi fierbinte; şi dacă cineva s-ar lua pe urmele lor, s-ar prăbuşi până la urmă în ţărână şi ar pieri, fără să găsească nici o picătură rece care să-i umezească buzele uscate. Şi speranţa ta, Rima – această speranţă de a-ţi găsi neamul, care te-a purtat până la Riolama –, e tot un miraj, o iluzie, care va duce la o tragedie dacă n-o abandonezi.

S-a întors să mă înfrunte cu ochi arzători.

— Tu ştii cel mai bine! a exclamat ea. Tu ştii cel mai bine şi-mi spui mie asta! Niciodată până acum nu mi-ai vorbit mincinos. Oh, de ce mi-ai spus mie astfel de lucruri – mie, cea botezată după numele

acestui loc, Riolama? Sunt eu oare la fel ca acea apă falsă de care vorbeai – nu sunt divina Rima, nu sunt dulcea Rima? Mama mea, n-a avut ea mamă, mama mamei? Mi-o amintesc, la Voa, înainte de-a fi murit, şi această mână pare adevărată – ca a ta; ai cerut s-o ţii într-a ta. Dar nu el îmi vorbeşte – nu acela care mi-a arătat lumea întreagă la Ytaioa. Ah, te-ai înfăşurat într-o mantie furată, doar că te-ai descotorosit de barba căruntă! Du-te înapoi în peşteră şi caută-ţi-o, şi lasă-mă să-i caut pe ai mei de una singură!

Încă o dată, ca în acea zi când mă oprise să ucid şarpele în pădure şi ca atunci când se întâlnise cu Nuflo după ce fuseserăm împreună pe Ytaioa, ea a apărut cu totul transformată şi animată de puternice resentimente – o frumoasă viespe cu trup omenesc, şi fiecare cuvânt îi era o înţepătură.

— Rima, am strigat eu, eşti crud de nedreaptă să-mi spui astfel de cuvinte. Dacă ştii că nu te-am minţit niciodată până acum, acordă-mi puţin credit. Nu eşti o iluzie – un miraj, ci Rima, deosebită de orice altă fiinţă de pe pământ. La fel de sincer şi pur eu n-am cum să fiu, dar, decât să te induc în eroare cu neadevăruri, mai degrabă aş cădea jos şi aş muri aici pe această stâncă, pierzându-te pe tine şi dulcea lumină ce străluceşte veşnic deasupra noastră.

În timp ce asculta cuvintele mele spuse cu pasiune, Rima a pălit şi şi-a încleştat mâinile:

— Ce-am spus? Ce-am spus? a murmurat cu o voce scăzută şi încărcată de durere şi brusc a venit mai aproape şi, cu un ţipăt şoptit, în hohote de plâns mi s-a lăsat la picioare; întocmai ca atunci când mă găsise pierdut în pădure, lângă casa ei, scotea triste modulaţii în limba ei misterioasă. Dar înainte să o pot lua în braţe, ea s-a ridicat repede în picioare şi s-a ţinut la o oarecare distanţă de mine.

— Oh nu, nu, nu se poate ca tu să ştii cel mai bine! a început ea iar. Dar ştiu că n-ai căutat niciodată să mă minţi. Şi acum, pentru că te-am

învinuit pe nedrept, nu mă pot duce acolo fără tine – arătând spre vârf –, ci trebuie să stau cuminte şi să ascult tot ce ai de spus.

— Ştii, Rima, că bunicul mi-a spus acum povestea ta – cum a găsit-o pe mama ta în acest loc şi a luat-o la Voa, unde te-ai născut tu; dar despre neamul mamei tale el nu ştie nimic, şi astfel nu are unde să te ducă mai departe.

— Ah, aşa crezi tu! Aşa spune el acum; dar m-a înşelat în toţi aceşti ani şi, dacă m-a minţit în trecut, nu poate minţi şi acum, afirmând că nu ştie nimic despre ai mei, cum a afirmat că n-a auzit de Riolama?

— El spune şi minciuni, şi adevăruri, Rima, şi unele pot fi desprinse de celelalte. A spus adevărul în cele din urmă şi ne-a adus până în locul acesta, dincolo de care nu te mai poate călăuzi.

— Ai dreptate; trebuie să mă duc singură.

— Nu aşa, Rima, căci unde mergi tu vom merge şi noi; doar că tu ne vei arăta drumul şi noi vom fi în urma ta, convinşi însă că cercetările noastre vor sfârşi în dezamăgire, dacă nu cumva în moarte.

— Să credeţi astfel şi totuşi să mă urmaţi! Oh, nu! De ce a consimţit să mă aducă până aici degeaba?

— Ai uitat că l-ai silit? Ştii care-i convingerea lui; şi e bătrân, şi priveşte cu teamă spre moarte, amintindu-şi faptele sale păcătoase, şi e convins că numai intervenţia ta şi a mamei tale îl pot scăpa de la pierzanie. Ţine cont, Rima, că n-a putut refuza ca să nu te supere mai mult şi să se lipsească de unica lui speranţă.

Cuvintele mele au părut că o tulbură, dar foarte curând a vorbit iar, cu însufleţire înnoită.

— Dacă neamul meu mai există, de ce să fie dezamăgire şi probabil moarte? El nu ştie; dar ea i s-a arătat aici – nu-i aşa? Ceilalţi nu sunt aici, dar poate că nu-s departe. Vino, să mergem împreună pe vârf, să vedem de-acolo deşertul ce se întinde sub noi – munte şi pădure, munte şi pădure. Acolo

undeva! Spuneai că posed cunoaşterea lucrurilor îndepărtate. Şi să nu ştiu eu care munte – care pădure?

— Asta nu, Rima; există o limită a intuiţiilor tale; şi chiar dacă acea calitate ar fi atât de mare pe cât îţi imaginezi tu, nu ţi-ar folosi la nimic, căci nu există nici muntele, nici pădurea în umbra cărora să se adăpostească neamul tău.

Pentru o vreme a rămas tăcută, dar ochii şi degetele ei încleştate arătau neliniştea şi-i trădau agitaţia. Părea că scotoceşte în adâncurile minţii sale după vreun argument pe care să-l opună celor declarate de mine. Apoi, cu o voce şoptită, aproape descurajată, cu o undă de reproş în ea, a zis:

— Am venit până aici ca să ne întoarcem? Tu nu eşti Nuflo, să ai nevoie de intervenţia mea la Sfânta Fecioară, şi totuşi ai venit şi tu.

— Unde eşti tu, acolo trebuie să fiu şi eu – ai spus-o tu însăţi. Apoi, când ne-am pornit, aveam şi eu ceva speranţe c-o să-i găsim pe cei din care te tragi. Acum ştiu mai bine, după ce am auzit povestea lui Nuflo. Acum ştiu că speranţa ta e una deşartă.

— De ce? De ce? N-a fost ea găsită aici – mama? Unde sunt, atunci, ceilalţi?

— Da, a fost găsită aici, singură. Trebuie să-ţi aminteşti tot ce ţi-a spus înainte de-a muri. Ţi-a vorbit vreodată despre neamul său – ţi-a vorbit despre ei ca şi cum ar fi existat şi ar fi bucuroşi să te primească în rândul lor într-o zi?

— Nu. De ce nu mi-a vorbit despre asta? Ştii – poţi să-mi spui tu?

— Pot ghici motivul, Rima. E foarte trist – atât de trist încât e greu de rostit. Când Nuflo a adăpostit-o în peşteră şi era gata să-şi exprime adulaţia şi să-i îndeplinească orice dorinţă, şi a conversat cu ea prin semne, ea n-a arătat nici o dorinţă să se întoarcă la cei ca ea. Şi când el s-a oferit, încercând să se facă înţeles, s-o ia într-un loc îndepărtat, unde ea s-ar fi aflat printre fiinţe

ciudate, printre alţii ca Nuflo, ea a consimţit imediat şi a făcut cu multe chinuri drumul acela lung spre Voa. Tu, Rima, ai fi procedat astfel – te-ai fi dus atât de departe de ai tăi, să nu te mai întorci niciodată, să nu-i mai auzi ori să nu le mai poţi vorbi niciodată? Oh, nu, n-ai fi putut; nici ea, dacă ai ei ar fi existat. Dar ea ştia că rămăsese ultima, că o anume nenorocire îngrozitoare căzuse asupra lor şi-i nimicise. Fuseseră puţini la număr, probabil, şi înconjuraţi din toate părţile de triburi ostile, şi nu avuseseră arme, nu fuseseră războinici. Ei supravieţuiseră numai pentru că trăiau într-o zonă izolată, vreo vale adâncă probabil, mărginită din toate părţile de munţi abrupţi şi de păduri şi mlaştini de nepătruns; dar până la urmă sălbaticii cei cruzi pătrunseseră în acest adăpost natural şi-i vânaseră până la unul, omorându-i pe toţi cu excepţia câtorva fugari care scăpaseră, ca mama ta, şi fugiseră să se ascundă în locuri izolate şi depărtate.

Expresia neliniştită a feţei ei se adâncea în timp ce asculta, până a ajuns una de groază şi disperare; şi apoi, aproape înainte ca eu să fi terminat, şi-a ridicat brusc mâinile la cap, scoţând un vaiet slab, în hohote, şi ar fi căzut pe stâncă dacă n-aş fi prins-o repede în braţe; încă o dată în braţele mele – la pieptul meu, unde-i era locul! Dar acum toată scânteia aceea a vieţii părea s-o fi părăsit; capul i-a căzut pe umărul meu, şi n-a mai făcut nici o mişcare; doar câte un frison uşor îi trecea prin trup din când în când, însoţit de un scâncet slab, suspinat. În scurtă vreme suspinele au încetat, ochii-i erau închişi, faţa încremenită şi cadaverică şi cu o teribilă nelinişte în inimă am purtat-o în jos spre peşteră.

Capitolul 17

Când am intrat înapoi în peşteră cu povara mea, Nuflo s-a ridicat şi s-a uitat la mine cu o expresie de spaimă în priviri. Aruncându-mi pelerina pe jos, am aşezat pe ea fata şi am relatat pe scurt ce se întâmplase.

S-a tras mai aproape, ca s-o examineze; apoi a pus mâna pe inima ei.

— Moartă! – e moartă! a exclamat.

Propria mea nelinişte s-a transformat într-o mânie necugetată auzind aceste cuvinte.

— Bătrân caraghios! E leşinată doar, i-am replicat. Dă-mi puţină apă, repede.

Dar apa n-a făcut-o să-şi revină şi neliniştea mea creştea în timp ce priveam la faţa aceea albă, încremenită. O, de ce i-am spus tragedia pe care mi-o imaginasem fără s-o pregătesc mai mult? Vai! Prea bine reuşisem în intenţia mea, ucigându-i vaga speranţă şi pe ea în aceeaşi clipă.

Bătrânul, încă aplecat asupra ei, a vorbit din nou.

— Nu, nu cred că e moartă încă; dar, domnule, dacă nu e moartă, atunci e pe moarte.

L-aş fi putut doborî la pământ pentru aceste cuvinte.

— Atunci va muri în braţele mele, am exclamat, împingându-l cu brutalitate la o parte şi ridicând-o cu pelerina de sub ea cu tot.

În timp ce-o ţineam aşa, cu capul odihnindu-i-se pe braţul meu, şi priveam cu neţărmurită nelinişte faţa ei ciudat de albă, rugându-mă înnebunit Cerului să mi-o redea, Nuflo a căzut în genunchi înaintea ei şi, cu capul plecat şi mâinile împreunate în rugăciune, a început să vorbească:

— Rima! Nepoata mea! se ruga el, vocea tremurândă trădându-i agitaţia. Nu muri tocmai acum; nu trebuie să mori – încă nu de tot – până

când nu vei auzi ce am să-ţi spun. Nu-ţi cer să-mi răspunzi în cuvinte – nu mai ai putere, iar eu înţeleg asta. Dar când am terminat, atunci fă un semn – un semn, o clipire a pleoapei, o mişcare din buze, fie chiar în colţul gurii; nu mai mult, doar ca să arăţi c-ai auzit, şi voi fi mulţumit. Aminteşte-ţi toţi anii în care te-am ocrotit şi această călătorie lungă pe care am făcut-o de dragul tău; de asemenea, tot ce-am făcut pentru sfânta ta mamă înainte de-a muri la Voa, ca să devină una dintre cele mai importante prezenţe lângă Regina Cerului şi care, când cineva îi cere vreo favoare, nu are de spus decât o jumătate de cuvânt ca s-o obţină. Şi nu da uitării că până la urmă ţi-am îndeplinit dorinţa şi te-am adus cu bine la Riolama. E adevărat că te-am înşelat în câteva amănunte; dar asta nu trebuie să cântărească prea greu, pentru că sunt mărunţişuri şi nu merită pomenite dacă te gândeşti la ceea ce am eu să-ţi cer. În mâinile tale, Rima, las totul, bazându-mă pe promisiunile pe care le-ai făcut şi pe faptele mele. Doar un singur cuvânt mai trebuie adăugat. Nu lăsa ca măreţia locului în care eşti pe cale de-a intra, noile imagini şi culori, şi zgomotul uralelor, al instrumentelor muzicale şi al sunetelor de trompetă să te facă să uiţi aceste lucruri. Şi nici nu trebuie să începi să te gândeşti numai la tine, şi nici să te pierzi cu firea când te vei vedea înconjurată de îngeri şi sfinţi; pentru că nu eşti mai prejos decât aceştia, deşi s-ar putea să n-ai impresia asta când o să-i vezi în veşmintele lor strălucitoare, care, se spune, luminează ca soarele. Nu-ţi pot cere să-ţi legi un fir în jurul degetului; dar pot să am încredere în memoria ta, care a fost întotdeauna bună, chiar şi atunci când era vorba de amănuntele cele mai mici; şi când ţi se va cere, cum se va întâmpla fără îndoială, să-ţi exprimi o dorinţă, aminteşte-ţi înainte de toate să pomeneşti de bunicul tău şi ce ţi-a cerut acesta, ţie şi îngereştii tale mame, căreia să-i transmiţi nevrednicele mele salutări.

În timpul exprimării acestei petiţii, care în alte circumstanţe m-ar fi făcut să izbucnesc în râs, dar care acum n-a făcut decât să mă irite, o schimbare subtilă a părut să se pogoare asupra fetei aparent lipsite de viaţă, dându-mi speranţe. Mâna micuţă aflată într-a mea nu se mai simţea rece ca gheaţa şi, deşi nici cea mai mică urmă de culoare nu-i revenise pe faţă, paloarea ei pierduse ceva din aparenţa aceea de ceară mortuară; iar buzele închise se relaxaseră acum puţin şi păreau pe cale de-a se întredeschide. Mi-am pus vârful degetelor pe inima ei şi am simţit, ori mi s-a părut că simt, o zbatere vagă şi până la urmă m-am convins că inima îi bătea cu adevărat.

Mi-am îndreptat privirile spre bătrân, încă încovoiat în faţă, scrutând atent să vadă semnul pe care i-l cerşise. Mânia şi dezgustul faţă de grosolanul lui egoism pământesc îmi dispăruseră.

— Să-i mulţumim lui Dumnezeu, bătrâne, am spus, lacrimi de bucurie înăbuşindu-mi pe jumătate cuvintele. Trăieşte – îşi revine din criză.

S-a tras înapoi şi, încă în genunchi, cu capul plecat, a murmurat o rugăciune de mulţumire Cerului.

Am continuat să-i scrutăm împreună faţa timp de încă o jumătate de ceas, eu ţinând-o încă în braţele mele, care n-ar fi obosit niciodată sub acea povară dulce, aşteptând alte semne, mai sigure, de revenire la viaţă; şi ea părea acum căzută într-un somn profund, de moarte, şi care ar fi trebuit să se sfârşească în moarte. Dar când îmi aminteam faţa ei cu o oră înainte mi se confirma credinţa că procesul de revenire, atât de ciudat de lent, era totuşi sigur. Atât de lentă, atât de treptată era trecerea ei dinspre moarte spre viaţă, că temerile nu ne-au părăsit nici când am observat că buzele îi sunt întredeschise, sau aproape întredeschise, că nu mai erau albe şi că sub pielea ei palidă, transparentă, o slabă tentă roz-albăstrie era acum vizibilă. În cele din urmă, văzând că orice pericol

trecuse, dar că revenirea era atât de înceată, bătrânul Nuflo s-a retras iar lângă foc şi, întinzându-se pe pământul nisipos, a căzut într-un somn adânc.

Chiar dacă el n-ar fi zăcut acolo în faţa mea, în lumina puternică a tăciunilor încinşi şi a flăcărilor jucăuşe, nu m-aş fi putut simţi mai singur cu Rima – singur în creierii acelor munţi îndepărtaţi, în acea grotă secretă, cu lumini şi umbre dansând pe bolta ei cenuşie. În acea profundă linişte şi solitudine, misterioasa frumuseţe a chipului împietrit la care continuam să privesc, aparenţa ei de viaţă fără cunoştinţă, îmi producea un sentiment ciudat, greu, probabil imposibil de descris.

Odată, în timp ce mă căţăram printre stâncile aspre, năpădite de pădure, din munţii Queneveta, am găsit o floare albă, singuratică, ce-mi era necunoscută şi pe care n-o văzusem niciodată până atunci. După ce m-am uitat multă vreme la ea şi am plecat de-acolo, imaginea acelei flori perfecte mi-a rămas atât de persistent în minte, încât în ziua următoare m-am întors iar, în speranţa s-o mai prind încă proaspătă. Nu se schimbase cu nimic; şi de data aceasta am petrecut un timp îndelung privind-o, admirând minunata frumuseţe a formei, ce părea să depăşească atât de mult pe cea a oricărei alte flori. Avea petale groase şi la început mi-a lăsat impresia unei flori artificiale, tăiată de un artist divin inspirat dintr-o piatră preţioasă necunoscută, de dimensiunea unei portocale mari şi mai albă ca laptele, şi totuşi, în ciuda aspectului mat, cu un luciu cristalin pe suprafaţă. În ziua următoare m-am dus iar, abia îndrăznind să sper c-o voi mai vedea neveştejită; era proaspătă de parcă abia se deschisese; şi după aceea m-am dus adesea, uneori la intervale de câteva zile, şi nu dădea încă nici cel mai mic semn de schimbare, cu liniile pure, splendide, neofilite, cu puritatea şi luciul aşa cum le văzusem prima oară. De ce, m-am întrebat adesea, această mistică floare de pădure nu se

ofileşte şi nu piere, ca altele? Acea primă impresie de aparenţă artificială a dispărut curând; era, într-adevăr, o floare şi, ca alte flori, avea viaţă şi creştere, doar că, prin acea frumuseţe transcendentă, avea un gen de viaţă diferit. Fără conştiinţă de sine, dar mai înalt; probabil nemuritor. Astfel va continua să înflorească şi după ce-o voi fi privit pentru ultima oară; vântul, ploaia şi arşiţa nu vor păta, nu vor afecta puritatea ei sacră; indianul sălbatic, care de altfel vedea puţine lucruri de admirat la o floare, dacă ar fi văzut-o pe aceasta şi-ar fi acoperit faţa şi s-ar fi întors înapoi; chiar şi animalul erbivor ce-şi croieşte drum prin pădure, izbit de strania ei strălucire, s-ar fi abătut şi ar fi trecut mai departe, fără să-i facă nici un rău. După aceea, am auzit de la nişte indieni cărora le-am descris-o că acea floare pe care o descoperisem se numea Hata; de asemenea, că ei aveau o superstiţie în legătură cu ea – o credinţă ciudată. Spuneau că ar exista o singură floare Hata în lume; că înflorea într-un anume loc, în intervalul unei luni pline; că la dispariţia lunii de pe cer floarea Hata dispărea de la locul ei, ca să reapară înflorind în alt loc, uneori într-o pădure îndepărtată. Şi mai presupuneau ei că cel care descoperea floarea Hata în pădure îşi va dovedi toţi duşmanii şi îşi va împlini toate dorinţele, şi până la urmă va supravieţui mulţi ani altor bărbaţi. Dar, după cum am spus, toate acestea le-am auzit după aceea, iar sentimentul meu pe jumătate superstiţios pentru acea floare se născuse independent în mintea mea. Încercam un sentiment asemănător în timp ce priveam acea faţă neclintită, fără cunoştinţă, dar având totuşi viaţă, o viaţă de-o natură atât de înaltă, încât să corespundă frumuseţii ei pure, neîntrecute. Aproape puteam crede că, asemenea florii din pădure, va dura veşnic în această stare şi formă; va dura şi probabil va da din propria imortalitate tuturor lucrurilor din jur – mie, cel care o ţineam în braţe şi mă uitam fix la chipul ei

încadrat de norul părului negru şi mătăsos; flăcărilor săltăreţe ce aruncau lumini schimbătoare pe mohorâtul perete de stâncă; bătrânului Nuflo şi celor doi câini galbeni ai săi, lungiţi pe jos într-un somn etern, împietrit.

Acest sentiment pusese atât de ferm stăpânire pe mintea mea, încât, pentru o vreme, m-a ţinut tot atât de nemişcat precum forma pe care o ţineam în braţe. M-a eliberat din puterea lui doar faptul c-am observat alte schimbări pe faţa ei, un progres mai evident spre viaţa conştientă. Culoarea slabă, care fusese de fapt doar o bănuială de culoare, se accentua perceptibil; pleoapele se ridicaseră, arătând puţin din strălucirea globilor de cristal de sub ele; buzele, de asemenea, erau uşor întredeschise.

În cele din urmă, aplecându-mă tot mai mult ca să-i simt respiraţia şi frumuseţea, dulceaţa acelor buze a devenit irezistibilă şi le-am atins cu ale mele. Odată gustate dulceaţa şi prospeţimea lor, era imposibil să te abţii, să nu le atingi iar şi iar. Nu era conştientă – cum ar fi putut fi şi să nu se împotrivească tandreţei mele? Şi totuşi aveam o anume suspiciune şi, ridicându-mi puţin capul, am privit-o iar în faţă. Pe chip i se răspândise o stranie şi nouă iradiere. Sau să fi fost doar o culoare înşelătoare, pe care pielea o primea de la flăcările roşii? I-am umbrit faţa cu mâna mea deschisă şi am văzut că paloarea îi dispăruse cu adevărat, că înflăcărarea roz de pe obrazul ei era o dovadă a vieţii. Ochii ei luminoşi, pe jumătate deschişi, priveau într-ai mei. Oh, evident, îşi venise în fire! Fusese oare conştientă de acele sărutări furate? Se va împotrivi acum altor dovezi de iubire? Tremurând, m-am aplecat şi i-am atins buzele, uşor, dar zăbovind, apoi iar, şi când am ridicat ochii şi m-am uitat la faţa ei, flacăra roz se intensificase şi ochii ei, şi mai deschişi acum, priveau într-ai mei. Şi în timp ce mă privea cu acei ochi deschişi, conştienţi, mi s-a părut că în sfârşit,

în sfârşit, umbra ce se lăsase între noi dispăruse, că eram uniţi în perfectă dragoste şi încredere, iar cuvintele erau inutile. Când am vorbit, a fost fără îndoială şi ezitare: extazul nostru în acele momente tăcute fusese atât de complet, încât cuvintele n-ar fi putut face altceva decât să-l diminueze?

— Iubirea mea, viaţa mea, dulcea mea Rima, ştiu c-o să mă înţelegi acum altfel decât înainte, în acea noapte întunecoasă – îţi aminteşti, Rima? – când te-am ţinut strâns la piept în pădure. Ce durere mi-a străpuns inima că a trebuit să-ţi vorbesc atât de deschis cum am făcut-o pe munte în seara asta – să ucid speranţa care te-a susţinut şi te-a dus atât de departe de casă! Dar acum, că supărarea a trecut, umbra a dispărut din aceşti ochi frumoşi care mă privesc. Şi pentru că mă iubeşti, ştiind acum ce e iubirea, ştiind, de asemenea, cât de mult te iubesc şi eu, de asta nu mai simţi nevoia să spui nici unei alte fiinţe despre aceste lucruri? S-o spun, s-o arăt, îmi ajunge atât – nu-i aşa, Rima? Ce ciudat părea, la început, când te-ai rugat cu voce tare mamei tale, dezvăluindu-ţi toate secretele inimii, am înţeles totul, în viaţa ta izolată şi singuratică, în pădure, n-ai auzit nimic despre iubire, despre puterile ei asupra inimii, despre infinita ei dulceaţă; când a venit asupra ta în sfârşit, a fost un lucru nou, inexplicabil, şi te-a umplut de neîncredere şi gânduri tumultuoase, aşa că te-ai temut de ea şi te-ai ascuns din calea ei. Astfel de frisoane ai simţi dacă ar fi veşnic noapte, fără nici o lumină în afară de cea a stelelor şi a palidei luni, aşa cum am văzut nu de mult pe munte; şi, în sfârşit, se crapă de ziuă, şi o ciudată, nemaiauzită flacără roz-purpurie incendiază cerul la răsărit, prevestind apariţia soarelui. Ar fi mai frumos decât tot ce ţi-a arătat noaptea şi totuşi ai tremura şi inima ţi-ar bate puternic la acea neobişnuită privelişte; ai dori să zbori la cei care ţi-ar putea spune ce înseamnă şi dacă dulcile

lucruri pe care le prevesteşte se vor împlini cu adevărat vreodată. De asta voiai să-i găseşti pe ai tăi şi ai venit la Riolama să-i cauţi: şi când ai aflat – când cu cruzime ţi-am spus – că nu vor putea fi găsiţi niciodată, atunci ţi-ai imaginat că acel ciudat sentiment din inima ta va trebui să rămână un secret pentru totdeauna şi n-ai mai putut îndura gândul singurătăţii tale. Dacă n-ai fi leşinat atât de repede, ţi-aş fi spus atunci ceea ce trebuie să-ţi spun acum. Sunt pierduţi, Rima – ai tăi –, dar eu sunt cu tine şi ştiu ce simţi, chiar dacă tu nu ai cuvinte s-o spui. Dar la ce-ar fi necesare cuvintele? Străluceşte în ochii tăi, arde ca o flacără în obrajii tăi; pot s-o simt în mâinile tale. Nu o vezi şi tu la fel pe faţa mea – tot ceea ce simt pentru tine, dragostea care mă face fericit? Căci aceasta e dragoste, Rima, floarea şi muzica vieţii, lucrul cel mai dulce, dulcea minune care face ca sufletele noastre să fie unul singur.

Era încă în braţele mele, bucuroasă parcă să rămână acolo, privindu-mă încă în faţă, şi îmi era limpede că îmi înţelegea fiecare cuvânt. Şi atunci, de data aceasta fără nici o urmă de dubiu sau de teamă, m-am aplecat iar până când buzele mele le-au atins pe ale ei; când m-am îndepărtat iar, fiindu-mi greu să-mi dau seama care extaz era mai mare – a-i săruta gura delicată sau a-i privi chipul –, ea şi-a pus fără veste braţele în jurul gâtului meu şi s-a săltat până a ajuns să şadă pe genunchii mei.

— Abel – pot să-ţi spun Abel acum – şi întotdeauna? a vorbit ea, cu braţele pe după gâtul meu. Ah, de ce m-ai lăsat să vin la Riolama? Voiam să vin! L-am făcut şi pe el să vină – bătrânul bunic, care doarme acolo; el nu contează, doar tu – tu! După ce ai aflat povestea mea şi ştiai că nu are rost! Şi tot ce voiam să ştiu era acolo – la tine. Oh, cât e de dulce! Dar ce durere, nu cu mult în urmă! Când eram pe munte şi tu îmi vorbeai şi ştiam că tu ştii mai bine, şi încercam să nu ţin seama. Până la urmă n-am mai putut; erau cu toţii

morţi, asemenea mamei mele; alergasem după apele false ale savanei. Oh, să mor şi eu, mi-am spus, pentru că nu mai suportam durerea. Şi după aceea, aici în peşteră, am fost ca adormită, şi când m-am trezit, nu m-am trezit de fapt cu adevărat. Se făcea că era dimineaţă şi că lumina mă tachina să deschid ochii şi s-o privesc. Nu încă, lumină scumpă; încă puţin doar, e atât de bine să zaci nemişcată. Dar nu mă lăsa în pace şi mă gâdila în continuare, ca o musculiţă verde şi strălucitoare; până când, pentru că nu-mi dădea deloc pace, am deschis pleoapele, doar puţintel. Nu era dimineaţă, ci doar lumina focului, şi eu eram în braţele tale, nu în micul meu pat. Ochii tăi privindu-mă, privind într-ai mei. Dar acum îi puteam vedea pe ai tăi mai bine. Mi-am amintit totul atunci, cum mi-ai cerut odată să te privesc în ochi. Mi-am amintit atâtea lucruri – oh, ce multe!

— Cât de multe lucruri ţi-ai amintit, Rima?

— Ascultă, Abel, tu nu stai uneori culcat pe muşchiul uscat să priveşti drept în sus într-un copac şi să numeri o mie de frunze?

— Nu, tu, cea mai dulce, asta nu se poate face, ar fi atâtea de numărat. Ştii cât înseamnă o mie?

— Oh, cum să nu! Când un colibri zboară aproape de faţa mea şi se opreşte nemişcat în aer, bâzâind ca o albină, apoi dispare, în acel scurt răstimp pot număra o sută de pene lucitoare la gâtul lui. Asta e numai o sută; o mie sunt mai multe, de zece ori. Privind în sus, număr o mie de frunze; apoi opresc numărătoarea, pentru că sunt alte mii dincolo de primele, şi alte mii, înghesuite una într-alta, încât nu le mai pot număra. Zăcând în braţele tale, uitându-mă la faţa ta, era la fel; nu puteam număra lucrurile pe care mi le aminteam în pădure, când erai acolo, şi înainte; şi mult, mult înainte, la Voa, când eram copil lângă mama.

— Spune-mi câteva dintre lucrurile pe care ţi le-ai amintit, Rima.

— Da, unul – numai unul acum. Când eram copil, la Voa, mama era şchioapă – ştii asta. De câte ori ieşeam, departe de case, în pădure, păşind încet, încet, ea se aşeza sub un copac, în timp ce eu alergam în jur, jucându-mă. Şi de câte ori mă întorceam la ea o găseam atât de palidă, atât de tristă, plângând – plângând. Asta era când mă ascundeam şi mă întorceam pe furiş, în aşa fel încât nu mă putea auzi venind. Oh, mamă, de ce plângi? Piciorul bolnav te doare? Şi într-o zi m-a luat în braţe şi mi-a spus adevăratul motiv pentru care plângea.

S-a întrerupt, dar m-a privit cu o lumină nouă şi ciudată în ochi.

— De ce plângea, dragostea mea?

— Oh, Abel, poţi înţelege – acum – în sfârşit! Şi, apropiindu-şi buzele de urechea mea, a început să murmure sunete uşoare, melodioase, care nu-mi spuneau nimic. Apoi, depărtându-şi capul, s-a uitat iar la mine, cu ochii ei strălucind în lacrimi şi cu buzele întredeschise într-un zâmbet dulce şi visător.

Ah, sărmană copilă! În ciuda a tot ce spusesem, în ciuda a tot ce se întâmplase, se întorsese la vechea iluzie că trebuie să-i înţeleg limbajul. Am putut doar să-i întorc privirea, cu tristeţe şi în tăcere.

Faţa i se înnora de dezamăgire, apoi a vorbit iar cu un ton de rugăminte în glas.

— Iată, acum nu mai suntem departe unul de altul, eu ascunzându-mă în pădure, tu căutându-mă, ci împreună, spunând aceleaşi lucruri. În limba ta – a ta, şi acum şi a mea. Dar înainte de-a veni tu nu ştiam nimic, nimic, căci nu aveam cu cine vorbi decât cu bunicul. Câteva cuvinte în fiecare zi, aceleaşi cuvinte. Dacă a ta e a mea, a mea trebuie să fie şi a ta. Oh, nu-ţi dai seama că a mea e mai bună?

— Da, mai bună; dar, vai!, Rima, nu pot spera să înţeleg vreodată dulcea ta vorbire, şi mai puţin

s-o vorbesc. Păsările care doar ciripesc şi scot triluri nu pot să cânte niciodată ca pasărea-orgă.

Plângând, ea şi-a ascuns faţa la gâtul meu, murmurând trist printre sughiţuri:

— Niciodată – niciodată!

Cât de ciudate păreau, într-un astfel de moment de bucurie, asemenea lacrimi amare, asemenea cuvinte de jale!

Timp de câteva minute am păstrat o tăcere îndurerată, înţelegând pentru prima oară, pe cât era posibil să înţelegi un astfel de lucru, ce însemna pentru ea neputinţa mea de a înţelege limbajul ei secret – acel limbaj mai expresiv, singurul în care gândirea ei iute şi emoţiile vii se puteau exprima. Uşor şi bine cum părea că se poate ea exprima în limba mea, îmi puteam uşor imagina că aceasta trebuie să-i fi părut o simplă gângăveală. Aşa cum îmi spusese odată, când i-am cerut să vorbească în spaniolă, „Asta nu înseamnă a vorbi.” Şi atâta vreme cât nu putea vorbi cu mine în acel limbaj superior, care îi exprima gândurile, nu va exista acea comuniune perfectă a sufletelor pe care cu atâta pasiune şi-o dorea.

Încetul cu încetul, pe măsură ce s-a liniştit, am căutat să-i spun ceva care să ne consoleze pe amândoi.

— Dulce Rima, am zis, e atât de trist că nu pot spera să vorbesc vreodată cu tine în felul tău; dar o iubire mai mare ca aceasta a noastră nu am putea simţi niciodată, şi dragostea ne va face fericiţi, nespus de fericiţi, în ciuda acestui unic motiv de tristeţe. Şi probabil, după o vreme, vei fi în stare să exprimi tot ce vrei în limba mea, care e, de asemenea, şi a ta, cum ai spus mai devremne. Când vom fi înapoi în pădurea dragă amândurora şi vom sta iar de vorbă sub copacul sub care am stat prima oară şi sub bătrânul arbore *mora* în care tu te-ai ascuns şi ai aruncat cu frunze în mine, şi unde ai prins micuţul păianjen ca să îmi arăţi cum îţi ţeşi veşmântul, îmi vei vorbi în limba ta cea dulce şi

apoi vei încerca să spui aceleaşi lucruri într-a mea... Şi, până la urmă, poate, vei găsi că nu e atât de imposibil pe cât crezi.

M-a privit, zâmbind iar printre lacrimi, şi a clătinat puţin din cap.

— Îţi aminteşti ce am auzit, anume că înainte de moartea mamei tale ai fost în stare să-i spui lui Nuflo şi preotului care erau dorinţele ei? Nu poţi, în acelaşi mod, să-mi spui şi mie de ce plângea?

— Pot, dar nu-ţi va spune nimic.

— Înţeleg. Poţi spune faptele în sine. Pot să-mi imaginez ceva în plus, iar restul va fi pierdut pentru mine. Spune-mi, Rima.

Faţa ei s-a tulburat; mi-a ocolit privirea şi şi-a lăsat ochii să-i rătăcească prin peştera mohorâtă, luminată de zarea focului; apoi aceştia s-au întors iar spre ai mei.

— Uite, a zis ea, bunicul zace dormind lângă foc. Atât de departe de noi – oh, atât de departe! Dar, dacă e să ieşim din peşteră şi de aici tot înainte, spre munţii cei mari, unde se află oraşul soarelui, şi să stăm acolo în sfârşit în mijlocul unei mari mulţimi de oameni, toţi privindu-ne pe noi, vorbindu-ne, n-ar însemna mare lucru. Ei ar fi asemenea copacilor, stâncilor şi animalelor – nu mai mult! Nici ei cu noi, nici noi cu ei. Dar suntem peste tot singuri împreună, izolaţi – noi doi. E dragostea; ştiu acum, dar nu ştiam înainte, pentru că uitasem ce-mi spusese ea. Crezi că pot să-ţi împărtăşesc ce mi-a spus când am întrebat-o de ce plânge? Oh, nu! Doar atâta, ea şi cu altcineva fuseseră ca unul, totdeauna izolaţi de alţii. Apoi a venit ceva – a venit ceva! O, Abel, ce a fost acel ceva despre care mi-ai vorbit pe munte? Şi celălalt s-a pierdut pentru totdeauna, şi ea a rămas singură în pădurile şi munţii lumii. Oh, de ce plângem pentru ceea ce-am pierdut? De ce nu uităm repede, ca să ne simţim iar veseli? Abia acum ştiu ce-ai simţit, o, dulce mamă, când stăteai încremenită şi plângeai, în timp ce eu alergam în jur şi mă jucam,

şi râdeam! O, sărmană mamă! Oh, ce durere! Şi ascunzându-şi faţa la gâtul meu, a izbucnit încă o dată în plâns.

Şi în ochii mei dragostea şi simpatia aduseseră lacrimile; dar, în scurtă vreme, cuvintele tandre, consolatoare, pe care i le spuneam şi mângâierile mele au recuperat-o din trecutul cel trist în prezent; apoi, lăsându-se pe spate ca la început, cu capul odihnindu-i-se pe pelerina mea împăturită, cu trupul sprijinindu-se puţin de braţul meu ce-o cuprindea şi, în acelaşi timp, de stânca de care ne rezemam, ochii ei pe jumătate închişi, întorşi spre ai mei, exprimau o tandră fericire conştientă – purificata mândrie a soarelui după ploaie; şi o blândă toropeală delicioasă, care era parţial animată de pasiunea sublimată.

— Spune-mi, Rima, i-am zis aplecându-mă asupra ei, în toate acele tulburate zile cu mine în pădure, n-ai avut nici un moment de fericire? Nu ţi-a spus nimic din inima ta că e momentul să iubeşti, chiar înainte de-a şti ce înseamnă dragostea?

— Da; şi o dată – o, Abel, îţi aminteşti noaptea aceea, după întoarcerea de pe Ytaioa, când ai rămas până târziu, povestind lângă foc – eu în umbră, fără să mă mişc, ascultând, ascultând; tu lângă focul ce-ţi lumina faţa în plin, spunând atâtea lucruri ciudate? Am fost fericită atunci – oh, cât de fericită! Era o noapte neagră şi ploioasă, şi eu, o plantă crescând în întuneric, simţind cum dulcile picături ale ploii cădeau, cădeau pe frunzele mele. Oh, va fi curând dimineaţă şi soarele va străluci pe frunzele mele ude; şi asta mă făcea atât de bucuroasă până când am ajuns să vibrez de fericire. Apoi, brusc, a venit fulgerul, atât de strălucitor, şi tremuram de frică, şi aş fi vrut să fie din nou întuneric. Şi atunci te-ai uitat la mine, cum stăteam în umbră, şi nu mi-am putut dezlipi privirea imediat şi nici nu te puteam privi în ochi, aşa că am tremurat de frică.

— Şi acum nu mai e nici o frică – nici o umbră; eşti acum cu totul fericită?

— Oh, cât de fericită! Dacă drumul de întoarcere spre pădurea noastră ar fi mai lung de zece ori şi dacă munţii cei mari, cu vârfurile albe de zăpadă, ar sta împotrivă, şi dacă împotrivă mi-ar sta marea pădure întunecată şi râuri mai largi decât Orinoco, aş merge totuşi înainte singură şi fără frică, pentru că tu m-ai urma, ca să mă găseşti în pădure, să fii cu mine în sfârşit pentru totdeauna.

— Dar nu te voi lăsa să pleci singură, Rima – zilele tale de singurătate s-au terminat.

Ea a deschis ochii mari şi s-a uitat drept într-ai mei.

— Trebuie să mă întorc singură, Abel, a spus ea. Înainte de-a a se face ziuă trebuie să vă părăsesc. Odihniţi-vă aici, tu şi bunicul, pentru câteva zile şi nopţi, apoi porniţi pe urmele mele.

O ascultam nevenindu-mi să-mi cred urechilor.

— În nici un caz, Rima, am strigat. Cum să te las să mă părăseşti – acum eşti a mea –, să parcurgi toată acea distanţă, prin tot acest ţinut sălbatic în care te poţi pierde şi poţi pieri singură? Oh, nici nu te gândi la asta!

Ea asculta, privindu-mă cu oarece îngrijorare în ochi, dar zâmbind uşor în acelaşi timp. Mâna ei mică se mişca pe braţul meu în sus şi m-a mângâiat pe obraz; apoi mi-a tras faţa în jos spre a ei, până când buzele noastre s-au întâlnit. Dar când am privit-o iar în ochi am văzut că nu consimţise la cele ce-i cerusem.

— Nu cunosc eu tot drumul acum, a spus ea, toţi munţii, râurile, pădurile – cum m-aş putea pierde? Şi trebuie să mă întorc repede, nu pas cu pas, mergând – odihnindu-mă, odihnindu-mă – mergând, oprindu-mă să gătesc şi să mănânc, oprindu-mă să adun lemne de foc, să fac un adăpost – atâtea lucruri! Oh, voi fi înapoi în jumătate din timpul necesar; şi am atâtea de făcut.

— Ce poţi avea tu de făcut, iubito? – totul poate fi făcut când vom fi în pădure împreună.

Un zâmbet luminos, cu o urmă de persiflare, i-a fluturat peste faţă când mi-a răspuns:

— Oh, trebuie să-ţi spun oare că sunt lucruri pe care tu nu le poţi face? Uite, Abel, şi şi-a atins veşmântul pe care îl purta, mai subţire acum decât înainte, şi uzat de lunga expunere la soare, vânt şi ploaie.

Nu-i puteam porunci, părea să nu am nici o putere s-o conving; dar nu m-am dat încă bătut şi am invocat fiecare argument pe care l-am putut găsi ca s-o fac să-mi accepte punctul de vedere; şi când am terminat, ea şi-a pus braţele pe după gâtul meu şi s-a ridicat iar ţinându-se de el.

— O, Abel, cât de fericită voi fi! a zis ea, neluând în seamă nimic din ce spusesem. Gândeşte-te la mine, singură, zile şi zile, în pădure, aşteptându-te pe tine, muncind tot timpul; spunându-mi: Vino repede, Abel; vino încet, Abel. O, Abel, cât întârzii! Oh, nu veni până când nu am terminat ce am de făcut! Şi când voi fi terminat şi vei sosi, mă vei găsi, dar nu imediat. Pentru început, mă vei căuta în casă, apoi în pădure, strigându-mă: Rima! Rima! Şi ea va fi acolo, ascultând ascunsă în copaci, dorindu-şi să fie în braţele tale, dorindu-ţi buzele – oh, atât de bucuroasă, totuşi temătoare a se arăta. Ştii de ce? El ţi-a spus – nu ţi-a spus? – că atunci când o zărise prima oară stătea înaintea lui, toată în alb – un veşmânt care era ca zăpada de pe vârfurile munţilor, când soarele coboară şi-i dă nuanţe de roz şi purpuriu. Aşa voi fi, ascunsă printre copaci, spunând: Sunt eu altfel – altfel decât Rima? Mă va recunoaşte – mă va iubi la fel de mult? Oh, nu ştiu eu că vei fi bucuros şi mă vei iubi, şi-mi vei spune că sunt frumoasă? Ascultă! Ascultă! a exclamat ea brusc, ridicându-şi faţa.

Printre tufişuri, nu departe de gura peşterii, o pasăre mică a început un cântec, o melodie clară,

tandră, preluată curând de alte păsări de mai departe.

— Curând va fi dimineaţă, a spus ea, apoi şi-a încleştat iar braţele în jurul meu şi m-a ţinut într-o îmbrăţişare lungă şi pasionată; apoi, alunecând din braţele mele şi, după ce a aruncat o privire iute spre bătrânul care dormea, a ieşit din peşteră.

Câteva clipe am rămas acolo unde eram, fără să realizez încă faptul că mă părăsise, atât de brusc şi de repede mi-a ieşit ea din braţe şi din privire; apoi, revenindu-mi în fire, am sărit în picioare şi am năvălit afară, în speranţa c-o voi ajunge din urmă.

Nu se iviseră încă zorii, dar mai era lumină de la luna plină, acum ascunsă undeva după creasta munţilor. Alergând până la marginea platoului năpădit de tufişuri, am explorat povârnişul stâncos de dedesubt fără să-i zăresc silueta, apoi am strigat:

— Rima! Rima!

Un tril slab, modulat, care nu putea fi de pasăre, se auzi dinspre tufişurile întunecate de dedesubt; şi am început să alerg într-acolo; apoi, oprindu-mă, am strigat iar. Sunetul mângâietor s-a mai auzit o dată, dar acum mult mai departe şi atât de slab, încât abia l-am putut distinge. Şi când am înaintat şi mai mult, strigând-o mereu şi mereu, n-a mai venit nici un răspuns şi mi-am dat seama atunci că într-adevăr pornise în acea lungă călătorie de una singură.

Capitolul 18

Când Nuflo a deschis până la urmă ochii m-a găsit stând singur şi descurajat lângă foc, abia întors din zadarnica mea urmărire. Fusesem prins de-o ceaţă groasă pe versantul muntelui şi eram ud şi doborât de oboseală şi somnolenţă, ca urmare a marşului greu din ziua precedentă şi a veghii mele de-o noapte întreagă; totuşi nu îndrăzneam să mă gândesc la odihnă. Ea plecase de lângă mine şi eu n-o putusem împiedica; totuşi gândul c-o lăsasem să fugă din braţele mele, să plece de una singură departe, în acea călătorie lungă şi plină de primejdii, era tot atât de greu de suportat ca şi cum mi-aş fi dat consimţământul la ea.

Nuflo a fost la început şocat auzind de plecarea ei fără veste; dar a râs de temerile mele, afirmând că, odată ce parcursese un ţinut, ea nu se mai putea pierde; că n-o păştea nici un fel de primejdie din partea indienilor din moment ce îi putea vedea de la distanţă şi evita, că fiarele sălbatice, şerpii şi alte creaturi maligne nu-i vor face nici un rău. Puţina hrană de care avea nevoie pentru a se ţine în viaţă putea fi găsită oriunde; mai mult decât atât, călătoria ei n-avea cum să fie întreruptă de vremea rea, din moment ce ploaia şi arşiţa n-o afectau în nici un fel. Până la urmă el a părut încântat că Rima ne părăsise, spunând că, fiind ea în pădure, casa, peticul acela cultivat şi proviziile ascunse, precum şi uneltele, vor fi în siguranţă, căci nici un indian nu se aventura să se apropie de locul în care era ea. Încrederea lui mi-a dat curaj şi, întinzându-mă jos pe nisipul peşterii, am căzut într-un somn greu, care a durat până seara; atunci m-am trezit doar ca să împart cina cu bătrânul şi am dormit iar până în ziua următoare.

Nuflo nu era încă gata de pornire; prinsese slăbiciune pentru neobişnuitele avantaje ale unui

loc uscat pentru dormit şi ale unui foc care nu era bătut de nici un fel de vânt şi în care nu cădeau fremătând nici un fel de picături de ploaie. Nici în următoarele două zile n-a consimţit s-o pornim pe drumul de întoarcere, şi, dacă m-ar fi putut convinge, popasul nostru la Riolama ar fi durat o săptămână.

Am avut o vreme bună la pornire; dar nu peste mult timp s-a înnorat şi apoi, pentru următoarele două săptămâni, am avut parte de umezeală şi de furtuni, care ne-au stingherit într-atât încât ne-a luat douăzeci şi trei de zile să ducem la bun sfârşit călătoria de întoarcere, un drum care la dus ne luase doar optsprezece zile. Aventurile pe care le-am avut pe drum şi chinurile pe care le-am îndurat în acest lung marş nu mai merită să fie povestite. Ploaia ne-a adus într-o stare mizerabilă, dar mai mult am suferit din cauza foamei decât din oricare alt motiv şi nu o dată am ajuns aproape în pragul morţii prin inaniţie. De două ori am fost obligaţi să cerşim de mâncare în satele indienilor şi, cum nu aveam nimic ce să le dăm în schimb, am primit foarte puţin. Nu e imposibil să câştigi ospitalitatea sălbaticilor fără cârlige de pescuit, cuie şi stambă imprimată; dar de data aceasta mi-am dat seama că îmi lipsea acel impalpabil dar al negustoriei care îmi fusese de un aşa mare folos în prima mea călătorie la Parahuari. Acum eram slăbit şi nenorocit, şi lipsit de spirit de întreprindere. E adevărat că am fi putut schimba cei doi câini pe pâine de *cassava* şi porumb, dar am fi fost astfel într-o situaţie mai grea ca oricând. Şi până la urmă tot câinii ne-au salvat prin câte-o captură ocazională – un *armadillo* surprins la loc deschis şi prins înainte de-a apuca să se îngroape în pământ, ori o iguană, un oposum sau *labba*, urmărite cu ajutorul mirosului lor ascuţit până în ascunzătoarea lor. Atunci Nuflo jubila şi se ospăta, răsplătindu-i cu pielea, oasele şi măruntaiele acestora. Dar până la urmă un câine şi-a rupt un picior şi Nuflo, care

era înfometat, a folosit şchiopătatul lui ca pe o scuză pentru a-i face de petrecanie, ceea ce a făcut, după toate aparenţele, fără nici o remuşcare, recunoscând că sărmana brută îl servise destul de bine în felul ei. A tranşat carnea în fâşii şi a uscat-o la fum, iar insuportabilele junghiuri ale foamei m-au constrâns şi pe mine să împart greţoasa hrană cu el. Nu eram doar indecenţi, mi se părea, ci chiar canibali să ne înfruptăm din credinciosul servitor care fusese carmangerul nostru. „Dar ce contează?" îmi argumentam eu însumi. „Orice fel de carne, curată sau necurată, ar trebui să fie, şi este, la fel de respingătoare pentru mine, iar să ucizi animalele, un fel de crimă. Dar acum mă găseam constrâns să fac acest rău ca să pot supravieţui până va veni şi binele. Numai ca să pot supravieţui făceam asta – acea nedemnă hrană dătătoare de putere mă va ajuta să ajung la Rima şi la viaţa mai pură, mai bună, ce va urma.

În tot acest răstimp, cât ne târam kilometru după kilometru fără un cuvânt, ori stăteam tăcuţi lângă focul nocturn, m-am gândit la multe lucruri; dar trecutul, cu care o rupsesem pentru totdeauna, ocupa puţin loc în gândurile mele. Rima era încă izvorul şi centrul tuturor gândurilor; de la ea porneau şi spre ea se întorceau. Gândurile, speranţele, visele – acestea m-au sprijinit în acele zile negre şi nopţi de chinuri şi privaţiuni. Imaginaţia a fost pâinea care-mi dădea puterea, vinul care mă stimula. Ce-i susţinea lui Nuflo moralul nu ştiu. Probabil că era asemenea unei crisalide, în hibernare, independent de încurajări; strălucitorul chip înaripat, ce-ar fi urmat să fie chemat la viaţă cândva în viitor de strigarea cea mare a unui sol îngeresc şi de sunetele de ţimbale, zăcea într-o latenţă sigură, ascuns în natura aceea posacă, primitivă.

Şi iată-ne iarăşi în vechea pădure iubită! Niciodată satul natal, pierdut în valea unor munţi, nu i s-a părut elveţianului mai frumos la

întoarcerea istovită din război ori dintr-un lung exil, cum a apărut privirilor mele flămânde de ele acel nor albastru la orizont – pădurea în care locuia Rima, mireasa mea, frumoasa mea – şi, înălţându-se peste aceasta, conul înalt al vârfului Ytaioa! Cât de aproape, în sfârşit – cât de aproape! Şi totuşi, cei zece–cincisprezece kilometri ce mai rămăseseră a fi străbătuţi atât de încet, pas cu pas – ce uriaşă distanţă păreau! Chiar şi în îndepărtata Riolama, când mă pregăteam pentru drumul înapoi, nu-mi păruse a fi atât de departe de iubirea mea. Această înnebunitoare nerăbdare mărturisea despre puterile mele, care se împuţinaseră şi mă trăgeau înapoi. Nu puteam alerga, nici măcar nu puteam merge repede; bătrânul Nuflo, lent şi sobru, era mai mult decât egalul meu în final şi tot ce puteam face era să merg în pas cu el.

Pe ultimul interval el a devenit tăcut şi prevăzător, intrând pentru început prin centura de copaci ce se desprindea din extremitatea sudică a pădurii, ca s-o ia printre culmile joase. Pentru un kilometru sau aşa ceva ne-am târât pe la umbră; apoi am început să recunosc locuri familiare, copacii bătrâni sub care mă plimbasem sau stătusem, şi ştiam că la o sută de metri mai încolo voi putea da cu ochii prima oară de imaginea acoperişului din frunze de palmier. În acea clipă slăbiciunea m-a părăsit; am luat-o înainte cu un uşor strigăt de dorinţă nestăvilită şi de bucurie; dar mi-am încordat degeaba privirile să văd acel iubit adăpost; nici un petic de culoare galben-pal nu a apărut prin verdeaţa generală a tufişurilor, plantelor târâtoare şi copacilor – copaci după copaci, copaci înălţându-se peste alţi copaci.

Pentru câteva clipe n-am putut înţelege. Nu, sigur făcusem o greşeală, casa nu se ridica în acest loc; va apărea în faţa ochilor ceva mai încolo. Am făcut câţiva paşi nesiguri înainte şi apoi m-am oprit iar locului, mintea mea derulând imaginea, inima zbătându-mi-se aproape să explodeze de

nelinişte. Stăteam încă împietrit, cu mâna apăsată pe piept, când Nuflo m-a ajuns din urmă.

— Unde este – unde este casa? m-am bâlbâit eu, arătând cu mâna. Toată nepăsarea lui părea să fi dispărut; tremura şi el, buzele i se mişcau fără să scoată nici un sunet. Într-un târziu, a spus:

— Au venit – odraslele negrului infern au fost aici şi au distrus totul!

— Rima! Ce s-a întâmplat cu Rima? am strigat eu; dar fără să-mi răspundă el a luat-o înainte, şi eu în urma lui.

Casa, aveam să vedem curând, fusese arsă până nu mai rămăsese nimic. Nici măcar o prăjină. Pe locul în care fusese aceasta, o movilă de cenuşă neagră acoperea pământul – altceva nimic. Dar privind în jur n-am găsit nici un semn că vreo fiinţă omenească ar fi vizitat în ultima vreme locul. Un lan de iarbă şi bălării înalte acoperea locul cândva bătătorit din jurul aşezării, iar movila de cenuşă apărea ca şi cum ar fi fost acolo de cel puţin o lună. Cât despre ce se întâmplase cu Rima, bătrânul nu putea spune o vorbă. S-a aşezat jos pe pământ, copleşit de dezastru; oamenii lui Runi fuseseră aici, nu avea nici o îndoială în privinţa asta, şi or să vină iar, şi tot ce se putea aştepta era să moară de mâna lor. Gândul că Rima pierise, că o pierdusem, era insuportabil. Nu putea fi aşa! Fără îndoială, indienii veniseră şi distruseseră casa în timpul cât lipsisem; dar ea se întorsese, iar ei plecaseră fără să se mai întoarcă a doua oară. Ea putea fi undeva prin pădure, probabil nu prea departe, aşteptând cu nerăbdare întoarcerea noastră. Bătrânul se holba la mine în timp ce vorbeam; părea că se află într-un fel de stupoare şi nu răspundea în nici un fel; până la urmă, lăsându-l încă aşezat acolo, am intrat în pădure s-o caut pe Rima.

Şi cum mergeam printre copaci, oprindu-mă uneori să scrutez vreo poiană mai umbroasă sau vreun luminiş şi să ascult, am fost tentat de

nenumărate ori să strig tare numele celei pe care o căutam; totuşi, teama că astfel aş fi putut atrage asupra mea cine ştie ce pericol ascuns, poate asupra ei, m-a făcut să tac. O melancolie ciudată se aşternea peste pădure, o tăcere spartă rar de ţipătul vreunei păsări îndepărtate. Cum, mă întrebam, o voi putea găsi vreodată în pădurea aceea largă, umblând încolo şi-ncoace în modul acela tăcut, precaut? Singura mea speranţă era că mă va găsi ea pe mine. Mi-a dat prin minte că locul cel mai probabil în care trebuia s-o caut ar fi vreuna dintre vechile ascunzători cunoscute nouă amândurora, unde stătusem de vorbă împreună. M-am gândit întâi la arborele *mora*, unde ea se ascundea de mine, şi mi-am îndreptat paşii într-acolo, în preajma acelui copac, şi în umbra lui am adăstat aproape o oră; şi, până la urmă, îndreptându-mi privirile spre marele şi difuzul nor de frunze verzi şi purpurii, am chemat-o încetişor:

— Rima, Rima, dacă m-ai văzut şi dacă te-ai aţinut nevăzută mie în ascunzătoarea ta, fie-ţi milă şi răspunde-mi – fie-ţi milă şi coboară acum la mine!

Dar Rima n-a răspuns, nici n-a aruncat jos frunze roşii şi strălucitoare în joacă: doar vântul, acolo sus, şoptea ceva grav şi trist în frunziş; întorcându-mă, am luat-o aiurea înspre umbrele mai adânci.

Cu timpul mi-a atras atenţia şi m-a făcut să tresar ţipătul lung, pătrunzător, al bufniţei sălbatice, auzindu-se nefiresc de puternic în liniştea aceea; şi abia a rămas tăcut aerul că mi-am dat seama de faptul că nu o pasăre scosese acel ţipăt. Indianul e un bun imitator al vocii animalelor, dar practica mă făcuse în stare să disting ţipătul adevărat al păsării de cel fals. Pentru aproape un minut am stat nemişcat, nehotărât ce să fac, apoi am pornit iar înainte, cu şi mai mare prevedere, abia îndrăznind să respir, forţându-mi privirile să pătrundă adâncurile umbroase. Brusc

am tresărit puternic, căci, exact în faţa mea, pe o rădăcină aeriană aflată în partea cea mai întunecoasă a umbrei unui arbore stătea o formă omenească neagră şi nemişcată. Am rămas înţepenit, privind-o o vreme, fără să-mi dau încă seama dacă mă văzuse sau nu, când toate îndoielile mi-au fost spulberate de faptul că silueta s-a ridicat şi înainta cu hotărâre – un indian gol, cu o *zabatana* în mână. Când a ieşit din întunericul umbrei, l-am recunoscut pe Piaké, morocănosul frate mai mare al prietenului meu Kua-kó.

Era o surpriză nemaipomenită să-l întâlnesc în pădurea asta, dar n-aveam timp să reflectez tocmai acum. Mi-am amintit doar că îl jignisem adânc, pe el şi tribul său, că probabil mă priveau ca pe un duşman şi că vor sta foarte puţin pe gânduri dacă să-mi ia viaţa sau nu. Era prea târziu să mai încerc să scap cu fuga; eram epuizat după călătoria aceea lungă şi multele privaţiuni pe care le îndurasem, în timp ce el stătea acolo în toată vigoarea şi cu o armă letală în mână.

Nu-mi mai rămăsese nimic altceva de făcut decât să iau o mină curajoasă, să-l întâmpin într-un mod prietenesc şi să inventez o istorie plauzibilă pentru a motiva actul meu de-a părăsi în secret satul.

Stătea nemişcat, privindu-mă în tăcere şi, uitându-mă roată, am văzut că nu era singur: la o distanţă cam de patruzeci de metri în dreapta mea au apărut alte două forme vagi, supraveghindu-mă din umbra adâncă.

— Piaké! am strigat, înaintând trei sau patru paşi.

— Te-ai întors, a răspuns el, dar fără să se clintească. De unde?

— Riolama.

A clătinat din cap, apoi a întrebat unde era asta.

— Douăzeci de zile înspre soare-apune, am spus eu. Cum el continua să tacă, am adăugat: Am auzit

că aş putea găsi aur în munţii de acolo. Mi-a spus un bătrân şi am mers împreună să căutăm aur.

— Ce ai găsit?

— Nimic.

— Ah!

Şi cu asta conversaţia noastră părea să se fi terminat. Dar peste câteva momente imensa mea dorinţă de-a afla dacă sălbaticii ştiau sau nu ceva despre Rima m-a făcut să risc o întrebare.

— V-aţi mutat în pădurea asta acum? am întrebat eu.

El a clătinat din cap şi, după o vreme a adăugat:

— Venim să ucidem animale.

— Eşti ca şi mine acum, am replicat imediat; nu te mai temi de nimic.

S-a uitat neîncrezător la mine, apoi s-a apropiat ceva mai mult şi a spus:

— Tu eşti foarte viteaz. Eu n-aş fi făcut o călătorie de douăzeci de zile fără arme şi având ca tovarăş doar un bătrân. Ce arme ai avut?

Am văzut că se temea de mine şi că voia să se asigure că nu-mi stătea în putere să-i fac vreun rău.

— Nici o armă în afară de cuţit, i-am răspuns cu prefăcută nepăsare. Odată cu asta mi-am ridicat pelerina, ca să-l las să vadă singur, întorcându-mă apoi spre faţa lui. Mi-aţi găsit pistolul? am adăugat.

A clătinat din cap; dar părea mai puţin suspicios acum şi s-a apropiat de mine.

— Cum ţi-ai procurat de mâncare? Unde mergi acum? a întrebat el.

Am răspuns îndrăzneţ:

— Mâncare! Sunt aproape mort de foame şi mă duc în sat să văd dacă femeile n-au ceva carne în ceaun şi să-i spun lui Runi tot ce-am făcut de când am plecat de la el.

S-a uitat la mine cu atenţie, puţin surprins probabil de încrederea de care dădeam dovadă, apoi a spus că se întoarce şi el şi că mă va însoţi. Unul dintre ceilalţi indieni s-a apropiat acum, cu

tubul în mână, să ni se alăture şi, ieşind din pădure, am început să traversăm savana.

Era un chin că trebuia să străbat acea savană iar, să părăsesc umbrele pădurii în care sperasem s-o găsesc pe Rima; dar n-aveam încotro; eram iar prizonier, captivul pierdut, regăsit şi neiertat încă şi care probabil nici nu va fi iertat. Numai prin propria mea şiretenie mă puteam salva, iar Nuflo, sărmanul bătrân, trebuia să aibă singur grijă de sine.

Din ce în ce mai des, în timp ce păşeam anevoie pe pământul sec şi în timp ce am urcat coasta, trebuia să mă opresc ca să-mi recapăt răsuflarea, explicându-i lui Piaké cum călătorisem zi şi noapte, fără carne în ultimele trei zile, şi că, prin urmare, eram epuizat. Era o exagerare, dar trebuia să-i dau în vreun fel o explicaţie pentru slăbiciunea ce mă încerca în timpul deplasării noastre, determinată nu atât de epuizare şi de lipsa mâncării, cât de neliniştea minţii.

În răstimpuri vorbeam cu el, întrebându-l de toţi ceilalţi membri ai comunităţii, fiecare după nume. Într-un sfârşit, gândindu-mă numai la Rima, l-am întrebat dacă vreo altă persoană sau persoane în afară de ai săi mai veniseră în pădure sau trăiesc acum acolo.

A spus că nimeni.

— Odată, am zis, fusese o fiică de Didi, o fată de care vă temeaţi toţi; mai e acolo?

S-a uitat la mine bănuitor, apoi a scuturat din cap. N-am îndrăznit să insist şi să-l presez cu mai multe întrebări; dar, după un timp, a spus răspicat:

— Ea nu mai e acolo acum.

Şi am fost obligat să-l cred; căci, dacă Rima ar fi fost în pădure, *ei* n-ar fi fost acolo. Ea nu era acolo, cel puţin atâta aflasem. Să se fi rătăcit oare pe drum, ori să fi pierit în timpul călătoriei aceleia lungi de la Riolama? Inima îmi era grea în piept; dar, dacă aceşti diavoli cu trupuri de om ştiau mai mult decât îmi spuseseră, trebuia, mi-am zis, să-mi

ascund neliniştea şi să aştept răbdător să aflu adevărul, dacă mă lăsau în viaţă. Şi dacă îmi cruţau viaţa şi nu o cruţaseră pe a celeilalte fiinţe sacre cu care mi-o îngemănasem, va veni vremea când vor afla, prea târziu pentru ei, că luaseră la sân un diavol mai primejdios decât ei înşişi.

Capitolul 19

Sosirea mea în sat a stârnit o anumită animaţie; dar era limpede că nu mai eram privit ca un prieten sau ca unul din familie. Runi era plecat şi aşteptam întoarcerea lui cu puţină nelinişte; fără îndoială, el urma să-mi decidă soarta. Kua-kó era şi el plecat. Ceilalţi stăteau în picioare sau aşezaţi în jurul încăperii mari, aţintindu-mă tăcuţi cu privirile. N-am dat importanţă, pur şi simplu am cerut de mâncare, apoi mi-am cerut hamacul, pe care l-am atârnat în vechiul loc şi, întinzându-mă, am aţipit. Runi şi-a făcut apariţia spre seară. M-am ridicat şi l-am întâmpinat, dar n-a scos un cuvânt şi, până când s-a dus la hamacul lui, a rămas într-o tăcere ursuză, ignorându-mi prezenţa.

În ziua următoare s-a dezlănţuit criza. Eram adunaţi iar în încăpere – toţi în afară de Kua-kó şi de un altul dintre bărbaţi, care nu se întorseseră încă dintr-o expediţie – şi pentru un interval de o jumătate de oră nimeni n-a rostit nici un cuvânt. Aşteptau ceva; chiar şi copiii erau ciudat de liniştiţi şi ori de câte ori vreuna dintre păsările domestice se rătăcea în deschizătura uşii, scoţând câte-o slabă notă plângăcioasă, era alungată afară, dar numai prin gesturi. Într-un târziu, Runi s-a îndreptat de spinare pe butucul lui şi şi-a fixat privirea asupra mea; şi-a dres glasul şi a început o lungă alocuţiune, rostită într-o melopee răspicată, incantatorie, pe care o cunoşteam atât de bine şi care însemna că era o ocazie importantă. Şi, ca de obicei în asemenea întreprinderi, acelaşi gând şi aceleaşi expresii au fost repetate la nesfârşit, cu o insistenţă furioasă, monotonă. Ca să impresioneze, oratorul guayanez trebuie să ţină un discurs lung, indiferent cât de puţine lucruri are de spus. Oricât de ciudat poate părea, l-am ascultat cu detaşare, nu fără un sentiment de dispreţ faţă de inteligenţa lui

redusă. Dar inima îmi era ceva mai uşoară acum. Chiar datorită faptului că îmi adresa un asemenea discurs eram convins că nu intenţiona să-mi ia viaţa şi că n-o va face dacă mă puteam dezvinovăţi de bănuiala de trădare.

Eu eram un om alb, a spus el, ei erau indieni; cu toate acestea ei mă trataseră bine. Mă hrăniseră şi-mi dăduseră adăpost. Făcuseră multe pentru mine: mă învăţaseră cum se foloseşte o *zabatana* şi-mi promiseseră să-mi facă şi mie una, fără să ceară nimic în schimb. De asemenea, îmi promiseseră o soţie. Cum îi tratasem eu pe ei? Îi părăsisem, ştergând-o în secret până departe, lăsându-i nelămuriţi în privinţa intenţiilor mele. Cum puteau ei spune de ce plecasem şi unde? Ei aveau un duşman. Managa se numea acesta; el şi poporul lui îi urau; eu ştiam că le dorea răul; eu ştiam unde putea fi găsit, căci îmi spuseseră ei. Asta crezuseră atunci când îi părăsisem fără veste. Acum mă întorsesem la ei spunându-le că fusesem la Riolama. El ştia unde e Riolama, deşi nu fusese niciodată acolo: era prea departe. De ce mă dusesem eu la Riolama? Era un loc rău. Erau indieni acolo, puţini, dar aceştia nu erau indieni buni, precum cei din Parahuari, şi ar fi ucis un om alb. *Fusesem* eu oare acolo?

Într-un târziu, a sfârşit şi a fost rândul meu să vorbesc, dar îmi lăsase destul timp la dispoziţie şi astfel aveam răspunsul pregătit:

— Te-am ascultat, am început eu. Cuvintele tale sunt cuvinte bune. Sunt cuvintele unui prieten. Eu sunt prietenul omului alb, spui tu: e acesta oare prietenul meu? El a plecat pe ascuns, fără să spună o vorbă: de ce a plecat el fără să-i vorbească prietenului său, care îl tratase bine? A fost el la duşmanul meu Managa? Poate e un prieten al duşmanului meu? Unde a fost oare? Trebuie să răspund acum la aceste întrebări, spunând cuvinte sincere prietenului meu. Tu eşti un indian, eu sunt om alb. Tu nu cunoşti toate gândurile omului alb.

Acestea sunt lucrurile pe care aş vrea să ţi le spun. În ţara omului alb există două feluri de oameni. Există oameni bogaţi, care au tot ce-şi poate dori un om – case făcute din piatră, pline de lucruri frumoase, haine frumoase, arme frumoase, podoabe frumoase; şi aceştia au cai, vite, oi, câini – tot ce îşi doresc. Pentru că au aur, căci cu aurul omul alb cumpără orice. Celălalt fel de oameni albi sunt săraci, care nu au aur şi nu pot cumpăra ori avea nimic: ei trebuie să lucreze din greu la cei bogaţi pentru puţina mâncare pe care aceştia le-o dau şi pentru o zdreanţă cu care să-şi acopere goliciunea; şi, dacă aceştia le dau şi adăpost, atunci îl au; dacă nu, ei trebuie să zacă pe jos în ploaie, afară. În ţara din care vin eu, la o sută de zile de aici, am fost fiul unui mare şef, care avea mult aur, şi când acesta a murit, totul mi-a rămas mie şi eram bogat. Dar aveam un duşman, unul mai rău decât Managa, pentru că acesta era bogat şi avea mulţi oameni. Într-un război, oamenii lui i-au înfrânt pe ai mei şi el mi-a luat aurul şi tot ce aveam, făcându-mă sărac. Indianul îşi ucide duşmanul, dar omul alb îi ia aurul, şi asta e mai rău decât moartea. Apoi am spus: am fost un om bogat şi acum sunt sărac, şi trebuie să muncesc ca un câine pentru vreun om bogat, pentru acea puţină hrană pe care el mi-ar arunca-o la sfârşitul fiecărei zile. Nu, nu pot face asta! Voi pleca şi voi trăi printre indieni, aşa încât cei care m-au văzut bogat să nu mă vadă niciodată muncind ca un câine pentru un stăpân care să răspândească vestea şi să-şi bată joc de mine. Căci indienii nu sunt ca oamenii albi: ei nu au aur; ei nu sunt săraci şi bogaţi; sunt toţi la fel. Un singur acoperiş îi apără de ploaie şi de soare. Toţi au arme pe care ei le-au făcut singuri; toţi ucid păsări în pădure şi prind peşte în râuri; şi femeile gătesc carnea şi toţi mănâncă din aceleaşi ceaun. Iar cu indienii eu însumi voi fi un indian şi voi vâna în pădure, şi voi mânca împreună cu ei, şi voi bea cu ei. Apoi mi-

am părăsit ţara şi am venit aici, şi am trăit cu voi, Runi, şi am fost bine tratat. Şi acum, de ce am plecat? Asta trebuie să-ţi spun acum. După ce am stat aici câtăva vreme, am plecat dincolo, în cealaltă pădure. Tu nu voiai să mă duc, din cauza unei fiinţe rele, o fiică a unei Didi, care trăia acolo; dar eu nu m-am temut de nimic şi m-am dus. Acolo am întâlnit un bătrân care mi-a vorbit pe limba omului alb. Acesta călătorise mult şi văzuse multe, şi mi-a spus un lucru neobişnuit. Pe un munte în Riolama, mi-a spus el, văzuse un bulgăre mare de aur, atât de mare pe cât putea să care un om. Şi când am auzit asta mi-am spus: „Cu aurul m-aş putea întoarce la mine în ţară şi să cumpăr arme pentru mine şi oamenii mei, şi să pornesc război cu duşmanul meu, şi să-i iau tot ce are, şi să-l tratez aşa cum m-a tratat şi el pe mine.” I-am cerut bătrânului să mă ducă la Riolama; când acesta a fost de acord, am plecat de aici fără să spun o vorbă, ca să nu fiu împiedicat. E departe până la Riolama şi eu nu aveam arme; dar nu mă temeam de nimic. Mi-am spus: „Dacă trebuie să lupt, o să lupt, şi dacă trebuie să mor ucis, o să mor ucis.” Dar când am ajuns la Riolama nu am găsit aur. Era doar o piatră galbenă despre care bătrânul crezuse că e aur. Era galbenă ca aurul, dar nu avea nici o valoare. Astfel că m-am întors la Parahuari, la prietenul meu; şi dacă încă mai e supărat pe mine pentru că am plecat fără să-l informez, are dreptul să spună: „Pleacă şi găseşte-ţi undeva un prieten nou, căci eu nu mai sunt prietenul tău.”

Am terminat astfel curajos, pentru că nu voiam să ştie de bănuiala mea că el nutreşte planuri sinistre în ce mă privea, ori că aş lua cearta noastră drept una foarte serioasă. Când am terminat de vorbit, a scos un sunet care nu exprima nici aprobare, nici dezaprobare, ci doar faptul că mă ascultase. Dar eu eram satisfăcut. Expresia lui suferise o schimbare favorabilă; era mai puţin sumbră. După o vreme, el a remarcat, cu o anumită

grimasă, care s-ar fi putut transforma într-un zâmbet:

— Omul alb ar face orice ca să obţină aur. Ai mers pe jos douăzeci de zile ca să vezi o piatră galbenă fără valoare. Era un noroc că adoptase această perspectivă asupra situaţiei, care era măgulitoare pentru natura lui de indian şi probabil îi stimulase simţul grotescului. În orice caz, el n-a spus nimic prin care să încerce să discrediteze istoria mea, pe care toţi o ascultaseră cu profund interes.

Din acel moment au părut să considere tacit că tot ce-a fost a fost; şi puteam vedea cum, pe măsură ce sentimentul primejdios ce-mi ameninţase viaţa se diminua, le-a revenit vechea plăcere cu care priviseră compania mea. Dar sentimentele mele pentru ei nu s-au schimbat, nici nu se putea atâta vreme cât acea întunecată şi teribilă bănuială în legătură cu Rima îmi mai stăpânea inima. Am vorbit din nou liber cu ei, de parcă n-ar fi fost nici o ruptură în vechile relaţii prieteneşti. Am pretins că nu bag de seamă că mă priveau pe furiş ori de câte ori ieşeam pe afară. M-am pus pe treabă, ca să-mi repar primitiva mea chitară, spartă în absenţa mea, şi m-am străduit să arăt tot timpul o dispoziţie voioasă. Dar, când rămâneam singur sau când zăceam în hamac, ascuns de privirile lor, liber să privesc în propria-mi inimă, atunci eram conştient că ceva nou şi ciudat intervenise în viaţa mea: că o furie nouă, întunecată şi implacabilă, luase locul celei vechi. Şi uneori era greu să ascund această furie ce mocnea în mine; uneori simţeam un impuls să mă arunc precum tigrul asupra vreunuia dintre indieni, să-l înhaţ zdravăn de beregată până când secretul pe care voiam să-l aflu i-ar fi scăpat de pe buze, apoi să-i împrăştii creierii pe-o piatră. Dar ei erau mulţi şi nu aveam încotro, trebuia doar să fiu precaut şi răbdător dacă voiam să-i duc cu o viclenie care s-o depăşească pe-a lor.

La trei zile după sosirea mea în sat, Kua-kó s-a întors împreună cu tovarăşul lui. L-am întâmpinat cu o căldură exagerată, dar de fapt eram cu adevărat bucuros că se întorsese, convins că, dacă indienii ştiau ceva despre Rima, dintre toţi, el era cel care probabil avea să mi-o spună.

Kua-kó părea să fi adus nişte noutăţi importante, pe care le-a discutat cu Runi şi cu ceilalţi; în ziua următoare am observat că erau în curs pregătiri pentru o expediţie. Lănci, arcuri şi săgeţi erau aduse la îndemână, dar nu tuburi de suflat, şi mi-am dat seama după asta că expediţia nu era una de vânătoare. Descoperind aceste lucruri, precum şi faptul că doar patru bărbaţi urmau să participe, l-am luat pe Kua-kó deoparte şi i-am cerut să fiu lăsat să-i însoţesc. El a părut atras de propunere şi imediat i-a repetat-o lui Runi, care a stat puţin pe gânduri, apoi a acceptat.

Din când în când spunea, atingându-şi arcul:

— Tu nu poţi lupta cu armele noastre; ce faci dacă întâlnim un duşman?

Am zâmbit şi am răspuns că în nici un caz nu voi fugi. Tot ce voiam să-i demonstrez era că duşmanii lui erau şi duşmanii mei, că eram gata să lupt pentru prietenul meu.

El a fost încântat de cuvintele mele, n-a mai spus nimic altceva, dar nici nu mi-a dat vreo armă. În dimineaţa următoare însă, când am pornit înainte de-a se crăpa de ziuă, am descoperit că purta revolverul meu încins la piept; îl ascunsese cu grijă sub singurul veşmânt simplu pe care-l purta, dar acesta se umfla vizibil şi astfel secretul ieşea în vileag.

Nu crezusem niciodată că l-ar fi pierdut şi eram convins că-l luase acum cu scopul de-a mi-l pune în mână în ultima clipă, în caz că ne-am fi întâlnit cu vreun duşman.

Din sat am luat-o în direcţia nord-vest şi, înainte de amiază, ne-am aşezat tabăra într-un crâng de copaci pitici, unde am rămas până când soarele a

coborât, apoi ne-am continuat drumul printr-un ţinut destul de sterp. La venirea nopţii am aşezat tabăra iarăşi lângă un pârâiaş îngust, adânc doar de zeci de centimetri, şi după o cină cu carne afumată şi porumb prăjit ne-am pregătit să dormim până în zorii zilei următoare.

Stând lângă foc am hotărât să fac o primă încercare de a afla de la Kua-kó orice ar fi putut şti el în legătură cu Rima. În loc să mă întind pe pământ, cum au făcut ceilalţi, am rămas şezând, păzitorul meu rămânând la fel – aşteptând, fără îndoială, să mă culc eu primul. Apoi, la un moment dat, m-am tras mai aproape de el şi am început o conversaţie cu voce scăzută, temându-mă să nu atrag atenţia celorlalţi.

— Odată mi-ai spus că Oalava îmi va fi dată mie de soţie, am început eu. Într-o zi voi dori o soţie.

El a dat din cap în semn de aprobare şi a remarcat sentenţios că dorinţa de-a avea o soţie e comună tuturor bărbaţilor.

— Ce mi-a mai rămas? am spus eu descurajat şi arătându-mi mâinile goale. Pistolul s-a dus, şi nu i-am dat eu lui Runi cutia mea pentru iască, şi cutiuţa cu un cocoş pictat pe ea ţie? N-am în schimb nimic – nici măcar tubul de suflat săgeţi. Cum, atunci, mi-aş putea obţine o nevastă?

El, ca şi ceilalţi – sălbatic netot cum era –, ajunsese să creadă că n-aş fi fost capabil de viclenia şi duplicitatea pe care o practicau ei. Eu nu eram în stare să văd un papagal verde stând tăcut şi nemişcat în mijlocul unui frunziş verde, cum puteau ei; nu aveam înnăscuta lor vedere ageră; şi, prin asociere, a înşela prin minciună şi fals părea a fi capacitatea lor, nu a mea. A căzut repede în capcană, întoarcerea mea la subiecte practice l-a încântat şi mi-a lăsat speranţa că Oalava putea fi totuşi a mea, în ciuda sărăciei mele. Nu era totdeauna necesar să posezi obiecte ca să obţii o nevastă: să fii în stare s-o întreţii era

destul; într-o zi voi fi ca oricare dintre ei, capabil să ucid animale şi să prind peşte. Şi, pe urmă, nu voise Runi să mă ţină printre ei pentru alte motive? Dar nu mă putea ţine fără o soţie. Eu puteam face multe: puteam cânta şi face muzică; eram viteaz şi nu mă temeam de nimic; puteam învăţa copiii să se lupte.

N-a spus, în orice caz, că aş fi putut învăţa ceva pe vreunul de vârsta şi cu performanţele lui.

Am protestat cum că m-ar fi preţuit prea mult, că ei erau tot atât de bravi. N-au arătat ei un curaj tot atât de mare ca al meu mergând în fiecare zi să vâneze în pădurea aceea locuită de fiica unei Didi?

Am ajuns la acest subiect cu frică şi emoţii, dar el l-a acceptat în linişte. A clătinat din cap şi apoi, brusc, a început să-mi povestească cum au ajuns ei prima oară să meargă acolo la vânătoare. A spus că, la doar câteva zile după ce eu dispărusem în secret, au poposit în sat doi bărbaţi şi o femeie, întorcându-se acasă dintr-un loc îndepărtat unde fuseseră să-şi viziteze o rudă. Aceşti călători au relatat că la două zile de drum de Ytaioa întâlniseră trei persoane care călătoreau în sens opus: un bătrân cu barbă albă, urmat de doi câini galbeni, un tânăr cu o pelerină uriaşă şi o fată care arăta ciudat. Astfel a ajuns la cunoştinţa lor faptul că părăsisem pădurea împreună cu bătrânul şi cu fiica vrăjitoarei Didi. Acestea au fost veşti bune pentru ei, pentru că nu credeau că mai aveam intenţia să ne întoarcem, şi imediat au început să vâneze în pădure şi au mers acolo în fiecare zi, ucigând păsări, maimuţe şi multe alte animale.

Cuvintele lui au început să mă tulbure grozav, dar m-am străduit să par calm şi numai vag interesat, în aşa fel încât să-l fac să spună mai multe.

— Apoi ne-am întors, am spus eu într-un târziu. Dar numai doi dintre noi şi nu împreună. L-am părăsit pe bătrân pe drum, iar *ea* ne părăsise la

Riolama. Ea ne-a lăsat şi a dispărut în munţi – cine ştie încotro!

— Dar s-a întors! a replicat el, cu o lucire de satisfacţie drăcească în ochi, ce mi-a făcut sângele să se răcească în vene.

Era greu să continui a mă preface, să-l pun în situaţia de-a spune ceva ce m-ar fi putut scoate din minţi!

— Nu, nu, am răspuns după ce i-am pus în cumpănă cuvintele. I-a fost teamă să se întoarcă; s-a dus să se ascundă în munţii cei mari de dincolo de Riolama. N-avea cum să se întoarcă!

— Dar s-a întors! a insistat el, din nou cu acea strălucire triumfătoare în ochi. Sub pelerină, mâna mi se încleştase pe plăseaua cuţitului, dar am luptat din răsputeri împotriva impulsului năprasnic, aproape înnebunitor, de a-l trage afară şi a-l implânta, iute ca fulgerul, în grumazul lui blestemat.

El a continuat:

— Cu şapte zile înainte de-a te întoarce tu am văzut-o în pădure. Eram întotdeauna în aşteptare, pândind, totdeauna înfricoşaţi; şi când vânam eram câte trei sau patru împreună. În ziua aceea eu şi alţi trei am văzut-o. Era într-un loc deschis, unde copacii sunt mari şi depărtaţi unul de altul. Noi am sărit în sus şi am început s-o urmărim când am văzut că fuge de noi, dar ne-a fost frică să slobozim săgeţi. Şi într-o clipă s-a urcat într-un copăcel, apoi, ca o maimuţă, a trecut din ramurile lui cele mai înalte într-un copac mare. N-o puteam vedea, dar era acolo, în copacul mare, pentru că nu mai exista nici un alt copac în apropiere – fără cale de scăpare. Trei dintre noi s-au aşezat jos la pândă şi al patrulea s-a întors în sat. A lipsit multă vreme; noi tocmai eram pe cale să părăsim copacul, temându-ne că ea ne-ar fi putut face ceva rău, când acesta s-a întors aducând cu el pe toţi ceilalţi, bărbaţi, femei şi copii. Aduseseră topoare şi cuţite. Apoi Runi a spus: „Nimeni să nu tragă vreo

săgeată în copac gândindu-se c-ar putea s-o lovească, pentru că săgeata va fi prinsă de mâna ei şi aruncată înapoi în trăgător. Trebuie să-i dăm foc acolo în copac; nu poate fi omorâtă altfel decât prin foc." Atunci ne-am învârtit roată şi iar roată privind în sus, dar n-am putut vedea nimic; şi careva a spus: „A scăpat zburând ca o pasare din copac"; dar Runi a zis că focul va dovedi contrariul. Aşa că am tăiat copacul mai mic, am ciopârţit ramurile şi le-am făcut grămadă în jurul trunchiului celui gros. Apoi, ceva mai la depărtare, am tăiat zece copaci mai mici şi apoi alţii, şi i-am clădit pe toţi în jur, copac după copac, până când grămada s-a întins de la trunchi cam atât – şi aici a arătat spre un tufiş aflat la patruzeci sau cincizeci de metri de locul în care stăteam noi.

Ceea ce am simţit în timp ce ascultam tot acest recital devenise insuportabil. Sudoarea curgea pe mine în pârâiaşe; tremuram precum cineva aflat în criză de malarie şi-mi încleştasem dinţii strâns pentru a-i împiedica să clănţăne. „Trebuie să beau apă", l-am întrerupt eu pe Kua-kó, şi m-am ridicat în picioare. S-a ridicat şi el, dar nu m-a urmat când, cu paşi nesiguri, m-am dus până la malul apei, care era la zece sau doisprezece metri mai departe. Zăcând prăvălit cu pieptul pe pământ, am luat o gură lungă de apă limpede şi rece şi mi-am cufundat faţa în unde pentru câteva momente. Mi-a provocat un frison prin tot corpul, făcând să mi se usuce pielea umedă şi dându-mi puteri pentru partea finală a sinistrei relatări. Încet, am făcut drumul înapoi pas cu pas până la foc şi m-am aşezat iar, şi el şi-a reluat locul lângă mine.

— Aţi ars copacul cu totul, am spus eu. Sfârşeşte povestea acum şi lasă-mă să dorm – ochii mi se îngreunează.

— Da. În timp ce bărbaţii tăiau şi aduceau copaci, femeile şi copiii adunau uscături din pădure, le aduceau cu braţele şi le îngrămădeau în jur. Apoi le-au dat foc din toate părţile, râzând şi

strigând: „Arzi, arzi, fiică a vrăjitoarei Didi!” Până la urmă toate ramurile mai joase ale copacului prinseseră foc, ardea şi trunchiul, dar deasupra era încă verde şi nu puteam vedea nimic. Flăcările însă urcau tot mai mult şi mai mult, cu mare zgomot; şi, într-un sfârşit, din vârful copacului, din frunzişul verde, s-a auzit un strigăt puternic, ca ţipătul unei păsări, „Abel! Abel!” şi atunci am văzut ceva căzând; printre frunze şi fum şi flăcări a căzut ceva ca o mare pasăre albă, ucisă cu săgeata şi prăvălindu-se la pământ, şi a căzut în flăcările de dedesubt. Şi aceasta era fiica vrăjitoarei Didi, şi a ars până s-a făcut cenuşă ca o molie în pala focului, şi nimeni n-a mai auzit de ea şi nici n-a mai văzut-o de atunci.

A fost bine pentru mine că vorbise repede şi sfârşise imediat. Chiar înainte să fi încheiat cu totul îmi trăsesem pelerina peste faţă şi m-am întins pe jos. Şi bănuiesc că mi-a urmat imediat exemplul, dar eu eram orb şi surd la toate lucrurile din jur în clipa aceea. Inima mea nu se mai zbuciuma violent; palpita şi bătaia ei părea să slăbească din ce în ce mai mult: îmi amintesc doar un zgomot monoton şi surd în urechi, că mă luptam să respir, că viaţa părea să se scurgă din mine. După ce au trecut aceste senzaţii îngrijorătoare, am rămas tăcut timp de vreo jumătate de oră; şi în acest răstimp imaginea ultimului act din oribila tragedie a devenit din ce în ce mai vie în mintea mea, până când mi s-a părut că îl vedeam practic înaintea ochilor, că auzul mi se umplea de freamătul şi pocnetele focului, de strigătele victorioase ale sălbaticilor, şi deasupra tuturor acestora, din norul frunzişului arzând, ultimul ţipăt pătrunzător ce chema: „Abel! Abel!” N-am mai putut suporta şi până la urmă m-am ridicat în picioare, m-am uitat la Kua-kó zăcând doi–trei metri mai departe, şi el, ca şi ceilalţi, era, ori părea să fie, cufundat într-un somn adânc; zăcea pe spate, şi faţa lui întunecată părea

în lumina focului la fel de neclintită şi lipsită de cunoştinţă ca o faţă de piatră. Acum era şansa mea să scap – dacă voiam să scap. Da, căci acum eram în posesia informaţiei râvnite şi nu mai aveam nimic de câştigat rămânând cu duşmanii mei de moarte. Şi acum, în modul cel mai fericit pentru mine, mă aduseseră destul de departe pe drumul spre ţinutul acelor cinci coline unde sălăşluia Managa – Managa, al cărui nume îmi fusese adesea în minte de la întoarcerea la Parahuari. Luându-mi privirea de la faţa încă tot ca de piatră a lui Kua-kó, am dat cu ochii de steaua aceea solitară şi palidă pe care mi-o arătase Runi aproape de orizontul dinspre nord-vest, când îl întrebasem unde locuieşte duşmanul lui. Aceasta era direcţia pe care o urmasem de când părăsisem satul; era evident că, dacă mergeam toată noaptea, până mâine puteam ajunge pe terenurile de vânătoare ale lui Managa şi aş fi fost în siguranţă să mă pot gândi la cele ce auzisem şi la ceea ce aveam de făcut.

M-am îndepărtat tiptil câţiva paşi, apoi, gândindu-mă că ar fi bine să pun mâna pe o suliţă, am întors capul şi am fost surprins şi speriat să văd că Kua-kó îşi schimbase poziţia între timp. Se întorsese pe-o parte şi acum se afla cu faţa spre mine. Ochii îi păreau închişi, dar putea să se prefacă doar că doarme şi nu am îndrăznit să mă duc să iau suliţa. După un moment de ezitare am mai înaintat un pas şi, după o a doua privire înapoi, văzând că nu se mişcă, am trecut cu precauţie pârâul, am păşit pe vârfuri douăzeci sau treizeci de metri, după care am luat-o la fugă. Din când în când mă opream şi ascultam o clipă; la un moment dat am auzit un zgomot ritmic, ca de paşi iuţi care m-ar urmări. Am tras imediat concluzia că Kua-kó fusese treaz tot timpul, pândindu-mi mişcările, şi că acum acesta mă urmărea. Am luat-o la fugă cu toată iuţeala de care eram în stare şi în timp ce alergam aşa, nu mai puteam distinge nici un

zgomot. Singura mea speranţă era c-o să-mi piardă urma, fiind foarte întuneric, deşi aveam un cer înstelat deasupra; căci, lipsit de orice armă în afara cuţitului, şansele mele ar fi fost într-adevăr foarte mici dacă m-ar fi atacat. În afară de asta, fără îndoială că-i trezise şi pe ceilalţi înainte de-a porni, şi aceştia nu puteau fi departe. Nu existau tufişuri în această zonă după care să mă pot ascunde, lăsându-i să treacă pe lângă mine; şi, brusc, parcă pentru a face lucrurile şi mai grave, caracterul solului s-a schimbat şi alergam acum pe un pământ plat şi argilos, atât de alb din cauza eflorescenţei saline, încât un obiect întunecat mişcându-se pe el putea fi văzut cu uşurinţă de departe. Aici m-am oprit să mă uit în urmă şi să ascult, când s-a auzit clar zgomotul de paşi şi în momentul următor am distins silueta vagă a unui indian avansând cu o mare repeziciune şi cu lancea ridicată cumpănită în mână. În scurta pauză pe care o făcusem el avansase până la distanţa unei aruncări şi, întorcându-mă, am luat-o iar la goană, lepădându-mi pelerina ca să nu mă împiedice la alergat. Când m-am uitat a doua oară în urmă îl mai puteam vedea încă, dar acum nu atât de aproape; se oprise să culeagă pelerina mea, care va fi a lui acum, şi aceasta îmi dădea un mic avantaj. Am pornit iar şi am continuat să alerg o distanţă de probabil cincizeci de metri, când un obiect trecu pe lângă mine, sfâşiind în drum carnea de pe braţul meu stâng, aproape de umăr; şi, neştiind dacă nu cumva eram grav rănit şi nici cât de aproape putea fi urmăritorul meu, m-am întors cu disperare să-i fac faţă, şi l-am văzut la o depărtare de nici douăzeci şi cinci de metri, alergând spre mine cu ceva strălucitor în mână. Era Kua-kó şi, după ce mă rănise cu suliţa lui, era gata acum să mă termine cu cuţitul. O, norocos sălbatic tânăr, după o astfel de victorie şi cu această nobilă haină albastră de postav ca trofeu şi veşmânt, de ce faimă şi fericire te vei bucura! O schimbare iute ca fulgerul s-a

petrecut în mine, o bruscă exultare. Eram rănit, dar mâna mea dreaptă era sănătoasă şi strângea un cuţit la fel de bun ca al lui, şi eram unul la unul. L-am aşteptat calm. Toată slăbiciunea, durerea, disperarea – dispăruseră toate sentimentele, cu excepţia unei teribile şi imperioase dorinţe de a-i vărsa sângele blestemat; şi mintea îmi era clară, nervii ca oţelul, şi mi-am amintit aproape râzând de vechea şi amuzanta noastră întâlnire cu spadele de lemn. Ah, aceea fusese doar mimare şi joc de copii; aceasta era realitate. Poate vreun alb, văduvit de arma lui vicleană, ce acţionează de la distanţă, înfrunta pe sălbaticul hotărât, faţă-n faţă şi picior lângă picior, şi să-l egaleze cu vechile arme primitive? Sărman tânăr, această idee falsă te va costa foarte mult! Greu s-ar fi putut spune c-a fost o înfruntare cu şanse egale când s-a aruncat asupra mea, având doar puterea lui de sălbatic şi curajul de a-mi înfrunta îndemânarea; în câteva clipe zăcea la picioarele mele, lăsându-şi sângele vieţii sale să se scurgă pe această albă câmpie însetată. De la forma lui prăbuşită m-am întors, cu cuţitul roşu în mână, să-i primesc pe ceilalţi, încă încredinţat că sunt pe urmele mele şi foarte aproape. De ce se aplecase el să ridice pelerina dacă ceilalţi nu veneau din urmă – dacă nu de teamă c-ar fi putut s-o piardă? M-am întors doar să le primesc suliţele cu pieptul deschis, să mor cu faţa la ei; nici gândul morţii nu mi se mai părea îngrozitor; puteam muri calm acum, după ce-mi ucisesem primul atacator. Dar îl ucisesem oare cu adevărat? m-am întrebat auzind un sunet ca un geamăt scăpându-i de pe buze. Aplecându-mă cu repeziciune mi-am mai implântat o dată arma până la plăsele în forma trupului lui căzut; şi când i-a scăpat un oftat adânc şi-a fost apucat de tremur, iar sângele i-a ţâşnit din nou, am încercat un sentiment de bucurie sălbatică. Şi încă nici un zgomot de paşi grăbiţi nu ajunsese la urechile mele ciulite şi nici forme vagi nu apăruseră din

întuneric. Am tras concluzia că fie că îi lăsase dormind, fie că ei nu-l urmaseră în direcţia bună. Ridicând pelerina, eram gata s-o pornesc din loc, când am observat suliţa pe care o aruncase asupra mea zăcând acolo unde căzuse, câţiva metri mai departe, şi ridicând-o şi pe aceasta, am pornit iar la drum, având grijă ca steaua călăuzitoare să fie înaintea mea.

Capitolul 20

Acea luptă zdravănă a fost pentru mine ca o duşcă de vin şi m-a făcut să uit o vreme pierderea şi durerea provocată de rană. Dar aura şi senzaţia de exaltare n-au durat prea mult: carnea sfâşiată ustura; eram slăbit din cauza pierderii de sânge şi marcat de semnele oboselii. Dacă urmăritorii mei ar fi apărut pe scenă, aş fi fost pentru ei o pradă destul de uşoară; dar aceştia nu s-au mai arătat şi eu am continuat să merg mai departe, încet şi chinuit de dureri, oprindu-mă des să mă odihnesc.

Într-un târziu, revenindu-mi oarecum din starea de slăbiciune şi nemaifiindu-mi frică de vreun atac, durerea sufletească s-a trezit cu toată intensitatea, iar capacitatea de-a gândi mi-a revenit numai ca să mă scoată din minţi.

Vai! Acea strălucitoare fiinţă, fără pereche în strălucirea ei divină, pentru care naturii i-a trebuit atât timp ca s-o creeze, nu mai era acum mai mult decât o frunză moartă, un pumn de ţărână, pierdută şi uitată pentru totdeauna. O, soartă nemiloasă! Crudă!

Dar am ştiut-o dintotdeauna – această lege a naturii şi necesităţii, împotriva căreia orice revoltă e neputincioasă: gândul la ea mă umpluse adesea de o inefabilă melancolie; numai că acum părea mai crudă decât orice idee de cruzime.

Nu natura ca instrument, nu sabia ascuţită care taie în ţesutul însângerat, ci braţul care o dirijează – acel ceva, sau cineva, nevăzut, necunoscut, care se manifestă el însuşi în actele de cruzime ale naturii.

— Ai ştiut, iubito, în final, în acea insuportabilă arşiţă, în acel moment de supremă teroare, că El e surd, nu intervine, precum stelele, şi de aceea nu ţi-ai îndreptat strigătul spre *El?* Spre mine s-a îndreptat strigătul tău: dar sărmanul, firavul tău

tovarăş muritor n-a fost acolo să te salveze sau, dacă n-o putea face, să se încredinţeze şi el flăcărilor pentru a pieri odată cu tine, urându-l pe Dumnezeu.

Astfel vorbeam, cu voce tare, în insuportabila mea durere; singur în acel loc pustiu, un fugar sângerând în noaptea întunecoasă; privind în sus spre stele am blestemat Creatorul fiinţei mele şi i-am strigat să-şi ia înapoi dezgustătorul dar al vieţii.

Şi totuşi, conform propriei mele filosofii, cât de zadarnic era! Toată amărăciunea, ura şi sfidarea mea erau tot atât de vane, de fără rost, atât de evident zadarnice, cum sunt implorările umilului credincios, şi cu nimic mai mult decât şoapta unei frunze, bâzâitul slab al aripilor de insectă. Şi, fie că-L iubeam pe El, cel care era peste toate, ca atunci când I-am mulţumit în genunchi că m-a îndreptat spre locul în care am auzit o atât de dulce şi misterioasă melodie, fie că-L uram şi-L înfruntam, ca acum, toate veniseră de la El – dragostea şi ura, binele şi răul.

Dar ştiu – ştiam în clipa aceea – că filosofia mea era falsă într-un anumit punct, nu era un adevăr întreg; că, deşi strigătele mele nu-L atingeau, nici n-ajungeau la El, acestea totuşi urmau să-mi facă mie rău; şi exact ca un prizonier care, înnebunit de soarta lui nedreaptă, izbeşte cu pumnii în zidul de piatră al celulei până când cade zdrelit şi însângerat pe lespezi, astfel îmi zdreleam şi eu cu bună ştiinţă sufletul şi ştiam că acele răni pe care mi le provocam nu se vor mai vindeca.

Despre noaptea aceea, începutul celei mai negre perioade din viaţa mea, nu voi mai spune nimic; şi voi trece repede peste evenimentele imediat următoare.

Dimineaţa m-a găsit la mulţi kilometri depărtare de scena duelului meu cu indianul, într-un ţinut accidentat, deluros, presărat cu zone de savană şi păduri rare. Eram aproape epuizat de marşul acela lung şi simţeam că, dacă nu voi găsi în câteva ore

ceva de mâncare, situaţia mea va fi disperată de-a binelea. Cu efort am reuşit să urc în vârful unei coline de vreo o sută de metri înălţime, pentru a arunca o privire peste ţinutul înconjurător, şi am constatat că aceasta era una dintr-un grup de cinci; am tras concluzia că sunt cele cinci coline de la Uritay şi că eram aproape de satul lui Managa. Coborând de-acolo, am pornit spre colina următoare, care era mai înaltă; înainte de-a ajunge am dat peste un pârâiaş într-o vale îngustă ce despărţea colinele şi, luând-o de-a lungul malurilor lui în căutarea unui loc de trecere, mi-a ieşit în faţa ochilor aşezarea pe care o căutam. În timp ce mă apropiam, am văzut oameni care începeau să se agite; când am ajuns, mergând încet şi în chinuri, şapte sau opt bărbaţi ieşiseră în capul satului, câţiva cu suliţele în mâini, cu femeile şi copiii în spatele lor, toţi uitându-se curioşi la mine. Când mai aveam câţiva paşi, am strigat cu o voce slăbită că îl căutam pe Managa; atunci un bărbat cărunt a păşit în faţă cu lancea în mână şi a spus că el e Managa; voia să ştie de ce îl căutam. I-am relatat o parte a istoriei mele, destul cât să-i arăt că aveam o ură de moarte faţă de Runi, că scăpasem din mâinile lui după ce îi ucisesem unul dintre oameni.

Am fost luat şi mi s-a dat să mănânc; rana mea a fost cercetată şi oblojită; apoi mi s-a permis să mă întind şi să dorm, vreme în care Managa, împreună cu şase dintre oamenii săi, a pornit în grabă să vadă locul luptei mele cu Kua-kó, nu numai ca să-mi verifice povestea, ci şi, în parte, cu speranţa de a da faţă cu Runi. Nu l-am mai văzut până în dimineaţa următoare, când m-a informat că găsise locul în care fusesem atacat, dar că mortul fusese luat de ceilalţi şi transportat înapoi spre Parahuari. Mersese pe urme o bucată de drum şi era bucuros că Runi venise până atât de aproape, mai întâi doar cu intenţia de a-l spiona.

Sosirea mea şi ciudatele veşti pe care le adusesem aruncaseră satul într-o mare fierbere; era

evident că încă de pe atunci Managa trăia cu permanenta teamă a unui atac fără veste din partea vechiului său inamic. Asta îmi convenea foarte mult; am depus toate eforturile să ţin treaz acest sentiment şi, mai mult decât atât, am făcut neîntrerupt aluzie la secretele intenţii criminale ale duşmanului său, până când l-a apucat un fel de frenezie a fricii amestecate cu furie. Şi, fiind el o fire bănuitoare şi destul de brutală, într-o zi s-a întors cu totul împotriva mea, considerând că eu sunt cauza nemijlocită a situaţiei mizerabile în care se afla, suspectându-mă probabil că voisem doar să-mi fac un instrument din el. Dar eu eram ciudat de cutezător şi de nepăsător la orice pericol atunci şi mi-am bătut joc de furia lui spunându-i cu mândrie că nu mă temeam de el; că Runi, duşmanul lui de moarte şi al meu, se temea nu de el, ci de mine; că Runi ştia foarte bine unde găsisem adăpost şi că nu se va hazarda să-şi ducă la îndeplinire planificatul atac câtă vreme rămâneam în satul acesta, ci va aştepta întâi să plec.

— Ucide-mă, Managa, am strigat, lovindu-mă cu pumnul în piept în timp ce-l înfruntam. Ucide-mă şi rezultatul va fi că el va veni asupra voastră pe neaşteptate şi vă va omorî pe toţi, aşa cum e hotărât s-o facă mai devreme sau mai târziu.

După acel discurs el m-a privit în tăcere, apoi a aruncat la pământ suliţa pe care o înălţase în furia lui bruscă, a ieşit din casă şi a intrat în pădure, dar nu peste multă vreme a venit înapoi, aşezându-se la loc, meditând la cuvintele mele cu o faţă mai neagră decât noaptea.

E dureros să-mi amintesc acest capitol secret şi întunecat al vieţii mele – acea perioadă de nebunie morală. Dar nu doresc să fiu ipocrit, conştient sau inconştient, să mă induc singur în eroare, sau pe altcineva, cu această justificare de nebunie. Mintea îmi era foarte limpede în acele momente; trecutul şi prezentul îmi erau clare; viitorul, cel mai clar

dintre toate: puteam aprecia impactul acţiunii mele şi profita de efectele ei viitoare, iar simţul binelui şi răului – al responsabilităţii personale – era mai viu decât în orice altă perioadă a vieţii mele. Pot spune eu sincer că eram orbit de ură? Condus, probabil, dar cu certitudine nu orbit. Căci nici o reacţie sau cedare n-au urmat acelei furioase revolte împotriva necunoscutei fiinţe, întrupată sau nu, care se afla în spatele naturii, de a cărei existenţă eu eram convins. Eram încă în plină revoltă. Îl voi urî şi-mi voi arăta ura fiindcă El, aşa cum ne apare reflectat în acea oglindă a Naturii, îmi dăduse daruri preţioase – simţul binelui şi răului şi dulcea omenie? Frumoasa floare sacră ce înflorise în mine datorită Lui o voi strivi fără milă; frumuseţea, frăgezimea ei şi graţia vor fi moarte pentru totdeauna; nu exista nimic rău, nimic crud şi potrivnic firii mele, de care să nu mă fac vinovat, jubilând în vina mea. Şi aceasta n-a fost o dispoziţie de câteva zile: am rămas pentru aproape două luni în satul lui Managa, fără să mă căiesc sau să renunţ la eforturile mele de a-i convinge pe indieni să mă însoţească în acea aventură atât de barbară în care se angajase inima mea.

Până la urmă am reuşit: ar fi fost surprinzător să nu fi fost aşa. Oribilele detalii nu mai sunt necesare. Managa nu şi-a mai aşteptat duşmanul, ci a căzut asupra lui pe neaşteptate, la o oră după lăsarea nopţii, în propriul lui sat. Dacă am fost cumva cu adevărat nebun în aceste două luni, dacă fusesem într-un fel de nor, o forţă demonică ţinându-mă în puterea ei, norul şi nebunia au dispărut, iar vraja s-a risipit într-o clipă, după ce acea diavolească întreprindere a fost dusă la bun sfârşit. Imaginea unei bătrâne, zăcând acolo unde fusese doborâtă la pământ, în vreme ce focul casei incendiate îi lumina ochii sticloşi, larg deschişi, şi părul alb năclăit de sânge, a fost cea care brusc, ca printr-un miracol, a determinat această schimbare în mintea mea. Căci erau cu toţii morţi în sfârşit,

tineri şi bătrâni, toţi cei care aprinseseră focul în jurul acelui copac mare şi verde în care se refugiase Rima, care dansaseră în jurul flăcărilor, strigând:

— Arzi! Arzi!

În clipa în care privirea mi-a căzut asupra acelei forme prosternate, m-am oprit şi am rămas nemişcat, tremurând ca o persoană lovită brusc de un junghi în inimă, care crede că i-a bătut pe nepregătite ultimul ceas. După o vreme m-am strecurat afară din cercul acela mare de lumină în întunericul de la marginea lui. Instinctiv m-am îndreptat spre pădurile de dincolo de savană – pădurea mea din nou; şi am fugit departe de zgomotele şi de pălălaia focului, fără să mă mai opresc până când nu m-am aflat în umbra neagră a copacilor; în întunericul mai adânc din interior n-am îndrăznit să mă aventurez; m-am oprit la margine întrebându-mă ce caut eu acolo singur în toiul nopţii. Aşezându-mă, mi-am acoperit faţa cu mâinile, parcă pentru a o ascunde mai bine decât puteau s-o facă noaptea şi umbrele copacilor. Ce lucru oribil – ce calamitate, care-mi înspăimânta sufletul numai când mă gândeam la ea, căzuse peste mine? Schimbarea bruscă de sentiment, inexplicabila oroare şi remuşcarea erau mai mult decât puteam eu suporta. Am ţâşnit în picioare cu un strigăt de durere şi mi-aş fi pus singur capăt zilelor, ca să scap în acel moment; dar Natura nu e întotdeauna şi pe de-a-ntregul crudă, şi de data aceasta mi-a venit în ajutor. Mi-am pierdut cunoştinţa şi nu mi-am revenit decât atunci când prima lumină a dimineţii se ivea la răsărit; atunci m-am găsit zăcând în buruienile ude – ud de la ploaia ce căzuse în ultimele ore. Mizeria mea fizică era acum atât de mare, încât mă împiedica să mai adast asupra scenelor cărora le fusesem martor cu o seară în urmă. Natura a fost şi de data aceasta îndurătoare, mi-am amintit doar că trebuia să mă ascund, pentru eventualitatea că indienii ar mai fi

fost prin apropiere şi ar da o raită prin pădure; încet şi în chinuri m-am târât mai adânc în pădure şi am zăcut acolo câteva ore, fără să mă gândesc la nimic, aproape într-o stare de încremenire. La amiază, soarele s-a arătat şi a uscat pădurea. Nu simţeam foame, doar un vag sentiment al mizeriei trupeşti şi teama că, dacă îmi părăsesc ascunzătoarea, s-ar putea întâmpla să întâlnesc vreo fiinţă omenească faţă-n faţă. Frica aceasta m-a împiedicat să mă mişc până când nu s-au lăsat umbrele serii, când am luat-o cum am putut înainte şi mi-am croit drum spre marginea pădurii, ca să-mi petrec noaptea acolo. Dacă somnul m-a încercat sau nu cât a fost întuneric n-aş putea spune: zi sau noapte, starea mea părea aceeaşi; încercam doar o senzaţie surdă de mizerie extremă, ce părea a fi în spirit şi în carne deopotrivă, o incapacitate de a gândi clar sau mai mult de câteva clipe consecutive, indiferent despre ce. Scene în care eu fusesem personajul principal veneau şi treceau ca în vis, atunci când voinţa lipseşte: acum îl băteam pe Managa la cap cu diavolească ingenuitate şi insistenţă, acum stăteam încremenit în pădure, ascultând acea dulce şi misterioasă melodie; acum mă uitam îngrozit la ochii larg deschişi şi sticloşi ai bătrânei Cla-cla şi la părul ei alb năclăit de sânge; apoi, fără veste, în peştera de la Riolama, privind copleşit cum revenea încet viaţa şi culoarea în obrazul împietrit al Rimei.

Când a venit iar dimineaţa mă simţeam atât de slăbit, încât o teamă vagă că mă voi prăbuşi şi voi muri de foame m-a făcut să mă ridic până la urmă şi să pornesc în căutare de hrană. Mă mişcam încet, vederea îmi era slăbită, dar ştiam atât de bine unde să caut mici îmbucături de hrană – mici rădăcini şi tulpini comestibile, fragi şi picături de răşină congelată – că ar fi fost greu să nu fiu în stare să descopăr în acea pădure bogată ceva cu care să-mi astâmpăr foamea. Era puţin, dar mi-a ajuns pentru ziua aceea. Încă o dată Natura era

îndurătoare cu mine; căci căutatul acela scrupulos printre frunzele ce ascundeau totul nu-mi lăsa răstimp de gândire; orice bucăţică găsită îmi dădea o plăcere momentană şi, în timp ce îmi prelungeam căutarea, paşii mei au devenit mai siguri, împăienjeneala mi s-a ridicat de pe ochi. Eram ceva mai detaşat, mai energic şi, asemenea unui animal sălbatic, lipsit de gânduri sau simţire dincolo de necesităţile imediate. Epuizat până la urmă, am adormit imediat ce întunericul a pus capăt căutărilor mele pline de râvnă şi nu m-am trezit până în zorii zilei următoare.

Foamea mea era extremă acum. Notele tânguitoare ale unei perechi de păsărele, zburând insistente în jurul meu sau aşezându-se pe câte-o creangă cu ciocurile deschise şi aripile tremurând de agitaţie, mi-au adus aminte că era perioada de împerechere; de asemenea, că Rima mă învăţase cum să găsesc cuibul unor astfel de păsări. Ea le găsea doar ca să-şi bucure ochii la vederea lor, dar pentru mine însemnau hrană; lichidul cristalin şi galben într-o găoace perlată, albă, albastră sau cu punctişoare roşii, m-ar fi ajutat să mă ţin în viaţă. Toată ziua am vânat, ascultând fiecare notă şi ţipăt, pândind mişcările a tot ce zbura, şi am găsit, pe lângă răşini şi fructe, peste douăzeci de cuiburi cu ouă; deşi eforturile au fost mari, iar zgârieturile multe, am fost deosebit de mulţumit de rezultat.

Câteva zile mai târziu am găsit o provizie de răşină de Haima şi am început pe dată s-o culeg din copac; nu că ar fi fost bună la ceva, dar gândul la lumina strălucitoare pe care o dădea a fost atât de puternic în mintea mea, că automat am cules-o pe toată. Faptul că aveam această răşină, atunci când noaptea mă strângea din nou în cercul ei, mi-a trezit o puternică dorinţă pentru lumina şi căldura artificială. Întunericul era mai greu de suportat ca oricând. Invidiam muştele fosforescente pentru lumina lor naturală şi, când a venit amurgul, am alergat să prind câteva şi să le ţin în căuşul

palmelor de dragul scăpărării lor reci şi capricioase. În ziua următoare am stat două sau trei ore încercând să aprind un foc după metoda primitivă cu lemn uscat, dar n-am reuşit şi am pierdut mult timp, suferind, în consecinţă, mai mult ca oricând de foame. Şi totuşi focul era în toate; chiar când loveam într-un lemn de esenţă tare cu cuţitul săreau scântei. Dacă aş fi putut capta doar acele minunate scântei dătătoare de lumină şi căldură! Şi, pe nepusă masă, de parcă aş fi avut revelaţia unui adevăr nou, minunat, mi-am dat seama că puteam face un foc folosind cuţitul meu de vânătoare din oţel şi o bucată de cremene. Imediat am început să pregătesc iască din muşchi uscat, lemn putred şi floare-de-ceară[19]; în scurtă vreme aveam focul dorit şi puneam lemn uscat şi verde peste el ca să-l fac să crească. L-am întreţinut cu grijă şi am petrecut noaptea lângă el; şi l-am folosit ca să prăjesc câteva uriaşe larve albe pe care le găsisem în lemnul putred al unui trunchi prăbuşit. Vederea acestor larve uriaşe m-a dezgustat la început; dar îmi păreau gustoase acum şi mi-au astâmpărat foamea, şi asta era tot ce doream de la hrana ce se găsea în sălbăticia pădurii.

Un sentiment indefinit m-a oprit pentru multă vreme să mă apropii de locul în care se afla coliba arsă a lui Nuflo. M-am dus acolo în sfârşit, şi primul lucru pe care l-am făcut a fost să dau un ocol locului fatal, privind prevăzător printre buruienile înalte, de parcă m-aş fi temut de un şarpe ascuns; şi, până la urmă, la o oarecare depărtare de movila înnegrită, am descoperit un schelet omenesc şi am ştiut că trebuie să fie al lui Nuflo. În zilele lui bune fusese un mare vânător de *armadillo* şi aceste pitoreşti mâncătoare de hoituri se răzbunaseră, fără îndoială, devorându-i carnea când l-au găsit mort – ucis de indieni.

Odată ce m-am întors la acest loc al multor amintiri, nu l-am mai putut părăsi; cât avea să

dureze sălbatica mea viaţă silvestră, aici trebuia să-mi am bârlogul, şi aflându-mă aici nu mai puteam părăsi acel jalnic schelet din iarbă. Cu mult efort am săpat o groapă ca să-l îngrop, având grijă să nu tai sau să nu deteriorez planta târâtoare cu frunze mari ce începuse să se întindă peste tot; şi după ce am bătătorit pământul peste groapă, am tras vrejurile lungi, târâtoare, peste moviliţă.

— Odihneşte-te în pace, bătrâne, am spus când am terminat treaba; şi aceste câteva cuvinte, care nu conţineau nici dojană, nici laude, au fost singurul serviciu funerar de care bătrânul Nuflo a beneficiat din partea mea.

Apoi am vizitat locul în care bătrânul, ajutat de mine, îşi ascunsese proviziile înainte de-a porni spre Riolama şi am fost încântat să constat că nu fusese descoperit de indieni; în afară de rezervele de frunze de tutun, cele de porumb, dovleac, cartofi şi făină de *cassava*, precum şi ustensilele de gătit, am găsit printre alte lucruri un satâr – o mare achiziţie, căci cu acesta puteam tăia palmieri tineri şi bambuşi ca să-mi ridic o colibă.

Faptul că aveam o rezervă de alimente îmi lăsa timp pentru multe alte lucruri: timp, în primul rând, pentru a-mi crea condiţii proprii; fără îndoială, după acestea vor urma alte progrese, pe vechea linie – luxul adăugat necesităţilor; o viaţă sănătoasă şi fructuoasă, în care acţiunea şi contemplaţia să se îmbine; iar la sfârşit, o bătrâneţe paşnică, meditativă.

Am îndepărtat cenuşa şi resturile şi am ales chiar locul pe care fusese încăperea separată a Rimei pentru a-mi construi adăpostul, căci îl voiam mic. În cinci zile terminasem; apoi, după ce am aprins un foc, m-am întins în patul meu de muşchi uscat şi frunze cu un sentiment aproape de triumf. Cadă ploaia acum în torente, stingând lumina insectelor fosforescente: vântul şi tunetul să se prăvale, trăsnetele să biciuiască pământul cu insuportabila lor lumină, speriind bietele maimuţe

în adăpostul frunzelor ude; puţin îmi va păsa de toate acestea pe patul meu uscat, sub acoperişul meu uscat, din frunze de palmier, cu un foc luminos care să-mi ţină tovărăşie şi să mă apere de eternul meu duşman, Întunericul.

M-am trezit înzdrăvenit din acel prim somn sub adăpost, fără să fiu mânat în pădurea mustind de apă de crudul pinten al foamei. Râvnitul timp al odihnei după muncă, al relaxării pentru meditaţie, sosise. Stând aici culcat, exact unde stătuse şi ea, noapte de noapte îmbrăţişând o mamă iluzorie, şoptind cele mai tandre cuvinte într-o ureche iluzorie, eu, la rândul meu, o strângeam acum în braţe – o Rima iluzorie. Cât de diferite păruseră nopţile când eram fără adăpost, înainte de-a fi redescoperit focul! Cum de le-am putut îndura? Acea stranie frumuseţe fantomatică a pădurilor pe vreme de noapte, plină de nenumărate forme ciudate; nemişcate şi întunecate, având totuşi ceva ce părea să se mişte în răstimpuri prin ele, întunecate şi vagi, şi stranii – o bufniţă, probabil un liliac, sau molia cu aripi uriaşe, sau caprimulgul. Nici nu avusesem atunci încotro decât să ascult sunetele nocturne ale pădurii; şi acestea erau tot atât de variate precum cele ale zilei şi exista un corespondent pentru fiecare sunet de zi, de la cel mai uşor freamăt şi cel mai molcom tril la bubuituri adânci şi ţipete pătrunzătoare; totdeauna cu ceva misterios, ireal în ton, ceva specific nopţii. Erau sunete fantomatice, produse de fantomele sălbăticiunilor moarte; erau o sută de lucruri diferite prin rotaţie, dar totdeauna cu un sens, pe care zadarnic mă străduiam să-l prind – ceva ce putea fi interpretat doar de un simţ latent al nostru, uşor adormit, şi acum tocmai pe punctul de-a se trezi!

Acum întunecimea şi misterul erau închise afară; acum aveam ceva ce ţinea pentru mine locul plăcerii şi era mai mult decât plăcere. Era un extaz macabru să stau treaz acum, fără a mai dori

somnul şi uitarea, urând doar ideea că lumina zilei va veni până la urmă să-mi înece şi să-mi alunge viziunile. Să fiu iar cu Rima – Rima cea pierdută şi acum regăsită – a mea, a mea în sfârşit! Nu mai exista vechiul dubiu ca o tortură – „Tu eşti tu şi eu sunt eu – de ce e aşa?" –, întrebarea pusă când sufletele noastre erau aproape unul de celălalt, ca două picături de rouă care se ating, apropiindu-se irezistibil una de cealaltă, chiar mai aproape: pentru că acum se atinseseră şi nu mai erau două, ci o singură picătură inseparabilă, cristalizată ireversibil, ca să nu mai fie dezintegrată de timp, nici spartă de lovitura morţii, nici descompusă de vreo alchimie.

Mai aveam şi alte tovărăşii în afară de această credincioasă viziune şi de strălucitoarele flăcări jucăuşe, ce-mi vorbeau în fantasticul limbaj al focului. Aveam obiceiul să închid bine uşa când mă retrăgeam pentru noapte: durerea probabil că îmi răcise sângele, căci am suferit mai puţin de căldură decât de frig în această perioadă, şi focul părea o binecuvântare cât era noaptea de lungă; eram de asemenea preocupat să exclud toţi micii hoinari zburători sau târâtori ai nopţii. Dar să-i exclud cu totul s-a dovedit imposibil: îşi găseau drumul până la mine printr-o duzină de crăpături invizibile; câţiva mai apucau să intre peste zi şi să stea ascunşi până la căderea nopţii. Un păianjen eremit monstruos şi păros a găsit azil într-un colţ întunecos al colibei, sub streaşină, şi zi după zi era acolo, de dimineaţa până seara, stând pregătit şi nemişcat, dar la lăsarea întunericului el dispărea invariabil – în cine ştie ce expediţie ucigaşă! Era de nuanţa galbenului profund de frunză moartă, cu un desen în negru şi gri, împrumutat parcă de la vreo pisică sălbatică; şi era atât de mare, că uriaşele lui picioare răşchirate şi păroase, pornind radial din discul plat al trupului, ar fi acoperit palma deschisă a unui om. Era uşor să-l vezi în interiorul meu strâmt; adesea, în timpul nopţii,

ochii mi se abăteau spre colţul lui, fără să dea niciodată de acea ciudată arătare păroasă; dar la lumina zilei apărea fără greş. Mă neliniştea; dar acum, de dragul Rimei, nu mai puteam ucide nici o vieţuitoare decât din motive de foame, îmi stătea în minte să-l nenorocesc – să-i rup de tot unul dintre picioare, fără de care tot s-ar fi putut descurca, căci avea destule – ca să-l fac să plece şi să nu se mai întoarcă într-un loc în care a fost atât de rău primit. Dar îmi lipsea curajul. S-ar fi putut întoarce noaptea, pe furiş, să-şi implânte fălcile lungi şi strâmbe în gâtul meu, infectându-mi sângele cu febră, delir şi moarte neagră. Aşa că l-am lăsat în pace şi mă uitam furiş şi temător la el, sperând că nu-mi presimţise în nici un fel intenţiile; aşa că trăiam mai departe împreună, fără încântare. Mai acceptabile, dar totuşi destul de incomode, erau insectele mari, care abia se târau, sau unele mai vioaie – greieri, gândaci şi altele. Erau cochete, negre şi lucitoare şi alergau de ici-colo pe podea, ca nişte trăsuri mici şi inteligente, fără cai; apoi se opreau cu ochii lor ficşi îndreptaţi asupra mea, văzându-mă sau percepându-mi într-un mod misterios prezenţa; antenele lor mlădioase fluturau în sus şi în jos, ca nişte instrumente delicate folosite pentru analiza aerului. Apăreau cu duzinile, şi centipede şi milipede, fără a fi prea bine-venite. Nu-mi era frică de otrava lor, dar erau dezgustătoare la vedere, căci nu păreau a fi prezenţe vii, ci semănau cu şira spinării unor şerpi şi ţipari ori a unor peşti lungi şi subţiri, morţi şi disecaţi, mişcându-se mecanic pe pereţi şi pe podea prin vreo scamatorie a naturii. Am devenit îndemânatic în a le culege cu o pereche de nuiele verzi şi elastice, pentru a le arunca în întunericul de-afară.

Într-o noapte, o molie a zburat fâlfâind înăuntru şi a coborât pe mâna mea când stăteam lângă foc, făcându-mă să-mi ţin respiraţia în timp ce mă uitam la ea. Aripile din faţă îi erau de un gri-

deschis, cu degradeuri întunecate şi deschise pe toată suprafaţa, în desene fine, cu un anume mister crepuscular sau de legendă; dar cel de-al doilea rând de aripi erau de un galben pur, de ambră, armate asemenea unei frunze, cu vene roşii şi purpurii; vederea unei asemenea frumuseţi neprihănite mi-a dat un brusc fior de plăcere. Foarte curând şi-a luat zborul, rotindu-se în cercuri, şi până la urmă a poposit pe tavanul din frunze de palmier, exact deasupra focului. Arşiţa, mă gândeam, o va alunga curând de acolo; şi, ridicându-mă, am deschis uşa ca să-şi găsească iar drumul afară, în lumea ei rece, întunecată, înflorată. Stând în picioare lângă uşa deschisă, m-am întors şi i-am grăit:

— O, hoinar de noapte cu aripi palide şi frumoase, ia-ţi zborul şi, dacă se va întâmpla s-o întâlneşti pe undeva, în adâncurile pline de umbre, revăzându-şi ascunzişurile, fii tu vestitorul meu... Atât am apucat să spun, când fragila vieţuitoare şi-a pierdut priza şi a căzut fără măcar o fluturare de aripă, direct şi repede, în incandescenţa luminoasă de dedesubt. Am ţâşnit înainte cu un ţipăt şi m-am oprit uitându-mă în foc, cu întreaga mea fiinţă tremurând de o bruscă şi teribilă emoţie. Exact aşa căzuse Rima – căzuse de la o mare înălţime – în flăcările care îi consumaseră imediat frumoasa carne şi strălucitorul spirit! O, Natură crudă!

Un fluture de noapte ce-a pierit în flăcări; un sunet vag şi indistinct; un vis în noapte; similitudinea cu o anume siluetă neclară mişcându-se precum ceaţa în mohorâtul amurg al pădurii, toate acestea făceau să reînvie o puternică amintire, vechea rană, să frângă pentru o vreme liniştea acelei perioade. Aveam atunci parte de liniştea de după furtună. Cu toate acestea sănătatea mi se deteriora. Mâncam puţin, dormeam puţin, mă subţiasem şi slăbisem. Când m-am aplecat şi m-am uitat în iazul sticlos şi întunecat din pădure, unde Rima nu se mai privea pentru a se vedea mai

bine decât în mica oglinjoară a pupilei iubitului ei, acesta mi-a arătat un zdrenţăros jigărit, cu o claie de păr negru şi încâlcit căzându-i peste umeri, cu oasele feţei arătându-se prin pielea cadaverică, scorojită de soare, cu ochii cufundaţi în orbite şi având o lucire în ei care sugera nebunia.

Vederea acestei oglindiri a avut un efect ciudat de tulburător asupra mea. O voce nemiloasă părea să-mi şoptească în ureche:

— Da, evident, eşti pe cale de-a înnebuni, încetul cu încetul vei ajunge să alergi urlând prin pădure, doar pentru a te prăbuşi până la urmă la pământ şi a muri: şi nici o fiinţă omenească nu-ţi va da de urmă şi nu va îngropa oasele tale. Bătrânul Nuflo a fost mai norocos prin aceea că a pierit primul.

— O, voce mincinoasă! am ripostat cu o bruscă furie. Simţurile mele n-au fost niciodată mai ascuţite ca acum. Nici un fruct nu se poate coace fără ca eu să-l aflu. Şi dacă o pasăre cât de mică străbate aerul cu un pai sau un fulg în cioc, eu îi pot urmări zborul şi trebuie să fie foarte norocoasă ca să nu-i găsesc până la urmă cuibul. Ar putea face mai mult un sălbatic născut în pădure? Acesta ar muri de foame acolo unde eu găsesc hrană!

— Ah, da – nu-i nimic deosebit în asta, a răspuns vocea. Străinul dintr-o ţară rece suferă mai puţin din cauza căldurii, chiar în zilele cele mai fierbinţi, decât indianul care nu cunoaşte alt climat. Dar observă rezultatul! Străinul moare, în timp ce indianul, transpirând şi luptându-se să respire, supravieţuieşte; în acest fel, sălbaticul sărac cu duhul, izolat de orice fel de societate umană, îşi păstrează stăpânirea de sine până la capăt, în timp ce creierul tău mai evoluat îţi determină ruina.

Am tăiat dintr-un copac un şir de ţepi lungi, bonţi, duri şi negri ca fanoanele de balenă, şi i-am trecut printr-o aşchie de lemn în care arsesem un şir de găuri pentru acest scop, şi mi-am

confecţionat astfel un pieptene, cu care mi-am pieptănat părul lung şi încâlcit, pentru a-mi îmbunătăţi imaginea.

— Nu e vorba de starea încâlcită a părului tău, a insistat vocea, ci de ochii tăi, atât de sălbatici şi de stranii în expresie, care trădează apropierea nebuniei. Fă-ţi şuviţele cât de linse vrei şi adaugă o coroniţă din bobocii aceia purpurii, în formă de stele, ce atârnă în tufişul din spatele tău – încoronează-te aşa cum ai încoronat-o pe bătrâna Cla-cla –, dar aerul de nebunie va rămâne.

Nemaifiind în stare să răspund, furia şi disperarea m-au împins la un act ce a părut tocmai să dovedească faptul că antipatica voce prorocise întemeiat. Luând o piatră, am zvârlit-o în apă, ca să tulbur imaginea pe care o vedeam acolo, de parcă n-ar fi fost vorba de reflectarea mea corectă, ci de o travestire, meşteşugit făcută din argilă smălţuită sau dintr-un alt material şi pusă acolo de un duşman răutăcios, ca să-şi bată joc de mine.

[19] *Asclepios syriaca* (lat. bot.).

Capitolul 21

Multe zile trecuseră de când fusese ridicată coliba – câte anume, nu se poate şti, de vreme ce nu am crestat nici un fel de băţ şi nu am înnodat nici o sfoară – şi totuşi, niciodată în hoinărelile mele prin pădure nu văzusem movila aceea dezolantă de cenuşă unde focul îşi împlinise scopul. Nici n-am căutat-o. Dimpotrivă, dorinţa mea era să n-o văd niciodată şi frica de-a nu da accidental peste ea mă făcea să mă aţin pe vechile cărări cunoscute. Dar până la urmă, într-o noapte, fără să mă mai gândesc la înfricoşătorul sfârşit pe care l-a avut Rima, mi-a trecut brusc prin minte că sălbaticul ce-mi trezise ura, al cărui sânge îl vărsasem în savana albă, poate că nu făcuse decât să-şi exercite viclenia naturală când îmi relatase acea îngrozitoare poveste. Dacă era aşa – dacă se pregătise cu o relatare fictivă a morţii ei ca să îmi preîntâmpine întrebările –, atunci Rima poate că încă mai trăia: pierdută probabil, rătăcind prin vreun loc îndepărtat, expusă pericolelor zi şi noapte, incapabilă să găsească drumul înapoi, dar încă trăind! Trăind! Inima ei arzând la speranţa reîntâlnirii cu mine, făcându-şi drum cu prevedere prin lăstărişurile imenselor păduri; spionând de la depărtare satele şi ascunzându-se la vederea oricărui om, cum ştia ea atât de bine să se ascundă; studiind conturul munţilor din zare, să recunoască vreun reper în sfârşit familiar şi astfel să găsească drumul înapoi la vechea pădure! Chiar şi acum, în timp ce eu stăteam acolo meditând fără a face nimic, ea putea să fie undeva în pădure – undeva pe aproape; dar, după o absenţă atât de lungă, plină de temeri, aşteptând în ascunziş să vadă ce putea aduce lumina zilei de mâine.

Am sărit în picioare şi am pus mai multe lemne pe foc cu mâinile tremurânde, apoi am deschis larg

uşa, pentru a lăsa bine-venita zare a focului să răzbată în pădure. Dar Rima făcuse mai mult: ieşise în pădurea neagră, în nemiloasa furtună, mă găsise şi mă condusese acasă. Puteam să fac eu mai puţin?! Într-o clipă eram afară, în umbrele pădurii. Evident, trebuie să fi fost mai mult decât o simplă speranţă ceea ce-mi făcuse inima să bată atât de sălbatic! Cum putea o senzaţie atât de nefiresc de bruscă, atât de irezistibilă în puterea ei, să pună stăpânire pe mine dacă ea nu trăia şi nu era pe aproape? Era posibil oare, era posibil oare să ne întâlnim iar? Să mă uit iar în ochii tăi divini – să te ţin iar în braţele mele în sfârşit! Eu, cel atât de schimbat – atât de diferit! Dar vechea iubire dăinuise şi n-o să-ţi spun nimic despre tot ce s-a întâmplat în absenţa ta – nici un cuvânt; totul va fi uitat acum – suferinţe, nebunie, crimă, mustrări de conştiinţă! Nimic nu trebuia să te mai supere vreodată – nici Nuflo, care te-a supărat în fiecare zi; căci el e mort acum – asasinat, doar că nu-ţi voi spune asta – şi i-am îngropat creştineşte păcătoasele oase bătrâne. Noi doi singuri în pădure – pădurea *noastră* acum! Iarăşi dulcile zile de odinioară; căci ştiu că nu vrei nimic altceva, după cum nici eu nu vreau.

Astfel vorbeam de unul singur, înnebunit la gândul bucuriei ce va da curând peste mine; în răstimpuri mă opream locului şi făceam pădurea să răsune de ecourile chemărilor mele. „Rima! Rima!” am strigat iar şi iar şi am aşteptat răspuns; şi am auzit doar familiarele zgomote ale nopţii – zgomot de insecte, voci de păsări şi trilul broaştei-de-copac, şi un murmur uşor în frunzişul din înălţimi, mişcat de vreo pală uşoară de vânt ce nu se simţea până dedesubt. Eram ud din cap până-n picioare de la rouă, zgâriat şi sângerând după căderile în întuneric, de la stânci şi spini, şi ramuri aspre, dar fără să simt nimic; treptat, neliniştea mea s-a consumat; răguşisem de atâta strigat şi eram gata să cad de pe picioare de oboseală, iar

speranţa murise; până la urmă m-am târât înapoi la colibă, să mă arunc pe patul meu de iarbă şi să mă cufund într-o toropeală mută, mizerabilă, descurajată.

Dar în dimineaţa următoare eram iarăşi afară, hotărât să cercetez bine pădurea; căci, dacă nu găseam urmele marelui foc pe care mi-l descrisese Kua-kó, mai puteam încă să cred că mă minţise şi că Rima trăia. Am căutat toată ziua şi n-am găsit nimic; dar aria era mare, şi o cercetare amănunţită ar fi luat câteva zile.

În a treia zi am descoperit locul blestemat şi am ştiut că niciodată n-o voi mai avea pe Rima în carne şi oase, că ultima mea speranţă fusese una zadarnică. Nu putea fi nici o greşeală: exact un loc deschis cum mi-l descrisese indianul, cu copaci gigantici şi departe unul de celălalt, iar unul dintre aceştia se ridica mort şi înnegrit de foc, înconjurat de o movilă uriaşă, cu diametrul de şaizeci sau şaptezeci de metri, de trunchiuri prăbuşite şi carbonizate şi de cenuşă. Ici şi colo plante zvelte ce străpunseseră cenuşa şi omniprezentele plante târâtoare cu frunze mici începeau să-şi întindă broderia de un verde pal peste movila trunchiurilor înnegrite. M-am uitat îndelung la uriaşul arbore funebru, care avea un brâu de sprijin de nu mai puţin de cincisprezece metri şi care se ridica drept ca un catarg de corabie, cu vârful la peste cincizeci de metri de pământ. Ce distanţă să cazi de-acolo, printre frunze arzânde şi prin fum, ca o pasăre albă lovită mortal de o săgeată otrăvită, cu viteză şi direct în acea mare de flăcări de dedesubt! Ce crudă imaginaţie era să transformi iar movila aceea dezolantă de cenuşă, în ciuda vegetaţiei ce răzbătea în smocuri şi a broderiei de iederă, în flăcări vii şi urlătoare – să aduci înapoi acei sălbatici morţi, bărbaţi, femei şi copii – chiar şi pe cei mici cu care mă jucasem – ca să-i redistribui în jurul meu strigând: „Arzi! Arzi!” Oh, nu, locul acesta blestemat nu trebuia să fie locul odihnei ei

de veci! Dacă focul n-o consumase cu totul, mistuind şi oasele la fel ca dulcea, tandra carne, dezintegrând-o ca pe un fragil fluture alb de noapte în cea mai fină cenuşă albă, inseparabil amestecată cu cenuşa nenumăratelor frunze şi rămurele, atunci orice ar fi rămas din ea trebuia transportat undeva pentru a fi cu mine, să se amestece cu cenuşa mea într-un sfârşit.

Hotărându-mă să cern şi să examinez întreaga movilă, am pornit imediat la treabă. Dacă ea se căţărase până în vârful ultimei crengi principale şi căzuse drept, atunci trebuie să fi căzut în flăcări nu departe de rădăcină; astfel, pentru început, am făcut o potecă spre trunchi, şi când întunericul m-a obligat să mă opresc degajasem totul în jurul copacului pe-o rază de trei sau patru metri, fără să descopăr nici un fel de rămăşiţe. La amiaza zilei următoare am găsit scheletul sau, în orice caz, oasele mai mari, devenite atât de fragile după nemiloasa temperatură la care fuseseră supuse, încât s-au fărâmat în bucăţi când am încercat să le adun. Dar am fost foarte atent – o, cât de atent! – să salvez aceste ultime relicve sfinte, tot ce mai rămăsese acum din Rima! – sărutând fiecare fragment alb pe care-l ridicam şi adunându-le pe toate în vechea mea pelerină destrămată, desfăşurată pe jos pentru a le primi. Şi când le-am recuperat pe toate, chiar şi pe cele mai mici, mi-am luat comoara acasă.

Altă furtună mi-a zbuciumat sufletul şi a fost urmată de o a doua perioadă de calm, care era mai completă şi promitea să fie mai durabilă decât prima. Dar nu a fost un calm letargic; creierul îmi era mai activ ca oricând; cu timpul, am găsit o ocupaţie pentru mâinile mele, de-o asemenea natură încât să mă diferenţieze de toţi ceilalţi sihaştri ai pădurii, fugiţi de semenii lor pe acel tărâm sălbatic. Oasele calcinate pe care le salvasem le ţineam într-una dintre acele amfore mari, grosolan modelate, din pământ pe jumătate

ars, pe care Nuflo le folosise pentru a păstra grâu şi alte provizii alimentare. Avea o culoare ceva între lemn şi cenuşă; şi după ce am renunţat să mai caut acea argilă deosebit de fină pe care el o folosise la modelarea lor – pentru că avusesem intenţia să-i fac eu însumi o urnă funerară mai elegantă –, m-am pus pe lucru ca să-i ornamentez suprafaţa. Am alocat o porţiune a fiecărei zile acestui efort artistic; şi când suprafaţa a fost acoperită cu un model de ramuri spinoase şi viţă sălbatică cu frunze crestate şi cârcei îngemănaţi, boboci şi flori, am dat-o cu culoare. Am folosit doar negru şi nuanţe de purpuriu, obţinute din sucul unor fructe puternic colorate; când o tentă, o umbră sau o linie nu mă satisfăceau, o răzuiam şi o luam de la început; şi aceasta se întâmpla atât de des, că nu puteam spune vreodată că mi-am terminat munca. Aş fi putut, în spiritul mândriei modeste a vechilor sculptori, să înscriu pe vas cuvintele *Făcut de Abel*. Căci nu era idealul meu la fel de frumos ca al lor, iar rezultatul întregii mele străduinţe artistice, doar o copie imperfectă – o schiţă grosolană? Un şarpe era reprezentat împrejurul porţiunii de jos a vasului, într-o culoare închisă, cu un şir de puncte sau pete negre şi inegale în lungul trupului: şi dacă cineva ar fi examinat cu atenţie aceste pete ar fi descoperit că fiecare a doua era o literă rudimentar desenată şi că literele acestea, corect grupate, formau următoarele cuvinte:

Sin vos y sin Dios y mi[20]

Cuvinte care unora le-ar putea părea nebuneşti, chiar smintite în extravaganţa lor, compuse de cine ştie ce vechi poet uitat; sau poate mottoul cine ştie cărui cavaler rătăcitor bolnav de dragoste, a cărui pasiune se consumase cu multe secole în urmă până devenise cenuşă. Dar nu vreau nici nebuneşti, nici smintite pentru mine, care locuiam aici singur, pe un vast platou de piatră, într-un amurg interminabil, unde nu era nici o mişcare, nici vreun

sunet; ci toate lucrurile, până şi copacii, ferigile şi ierburile, erau de piatră. Şi în acel loc stătusem multe mii de ani, încordat şi nemişcat, cu degetele împietrite încleştate pe după genunchii pe care-mi zăcea fruntea; şi acolo urma să stau, încremenit, de neclintit, pentru multe mii de ani viitori – eu, fără a mai fi de fapt eu, într-un univers din care ea lipsea, şi Dumnezeu aşijderea.

Zilele treceau, şi pentru alţii s-ar fi grupat în săptămâni şi luni; pentru mine nu erau decât zile – nu sâmbătă, duminică, luni, ci zile fără nume. Erau atât de multe şi suma lor atât de mare, cu toată că viaţa mea trecută, toţi anii pe care-i trăisem înaintea acestui timp solitar păreau acum ca o mică insulă inimaginabil de depărtată, abia vizibilă, în mijlocul acelui pustiu dezolant de zile fără nume.

Rezerva mea de provizii se terminase de atât de multă vreme încât uitasem aroma boabelor leguminoase, a porumbului, a dovleacului şi a cartofilor purpurii şi dulci. Căci peticul cultivabil al lui Nuflo fusese distrus de sălbatici – nici un vrej, nici o rădăcină nu lăsaseră: şi eu, ca omul trist ce nu-şi contemplă decât propria tristeţe şi ca artistul care se gândeşte doar la arta lui, fusesem neprevăzător şi consumasem seminţele fără să mai pun o porţie în pământ. Doar hrană sălbatică, prea puţină şi aceasta, găsită după multă căutare şi obţinută cu multe răni. Păsările ţipau la mine şi mă ocărau; crengile mă juleau şi spinii mă zgâriau; şi încă şi mai răi erau norii furioşi ai unor viespi nu mai mari decât nişte musculiţe. Bâzz – bâzz! Ac – ac! Dintele unui şarpe nu reuşise să-mi facă felul; puţin îmi păsa de micile voastre picături de venin arzător, aşa că nu renunţam la pradă – larve şi miere. Pâinea mea albă şi vinul meu purpuriu! Cândva, sufletul meu tânjise după cunoaştere; mă încântaseră gândurile alese şi frumos exprimate; le căutasem atent în cărţi tipărite: acum îmi rămăseseră doar foamea acestui trup ticălos,

această febrilă căutare de larve şi miere, un război ignobil cu insectele mici!

M-am dovedit un vânător neîndemânatic imediat ce am încercat un vânat mai mare. Păsările şi fiarele îmi dispreţuiau laţurile, care mă ţineau noaptea atâtea ore treaz ca să le născocesc, atâtea ore ziua ca să le fac. Odată, văzând o ceată de maimuţe pe sus prin copacii înalţi, le-am urmărit şi le-am pândit multă vreme, gândindu-mă de ce festin regal aş avea parte dacă printr-un bizar accident fără precedent una ar cădea neputincioasă pe pământ, la cheremul meu. Dar nimic imposibil nu s-a întâmplat şi n-am avut parte de carne. Ce carne am avut vreodată, în afară de vreun pui fără tuleie ucis în cuibul lui sau de vreo şopârlă, ori de vreo mică broască dintre cele căţărătoare, depistată, în ciuda culorii ei verzi, prin frunziş? Prăjeam micul cântăreţ verde pe cărbuni. De ce nu? La ce-ar fi trăit să-şi acorde mandolina şi să-şi zăngăne cimbalele diafane fără nici o ureche educată care să-l asculte? Odată am avut parte de un tip ciudat şi neobişnuit de carne; dar stomacul lihnit nu e mofturos. Găsisem un şarpe făcut colac chiar în drumul meu, într-un mic luminiş, şi, înarmându-mă cu un băţ lung, l-am trezit din siestă şi l-am ucis fără milă. Rima nu era acolo ca să-mi smulgă furia din inimă şi să salveze viaţa lui vicioasă. Nu mai era vorba de un şarpe-coral, cu corp subţire, ondulant, inelat ca o viespe în culori strălucitoare, ci de unul gros şi bont, cu solzi teribili, pătat cu negru; mai avea un cap mare, plat, ucigaş, cu ochi împietriţi, albaştri-alburii, ca de gheaţă, destul de reci ca să îngheţe sângele victimei în vene şi s-o facă să stea nemişcată, ca pe-o creatură cu ochi dilataţi sculptată în piatră, aşteptând lovitura precisă, inevitabilă – atât de iute în final, atât de înceată în pregătire. „O, abominabil cap turtit, cu ochi reci ca gheaţa, omeneşti, diavoleşti, te voi reteza şi azvârli departe!” Şi departe i-am făcut vânt, destul de

departe, fără îndoială; totuşi m-am dus acasă tulburat de ideea că undeva, undeva jos, pe solul negru şi umed pe care căzuse, prin toată acea încâlceală deasă şi spinoasă şi milioanele de frunze interpuse, ochii albi, fără pleoape, vii, mă urmăreau încă şi mă vor urmări permanent în tot acel du-te-vino al meu prin pădure. Şi ce-i de mirare? Căci nu eram noi singuri împreună în această îngrozitoare solitudine, eu şi şarpele, muşcători de ţărână, refuzaţi şi blestemaţi printre toate vieţuitoarele pădurii? *El* nu m-ar fi muşcat, şi eu – necredincios canibal! – îl ucisesem. Acea blestemată fantezie urma să dăinuiască, strecurându-se în fiecare crevasă a minţii mele; capul retezat va creşte fără istov în timpul nopţilor la o mărime monstruoasă până la urmă, infernalii ochi fără pleoape dilatându-se până la dimensiunea a două luni pline. „Ucigaşule! Ucigaşule!” vor spune aceştia. „Mai întâi ucigaş al unor fiinţe de acelaşi fel cu tine – aceasta fiind o crimă mai mică; dar Dumnezeu, duşmanul nostru, le făcuse după chipul şi asemănarea Sa, şi El te-a blestemat; iar noi doi rămăseserăm împreună, singuri şi fiecare în parte – tu şi cu mine, ucigaşule! Tu şi cu mine, ucigaşule!”

Am încercat să scap de tiranica viziune gândindu-mă la alte lucruri şi străduindu-mă s-o bagatelizez. „Creierul înfometat, lipsit de sânge”, mi-am spus, „are gânduri ciudate.” Am început să studiez trupul scurt, gros şi întunecat din mâinile mele; am observat că suprafaţa alburie, grosolan pătată, solzoasă, arăta într-o anumită lumină un joc încântător de culori prismatice. Devenind liric, am spus:

— Când vântul aspru din vest a spart curcubeul în bucăţi pe norul cenuşiu şi plutitor, risipindu-l peste tot pământul, un fragment a căzut netăgăduit pe această reptilă şi i-a dat tandra nuanţă celestă. Şi astfel se face că Natura îşi iubeşte toţi fiii şi dă fiecăruia ceva frumuseţe, multă sau puţină; numai

mie, progenitura ei vitregă şi neiubită, nu mi-a dat nici frumuseţe, nici graţie. Dar oare nu sunt eu nedrept cu aceasta? Căci Rima, cea mai frumoasă dintre toate, nu m-a iubit ea atât de mult? N-a spus ea că sunt frumos?

— A, da, asta a fost demult, a vorbit vocea care mă batjocorise la iaz când îmi pieptănasem părul încâlcit.

— Demult, când sufletul care se vedea prin ochii tăi nu era lucrul acesta blestemat care e acum. Acum Rima ar tresări doar la vederea lor; cum ar lua-o speriată la fugă la expresia lor dementă.

— O, pizmaşă voce, trebuie să strici tu chiar şi o astfel de poftă, pentru această hrană tărcată şi cu limba despicată? Tu ziua şi Rima noaptea – ce să mă fac? – ce să mă fac?

Pentru că ajunsesem acum ca sfârşitul fiecărei zile să nu-mi mai aducă somn şi vise, ci viziuni insomniace. Noapte de noapte, din culcuşul meu de iarbă uscată îl zăream pe Nuflo în bătrânească lui postură cocârjată, cu picioarele lui mari şi brune aproape de cenuşa albă – stând tăcut şi deprimat; îl compătimisem; îi datoram ospitalitatea; dar părea intolerabil să-l văd acolo. Era mai bine să închid ochii; căci atunci braţele Rimei mi se încolăceau pe după gât; aburul mătăsos al părului ei îmi mângâia faţa, respiraţia ei parfumată se împletea cu a mea. Ce luminoasă era faţa ei! Chiar şi cu ochii strâns închişi o puteam vedea aievea, cu pielea translucidă lăsând să se vadă rozul iradiant de dedesubt, cu ochii ei luminoşi, inteligenţi şi pasionaţi întunecaţi ca vinul purpuriu sub genele lor negre. Atunci deschideam ochii larg. Nici urmă de Rima în braţele mele! Dar acolo, puţin mai departe de foc, un pas dincolo de locul în care stătuse Nuflo cufundat în gânduri cu câteva minute înainte, Rima stătea în picioare, nemişcată şi palidă, şi indescriptibil de tristă. De ce venea la mine din întunericul de afară să stea

acolo şi să-mi vorbească, şi totuşi fără să-şi ridice niciodată ochii îndoliaţi spre mine? „N-o crede, Abel; nu, aceasta era doar o fantomă născută în minţile tale, Cea care-a fost şi pe care tu ţi-o aminteşti atât de bine. Căci nu vezi că atunci când vin eu ea dispare şi nu mai e nimic? Nu aceea – nu întreba nimic. Ştiu că odată am refuzat să privesc în ochii tăi, iar după aceea, în peştera de la Riolama, am privit lung şi am fost fericită – nespus de fericită! Dar acum – oh, nu ştii ce ceri; tu nu ştii durerea ce-a pătruns într-ai mei; căci doar o dată dacă a-i zări-o, ai muri de marea lor durere. Şi tu trebuie să trăieşti. Dar eu voi aştepta răbdătoare şi vom fi împreună până la urmă, şi ne vom vedea unul pe altul în toată puritatea. Nimic nu ne va despărţi. Doar că nu ţi-o dori prea repede; nu te gândi că moartea îţi va uşura durerea şi n-o căuta. Privaţiuni? Fapte bune? Rugăciuni? Nu sunt văzute; nu sunt auzite; sunt mai puţin decât nimic, şi nu există nici o comuniune. N-o ştiam pe-atunci, dar tu o ştiai. Viaţa ta îţi aparţinea cu totul; nu eşti mântuit, nici judecat! dezleagă-te – desfă ceea ce ai făcut, ceea ce Cerul nu poate desface – şi Cerul nu va spune un cuvânt, şi nici eu. Nu se poate, Abel, nu se poate. Ceea ce ai făcut e bun făcut şi ale tale trebuie să fie pedeapsa şi tristeţea – ale tale şi ale mele – ale tale şi ale mele – ale tale şi ale mele.

Aceasta era şi ea o fantomă, o Rima a închipuirii, una dintre formele pe care le luau veşnic schimbătorii aburi negri ai mustrărilor de conştiinţă şi ai nebuniei; şi toate cuvintele ei de jale fuseseră urzite din mintea mea. Nu eram atât de nebun încât să nu-mi dau seama; doar o fantomă, o iluzie, dar totuşi mai reală decât realitatea – reală precum crima mea şi zadarnicele regrete, şi ca moartea care va veni. Era însă adevărat ceea ce Rima se întorsese să-mi spună, anume că eu, cel care o iubisem, fusesem mai crud cu ea decât cei mai cruzi duşmani ai ei; căci

aceştia nu-i torturaseră şi nu-i distruseseră decât trupul prin foc, în timp ce eu îi aruncasem această umbră peste suflet – această durere ce depăşea toate durerile, mai întunecată ca noaptea, neîmpăcată, eternă.

Dacă m-aş fi putut topi treptat, fără dureri, slăbind în trup şi înceţoşându-mi simţurile cu fiecare zi, ca să mă cufund până la urmă în somn! Dar nu se putea. Febra încă îmi stăpânea minţile, vocea batjocoritoare, zilele, viziunile îmi stăpâneau nopţile; şi până la urmă am ajuns să fiu convins că, dacă nu voi părăsi pădurea destul de repede, îmi voi găsi moartea în cine ştie ce mod îngrozitor. Dar, în starea precară în care mă aflam şi lipsit de orice fel de provizii, îmi era imposibil să scap din împrejurimile Parahuariului, căci îmi dădeam seama că era necesar pentru început să evit satele în care indienii aparţineau aceluiaşi trib cu Runi; aceştia m-ar fi recunoscut că sunt omul alb care fusese cândva oaspetele lui şi după aceea neîmpăcatul lui duşman. Trebuia să aştept şi, în ciuda unui trup slăbit şi a unei minţi bolnave, să continui să lupt pentru a smulge naturii sălbatice o precară subzistenţă.

Într-o zi am descoperit un copac bătrân prăbuşit la pământ, îngropat sub un strat gros de plante târâtoare şi ferigi, al cărui lemn era aproape sau destul de putred, după cum mi s-a dovedit când am implântat cuţitul până la jumătate în el. Fără îndoială, conţinea larve – acei cari uriaşi şi albi care formau acum un element important în dieta mea. În ziua următoare m-am întors la faţa locului cu un satâr şi cu o mână de pene din lemn ca să despic trunchiul, dar abia începusem operaţia când un animal, speriat de loviturile mele, a ţâşnit sau mai degrabă s-a furişat din ascunzătoarea lui, aflată sub copacul mort, la distanţă de câţiva metri de mine. Era un animal robust, cu capul rotund şi picioare scurte, cam tot atât de mare ca o pisică bine hrănită şi îmbrăcat într-o blană groasă,

cafeniu-verzuie. Peste tot în jur pământul era acoperit de plante târâtoare ce legau ferigile, tufişurile şi crengile uscate laolaltă; animalul a escaladat şi a sfâşiat această încâlceală confuză cu multă risipă de energie, dar făcând de fapt foarte puţine progrese; şi dintr-odată mi-am dat seama că aveam în faţă un „leneş" – animal destul de obişnuit, dar rar văzut pe sol – şi nici un copac în apropiere în care acesta să se refugieze. Şocul de bucurie pe care mi l-a provocat această descoperire a fost destul de mare ca să mă inhibe şi pentru câteva clipe am stat tremurând, abia fiind capabil să respir; apoi, revenindu-mi, m-am luat după el şi l-am ţintuit locului cu o lovitură de satâr în capul lui rotund.

— Sărman leneş, am spus, cum stăteam aplecat asupra lui. Sărmane oase încete şi bătrâne! Te-a găsit vreodată Rima adormit adânc într-un copac, aninat de-o ramură de parcă ai fi iubit-o, şi ţi-a mângâiat cu mica ei mână capul tău rotund şi omenesc; şi a râs ea bine dispusă la uluirea din ochii tăi somnoroşi, mijiţi; nu te-a mustrat ea cu tandreţe pentru că-ţi porţi unghiile atât de lungi şi pentru că eşti atât de urât? Oase leneşe, moartea ta e răzbunată! O, să fiu afară din pădurea asta – departe de acest loc sacru –, să fiu oriunde unde a ucide nu înseamnă crimă!

Apoi mi-am dat seama că eram acum în posesia unei rezerve de mâncare care îmi permitea să părăsesc pădurea. O, captură minunată! Tot atât de importantă pentru mine ca şi când un catâr pierdut, rătăcitor, ar fi umblat aiurea prin pădure şi ar fi dat peste mine, iar eu peste el. Acum voi fi propriul meu catâr, răbdător şi îndelung-suferind, departe-mergător, cu picioarele desculţe întărite ca nişte copite şi cu o boccea de provizii în spinare, care să nu mă facă dependent de iarba uscată, amară, a savanelor arse de soare.

Parte a acelei nopţi şi dimineaţa următoare le-am petrecut conservând carnea deasupra unui foc

fumegând din lemn verde şi confecţionând un sac grosolan în care s-o pun, căci mă hotărâsem să-mi încep călătoria. Cum să transport în siguranţă cenuşa Rimei a fost problema care mi-a dat multe gânduri şi nelinişte. Vasul de lut cu care cheltuisem atâta muncă plină de dragoste şi durere trebuia abandonat, fiind prea mare şi prea greu de cărat; mai târziu am pus fragmentele într-un săculeţ uşor; şi, ca să nu trezesc suspiciunea celor pe care aveam să-i întâlnesc pe drum, deasupra cenuşii am aşezat un strat de rădăcini şi bulbi. Aş fi explicat că acestea aveau virtuţi medicinale, cunoscute doctorilor albi, cărora le voi vinde la sosirea mea într-o aşezare creştină, iar cu banii primiţi o să-mi cumpăr haine pentru a începe o nouă viaţă.

Ziua următoare îmi voi lua rămas-bun de la acea pădure a multelor amintiri. Şi drumul meu va fi spre răsărit, peste un ţinut sălbatic şi accidentat, cu munţi, râuri şi păduri, unde fiecare cincisprezece kilometri urmau să fie cât o sută în Europa; dar un ţinut locuit de triburi care erau destul de prietenoase cu străinii. Şi poate că aş fi avut norocul să întâlnesc indieni care să călătorească şi ei spre răsărit şi care să cunoască drumurile mai uşoare; din când în când poate că vreun călător mai milostiv mă va lăsa să-i folosesc samarul de lemn şi aş putea lăsa astfel în urmă mulţi kilometri fără extenuare, până să ajung la vreun râu mai mare, curgând prin Guyana engleză sau olandeză; şi aşa tot înainte, înainte, cu etape mai lente sau mai iuţi, cu hrană puţină probabil, cu mult chin şi durere, într-un soare nemilos şi în furtuni, şi până la urmă Atlanticul şi oraşe locuite de creştini.

În seara acelei zile, după ce mi-am terminat pregătirile, am cinat cu ce-mi rămăsese din bietul leneş, părţile care nu se putuseră conserva, prăjind bucăţi de grăsime pe cărbuni şi fierbând capul şi oasele într-un fel de ciorbă; după ce-am înghiţit

lichidul, am zdrobit oasele şi am supt măduva, hrănindu-mă ca un animal carnivor flămânzit.

Uitându-mă la resturile împrăştiate pe podea, mi l-am amintit pe bătrânul Nuflo şi cum îl surprinsesem în acel ospăţ cu carne râncedă de *coatimundi*, în ascunzişul lui secret.

— Nuflo, vechi vecin, am spus eu, cât eşti tu de liniştit sub giulgiul tău verde, smălţuit acum cu flori galbene! Nu e un somn simulat, bătrâne, ştiu. Dacă cea mai mică bănuială privind aceste curioase îndeletniciri, acest ospăţ cu carne pe un loc cândva sacru, ar putea ajunge în zbor ca un mic fluture de noapte până în ţeasta ta mucegăită şi goală, ţi-ai ridica imediat nasul tău bătrân să mai amuşinezi o dată aroma cărnii prăjite.

În acele momente am simţit în mine o pornire de-a izbucni în râs; nu s-a concretizat, dar m-a afectat într-un mod ciudat, ca un impuls pe care nu-l mai încercasem din copilărie – familiar şi în acelaşi timp nou. După ce i-am spus noapte bună vecinului meu, m-am aruncat pe aşternut şi am căzut într-un somn profund, ca de animal. Fără viziuni şi fantome în acea noapte: ochii fără pleoape, albi şi implacabili, ai capului retezat al şarpelui deveniseră în sfârşit ţărână; nici o lumină bruscă, halucinantă, nu scălda faţa moartă şi ridată a bătrânei Cla-cla şi şuviţele ei albe, năclăite de sânge; bătrânul Nuflo a rămas şi el sub giulgiul lui verde; nici îndoliata mea mireasă-fantomă n-a venit să-mi facă inima să palpite la gândul nemuririi.

Dar când zorii s-au ivit iar mi-a fost greu să mă ridic şi să plec pentru totdeauna din acel loc în care atât de des vorbisem cu Rima – cea adevărată şi cea fantomatică. Cerul era fără nor şi pădurea umedă de parcă ar fi plouat; nu era decât o rouă grea, şi aceasta făcea frunzele să pară palide şi brumării în noaptea pe sfârşite. Apoi lumina a crescut, şi o şoaptă de vânt s-a stârnit în timp ce mergeam prin pădure; umezeala ce se evapora

rapid crea un efect de parcă smocurile de ferigă şi iarba, şi buruienile obişnuite ar fi fost gata să dea în floare; dar pe frunzişurile din înălţimi era ca o vagă ceaţă strălucitoare – o aureolă deasupra copacilor. Frumuseţea veşnică şi prospeţimea naturii erau iar vizibile peste tot, aşa cum o privisem adesea cu bucurie şi adoraţie, înainte ca scurta şi groaznica pasiune să-mi fi umbrit viziunea. Şi acum, în timp ce mergeam, murmurându-mi ultimul adio, ochii mei s-au înceţoşat din cauza lacrimilor ce se adunau în ei.

[20] „Fără tine şi fără Dumnezeu şi fără mine” (lb. sp.).

Capitolul 22

Înainte ca acea călătorie aproape disperată spre coastă să fi ajuns la jumătate, m-am îmbolnăvit – atât de tare, că oricine m-ar fi privit şi-ar fi putut foarte bine imagina că ajunsesem la capătul drumului. De asta mă şi temeam. Zile întregi am rămas cufundat în descurajarea cea mai adâncă; apoi, într-un moment fericit, mi-am amintit cum, după ce fusesem muşcat de şarpe, când moartea păruse aproape şi inevitabilă, o luasem nebuneşte la goană prin pădure, în căutare de ajutor, şi rătăcisem pierdut ore întregi în furtună şi întuneric, şi până la urmă supravieţuisem, probabil şi datorită acelor frenetice eforturi. Amintirea mi-a dat un nou şi disperat curaj. Luându-mi rămas-bun de la satul de indieni în care mă lovise febra, m-am lansat încă o dată în acea aparent fără de speranţă aventură. Într-adevăr fără de speranţă părea aceasta unuia în halul meu de slăbiciune. Picioarele îmi tremurau sub mine când mergeam, în timp ce soarele fierbinte şi ploaia răpăitoare erau ca flăcările şi gheaţa muşcătoare pe pielea mea morbid de sensibilă.

Pentru multe zile suferinţele mi-au fost peste puteri, aşa că adesea mi-am dorit să fi fost înapoi în acel purgatoriu mai blând al pădurii, de care fusesem atât de nerăbdător să scap. Când încerc să refac drumul acela pe hartă, acolo se întâmplă un hiatus – un spaţiu în care numele râurilor şi munţilor nu-mi trezesc nici un fel de imagine în minte, deşi, în câteva cazuri, sunt nume despre care mi se pare că am auzit într-un vis agitat. Impresiile din natură pe care le-am încercat în acea perioadă de boală sunt estompate, dar altele sunt atât de colorate şi de supradimensionate de veşnica şi chinuitoarea mea anxietate; amestecată cu viziuni nocturne pe jumătate delirante, că nu mă

pot gândi la acel ţinut altfel decât la un infern pământesc, unde am luptat împotriva fiecărui obstacol imaginabil, una după alta transpirând şi îngheţând, târându-mă cu o trudă cum n-a cunoscut nici un om înainte. Arşiţă şi frig, frig şi arşiţă – niciodată între ele. Ape de cristal; umbre verzi sub draperia unor frunze late, umede; şi noaptea vânturi încărcate de condens – care mă îngheţau fără să mă răcorească; o regiune în care nimic nu era frumos sau plăcut; unde chiar şi palmierul Ita sau grandoarea munţilor şi epifitele[21] diafane ce înstelau amurgul pădurilor cu boboci suspendaţi îşi pierduseră toată graţia şi frumuseţea; unde toate culorile strălucitoare de pe pământ şi din cer erau asemenea acelui soare crud ce-mi orbise vederea şi-mi prăjise creierii. Fără îndoială că trebuie să fi avut parte de ajutorul indigenilor, altfel nu văd cum mi-am putut continua călătoria; totuşi, în obscura mea imagine mentală despre acea perioadă, mă văd hăituit neîncetat de sălbatici ostili. Aceştia apar ca nişte fantome prin pădurea întunecată; mă înconjoară şi-mi taie orice retragere, până când eu ţâşnesc printre ei, scăpându-le chiar printre degete, ca să zbor peste o savană largă, goală, auzindu-le ţipetele ascuţite, de hăituire, în urma mea şi simţind muşcătura săgeţilor lor otrăvite în carne.

Pe toate acestea le-am considerat a fi efectul mustrărilor de conştiinţă asupra unei minţi scăpate de sub control şi al norilor de insecte veninoase ce-mi bâzâiau perpetuu în urechi, ciuruindu-mă cu acele lor mici, nemiloase.

Nu doar că eram urmărit de sălbatici fantomatici şi străpuns de săgeţi fantomatice, dar creaţiile imaginaţiei indienilor deveniseră tot atât de reale pentru mine ca orice alt element din natură. Am fost persecutat de acel monstru supraomenesc şi mâncător de oameni, presupus a fi paznicul pădurii. În locuri întunecoase, tăcute, acesta pândea în aşteptarea mea; auzindu-mi paşii înceţi,

nesiguri, îmi sărea brusc în faţă, ţipând mai tare ca bărboşii *aguaratos* din copaci; şi eu rămâneam paralizat, sângele îngheţându-mi în vene. Braţele lui uriaşe, păroase, mă cuprind; respiraţia lui infectă şi fierbinte i-o simt pe piele; îmi va smulge ficaţii cu dinţii lui mari şi verzi, ca să-şi astâmpere foamea dezlănţuită. Ah, nu, nu-mi putea face nici un rău! Căci fiecare fiară vorace, orice fiinţă nemiloasă, cu sânge rece, chiar şi înfricoşătoarea Curupitá, jumătate brută şi jumătate diavol, care împărţise pădurea cu ea, o iubise şi o adulase pe Rima, şi acea îndoliată povară pe care o purtam, cenuşa ei, era un talisman care mă salva. El m-a lăsat în pace, monstrul semiomenesc, scoţând strigăte tânguitoare atât de sălbatice în timp ce dispărea în pădurile mai adânci, mai întunecate, încât groaza s-a transformat în durere, iar eu, la rândul meu, am jelit-o pe Rima pentru prima oară; amintirea întregii graţii mistice şi inimaginabile, a întregii drăgălăşenii şi bucurii ce dispăruse, mi-a lovit inima cu o asemenea durere bruscă şi intensă, încât m-am aruncat singur la pământ şi am plâns lacrimi mari ca picăturile de sânge.

Unde anume, în inima primitivă şi sălbatică a Guayanei, era această regiune în care piedicile naturale, durerea, foamea, setea şi nesfârşita oboseală au fost destul de îngrozitoare şi fără monştrii imaginari şi legiunile de fantome care o populau, nu pot spune. Nici nu pot să-mi dau cu presupusul cât de tare m-am abătut de la drum spre nord sau spre sud. Ştiu doar că am străbătut mlaştini care erau ca Mlaştinile Durerii şi savane pârjolite sau umede; şi păduri care păreau infinite în întindere şi niciodată posibil de străbătut; şi zeci de râuri care fierbeau pe după stânci ascuţite, ameninţând să scufunde sau să spargă în bucăţi fragila canoe de scoarţă – negre şi înspăimântătoare la privit precum râurile iadului; şi munte fără nume după munte fără nume, care trebuiau bătuţi prin ocolişuri sau bătuţi de-a

curmezişul. Poate că am văzut Roraima în vremea acelei perioade înnorate mental. Vag îmi amintesc un gigantic şi nesfârşit zid de piatră, care părea să se pună definitiv în calea oricărei înaintări – un perete vertical de stâncă ce se ridica până la o înălţime uluitoare, văzut în lumina lunii, cu o uriaşă frânghie sinuoasă de ceaţă albă atârnând din vârful lui; de parcă acel *camudi* păzitor al muntelui ar fi fost un şarpe spectral, lung de cinci kilometri, care acum îşi lăsa inelele de la impresionanta masă de piatră, ca să-l sperie şi să-l alunge pe imprudentul nepoftit.

Acel spectral *camudi* luminat de lună era una dintre multele viziuni cu şerpi care m-au tulburat. Mai era una, care le întrecea pe toate şi care m-a urmărit multe zile. Când soarele devenea fierbinte deasupra capului şi drumul trecea peste savana deschisă, vedeam ceva mişcându-se alături pe pământ şi aţinându-se întotdeauna în dreptul meu. Un şarpe mic, de cincizeci de centimetri lungime. Nu, nu un şarpe mic, ci un semn sinuos de forma unui cap uriaş de şarpe, lung de cinci sau şase metri, totdeauna aţinându-se înadins în dreptul meu. Dacă un nor ascundea soarele sau dacă se înfiripa o briză răcoroasă, treptat conturul acelui cap îngrozitor pălea şi desenul acela inconfundabil se regăsea în împestriţările pământului. Dar dacă soarele devenea din ce în ce mai fierbinte şi mai orbitor pe măsură ce ziua creştea, atunci îngrozitorul cap ofidian devenea din ce în ce mai distinct vederii mele, cu gradaţii lucitoare şi semne simetrice; şi eu călcam grijuliu, ca să nu dau peste el sau să-l ating; şi când îmi aruncam privirea în urmă nu dădeam de capăt înlănţuirii de inele ce se desfăşura peste savană. Chiar uitându-mă înapoi de pe vârful unei coline înalte, îl puteam vedea întinzându-se kilometri peste kilometri prin păduri şi peste râuri, pe câmpiile largi, peste văi şi munţi, ca să se piardă până la urmă în infinita distanţă albastră.

Cum sau când m-a lăsat în pace acest monstru – spălat de ploile reci probabil – nu ştiu. Poate că doar s-a transformat într-o formă nouă, lungile lui inele dispersându-se probabil în acea nesfârşită procesiune şi multitudine de oameni cu feţe palide pe care mi se pare că i-am mai întâlnit. În sinuoasele mele rătăciri trebuie să fi atins ţărmurile marelui şi nedescoperitului Lac Alb şi să fi păşit pe lungile străzi strălucitoare ale oraşului Mano, misterioasa aşezare din pustie. Mă văd acolo, pe artera largă, plină de la un capăt la altul cu oameni îmbrăcaţi vesel, ca pentru vreun mare festival, dându-se toţi la o parte ca să facă loc nenorocitului pelerin, privindu-i faţa macerată de febră şi foame, în zdrenţele lui ciudate, cu ciudata lui povară.

Un nou Ahasverus[22], blestemat de-o crimă de neispăşit, totuşi susţinut de un mare ţel.

Dar Ahasverus se ruga veşnic să vină moartea să-l ia şi-i alerga în întâmpinare, în timp ce eu luptam împotriva ei din toate micile-mi puteri. Doar în răstimpuri, când umbrele păreau să se ridice şi să-mi dea un răgaz, mă rugam Morţii să mă mai păsuiască puţin; dar când umbrele se îngreunau iar şi speranţa părea aproape înăbuşită într-o totală obscuritate, atunci o blestemam şi-i luam puterile în derâdere.

Prin toate acestea m-am agăţat de ideea că voinţa mea va ieşi biruitoare, că îmi va da puterea să ţin marele duşman departe de trupul meu sfârşit şi suferind, până când îmi voi atinge ţinta dorită; abia atunci voi înceta să mai lupt şi voi lăsa moartea să-şi facă voia. Mi-aş fi găsit împăcarea în această convingere dacă n-ar fi fost acea imaginaţie febrilă care corupea totul în jurul meu şi-i dădea o formă nouă şi urâţită. Căci foarte curând această convingere că voinţa va triumfa a crescut la dimensiuni monstruoase. Cea mai rea dintre toate, când nu simţeam de fapt durere, ci doar o inexprimabilă oboseală a trupului şi a sufletului, când picioarele şi tălpile îmi erau atât de

amorţite, încât nu mai ştiam pe ce calc, pe stâncă fierbinte şi tare sau în mocirlă, era viziunea că eram deja mort, cel puţin în privinţa trupului – fusesem probabil mort de zile întregi –, că numai neînfrânata voinţă a dăinuit ca să constrângă carnea moartă să-i ducă la bun sfârşit dorinţa.

Dacă a fost într-adevăr voinţa – mai rezistentă decât tovalul tovalului şi mai inteligentă decât doctorii – ori numai *vis medicatrix*[23], cu care natura ajută slăbiciunii noastre chiar şi când voinţa e suspendată – cea care m-a salvat, nu pot spune; dar e sigur că, treptat, mi-am recuperat sănătatea, fizică şi mentală, şi până la urmă am ajuns pe coastă într-o stare ceva mai bună, deşi mintea îmi era încă într-o stare nebuloasă, depresivă, când am făcut primul pas pe străzile din Georgetown, în zdrenţe, pe jumătate mort de foame şi fără nici un ban.

Dar chiar sănătos, mult după ce descoperisem că trupul meu nu era numai viu, dar şi de-o fibră teribil de dură, ideea născută în timpul celei mai negre perioade a călătoriei mele, şi anume că moartea îmi era decisă, îmi persista în minte. Trecusem prin ceva ce ar fi ucis aproape pe oricine – trăisem doar ca să duc la bun sfârşit singurul scop al vieţii ce-mi rămăsese. Acum acesta fusese săvârşit; cenuşa sfântă adusă de la atâta depărtare, cu un atât de infinit efort, prin atât de multe şi de mari primejdii, era în siguranţă şi se va amesteca sigur cu a mea în sfârşit. Nu mai exista nimic care să mă facă să iubesc viaţa ori să mă ţină prizonier în lanţurile ei grele. Acest sentiment al morţii iminente s-a diminuat cu timpul; dragostea de viaţă s-a întors, şi pământul şi-a recăpătat veşnica prospeţime şi frumuseţe; doar acel sentiment despre cenuşa Rimei n-a pălit şi nu s-a schimbat, şi e tot atât de puternic acum ca atunci. Spune că e morbid – zi-i superstiţie dacă vrei; dar este prezent, cea mai puternică motivaţie pe care am încercat-o vreodată, prezentă în toate lucrurile ce

merită luate în considerare – fiindu-i necesară o filosofie a vieţii pe măsură. Ori ia-o ca pe un simbol, din moment ce acesta poate fi totuna cu obiectul simbolizat, în acele întunecate zile ea revenise de dincolo de lume să mă vadă – o Rima a minţii, ale cărei cuvinte, când mi-a vorbit, mi-au reflectat disperarea. Dar nici măcar atunci nu pierdusem cu totul speranţa. Cerul însuşi, spunea ea, nu putea desface ceea ce făcusem; şi, de asemenea, a mai spus că, dacă mă voi ierta eu însumi, Cerul nu va spune altceva, şi nici ea. Şi asta mai e şi acum filosofia mea; rugăciuni, posturi, vorbe bune – acestea nu sunt de folos şi nu există comuniune, şi în afara sufletului nu există uitare pentru păcat, în ceruri sau pe pământ. Cu toate acestea există o cale, pe care fiecare suflet o poate găsi pentru sine – chiar şi cel mai rebel, cel mai otrăvit de crimă şi muncit de remuşcări. Acesta mi-a fost drumul; şi, iertat de mine însumi şi absolvit de mine însumi, ştiu că, dacă ea se va mai întoarce o dată să mi se arate – chiar şi aici unde îi e cenuşa –, ochii ei divini nu vor mai refuza să privească într-ai mei, căci durerea, care păruse eternă şi care m-ar fi ucis dacă aş fi văzut-o, nu mai este în ei.

SFÂRŞIT

[21] Liane.

[22] Jidovul rătăcitor, din cunoscuta legendă.

[23] „Puterea tămăduitoare” (lb. lat.).

Table of Contents

Capitolul 1 10
Capitolul 2 28
Capitolul 3 40
Capitolul 4 51
Capitolul 5 58
Capitolul 6 71
Capitolul 7 84
Capitolul 8 94
Capitolul 9 111
Capitolul 10 120
Capitolul 11 134
Capitolul 12 150
Capitolul 13 164
Capitolul 14 176
Capitolul 15 182
Capitolul 16 196
Capitolul 17 204
Capitolul 18 220
Capitolul 19 230
Capitolul 20 245
Capitolul 21 261
Capitolul 22 276